

T.C.
YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

SÖZLÜ KÜLTÜRDEN ÂŞIKLARIN HAZIRLAYIP SUNDUĞU RADYO
PROGRAMLARINA AKTARILAN UNSURLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜLSÜM SADIÇ

EYLÜL 2014

SÖZLÜ KÜLTÜRDEN ÂŞIKLARIN HAZIRLAYIP SUNDUĞU RADYO
PROGRAMLARINA AKTARILAN UNSURLAR

GÜLSÜM SADIÇ

TARAFINDAN

YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜNE

SUNULAN TEZ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

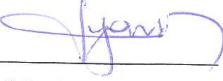
YÜKSEK LİSANS TEZİ

EYLÜL 2014

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Erdal Tanas KARAGÖL
Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm şartları sağladığımı tasdik ederim.

Prof. Dr. Ertuğrul YAMAN
Anabilim Dalı Başkanı

Okuduğumuz ve savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm kapsam ve kalite şartlarını sağladığımı beyan ederim.

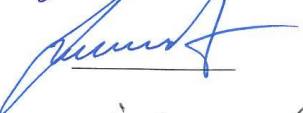

Doç. Dr. M. Mete TAŞLIOVA
Danışman

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. M. Mete TAŞLIOVA (YBU, Türk Halk Edebiyatı)

Doç. Dr. Levent BAYRAKTAR (YBU, Felsefe)

Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ethem ARIOĞLU (YBU, Türk Halk Edebiyatı)

Bu tez içerisindeki bütün bilgilerin akademik kurallar ve etik davranış çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca bu kurallar ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmada orijinal olan her tür kaynak ve sonuçlara tam olarak atıf ve referans yaptığımı da beyan ederim; aksi takdirde tüm yasal sorumluluğu kabul ediyorum.

Adı Soyadı : Gülsüm SADIÇ

ÖZET

SÖZLÜ KÜLTÜRDEN ÂŞIKLARIN HAZIRLAYIP SUNDUĞU RADYO PROGRAMLARINA AKTARILAN UNSURLAR

Sadıç, Gülsüm

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Tez Yöneticisi: Doç. Dr. M. Mete TAŞLIOVA

Eylül 2014, 335 sayfa

Âşıklık geleneği, farklı icra ortamları ile günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Teknolojinin getirdiği gelişmelerle farklı bir boyuta taşınan gelenek, yeni ortam ve şartlara uyum sağlamıştır. Bu çalışmada, yeni icra ortamlarından biri olan radyoda âşıkların hazırlayıp sunduğu programlar incelenmiştir. Çalışmanın teorik çerçevesini oluşturan kaynakların yanı sıra, radyolarda yapılan programların kayıtları temel kaynak olarak kullanılmıştır.

Çalışmanın amacı, sözlü kültür unsurlarının elektronik kültür ortamına aktarımını incelemektir. Elektronik kültür ortamı, "radyo programları" özelinde ele alınmıştır. Bu programlardan hareketle; elektronik kültür ortamında geleneğin aktarılma biçimi ve temsilinin tespiti, geleneğin icra yapısındaki değişim ve dönüşümün nasıl gerçekleştiği, programların işlevleri ve elektronik icra yapısının incelenmesi, genel amaca hizmet eden diğer amaçlardır.

Bu çalışma; giriş, üç bölüm ve metinlerden oluşmaktadır. Giriş kısmında, âşıklık geleneğinin, üçüncü kültür ortamı olan elektronik kültür ortamına geçişinin değerlendirilmesi yapılmış; konuyla ilgili çalışmalar verilmiştir. Birinci Bölüm'de, âşıklık

geleneğinin icra ortamları, "sözlü <doğal> icra mekânları", "yazılı icra mekânları" ve "elektronik icra mekânları" kapsamında ele alınmıştır. Ayrıca, Anadolu âşıklığının fasıl yapısı, yöreler ve icra düzeni doğrultusunda incelenmiştir. İkinci Bölüm, yeni bir "aktarım ortamı" olan radyo ve radyolarda yapılan âşık programlarının yapısı üzerine oluşturulmuştur. Geleneğin radyo programlarında aktarımı; icra, icracı, dinleyici ve mekân açısından bütüncül bir yaklaşımla ele alınmıştır. Üçüncü Bölüm'de, sözlü icra ortamından radyo programlarına taşınan sözlü kültür ürünlerinden seçilmiş örnekler verilmiştir. Ayrıca, sözlü doğal icra mekânları ile radyoda yapılan programlar mukayese edilmiştir. Elde ettiğimiz sonuçlar; sona erdiği düşünülen geleneğin, 21. yüzyılda elektronik icra ortamlarında sürdürüldüğü yönündedir. Âşıklık geleneği, günümüzde, radyoda temsil edilmekte; üretilmekte ve aktarılmaya devam etmektedir.

Çalışmamızda kullandığımız radyo programlarından yazıya geçirilmiş örnek metinler, çalışmanın sonuna eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Elektronik icra mekânları, radyo, radyo programları, âşıklar ve radyo programları

ABSTRACT

THE ELEMENTS TRANSFERRED FROM ORAL CULTURE TO THE RADIO PROGRAMS PRESENTED BY MINSTRELS

Sadıç, Gülsüm

MA, Turkish Language and Literature Department

Supervisor: Doç. Dr. M. MeteTAŞLIOVA

September 2014, 335 pages

The minstrel tradition maintains its existence with a new execution environment today. The tradition, moved to a new dimension along with the technological developments, has adapted to the new environment and conditions. In this study, the programs presented by minstrels in the radio programs, which are one of the new performance environments, have been investigated. The recordings of the programs presented in the radio have been used as the resources along with the resources forming the theoretical framework of the study.

The aim of the study is investigating the transfer of the oral culture elements into the electronic culture environment. The electronic culture environment has been considered with in the concept of “radio programs”. In the light of these programs; there are also some other aims serving to the overall purpose such as identifying the representation and type of transfer of the tradition in the electronic culture environment, the way of change and transformation of tradition in the performance structure, the functions of the programs and examining the electronic performance structure.

This study consists of introduction, three parts and texts. In the introduction part, the transfer of the Minstrelsy tradition into the electronic culture environment, which is the third culture environment, have been investigated and the related studies have been presented. In the first part, the performance environment of the minstrel tradition has been covered within the scope of "oral <natural> performance venues", "written performance venues" and "electronic performance venues". In addition, the structure of Anatolian minstrel tradition has been investigated in accordance with the regions and performance order. The second part has been built on the structure of radios, which is a new transmission environment, and minstrel programs presented in the radios. The transfer of the tradition in the radio programs has been discussed with a holistic approach by including the performance, performer, audience and venue all together. In the third part, some examples of oral culture elements, moved to the radio programs, have been given. In addition, the natural oral performance venues have been compared with the programs presented in the radios. According to the results obtained, the tradition, which is believed to be disappeared in the 21st century, still continues in the electronic performance environments. Nowadays, the minstrel tradition is being represented, produced and transferred by the radio programs.

The sample texts, put into writing from the radio programs included in our study, are included at the end of the study.

Key Words: Electronic performance venues, radio, radio programs, minstrels and radio programs

Kıymetli Eşim Mehmet'e...

TEŞEKKÜR

Bu çalışma tamamlanıncaya kadar yardım ve desteğinden dolayı teşekkür etmek istediğim pek çok kişi var. Öncelikle, öğrencilik hayatım boyunca, hiçbir zaman desteğini esirgemeyen ve ideallerimin peşinden gitmemi sağlayan danışman hocam Doç. Dr. Muammer Mete TAŞLIOVA'ya;

Yardımları ve desteğiyle her zaman yanımda olan güzel yürekli Hocam Yrd. Doç. Dr. Akartürk KARAHAN'a;

Desteklerini gördüğüm Hocam Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ethem ARIOĞLU'na, Hocalarıma ve Değerli Arkadaşlarıma;

Bana arşivlerini açan ve yaptıkları programların kayıtlarını benimle paylaşan Mustafa AYDIN'a; radyo kayıtlarına ulaşmamda kolaylık sağlayan Hedef Radyo'ya ve çalışanlarından Hatice UYSAL ile Kasım YÖN'e;

Mekân kavramını ortadan kaldıran ve kilometrelerce ötede olmalarına rağmen varlıklarından güç aldığım Zeynep ÖZTOP ve Asena SOYBİR'e;

Sevgileri ve dualarıyla beni bugünlere getiren ve haklarını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim özverili ANNEM'e, fedakâr BABAM'a, Ablam'a ve Ağabeyim'e;

Çalışmam boyunca sabrıyla beni dinleyen, sevgisiyle dinlendiren ve fikirleriyle her zaman bir adım ileri götüren, bu tezin manevi mimarı pek kıymetli eşim, yol arkadaşım Mehmet SADIÇ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma yaptığım dönemde arşiv kayıtlarını benimle paylaşan ancak bugün aramızda olmayan Âşık Şeref TAŞLIOVA'yı rahmetle anıyorum.

Bu çalışma, TÜBİTAK'ın 2210-Yurt İçi Yüksek Lisans Burs Programı kapsamında desteklenmiştir.

Ankara 2014
Gülsüm SADIÇ

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İTHAF	viii
TEŞEKKÜR	ix
İÇİNDEKİLER.....	x
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ.....	1
1. Konu, Amaç, Yöntem Ve Araştırmanın Sınırları	4

BİRİNCİ BÖLÜM

ANADOLU ÂŞIKLIĞININ İCRA MEKÂNLARI VE FASIL YAPISI

1. SÖZLÜ <DOĞAL> İCRA MEKÂNLARI	8
1.1. Düğün Meclisleri	12
1.2. Kahvehaneler	14
1.3. Köy Odaları Ve Konaklar	22
1.4. Hanlar	24
1.5. Festivaller, Şenlikler	24
1.6. Diğer Mekânlar	25

2. YAZILI İCRA MEKÂNLARI	25
3. ELEKTRONİK İCRA MEKÂNLARI	27
3.1. Radyo	33
3.2. Televizyon	36
3.3. İnternet.....	38
4. ANADOLU ÂŞIKLIĞININ FASIL YAPISI	41

İKİNCİ BÖLÜM

RADYODA ÂŞIK PROGRAMLARI

1. Teknoloji <Elektronik> Merkezli "Aktarım Ortamı" Olarak Radyo ve Âşıklar	49
2. Radyoda Âşık Programları	56
2.1. Radyo Stüdyosu	57
2.2. Program Günleri ve Saatleri	58
2.3. Programların Yapısı.....	60
2.3.1. Program Açılış ve Kapanışları	60
2.3.2. Program Akışları	64
3. İcracı	68
4. İcra	71
5. Dinleyici	74
5.1. Telefon Bağlantıları	78
5.2. Dinleyici İstekleri	80
5.3. Dinleyicilerden Gelenler.....	81

6. Üslûp, Hitap ve Diyalog	86
7. Deyiş ve Türküler	88
7.1. Tür ve Şekil.....	88
7.2. İcra Yapısı.....	94
7.2.1. Banttan <Kaydedilmiş> Yayınlar	94
7.2.2. Canlı <Naklen> İcralar	95
7.2.2.1. Ustamalı Söyleme	95
7.2.2.2. Doğaçlama Deyişler	101
7.2.2.3. Ayak Verme-Ayak Açma.....	104
8. Radyo Programcısı Âşığın Anıları, Nasihatleri ve Yorumları	106
9. Toplumsal Mesajlar	113
10. Geleneği Tanıtma, Türleri ve Dalları Örneklerle Açıklama	115
11. Yörelere Tanıtımı	120
12. Günceli Takip Etmek	123
13. Reklam ve Tanıtım İşlevi	127

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜ KÜLTÜRDEN ELEKTRONİK KÜLTÜR ORTAMINA

AKTARILAN UNSURLAR

1. Doğal İcra Ortamından Radyo Programına Taşınan Sözlü Kültür Ürünleri	130
1.1. Halk Hikâyesi	130

1.2. Destan	148
1.3. Divan.....	156
1.4. Koçaklama	161
1.5. Güzelleme	166
1.6. Taşlama.....	168
1.7. Ağıt	178
1.8. Atışma <Karşılaşma, Değişme>	181
1.9. Muamma	194
1.10. Tekerleme	196
1.11. Mani.....	196
1.12. Fıkra.....	199
1.13. Halk Tiyatrosu	201
2. Doğal İcra Ortamları İle Radyoda Yapılan Programların Mukayesesi	205
SONUÇ.....	213
YARARLANILAN KAYNAKLAR	216
PROGRAM BİLGİLERİ.....	227
EKLER	232
PROGRAM METİNLERİ.....	233
PROGRAM AKIŞ METİNLERİ.....	331

KISALTMALAR

Bkz, bkz	: Bakınız.
y.y.y.	: Yayın yeri yok.
C	: Cilt
D	: Dinleyici
MA	: Mustafa Aydın
K	: Konuk(lar)
ŞT	: Şeref Taşlıova
t.y.	: Tarih yok.
vd.	: Ve diğerleri
YT	: Yakup Temelî

GİRİŞ

XXI. yüzyıl insanı, mevcut her türlü teknolojiyi yanı başında taşır hale gelmiştir. Ses, görüntü ve internet teknolojilerinin kolay ulaşır olması ve toplumun bütün kesimlerinde yaygınlaşması, merkezinde teknoloji olan bir yaşamın kapılarını sonuna kadar açmıştır. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması, hızına paralel olarak toplum üzerindeki etkisini ve gücünü de artırmıştır. Zaman ve mekân kavramlarının değişmesine ve sınırların ortadan kalmasına sebep olan gelişmeler, toplumları sosyal ve kültürel açıdan etkilemiştir.

Şimdiye kadar, "âşıklık geleneği", "sözlü kültür", "yazılı kültür", "elektronik kültür" başlıklarında çok sayıda çalışma yapılmıştır. Âşıkların radyolarda katıldıkları ve yaptıkları programlar, "elektronik kültür ortamları" başlığı altında pek çok çalışmada işlenmiştir. Fakat yaptığımız taramalarda âşıkların radyoda yaptıkları programlar ve geleneğin bu programlarda aktarımına dair müstakil bir çalışmaya rastlayamadık. Burada, çalışmamıza ışık tutması açısından, elektronik kültür ve çalışmamızın temelini oluşturan "radyo" merkezli çalışmalardan bazılarını anmak yerinde olacaktır.

Walter J. Ong, sözlü kültürün oluşum, gelişim ve aktarım biçimlerini incelediği *Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözlü Teknolojileşmesi* (2007) adlı kitabında, sözlü kültürün yazılı kültürle mukayesesinin sonuçlarını değerlendirir. Yazılı kültürü anlamak için sözlü kültürü ve dinamiklerini anlamak gerektiğinin altını çizen Ong, sözlü kültürü iki döneme ayırır: Yazılı kültürden önceki dönemi "yazı ve matbaa kavramlarının varlığını bile bilmeyen, iletişimin yalnız konuşma dilinden oluştuğu kültürler" olarak görür ve "birincil sözlü kültür" olarak adlandırır. Buna karşın "günümüz ileri teknolojisiyle yaşantımıza giren telefon, radyo, televizyon ve diğer elektronik araçların 'sözlü' nitelikleri, üretimi ve işlevi, önce yazı ve metinden çıkıp sonra konuşma diline dönüştüğü" aşamayı "ikincil sözlü kültür" olarak adlandırır.

Ong'un yazıdan kopup konuşma diline döndüğü için "ikincil sözlü kültür" olarak isimlendirdiği elektronik kültür ve bu yeni ortamın dinamikleri, başlangıçta yazılı kültür ortamından ziyade sözlü kültür ortamıyla aynı veya yakın görünür. Fakat yeni icra

ortamından kaynaklı farklılıklar mevcuttur. Bu farklılıklardan biri, kullanılan teknolojiye bağılı olarak ortaya çıkan dinleyicinin niteliğinde (Çobanoğlu 2000: 242) karşımıza çıkar.

Barry Sanders, sözlü kültürün özelliklerini incelediği, elektronik kültürle birlikte Batı toplumlarındaki yazılı kültürü ve okuryazarlık sorununu irdelediği *Öküzün A'sı* (2010) kitabında, elektronik kültürün sözellikten uzak olduğuna dikkat çeker.

Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve etki gücünün artması, kültürden edebiyata kadar her alanda kendini göstermiştir. Gürsel Aytaç, edebiyatın çerçeve şartlarının medya vasıtasıyla değiştiğini söylediği *Edebiyat ve Medya* (2005) adlı çalışmasında, televizyonla edebiyatın ilişkisini incelemiştir.

Erol Mutlu'nun, genelde kitle iletişim araçlarının özelde ise televizyonun kültür üzerindeki etkilerini ele aldığı *Globalleşme, Popüler Kültür ve Medya* (2005) adlı eserinde kültür, televizyon, iletişim, popüler kültür, modernizm gibi kavramlar verilen örneklerle irdelenmiştir.

Teoman Yazgan'ın *Önce Radyo Vardı* (2006) çalışması, radyonun kullanılmaya başladığı zamanları konu alır. Eserde, radyo yayınları arasında halk müziği çalışmalarına önem verilmesi ve buna öncülük edenler hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir.

Özden Çankaya, *Bir Kitle İletişim Kurumu Tarihi: TRT 1927-2000* (2002) adlı eserinde, TRT radyo ve televizyon yayıncılığının Türkiye'deki tarihî seyrini incelemiştir.

TRT dönemini ve Türkiye'deki radyo serüvenini anlatan bir diğer çalışma, Gülben Dinçmen'in *Radyolu Yıllar* (2007) adlı kitabıdır. Dinçmen bu çalışmasında, TRT ve özel radyoları, siyasi ve toplumsal açıdan ayrıntılı bir bakış açısı ile ele almıştır.

Refik Ahmet Sevengil'in *Çağımızın Halk Şairleri: Radyo Konuşmaları* (1968) adlı eseri, geçmişte yaşamış ve yaşayan halk şairlerini gün ışığına çıkarmak ve unutulmaktan kurtarmak maksadıyla, İstanbul ve Ankara radyolarında âşıkların yaşayışlarını ve şiirlerini yayımladığı konuşmalarından oluşmaktadır.

Televizyondan daha dolaysız olan radyo (Yalsızuçanlar 1997: 45), geleneğin elektronik kültür ortamı çerçevesinde edindiği önemli icra zeminlerinden biridir. Nebi Özdemir, *Medya Kültür ve Edebiyat* (2012) adlı eserinde Türk kültürü ve edebiyatı ile medya arasındaki ilişkileri inceler. Çalışmanın Türk kültürü ve medya ile radyo yayıncılığı

arasındaki ilişkilere ayrıldığı İkinci Bölüm'ü; sözlü kültür, âşıklık geleneği ve radyo arasındaki bağlantıları içerir. Eserde; Türkiye'de radyo yayıncılığı, sözlü kültür unsurlarının radyoda yer alması ve gelenek temsilcilerinin radyo yayınları aracılığıyla tanınmaları ayrıntılarıyla incelenmiştir. Yerelin ulusala taşınması açısından bu yayınların önemine dikkat çekilmiştir.

Murat Yağcı'nın *Yazılı Kültürün Düşüşü Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Ve Elektronik Kültüre Geçiş Süreçlerinde Düşünsel Ve Toplumsal Değişimler* (2005) başlıklı yüksek lisans tezi ve Gülten Küçükbasmacı'nın *Sözlü Kültür Ortamından Elektronik Ortama Geçiş Sürecinde Kastamonu Halk Anlatıları* (2009) başlıklı doktora tezi, konuyla ilgili son dönem akademik çalışmalarındandır.

Âşıklık geleneği, yaratıldığı ortam ve durum itibariyle sözlü bir gelenektir. Yazılı dönemlerin çok öncesinde oluşmuş ilk örnekler, sözel bilginin depolayıcısı konumunda olan hafızalar ile geleceğe taşınmıştır. Ozanlık geleneğinin devamı olarak kabul edilen ve Anadolu sahasında 16. yüzyılda kahvehaneler etrafında şekillenen gelenek, sözlü doğal ortamlarında icralarını gerçekleştirmiştir.

Yüzyıllar boyunca geniş dinleyici kitlelerine hitap eden âşıklar, sanatlarını icra ederken bir yandan da eğlence, eğitim, haberleşme, iletişim gibi toplumsal görevler üstlenmişlerdir. Teknolojinin getirdiği gelişmelerle paralel ilerleyen değişim ve dönüşüm, âşık(lık) geleneğini farklı bir boyuta taşımıştır. Çevresini âşığın gözünden ve sözünden algılayan sözlü kültür insanı, yeni dönemle birlikte, ilgisini teknolojinin sunduğu veya sınırladığı yapı içinde şekillendirmiştir.

Teknolojinin radyo, televizyon ve internet gibi kitle iletişim araçlarıyla geleneğin taşıyıcılığını üstlenerek zaman ve mekân sınırlamasını ortadan kaldırmasıyla, âşık sanatı da yeni ortamlara ve şartlara uyum sağlamıştır. Özellikle radyo ve televizyon yayıncılığının gelenek üzerindeki etkisi büyük olmuştur. Seslendikleri kitlenin değişmiş olduğunun farkında olan âşıklar, televizyon ve radyo programları ile sözlü gelenek icra yapısından hareketle ancak yeni bir içerik ve üslup geliştirme gayreti içinde, daha geniş kesimlere ulaşabilmişlerdir.

Çalışmamızı oluşturan "sözlü kültür unsurlarının radyo programlarına aktarılması" konusu, teknolojinin gelenek üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini ve geleneğin elektronik kültür ortamında temsiliyetini tespit etmektedir.

Çalışmamız, 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm'de geleneğin aktarıldığı sözlü, yazılı ve elektronik icra mekânları incelendi. Alt başlıklar halinde ele aldığımız mekânlarda geleneğin icrası irdelendi. Basılı yayın ve ardından kitle iletişim araçlarının yaygınlık kazanmasıyla ortaya çıkan yazılı ve elektronik icra mekânlarının özellikleri üzerinde duruldu. Âşıklık geleneği fasıl yapısı, yöreler ve icra düzeni açısından ele alındı.

İkinci Bölüm'de, elektronik merkezli "aktarım ortamı" olarak radyo ve radyoda âşik programları incelendi. TRT ile başlayıp özel radyoların yayın hayatına girmesiyle çeşitlenen radyoculuk serüveninde âşıkların yer almaya başlaması ve yaptıkları programlar tespit edildi. Âşıkların hazırlayıp sunduğu radyo programı örnekleriyle bu programların yapısı, icracı, icra ve dinleyici çerçevesinde hareket edildi. Bir bütünlük içinde ele alınan program yapıları açılış, akış ve kapanış özellikleriyle çalışıldı. Kaydedilmiş icralar ve canlı icralar doğrultusunda geleneğin elektronik icra yapısı üzerinde duruldu. Programlarda "bilgilendirme" işlevine yönelik mesajlar, tanıtım ve dernekçilik faaliyetleri incelendi. Radyoda günceli takip edebilme özelliğine bağlı olarak, özel günler ve güncel olayların aktarımı değerlendirildi.

Çalışmamızın Üçüncü Bölüm'ü sözlü ürünlerin elektronik ortama aktarılışı çerçevesinde ele alındı. Doğal icra ortamından elektronik ortama taşınan edebi ürünlerin icrası, örnekleriyle beraber verildi. Üçüncü Bölüm'ün son başlığında ise sözlü kültür ortamının icra, icra yapısı, icracı gibi özellikleriyle elektronik kültür ortamındaki şekillerinin mukayesesi yapıldı. Bu mukayesede program yapıları göz önünde bulunduruldu.

Sonuç kısmında; ele alınan başlıklardan hareketle, elektronik aktarım ortamlarından radyoda, geleneğin âşıklar tarafından temsilinin, üretilmesinin ve aktarılmasının devam ettiği tespit edildi.

1. Konu, Amaç, Yöntem ve Araştırmanın Sınırları

Çalışmamızın konusunu "sözlü kültürden elektronik kültür ortamına aktarılan unsurlar" oluşturmaktadır. Bu doğrultuda seçilen elektronik icra mekânı, "radyo stüdyoları" ve bu ortamlara bağlı olarak "âşıkların hazırlayıp sunduğu radyo programları"dır. XXI. yüzyıl teknolojisinin geldiği son noktada işlevini kaybetmeyen ve geleneğe ev sahipliği yapan radyo örneğinde, geleneğin temsiline yönelik tespitler çalışmamızın amacını oluşturacaktır. Çalışmamız; bir "aktarım ortamı" olan radyoyla

geleneğin tanınması, sözel ortamdan elektronik ortama taşınan icra yapısı, elektronik kültür ortamına geleneğin aktarılma biçimi, temsili, hangi unsurları koruyup hangi değişiklikleri gösterdiğini belirten durum tespitlerinden oluşacaktır.

Çalışmamızda; âşıkların hazırlayıp-sunduğu radyo programlarının içeriklerine bağlı biçimde şekillenen işlevleri, bu programlarda aktarılan sözlü kültür unsurları ve bu programlardan hareketle elektronik icra yapısı incelenecektir. Kahvehane ve düğün meclisleri gibi doğal icra ortamlarındaki ağız ve ifade özellikleri ile program icralarındaki hitap-üslûp biçiminde ne gibi değişimler olduğu tespit edilecek; radyoda gerçekleşen icralar, geleneksel icra ortamının örnekleriyle mukayese edilecektir. Program deşifre metinlerinde ağız özelliklerine, dil yanlışlarına, anlatım bozukluklarına ve devrik cümlelere dokunulmamıştır.

Çalışmamızın çerçevesini oluşturmak için "Yararlanılan Kaynaklar" kısmında belirttiğimiz kaynaklarla beraber, canlı veya banttan yapım biçiminde sunulmuş programların kaset ve CD kayıtları temel kaynak olarak kullanılmıştır.

Bir folklor ürününü tek taraflı incelemek, çalışmanın bir tarafının eksik kalmasına sebep olacaktır. Metin merkezli kuramların, folklor ürününün sadece metnini derleyip yaratıldıkları ortam itibarıyla ortaya çıkabilecek özelliklerini göz ardı etmelerinden doğan eksiklik, bağlam merkezli kuramlarla tamamlanır hale gelmiştir. Biz de çalışmamızda, folklor ürünlerini "geçmişin ürünleri" anlayışından "dinamik bir iletişimsel süreç" olarak kabule dönüştüren, en az ürün kadar ürünün ortaya çıktığı ortama önem veren (Çobanoğlu 2005: 265) Performans Teori'yi kullandık.

Çalışmamız süresince yaptığımız araştırmalarda, radyolarda program yapan âşıkların yapmış oldukları program kayıtlarına ulaşılması konusunda çeşitli problemler yaşadık. Radyolarda program yapmış âşıklardan Maksut Feryadî, Beyzade Aslan, Nuri Çırağı, Zeki Erdali, Rifat Kurtoğlu gibi isimlerle görüştük; fakat yapmış oldukları program kayıtlarını muhafaza etmediklerini öğrendik. Çeşitli illerde yayın yapan pek çok radyoyu arayıp bu radyoların bazılarında daha önce âşıkların program yaptıklarına dair bilgiler aldık. Bu radyolardan bazıları şunlardır:

Radyo Hedef FM 91.8 Ankara,
Arifan Radyo FM 103.4 Ankara,
Ostim Radyo FM 96.0 Ankara,

Radyo Doğa FM 100.9 Ankara,
Avrasya Türk FM 107.1 Ankara,
Gimsa Radyo FM 90.5 Ankara,
Umut Radyo FM 90.3 Çorum,
Osmancık FM 106.0 Çorum,
Dost Radyo FM 92.3 Çorum,
Yön Radyo FM 96.6 İstanbul,
Ekin Radyo FM 94.3 İstanbul,
Cem Radyo FM 96.4 İstanbul,
Radyo En 105.5 Bursa,
Kafkas FM 95.5 Kars,
Oltu Süper FM 99.9 Erzurum.

Görüştüğümüz radyoların arşivlerinden söz konusu programların kayıtlarına ulaşamadık. Bu durum karşısında sözlü geleneğin, elektronik kayıt araçlarıyla elinde bulundurduğu olanaklara rağmen pek de değişmişe benzemediğini gördük. Bu “arşivsizlik”in nedenleri ve sonuçları hususunda ulaştığımız tespitlerin başında, radyoda program yapmış âşıkcların, program kayıtlarını almamaları ve özel bir arşiv oluşturmamaları gelmektedir.

Yukarıda bahsi geçen sebeplerden ötürü, çalışmamıza dâhil ettiğimiz radyo programlarını üç program örneğiyle sınırlandırdık. Çalışmamızda ulaşabildiğimiz ve incelediğimiz radyo programları şunlardır:

Şeref Taşlıova, “*Şeref Taşlıova'nın Âşıkclar Meclisi*”, FM 98.8 Sizin Radyonuz, Ankara, Salı, Saat 13:30-15:00.

Yakup Temeli, “*Gönül Telinden*”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, Cumartesi, Saat 15:00-18:00¹.

Mustafa Aydın, “*Duyguların Dili-Karçiçeği*”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, Çarşamba, Saat 14:00-16:00².

Çalışmamız içerisinde, “*Şeref Taşlıova'nın Âşıkclar Meclisi*” programından 15, “*Gönül Telinden*” programından 20, “*Duyguların Dili-Karçiçeği*”³ programından 3 program yayını kullandık⁴. Kullanılan programların bilgilerini çalışmanın sonuna ekledik.

¹ Programın günü ve saati daha sonra Pazar 13:00-16:00 olarak değişmiştir.

² Dinlediğimiz programların saatleri, yayın süresi içinde birkaç kez değişmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ANADOLU ÂŞIKLIĞININ İCRA MEKÂNLARI VE FASIL YAPISI

Âşıklık geleneği, başlangıçta sözlü ve yazılı ortamlarda icra edilirken, teknolojinin getirdiği yenilikler ve gelişmeler neticesinde elektronik kültür ortamıyla yeni bir icra zemini edinmiştir. Çalışmamızın içeriğini, âşıkların radyo stüdyolarında gerçekleştirdikleri icralar oluşturduğu için bu bölümde "sözlü kültür ortamı", "yazılı kültür ortamı" ve "elektronik kültür ortamı" (Çobanoğlu 2000) olarak adlandırılan icra mekânları hakkında bilgi verilecektir. Araç ve malzeme ağırlıklı bilgilerin yanı sıra icra yapısı, icracı ve mekân özellikleri ele alınacaktır. Çalışmamızın içeriğine bağlı olarak, "yazılı icra mekânı" haricinde, sözlü ve elektronik icra mekânlarının icra yapıları hususundaki mukayeseler Üçüncü Bölüm'de "ortaklıklar, benzerlikler ve farklılıklar" açısından incelenecektir.

Çalışmamız içerisinde geçen sözlü kültür ortamları "sözel", "sözlü", "doğal" icra ortamları; elektronik kültür ortamları "elektronik", "teknolojik", "dijital" icra ortamları olarak nitelendirilmiştir. Bu kavramlar, metin içerisinde yeri geldiğinde birbirlerinin yerine kullanılacaktır. Sözlü doğal icra mekânları ile sözlü elektronik-radyo mekânını ayırt etmek için ve ana mukayese alanımız "doğal" ortamlar olduğundan, bu mekânları "Doğal İcra Mekânları" biçiminde ifade ettik. Doğal icra ortamından kastımız, gelenek içinde kurumsallaşarak şekillenmiş ve içinde mutlaka dinleyici ile yüz yüze iletişimin gerçekleştiği "sözel/sözlü doğal" ortamlar olarak kabul ettiğimiz mekânlardır. Bölümler arasında tekrara düşmemek ve mukayeseyi doğal ortamlar ile teknolojinin bir getirisi olarak "yeni" olan elektronik ortamlar ana başlıkları etrafında yaptığımız için sözlü mekânları ifade etmesi amacıyla "doğal icra mekânları" adlandırmasını kullanıyoruz.

³ *Duyguların Dili-Karçıçeği* programından elimizde 3 program kaydı bulunmaktadır. Âşık Mustafa Aydın'ın arşivinden aldığımız programların hiçbiri tam program yayını kapsamamaktadır. Çalışmamızın sonuna eklediğimiz metinlerde bu programların yarım olması bu sebeptir. Çalışma içerisinde bazı yönlerinin eksik kalması elimizde programla ilgili yeterli kaydın bulunmamasından kaynaklanmıştır.

⁴ Çalışmamız sırasında çok sayıda program yayını dinlenmiştir. Burada belirtilen programlar, çalışmamız içinde kullanılan örneklerdir.

1. SÖZLÜ <DOĞAL> İCRA MEKÂNLARI

Dil, bir kültürün temel yapı taşlarından biridir. Kültürün aktarımı, dil aracılığıyla sağlanır. İnsanlar dil aracılığıyla iletişim kurarlar. Dil, insanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliktir. İletişimde temel olan dil, anlamı göndericiden alıcıya ileten unsurdur. Dili oluşturan esas unsur ise seslerdir.

Toplumları oluşturmak, kültürü öğrenmek ve aktarmak ancak iletişim ile mümkündür (Batuş 2004: 819). Zorunlu bir ihtiyaç olan ve çeşitli yollarla kurulan iletişim, kimi zaman sözlü kimi zamansa sözsüz niteliktedir. İletişimde tüm duyular kullanabileceği gibi; el kol hareketleri, jest ve mimikler de iletişime katılabilir. Fakat esas olarak iletişime hâkim olan dil ve dili tane tane duyuran seslerdir. Dilin en önemli ve değişmeyen özelliği ise sözlü oluşudur (Ong 2007: 19). Sözel anlatımda, anlamın oluşumuna büyük katkı sağlayan tonlama, vurgu, jest ve mimiklerin oluşturduğu etki yazıyla ifade edilemez. Sözün yaratıldığı ortamın anlamın oluşumuna yaptığı katkı dikkate alındığında sözün ve sözelliğin önemi büsbütün artar (Üçüncü 2004: 1).

Şerif Aktaş (2000), sözlü kültürde dilin işlevi ve önemini şu ifadelerle tanımlar:

Beyinlerin sayfa yerine kullanıldığı dönemlerde dil, varlığını ve gücünü sözle sınırlamaktadır. Söyleyenin ve dinleyip bir sonraki nesle aktarmakla vazifeli insanın imkânları da hafıza gücünden ibarettir. Hafıza, sözlü kültürün merkezinde yer alır. Dil ve hafızanın imkân ve ölçülerine göre, ses, renk ve şekil kazanır; kendi içinde derinleşir; yeni kavram ve söyleyişlerle genişler, zenginleşir. Böyle bir dönemde dil, belli oranda her hâfızın, yani her metin aktaranı, mizac, zevk, bilgi birikimi, muhayyile gücü ve ifade kabiliyetine göre bir bakıma kendini yeniden kurmaktadır (s. 4).

Elektronik çağın öncesindeki basamak "yazılı kültür çağı" olarak adlandırılırken, yazının olmadığı dönemleri kapsayan sözlü kültür çağını Ong (2007), "birincil sözlü kültür" olarak niteler ve "yazı ve matbaa kavramlarının varlığını bile bilmeyen, iletişimin yalnız konuşma dilinden oluştuğu kültürler" şeklinde ifade eder (s. 23). Modern devrin kültürel mirasının ilk örnekleri sözlü ürünlerden oluşmaktadır.

Walter J. Ong (2007), sözlü kültürde sesle sınırlanan kelimelerin, sadece anlatım biçimini değil, aynı zamanda sürekliliğe ihtiyaç duyan düşüncenin sürecini de etkilediğini söyler. Sözlü kültürde hatırlamayı kolaylaştıracak bir "metin" bulunmadığı için düşüncüyü

tekrar hatırlamak hafıza aracılığıyla gerçekleşir ve bu süreç iletişime bağlıdır (s. 48-49). İletişimin sürekliliği ve tekrar, hafızayı güçlendiren temel unsurlardır.

Sözlü kültürlerde insan hafızası ve ezberleme yeteneğine verilen önem, yazılı kültürlerde sözün yazı ile kayıt altına alınıp saklanmasıyla önemini yitirmiştir. Sözlü kültür toplumlarının özelliklerini Postman (2012) ve Goody (2009)'den özetlemek gerekirse: Söze dayalı bir kültürde, yazının bulunmadığı yerlerde insan zihni kütüphane gibi işlemek zorundadır. Bu sebeple ezberleme yetisine büyük değer verilir. Sözlü kültüre dayalı topluluklarda, bir şeyin yapılışını veya söylenişini unutmak oldukça tehlikelidir. Bu toplumlarda kuşaktan kuşağa söz vasıtasıyla aktarılan her şeyi kapsayan sözlü gelenek, kültürel aktarımın taşıyıcısıdır. Bu sebeple, sözlü kültürlerde her şeyin büyüklerin zihninde depolandığının düşünülmesi ve en uzun yaşayan kişinin bilginin ana kaynağı olarak görülmesi, yaşlılara saygı gösterilmesinin en önemli sebeplerinden biridir. Bu kişiler, geçmiş hakkındaki bilgilerin, yani toplumun gelenekleri ve kültürü hakkındaki bilgilerin yerine konmaz depolarıdır.

Basılı söze dayalı kültürlerde ise ezberlemenin büyük bir işlevselliği yoktur (Postman 2012: 35). Okur-yazar toplumlarda, hem yazılı hem de sözlü gelenekler parçalı olmak zorundadır ve sözlü gelenek, kalıplaşmış fiil biçimlerinden oluşan yazınsal eylem bütünlüğünün bir parçası durumdadır (Goody 2009: 128-130).

Sözelliğe bellek, okuryazar bellekten farklı işler. Bu sebeple, sözlü kültürün bireyleri, kimi gerçekleri, öykü ve masalları pek çok kere dikkatle dinleyerek öğrenirler (Sanders 2010: 22). Sözlü kültür gelenekleri, toplumların belleklerinde tekrar tekrar dinleyerek oluşur; depolanır; korunur ve işlenerek gelecek kuşaklara aktarılır.

Sözlü toplumlarda bilginin öğrenilmesi ve aktarımı iletişim vasıtasıyla olur. Sözlü iletişim, sese ve yüz yüze olan etkileşime bağlıdır. Okur-yazar kültürlerde birey bir kitabı alıp yalnız başına okuyarak öğrenebilir. Sözlü kültürlerde öğrenmenin gerçekleşmesi için bir anlatıcı ya da öğreticiye ihtiyaç vardır (Goody 2009: 131-132). Sözlü iletişimde, bilginin öğrenilmesi ve aktarılmasında icracı ve icranın önemini Barry Sanders (2010)'in öykü ve masal anlatıcısı üzerine görüşlerinden hareketle açıklayabiliriz: Öyküler sözlü kültürün can damarıdır. Öyküyü anlatan ise o topluluğun yüreğidir. Anlatıcı, anlatının bütün sistem boyunca dolaşmasını sağlar. Anlattığı öyküler rastgele anlatılan sıradan ürünlerin ötesinde insanların beklediği, duymayı umduğu ve ana hatlarıyla zaten bildikleri

öykülerdir. Bu anlatılar, insanlara kim olduklarını ve inandıkları şeyleri bir kez daha hatırlatırken aynı zamanda topluluk üyelerini de birbirine bağlar. Öykücü/masalıcı, anlattıklarının içinde ahlak, felsefe, sevgi gibi her şeyi yakalar. Bu anlatıları anlatan kişi lider konumundadır ve bu ayrıcalıklı konumuna yıllar boyu edindiği deneyimler sayesinde gelmiştir. Herkes adına konuşmaya, herkesin sözcüsü olmaya hak kazanmıştır. Sözlü kültürün icracıları, modern yazılı kültürlerin yitirdiği bir kavram olan "bilge" insan konumuna gelmiştir. Etrafına yaydığı bilgelikle anlatıcı, gerçeği herkesin anlayabileceği bir biçimde sunmalıdır. Anlattıkları, topluluk üyeleri için hem çok tanıdık hem gerekli olduğundan "kutsal" sesini herkese ulaştırabilmelidir (s. 14-17). Kültürel belleğin özel taşıyıcısı (Assman 2001: 57) olan bu kişiler, yaşadıkları toplumlarda daima saygı gören kutsal kişiler olmuşlardır.

Yazının olmadığı toplumlarda anlatılanların sonraki nesillere aktarılma ihtiyacı, ezberi gerektirmiş; dolayısıyla bazı kalıpların oluşmasına sebep olmuştur. Sözlü kültür ortamında iletişimin önemli unsurlarından biri de oluşturulan bu kalıplardır. Bu kalıplar, topluluk üyelerinin aralarındaki iletişimi kolaylaştıracak bazı kültürel kodlardan oluşabilir. Ortak dili paylaşan grup üyeleri arasında oluşturulan bu kodlar, son derece anlamlı ve işlevseldir (Gürçayır 2008: 469-472). Kültürel aktarımı kolaylaştırması ve hızlandırması açısından bu kodların toplumlar için önemi büyüktür.

Sözlü kültürde üretilen bir unsur, düzenli bir biçimde bilinebilir ve hatırlanabilir kılmanın bazı temel muhteva ve biçim özellikleri vardır. Öncelikle, muhteva olarak düşünülecek şeylerin "hatırlanabilir" olması gerekir. Bu da hazır, kalıplaşmış düşünce biçimlerini kullanmakla mümkündür (Çobanoğlu 2000: 125). Sözlü kültürde, düşüncenin yazıyla kaydedilip daha sonra tekrarlanması mümkün olmadığı için, toplumun ortak malı olan bu hazır kalıplar ve yoğun biçimlendirmeler kullanılır. Kulaktan kulağa veya ağızdan ağıza dolaşan bu kalıplar, bir yandan söyleme ritm katarken, diğer yandan da belleğe destek olurlar (Ong 2007: 50-51).

Sözlü kültüre dayalı toplumlarda, bilgiyi depolayan bellek, kaydetme, çağırma ve iletmeyi şiirsel biçim, ritüel sunuş ve toplumsal katılımı etkin kılmıştır (Assmann 2001: 59-60). Çünkü sözel bellekte bilginin şiir, müzik ve ritüel şeklinde saklanması ve aktarımı daha başarılıdır. Sözün ezgiyle ve hareketle birleşmesi, bellekte yer edinmesine imkân sağlarken, olayın toplumu etkileme derecesi de bellekte saklanmasının üzerinde etkili olmuştur (Sever 2008: 62). Sözellikte unutkanlığın büyük tehlike olduğu düşünüldüğünde,

bilgiyi hatırlanabilir kılmanın yollarını bulmak ve kullanılır hale getirmek, toplumlar için önemli hale gelmiştir. Şiirin ve müziğin gücü, bilginin hatırlanmasını kolaylaştırmış; toplumsal katılım da algılanmasında, aktarılmasında ve toplum içinde anlamlı kılınmasında önemli bir rol oynamıştır.

Bascom (2004)'un, ağızdan çıkan kelimelerle ve becerilerle aktarılan bütün bilgilerle “halkı öğrenmek” olarak açıkladığı; halk hikâyeleri, mitler, efsaneler, atasözleri, bilmeceler ve diğer edebi türleri de dâhil ettiği ve "sözlü sanat" olarak adlandırdığı (s. 87-88) folkloru, Dursun Yıldırım (1998a) sözlü kültür tanımıyla; yapı, muhteva, biçim ve fonksiyonları ne olursa olsun "sözlü gelenekte yer alan tamamen söz ile, kısmen söz ile, ve tamamen sözsüz yaratılan, ama sözlü geçiş ve iletişimle fertler arasında dolaşan veya nesilden nesile geçen tüm unsurlar" olarak değerlendirir (s. 39). Meydana getirildikleri toplumlarda bir gelenek oluşturan bu unsurlar, sözlü kültüre ait bu gelenekler vasıtasıyla varlıklarını sürdürürler.

Dursun Yıldırım (1998), yazılı ortam sonrası uğradığı tüm değişimlere rağmen ortadan kalkmadığını söylediği sözlü kültür ortamını şu ifadelerle tanımlar:

Yazı öncesi, toplum hayatının, etkinliklerinin olduğu, bilgi, teknoloji, tecrübe ve işin aktarıldığı, ilişkilerin ve kurumların belirginleştiği, düzenin işlediği, iletişim dilinde sabit anlatım biçimlerinin ortaya çıktığı ve kendilerine özgü içerik kazandıkları, estetik anlayışın ve bunun yansımalarının, bilinmeyen ile ilgili açıklamaların, inanç ve ahlâk normlarının oluşturduğu ortam sözlü ortamdır (s.95).

Sözlü kültür çalışmalarında, ele alınan malzemenin incelemesinde başlangıçtan günümüze kadar pek çok yaklaşım ve teori kullanılmıştır. Yıldırım (1998a), ele alınan malzemeyle ilgili genel hükümler çıkarabilmek için cevap aranacak soruları şu şekilde sıralamaktadır:

1. Sözlü kültür veya folklor nedir, neyi içine alır, neyi almaz?
2. Sözlü kültürü meydana getiren unsurlar hangi türleri oluşturur ve bunlar nasıl sınıflanabilir?
3. Sözlü kültür nasıl oluşur ve onu kim oluşturur?
4. Sözlü kültür nasıl taşınır, dağılır ve yayılır?
5. Sözlü kültür hangi şartlar içinde ve hangi sebeplerle değişmeye uğrar?
6. Sözlü kültürün yapısı nasıldır, muhteva ve şekli arasında ne gibi bir ilişki vardır?
7. Sözlü kültür neleri ifade eder, hangi fonksiyonları taşır?
8. Sözlü kültür unsurlarını yeni ihtiyaçları karşılayacak biçimde nerelerde ve hangi uygulamalarda, kullanabiliriz? (s. 41)

Sözlü kültür kapsamına, sözsüz gösterime (performance) dayanan uygulamaları da dâhil eden diğer araştırmacı Connerton'dur. Connerton “Günümüzle ilgili

deneyimlerimizin büyük ölçüde geçmiş hakkında bildiklerimizin üzerine oturduğu ve genellikle geçmişle ilgili imgelerimizin, var olan toplumsal düzeni meşrulaştırmaya yaradığını” belirtir. Onun kanaatine göre “geçmişin anımsanan bilgileri (törenselleşmiş denilebilecek) uygulamalarla tanışıp sürdürülmektedir.” (Akt. Üçüncü 2004: 2).

Bir devrim niteliğinde olan yazının kullanımı, sözlü gelenek ortamının ezberleme ve hatırlama süreçlerini, "kayıt altına" alma özelliğiyle kenarda bırakmıştır. Yazıyı kullanan toplumlarda, düşünceler metin haline getirilebildiğinden kültürü taşıyan ve koruyan bellekler, sözlü kültür toplumlarına nazaran önemsiz kabul edilir. Buna rağmen, yüzyıllardır yazıyı kullanan modern toplumların kalıplaşmış düşünme ve anlatım biçimlerini korumaları (Ong 2007: 41), sözlü aktarımın ve aktarım araçlarının önemini yitirmediğinin göstergesidir.

Yazı, tam anlamıyla sözlü kültür çağının etkisinden çıkmış değildir. Sözlü gelenek ürünlerinin yazıya geçirilmesi, o ürünlerin yaratıldıkları sözlü ortamlarda yeniden üretilmesine ve nakledilmesine engel olmaz. Sözlü bellek, başvurulacak en yakın ve en doğal kaynak olarak günümüzde de varlığını sürdürmektedir (Oğuz 2003: 33; Fidan 2011: 140).

Yazılı dönemlerin çok öncesinde oluşmuş ilk örneklerinin, sözel bilginin depolayıcısı konumunda olan hafızalar ile geleceğe taşındığı âşıklık geleneği, yaratıldığı ortam ve durum itibarıyla sözlü bir gelenektir. Matbaanın yaygınlaşmasıyla eserlerini bastırarak dağıtan âşıklar, günümüzde zenginleşen iletişim ağlarıyla sözelliğin hâkim olduğu; fakat temsil etme, aktarma, yayılma ve tüketim şartlarının değiştiği bir ortamda sanatlarını icra etmeye devam etmektedir.

16. yüzyılda kahvehaneler etrafında şekillenen bu gelenek, icralarını âşıklık geleneğinin sözlü <doğal>⁵ icra ortamları olan düğün meclisleri, kahvehaneler, hanlar, oda ve konaklar, festivaller gibi ortamlarda gerçekleştirmiştir.

1.1. Düğün Meclisleri

Bireylere sosyal bir statü kazandırması ve toplumsal ilişkileri düzenlemesi bakımından büyük önem arz eden evlilik, insan hayatında önemli rol oynayan geçiş

⁵ Metin Ekici (2004) doğal ortamı, "Bir halk bilgisi ürününün kendi geleneksel bağlamında ve bu ürünün sahibi olan halk grubu tarafından yaratılmasının/yeniden yaratılmasının veya tekrarlanmasının söz konusu olduğu ortam" şeklinde tanımlar (67).

dönemlerindedir. Toplumdan topluma değişiklik gösteren evlilik uygulamalarının en belirgin örneğini düğünler oluşturur. Geçiş dönemlerinden biri sayılabilecek sünnet düğünleri de bu törenlere dâhil edilebilir.

Geleneğin canlılığını koruduğu dönemlerde, eğlence mekânlarından olan düğün meclisleri, âşıklık geleneğinin icra edildiği mekânlar arasındadır. Düğünlere katılan âşıklar, bu ortamlarda uzun yıllar boyunca büyük itibar görmüşlerdir. Özellikle uzun süren köy düğünlerinde âşıkların düğüne gelen misafirlere saz eşliğinde deyişler söyleyip hikâyeler anlatması, geleneğin canlılığını devam ettirdiği Doğu Anadolu Bölgesi düğünlerinde yaygındır. Âşık davet etmenin âdet haline geldiği bu düğünlerde âşıklar önemli bir yere sahiptir.

Düğünler, âşıkların sanatlarını icra etmelerinin yanı sıra para kazandıkları yerlerdir. Düğün sahibinin âşığa verdiği para dışında, aldıkları bahşişler de oldukça yüksektir. Özellikle iki âşığın katıldığı düğünlerin atışma kısımlarında söylemiş oldukları "güzelleme" örnekleri, hoşnut kalan dinleyicilerin bahşiş vermelerine fırsat veren icralar arasındadır (Taşlıova 2006b, s. 167). Ayrıca düğünlerde, âşıkların dinleyicilerin isteklerini karşılamaya yönelik icraları da dinleyiciler tarafından para ile ödüllendirilmiştir (Özarslan 2001, s. 276).

Kars yöresi âşıklık geleneğinin en önemli icra mekânı olan köy düğünlerinde kurulan âşık fasılları, bölgede önemli bir yere sahiptir. Yörede genellikle âşık meclisi kurulmadan düğün yapılmamaktadır. Bu durum geçmişe nazaran azalmış olsa da sürdürülmektedir. Düğünler, âşıklık geleneği ile birlikte, usta-çırak geleneğinin devamlılığını sağlayan ve çırağın yetişmesi bakımından önemli mekânlar arasındadır (Aslan 2007: 61-62).

Kars'ta yapılan düğünleri "şehir düğünleri", "ilçe düğünleri" ve "köy düğünleri" olarak ayıran Taşlıova (2006b), düğün meclislerini de "nişan", "nikâh", "toy meclisleri" ve "sünnet düğün meclisleri" olarak sınıflandırmıştır. Âşıklar için önemli para kazanma yeri olan ve genellikle âşiksiz olmayan köy düğünlerinde düğünün işleyişine yön veren kişi, bilgisine sürekli danışılan âşıktır. Kars düğünlerinde âşıkların söyledikleri deyişler, atışmalar ve destanların⁶ yanı sıra hikâyecilik geleneği de önemli bir yere sahiptir. Düğün

⁶ Âşıklar, davet edildikleri düğünlerde gerek ustamalı gerekse kendilerine ait destanları istek üzerine veya kendi istekleriyle icra etmişlerdir. Ayrıca düğüne gelen zengin kişileri övmek maksadıyla irticalen meydana getirdikleri düğün

meclislerinde anlatılan ve çoğunlukla tek günle sınırlı olmayan hikâyeler, âşığı dinlemeye gelenlerin en çok ilgi duyduğu icralardır⁷. Sünnet düğünlerindeki icralar ise gündüz yapılan, deyiş ve türkülerden ibaret olan eğlencelerdir (s. 166-171).

Düğünlere âşık çağırma geleneğinin kısmen de olsa yaşatıldığı bölgelerden biri olan Sivas yöresindeki düğün eğlencelerine sünnet düğünlerini de ilave eden Kaya (1998), bu eğlencelerin muhtevası hakkında şunları söyler:

Zengin düğün sahipleri, oğlunu sünnet ettirirken veya evlendirirken köyünden veya civarında şöhret kazanmış âşıklardan bir kısmını çağırır, düğün birkaç gün sürerse, bu müddet içinde davetlilerin eğlenmelerini sağlar. Âşıklar, halk şiirinin çeşitli türlerindeki şiirlerini düğünlerde söyleme fırsatını elde ettikleri gibi, birbirleriyle karşılaşır *atışma* ve *deyişme* imkânı da bulabilirler. Halk daha ziyade atışmalardan haz alır (s. 48).

Âşıkların sanatlarını icra ettikleri ve geçimlerini sağlayacakları parayı kazandıkları düğün meclislerinin yavaş yavaş yok olmaktadır. Bunun sebepleri arasında; âşıkların ekonomik şartlar gereği büyük şehirlere göç etmeleri ve artık düğün için köylerde oluşturulan mekânlar yerine düğün salonlarının tercih edilmesi söylenebilir (Aslan 2007: 63). Günümüzde düğünlere katılan âşıklar, değişen eğlence anlayışı dolayısıyla eskisi kadar ilgi görmemektedir.

1.2. Kahvehaneler

Sosyal hayatın bir parçası olan kahve, toplumumuzda iletişimin ve kaynaşmanın merkezlerinden biri olmuştur. Kahvenin yayılmasından sonra kurulan kahvehaneler de ev dışında sosyal bir mekânın kapılarını açmıştır. Boş vakit geçirme, sohbet etme gibi amaçlarla insanları toplayan bu mekânlar, aynı zamanda toplumsal haberleşme ortamlarıdır.

Toplumsal iletişimi sağlayan, siyasi ve sanatsal oluşumlara zemin hazırlayan, insanların müşterek alanlarda görüşlerini, düşüncelerini paylaşmasına vesile olan kahvehaneler, önemli halk kültürü ürünlerinin üretilip, kuşaktan kuşağa taşındığı mekânlardır. Türk toplumunda kendine has bir kültürün doğmasına sebep olan kahve (Durukan 2013:136), ortaya çıktığı andan itibaren oluşturduğu kültürle, toplumsal kaynaşmanın ve birlikteliğin sembolü olmuştur.

destanları da mevcuttur. Âşık tarzı destanların düğünlerdeki icraları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. (Çobanoğlu 2000, 205).

⁷ İsmail Görkem (2000), Çukurova'daki düğünlerde hikâyeci âşıkların yürüttüğü *kınacı/davete gitme* âdeti hakkında bilgi vermiş; yöredeki düğünlere katılan âşıkların kız evinde başköşeye oturtulduğunu ve gelin alıcıların kız evine gelene kadar misafirlere hikâyeye anlattığını ifade etmiştir (s. 29-30).

Âşık tarzı edebiyat ve kültür geleneği, Türk-İslam sosyo-kültürel yapısını derinden etkileyen, yeni sosyal alışkanlıkların ve davranış kalıplarının ortaya çıkmasına yol açan bir sosyal kurum olan kahvehanelerin ürünüdür (Çobanoğlu 2000: 134). Türklerin 16. yüzyılın sonundan başlayarak kahveyi, hem içeceği hem de kurumu olarak, Arap dindaşları kadar ve belki de daha fazla benimsediklerini biliyoruz. Bununla birlikte Osmanlı vakanüvisi İbrahim Peçevî'ye (1574-1650) bakılırsa, kahve, kahvehane ve bunlara eşlik eden her şey 1555 dolaylarında Hakem ve Şems adlı iki Suriyeli aracılığıyla toplu olarak İstanbul'a girmiştir (Hattox 1996: 67).

16. yüzyılın ilk çeyreğinde Yemen'den çıkan kahve, Hicaz ve Kahire'ye yayıldıktan sonra Suriye'ye geçmiş; oradan da 1550'lerin ortalarında İstanbul'a ulaşmıştır. Başlangıçta Şâzilî tarikatıyla ve daha sonra tasavvuf ehlinin olumlu bakışıyla çoğu tarikat ile yakından ilgili olması, kahveye kudsiyet izafe edilmesine yol açmıştır (Açıkgöz 1999: 171). Sufî ayinleriyle başlayan kahve kullanımı, bir süre sonra bu çerçevenin dışına çıkmış ve genel tüketime dönük bir nitelik kazanmıştır. Her ne kadar kahvenin sufileri gece ibadetleri sırasında ayakta tutan bir içecek olma yönü sürdürüyse de manevi eğilimleri daha zayıf sayılabilecek öteki çevreler, kahvede sohbet ve dostluğa dönük keyifli bir uyarıcı özellik bulmuştur. Bu gelişmenin sonucunda kahvehane doğmuştur (Hattox 1996: 24). Kahvehanelerin açılması ve yayılması, bu kurum üzerine başlayan tartışmaları da beraberinde getirmiştir.

Kahvehanelerin Türk toplum hayatına girmesinden önce, topluca bir araya gelinen umuma açık sosyal kurumlar cami, tekke, hamam ve bozahanelerdi. 16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kahvehaneler, Tekke'nin karşısında bir nevi alternatif Müslüman-Türk sosyal kurumu olarak çıkmıştır. Böylece Tekke'nin eğlenme, sosyal ve kültürel hayat üzerindeki tekeli kırılmış ve Tekke ekseninde uhrevî bir hava içinde olan topluca eğlenmeler, kahvehane ekseninde dünyevî bir karakter kazanmıştır (Çobanoğlu 2007: 33-38).

Kahve, İstanbul'a ilk geldiği andan ve kullanılmaya başladığı ilk günden itibaren içecek olma özelliğinin dışında muhtelif tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Başlangıçta sağlığa zararlı bir madde olarak görülmesini, dinî açıdan uygun olmayan bir içecek olması dolayısıyla yasaklanması takip etmiştir. Çeşitli sebeplerle defalarca yasaklanmış; fakat hiçbir zaman tam olarak ortadan kaldırılması mümkün olmamıştır. Aksine, İstanbul'da birçok kahvenin açılmasının önüne geçilememiştir.

Bütün bu tartışmaları ve yasakları beraberinde getiren kahve, on yedinci yüzyıl sonlarından itibaren her türlü yasaktan arınmıştır. Sultan Abdülaziz devrinde (1861-1876) ve özellikle Sultan II. Abdülhamid devrinde (1876-1909) kahvehaneler altın çağlarını yaşamışlardır. Pek çok yasak uygulamada iken kahvehaneler bundan ayrı tutulmuştur (Emeksiz 2009:124). Ahlaki bir olumsuzluğu da bulunmayan kahve, alkolsüz ve uyuşturucu içeriği olmayan bir içecek olarak Osmanlı günlük hayatına çabucak girmiş⁸ ve uzun yıllar kendine has gelenek-göreneklerin yaratılmasına, mimari özelliği olan kahvehane anlayışının teşekkülüne ve edebi bir kamuoyunun oluşmasına yol açmıştır (Açıkgöz 1999: XIV).

Kahvehaneler, ortaya çıktıktan kısa bir süre sonra yaygınlık kazanmış mekânlar olarak dikkat çekmektedir. Kahve içme, kahvehanelerde öncelikli amaç gibi görünse de bu amacın sonraları ikinci plana düştüğü ve sohbet etme/hoşça vakit geçirme anlayışının ön plana çıktığı görülmektedir (Yıldız 2007:9). Kahvehanelerin bu özelliği, bünyesine yeni unsurların eklenmesiyle günümüze kadar ulaşmıştır.

Kahvehaneler, yakın zamanlara kadar insanların serbest vakitlerini değerlendirdikleri bir mekân olmaktan başka, müdavimlerini kültürel açıdan besleyen, duygu yönünü tatmin eden, sözlü kültür geleneğinin geniş kitlelere ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan bir müessese konumundaydı. Bu kültür müesseselerinin ilk akla gelen eğitimcileri de âşıklardı. Şehir ve kasabalarda bulunan kahvehanelerin bazılarında âşıklar belli mevsimlerde toplanıp sazlarla şiirler terennüm ederlerdi (Köprülü 2004:170; Düzgün 1998: 205).

Kahvehanelerin halk anlatılarının icra edildiği, okunduğu ve anlatıldığı bir mekân olması ve insanların buluşarak dertlerine çare aradıkları bir yer olmasıyla sosyal bir görev de üstlendiği görülmektedir (Açıkgöz 1999: 137). Bir süreliğine günlük yaşamdan sıyrılmayı sağlayan toplumsal mekânlar ve kültürel biçimler olarak kurumsallaşan kahvehaneler ve orada düzenlenen eğlenceler, başlangıçta muhtemelen orta sınıf kitleye yönelmişse de (Bingül 2013: 19) zamanla toplumun çeşitli kesimlerini bünyesinde toplamıştır. Kahvehanelerin etrafında toplanan kalabalık, hangi kesimden olursa olsun buldukları ortam içinde eşit bir form oluşturmuştur.

⁸ Osmanlı tarihi, kahve ve kahvehaneyle ilgili zengin anekdotlarla doludur. Anlatılan hikâyelerin kiminde İstanbul'a kahve getiren gemileri deldirterek hamulesinin denize döktürüldüğünden, kimisi kahve bahanesiyle işsiz-güçsüz takımının bir araya gelip fitne çıkardığından, kimisi kahvehanede toplanan halka karşı devletin tutumundan örnekler verir (Pala 1999).

Kahvehaneler her kesimden müşterilerinin bir araya gelerek sosyalleşmelerini sağlamanın yanı sıra müşterilerinin iyi vakit geçirdiği, eğlendiği, güldüğü ve gölge oyunu, orta oyunu ve küçük çapta tiyatro gibi çeşitli performansları izlediği mekânlar olmuştur. Bu süreçte ortaya konan performanslarla izleyici hem iyi vakit geçirir hem de performansın siyasi içeriğine ve dozuna göre sosyal alanın paylaştığı eleştirileri, söylentileri öğrenmiş olurdu. "Dizeleri hayata dair gerçekçi bir felsefeye dayanan ve insanların oldukça hürmet ettiği kahvehane âşıklarının performansları, kamusal dışavurum ve toplumsallığın belirgin bir örneğini sergilemiştir." (Sankır 2010:196).

Kahvehanelerin ayrışması, mekânına, sosyal işlevine, devam edilen zamana, müşterisine göre şekillenmiştir. İstanbul'da sahilde ya da manzaraya hâkim yerlerle kurulan yazlık kır kahvehaneleriyle aynı grupta sayılabilecek seyyar kahvehaneler, kışlık kahvehaneler, yatılı kahvehaneler, Tatar, Arnavut, Boşnak kahvehaneleri oluşmuştur. Kahvehaneler müdavimlerinin özelliklerine bağlı olarak; Âşık kahvehaneleri, Meddah kahvehaneleri, esrar kahvehaneleri, semaî kahvehaneleri (çalgılı kahvehaneler), beyler kahvesi, aşçılar kahvesi, dominocular kahvehanesi, kumar kahveleri, damacı kahveleri, kuşbaz kahveleri, balıkçı, köçek, hayalci, horozcu pehlivan, defineci, sandalcı ve balıkçı kahveleri ya da uşaklar kahvesi gibi adlarla anılmışlardır (Emeksiz 2009: 126-127). Kahvehaneler her kesimden müşterileri bir araya getirirken, Özkul Çobanoğlu'nun (2000) "meraklı grubu" olarak nitelendirdiği dinleyici kitlesiyle diğer kahvelerden ayrılan âşık kahvehanelerinde maddi kazanç öncelikli değildi.

Âşık kahvehaneleri, Âşık edebiyatı tarzının şekillendiği mekânlar olmuştur. "kahvehane şairi" olarak anılmaları âşıklar için kahvehanelerin önemli bir merkez olduğunun göstergesidir. Kahvehaneler önceleri Tahtakale'deyken, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla Tavukpazarı'na nakledilmiştir. Âşıklar, kahvehane odaklı olarak bir cemiyet halinde, sistematik ve disiplinli bir yapı içinde olmuşlardır. İstanbul'da bulunan ya da Anadolu'dan gelmiş şairlerin bir anlamda ustalıklarının sınıdığı yerler haline gelen kahvehanelerde düzenli musiki fasılları gerçekleştirilirdi. Daha çok eğlendirme fonksiyonuyla dikkat çeken çalgılı kahvehanelerde de âşıkların "ustamalı" eserleri hürmet gösterilerek icra edilirdi (Emeksiz 2009: 130).

On dokuzuncu asrın meşhur saz şairlerinden Dertli İbrahim'in Tavukpazarı'ndaki âşıklar kahvesinin tavanına asılan şairane bilmeceyi bilerek, dönemin saz şairlerinin reisliğini aldığını söyleyen Osman Cemal Kaygılı (1953)'nin, saz şiirinin bir süre varlığını

devam ettirdiği çalgılı kahvehaneler, 1920'nin sonlarına doğru İstanbul'da ortadan kalktığı doğrultusundaki görüşleri şu şekildedir:

Tanzimatla beraber Divan Edebiyatı nasıl hararetini kaybetmiş ve daha sonra nasıl durmuşsa, âşık tarzı denilen saz şiiri de yine Tanzimatla birlikte hayli gevşemiş ve biraz daha zaman geçince Tavukpazarındaki âşık kahvelerinden İstanbul'un çalgılı kahve denilen yerlerine sığarak oralarda aslını muhafaza etmekle beraber şeklini az çok değiştirmek suretiyle 1919-1920 yıllarına kadar devam edebilmek imkânlarını bulmuştur. Vakıa, eski âşık kahvelerinin başka bir şekilde devamı demek olan İstanbul'un yeni çalgılı kahveleri, 1908 inkılâbından sonra hayli sarsılmış, yalpalamış ve 1910'dan sonra büsbütün sönmeye yüz tutmuş ise de, yine köşede bucakta tek tük yaşayan bu kahveler, büyük harp sonrasında bile tamamıyla kapanmamış ve ancak 1920 senesinin sonlarına doğru ortadan kalkmıştır. (s. 733)

XIX. asrın sonu ve XX. asrın başlarında âşık tarzı edebiyatın sönükleştiğini söyleyen Tahir Alangu (1943), eski âşık kahvelerinin yerine İstanbul'un hemen her mahallesinde kurulan *semaî kahveleri* (*çalgılı kahveler*)inde, Külhanbeyi-Tulumbacı zümresinin kabadayıca zevklerine uygun olan yeni bir edebi tarzın teşekkül ettiğini ve bu yeni muhitte de devam eden eski saz şiiri ananesinin eski büyük saz şairlerinin eselerinin çalınıp söylendiğini ifade etmiştir.

Yüzyıllarca gecenin karanlığıyla uyuyan İstanbul için kahvehane, Ramazan'la birleşince, gece ve gündüzün sınırlarının aşılacağı ilk müjdecisiydi (Bingül 2013: 19). İstanbul'un hemen her semtinde bulunan semaî kahveleri ya da çalgılı kahvehanelerinin en kalabalık olduğu zamanlar Ramazan geceleri ve kış aylarında da kalabalığın eksik olmadığı cuma geceleriydi (Birsell 2009: 145). İstanbul'da şehrin manzaralarına karşı kurulan kahvehaneler, özellikle rağbet gördüğü yaz aylarında ve Ramazan gecelerinde büyük lambalarla süslenmiştir (Hattox,1999:72). Bir zamanlar, İstanbul'un hemen her semtinde halk tarafından "çalgılı kahve" denilen semaî kahveleri, Ramazan ayına mahsus olarak hazırlanır; meydan şairleri bu kahvehanelerde okur, çalar bazen de birbirleriyle deyişirlerdi (Bayrı 1950:163-166).

Çoğunlukla bir muhabbet meydanı olan eski kahvehanelerde, çok defa bir "mir-i kelâm" etrafında halka olunur, onun sohbetleri dinlenirdi. Burada mekteplerde-medreselerde edinilemeyen bilgiler edinilirdi. Kahve söz meydanı olduğu kadar saz meydanıydı (Aksel 1964:3590-3591). İstanbul ziyaretleri sırasında kahvehanelerde anlatılan hikâyeleri derleyen Cyrus Adler (2012), o civarın "bilge kişi"sinin kahvehanelerde hikâyeye anlattığını ve bu hikâyelerin âdetlerin, geleneklerin ve insanların

düşünme yöntemlerinin niteliklerini belirtmesi açısından korunmaya değer hikâyeler olduğunu izah eder (s. 7).

Hemen her semtte meşhur bir tane olan çalgılı kahveler, kış mevsimlerinin cuma geceleri ve en çok bütün Ramazan geceleri işlerdi. Beşiktaş'ta, Çeşmemeydanı'nda, Tophane'de, Boğazkesen'de, Eyüp Defterdarı'nda, Hacıoğlu'ndaki çalgılı kahveler bunların en ileri gelenlerindendi. Bu kahvelerin hemen hepsi de oraların en gözde tulumbacı kahveleri idi (Kaygılı 1953: 734; Kaygılı 2007:40). İstanbul'daki çalgılı kahvelerde; saz çalınır; destan, koşma, semaî, mani okunur⁹; köçek oynanır, meydan şairleri fasıl yapardı¹⁰.

Âşık kahvehaneleri, âşıklık geleneğinin önemli mekânlarıdır. Kahvehaneler hem âşıklık geleneğinin icra edildiği hem de usta-çırak ilişkilerinin en yoğun yaşandığı (Aslan 2007: 65) ortamlar olmuştur. Kahvehaneleri birer eğitim kurumu olarak kabul eden Doğan Kaya (1998), buraları ilim irfan sahibi kişilerin dinlendiği; çeşitli zamanlarda meddah hikâyeleri anlatıldığı; saz şairlerinin atışmalar yapıp lebdeğmez tarzında koşmalar söylediği ve askılara muamma asarak bu muammaların çözüldüğü kültür merkezi olarak nitelendirir. Müjgan Üçer'den aktardığı şekliyle Sivas'ta bulunan kahveleri şöyle sıralar: "Kazino" denilen ve Meydan Camii'nin karşısında bulunan Şeyh Ahmed'e ait kahve; "Çalgılı Kahveler" olarak bilinen ve geçmiş zamanlarda Emrah, Ruhsatî gibi âşıkların fasıl yaptığı kahvelerden biri olan Bengiler'deki Saatçioğlu Hanesi; yan yana çalışan dört-beş kahvenin çalıştığı "Sırakahveler" olarak isimlendirilen kahveler ve arka tarafı ahır, ön tarafları kahve olarak işletilen "Ahırlı Kahveler" dir (s. 50-51).

Evliya Çelebi, 17. yüzyılda Bursa'da yetmiş beş kahvehane olduğunu yazmıştır. Seyyah, hikâyelerin anlatıldığı, sohbetlerin edildiği ve çeşitli gösterilerin yapıldığı bu kahvehaneleri birer irfan mektebi olarak nitelendirmiştir. Ulu Cami dibindeki Emir Kahvesi, Şerefîler Kahvesi, Serdâr Kahvesi, Cin Müezzîn Kahvesi bu kahvelerin en meşhurlarıdır (Köprülü 2004 :333).

Abduselam Arvas (2009), Van'daki âşık kahvelerini bölge insanından derlediği bilgiler doğrultusunda şu şekilde açıklar: Şark Bülbülü (1950) ve Muhabbet (1970) çay evleri, ustamalı türkü söyleyicisi ve hikâye anlatıcısı Ali Rıza Atacan tarafından 1950'li

⁹ Çalgılı kahvelerde yetişen şairler, ayaklı mani denilen mani şeklinde çok ileri gitmişler, bu tarzda eski manicileri geçmişlerdir. Muamma geleneği çalgılı kahvelerde aynen devam etmiş; maniciler, semaiciler arasından çıkan meşhur muammacılar bunlarla uğraşır ve şöhret kazanmışlardır (Kaygılı 1953: 733; Kaygılı 2007: 65).

¹⁰ Salah Birsal (2009), XIX. yüzyıl semai kahvelerinde, saz şairleri arasında muamma yarışmaları yapıldığını, Demirkapı ve Çemberlitaş'ta büyük muamma kahveleri olduğunu belirtir (s. 157).

yıllarda açılmış olan kahvedir. Günümüz âşıklarından Celali'nin ağabeyi Davut'un 1970'li yıllarda islettiği kahvehane ve Âşıklar Çay Evi olarak bilinen 1999 yılında emekli olup Erzurum'dan memleketine dönen Mehmet Akçay tarafından açılan Van Âşıklar Kahvesi yörede hayatietini sürdüren kahvelerdir (179-196).

Erzurum'da âşiksiz düşünilemeyen kahvehaneler, günlük hayatın vazgeçilmez parçalarından biridir. Kütüphaneli kahve olarak bilinen Âşık Ali Rahmanî ve oğlunun işlettiği âşıklar kahvesi de en meşhur kahveler arasındadır (Sakaoğlu 2005: 492-493). Son yüzyıl içinde Sümmanî'den sonra Bardızlı Nihanî, Bayburtlu Hicranî, Sümmanî'nin oğlu Şevki Çavuş, Gez Mahalleli Hafız Mikdat gibi âşık ve hikâyecilerin, daha sonraları İshak Kemali ve Behçet Mahir'in Erzurum'da âşık kahvesi geleneğini sürdüren önemli isimlerden birkaçı olduğunu belirten Dilaver Düzgün (1998), bu kişilerin çalıp söyledikleri tarihi mekânları Dünder Özkıran'dan nakleder: "Gürcükapı'da Çiftekapılı kahve, Hacılar Hanı, Hasır Garajı'nın yanındaki kahve, Mahallebaşı'nda Acem Mirza'nın kahvesi, Köprübaşı'nda Çardak Kahve, Erzincankapı'da Ali Bey'in kahvesi." (s. 207).

Düzgün (1998), Erzurum'daki âşık kahvehanelerinin işleyişi ve programların yapısı hakkında şu bilgileri verir:

Âşıklar kahvesi hem geleneğin icra edildiği, hem de yeni âşıkların yetiştirildiği bir ocaaktır. İnsanların bir araya geldikleri her müessesede olduğu gibi burada da uyulması gereken belli başlı kurallar vardır... Gündüz saatlerinde diğer kahveler gibi işleyişini sürdüren kahvede âşık programı akşam saatlerinde başlar ve dört-beş saat kadar devam eder. Bu süre, dinleyicilerin ilgisi nispetinde daha kısa veya uzun olabilir. Programlar, bazı özel günlerin dışında her gün devam eder. Ramazan ayı boyunca ise teravîh namazından sonra başlar ve sahura kadar sürer (s. 209).

Erzurum'daki âşık kahvehanelerinde âşıklar, bütün seyirci/dinleyicilerin kendilerini görebileceği şekilde kahvenin uygun köşelerindeki masaların üzerine konulan sandalyeye oturarak¹¹ programı yürütürken, Kars kahvehanelerinde icra, ayakta dolaşmak suretiyle yapılmaktadır (Özarıslan 2001: 272).

Behçet Kemal Çağlar (1952), Ramazan aylarında yapılan fasıllara Kars âşık kahvelerinden bir örnek sunar:

¹¹ Kerkük kahvehanelerindeki icralarda da Erzurum'dakine benzer durum söz konusudur. Diğer Türkmen şehirlerinden ve ilçelerinden Kerkük kahvehanelerine gelen hikâyeciler, Kerkük'ün bir kahvehanesinde oturur; iki-üç hafta veya bir ay boyunca hikâye anlatırdı. Genellikle yatsı namazından sonra başlayan bu anlatmalar, gece yarısına kadar devam ederdi. Halk merakla kahvehaneye gider, hikâyecinin anlattıklarını dinlerdi. Kerkük kahvehanelerindeki hikâye icralarında Kerkük Türkmenlerinin Matalcı ve Kısahan,(qısahan) olarak isimlendirdikleri hikâyeciler de kahvehanenin bir köşesinde yaptırılan yüksekçe bir koltukta oturarak icralarını gerçekleştirirdi (Bayatlı 2009).

Farz edin ki gelecek Haziran akşamlarından birinde, teravîh ile sahur arası, Kars'ta bir kahvenin önünde durup camından içeriyi gözetlemeye koyulmuşuz. Sıra sıra dizilmiş masalara, takım takım insanlar kurulmuş. Ortada, ayakta, sazı elinde duran bir âşıkın geçebileceği aralıklardan başka her taraf tıklım tıklım dolu. Koca kahvede çıt yok. Ocakta semaverlerin hışırdayışı, cam bardaklara boşalan tavşankanı çayın dökülüşi bile duyuluyor. Sazının telini kuran âşıkın tezenesinden tek tek sesler geliyor. İçeriye gireni, âşık, bir kıt'asıyla tanıtıyor. İşte kapıdan dükkâncı kılığında bir adam içeriye süzüldü:

Saz sustu mu çekiç seste
Hasretinden düştük hasta
Şu köşeye buyur hele
Kunduracı Ali Usta (s. 641)

Geleneğin önemli temsilcilerini yetiştiren Kars ili ve ilçesinde şimdiye kadar pek çok kahve faaliyet göstermiştir. Kars ilçelerindeki kahvelerin merkezdeki kahvelere göre farklı nitelikte olup "oyun salonu, çayhane" hüviyetinde olduğunu söyleyen Taşlıova (2006b), Kars şehir merkezinde bulunan fakat şuan faaliyette olmadığını söylediği kahveleri şöyle sıralamıştır:

1. Sivas Kahvesi
2. Serhat Kahvehânesi ve Oteli,
3. Şenyuva Kahvehânesi ve Oteli
4. Kafkas Kahvehânesi ve Oteli
5. Semavat Kahvesi
6. Dadaş'ın Kahvesi
7. Vatan Kahvehânesi ve Oteli
8. Yozgat Kahvesi
9. Mamoş'un Kahvesi
10. Yanık Kahve
11. Akyüz Kahvehânesi ve Oteli
12. Selim Kahvehânesi ve Oteli
13. Dadaş'ın Kahvesi
14. Göncü Alaettin'in Kahvesi
15. Müşür'ün Kahvesi
16. Alırza'nın Kahvesi

17. Çobanoğlu Gazinosu ve Oteli <Çobanoğlu Âşıklar Kahvesi>¹²

XVI. yüzyılda kahvehaneler çerçevesinde şekillenen ve kurumsallaşan âşıklık geleneği, XXI. yüzyıla gelindiğinde doğal icra ortamlarının kaybolmasıyla, temsilcileriyle birlikte yeni icra zeminlerine yönelmiştir. Âşıkların yetiştiği edebi bir mektep ve icra mekânı olan âşık kahvehanelerinin yavaş yavaş yok olmasıyla, gelenek bitme noktasına gelmiş olarak görünse de (Balkaya 2013: 887-888) hızla ilerleyen teknolojinin sunduğu imkânlar, elektronik kültür ortamını yeni icra mekânları olarak âşıklara sunmuş; âşıklar da icraları için bu mekân/araçlara yönelmekte gecikmemişlerdir.

1.3. Köy Odaları ve Konaklar

Köylerde, köy halkının bir araya geldiği, köyün ortak kullanım mekânlarından biri olan ve misafir ağırlamak için kullanılan köy odaları, ortak paylaşım ortamlarındandır. Teknolojinin henüz toplum hayatını bu denli sarmadığı dönemlerde toplumsal yaşamla ilgili hemen hemen her konunun konuşulduğu sosyal paylaşım mekânlarıdır.

Nebi Özdemir (2005), eğlence mekânlarından biri olarak gördüğü kahvehanelerin yanına eklediği köy odalarının işlevlerini şöyle açıklar:

Sözlü kültürün egemen olduğu dönemlerde ve mekânlarda, eğlence işlevini yüklenen yerel ve eril kamusal mekânların başında “köy odaları ve kahvehaneler” gelmektedir. Sözlü kültür geleneğinin biçimlendirdiği bu kapalı mekânlarda, toplumsal yaşamı ilgilendiren kararlar alınmakta ve uygulanmakta, bireysel ve toplumsal sorunlar görüşülmekte, çözümler üretilmekte, adalet dağıtılmakta, oluşturulan uzlaşma ortamında sosyokültürel dönüşüm ve değişimler gerçekleştirilmektedir (s. 94-95).

Kervansaray ve hanlara oranla daha küçük olan köy odaları, vakıf zihniyetiyle kurulmuştur. Misafir olanların ücretsiz olarak ağırlandığı bu odaların aynı zamanda toplumsal kaynaşmanın da merkezi olduğunu söyleyen Ethem Erkoç (2008), bu odaların birer kültür merkezi olduğunu; buralarda tarih, edebiyat, din, ekonomi gibi çok çeşitli konuların konuşulduğunu; bazı köylerde âşıkların gelip bu odalarda kaldıklarını ve sazlarıyla icra yaptıklarını nakleder (s. 30).

Yaşatıldıkları dönemde büyük öneme sahip olan ve önemli icra mekânlarını oluşturan köy odaları ve konaklardaki âşık fasılları, kahvehane fasıllarındaki gibi kuralları oturmuş bir gelenek değildir. Fakat bu mekânlarda âşık edebiyatının bir uzantısı olan aşk ve kahramanlık hikâyelerinin okunması bir gelenek haline gelmiştir (Artun 2005, s. 39).

¹² Çobanoğlu Âşıklar Kahvesi, Kars âşıklığı için XX. yüzyılın son çeyreğinde büyük hizmetler görmüş; bir tür "okul" fonksiyonu niteliğini taşımıştır (Taşlıova 2006a: 193).

Köylerdeki iş yoğunluğu sebebiyle sonbahar ve kış mevsimlerinde köylülerin toplandığı bu odalar, hikâye anlatıcıları ile dinleyicilerin bir araya geldikleri ve saatler süren bu icraların dikkatle dinlendiği mekânlar olduğunu söyleyen Taşlıova, *Kars'ta Sözel Hikâyecilik* (2006a) adlı çalışmasında, Kars köy odalarındaki icra ve dinleyici kitlesi hakkında şu bilgileri vermektedir:

Köy odalarında icralar, akşam vakitlerinde gerçekleştirilmekteydi. Köy halkının toplandığı bu odalarda, orta yaşlı kişiler bulunduğu gibi, gençler de yoğun olarak katılmaktaydı. Ancak, bu mekânların asıl müdavimleri, orta ve üzeri yaştaki kişilerdi. Düğünlerde ve köyün ileri gelenlerinin evlerinde kurulan meclislerde hikâye anlatımı âşık tarafından yapılır. Bazı köylerin köy odalarında ('komşu odaları' diye adlandırılır) daha çok "cenk kitapları" okunur, savaş destanları dinlenir veya şehit menkıbeleri ile geçmiş usta âşıklara ait "bâde serüvenleri" anlatılırdı. Bu yönüyle köy odaları, yazılı kültür ortamı hikâye metinlerinin anlatıldığı, aktarıldığı-okunduğu mekânlar olarak işlev görmüştür. Köy odalarında bu tür destan, cenknâme ve menkıbeleri, köyün imamı veya bu tür konulara yatkın yetenekli veya hevesli kişiler okuyup anlatılmaktaydı (s. 176).

Geleneğin icra mekânlarından biri de ağa/bey konakları ve evleridir. Kahvelerde vakit geçirme alışkanlığı olmayan kimselerin toplandıkları konaklarda çay-kahve içilir, sohbet edilirdi. Bu konaklarda gelen misafirler yatılı olarak da ağırlanırdı (Erkoç 2008: 25-29). Ayrıca 19. yüzyılda doğunun uzak yerleşim birimlerinde beylerin ve zenginlerin yanlarında âşık buldukları bilinmektedir (Artun 2005, s. 39).

Günümüzde sayıları çok az olan konakların geçmiş zamanlarda önemi büyüktür. Lütfi Sezen (1988), Erzurum köylerindeki konakları incelediği çalışmasında, Türk misafirperverliğinin en güzel örneklerinden biri olan konakların gelir düzeyi yüksek olan ailelerin evlerinin bir odalarını düzenleyip misafirleri ağırlamak için hazırladıklarını ve konak sahibinin konağına ne kadar çok misafir gelirse ününün o kadar çok yaygınlaştığını ifade etmiştir (s. 87). Kars köylerinde bu şekilde düzenlemiş odalar "yazlık" veya "misafir odası" olarak bilinmektedir (Taşlıova 2006a, s. 178).

İsmail Görkem (2000), Çukurova'daki icra yerleri arasına kış mevsiminde bazı köylerde bir ay süren, âşıkların *türkü söyleme* ve *türkülü hikâye anlatma* maksatlı gezilerini de eklemiştir. Genellikle zenginlere ait ağa konaklarındaki büyük bir odada türkü söyleyen ve hikâye anlatan âşıkların sürdürdükleri bu gelenek, Çukurova yöresinde artık yaşatılmamaktadır (s. 31).

Belli bir zamana kadar önemli mekânlardan biri olan ve âşıkların icralarına zemin oluşturan bu ortamlar zamanla eski önemini yitirmiştir. Kitle iletişim araçları köylere

girmiş; televizyon, radyo ve bilgisayarın gelmesiyle köylerdeki eğlence anlayışı da değişmiştir.

1.4. Hanlar

Âşıklık geleneğinin icra mekânlarından biri de hanlardı. Eskiden yolcuların, kervanların konakladıkları yerler olan bu mekânların, âşıklık geleneğinin yayılmasında ve taşınmasında rolü büyük olmuştur.

Yollardaki kervansaraylara karşılık olarak şehir ve kasabalardaki hanlar, tüccar ve yolcuların seyahatleri sırasında konakladıkları ticari amaçlı ve ücretli kurumlardır. Geçmişin konaklama, ulaşım ve ticaret şartları düşünüldüğünde kent merkezindeki hanlar hem konaklama zeminine sahip hem de ticarî faaliyetlerin yürütüldüğü yerlerdir. Kent merkezi dışındaki hanlar ise daha çok konaklama maksadıyla kullanılmıştır. Hanlar yapılarındaki avlu, kahvehane gibi bölümleriyle de bir arada bulunan mekânlardır (Erkoç 2008: 21; Küçükbasmacı 2009: 59). Hanların ön kısımlarında bulunan kahvehane tarzındaki yerler âşıkların icra mekânlarını oluşturmuş ve buralarda yapılan fasılların dinleyici kitlesi (Taşlıova 2006a: 201), hanlarda konaklayan insanlardan oluşmuştur.

1.5. Festivaller, Şenlikler

Uzun yıllardır pek çok il merkezi ve ilçede düzenlenen bu programlar, âşıkların icra yerleri arasındadır. Geçmiş dönemlerde, bu programlarda dinleyici/izleyici karşısına çıkan âşıklar, geleneği bu kutlama programlarında sürdürmüşlerdir.

Son dönemlerde yaygınlık kazanan ve “gelenekselleşen” bu programların yapısı ve amacı değişmiştir. Eğlence anlayışının hâkim olduğu ve çoğunlukla reklam unsurunun ön planda olduğu festival ve şenliklere âşıklar katılmaya devam etmektedir. Fakat program akışları içinde kendilerine verilen kısa sürelerde yaptıkları icralar da oldukça kısa olmaktadır. Bu programlarda yer alan âşıklar, kısa süreli de olsa kendilerini tanıtmaya imkânına sahip olmaktadır. Büyük şehirlerde toplanmış hemşerileriyle de buluşan âşıkların icraları genellikle deyişler ve atışmalardan oluşmaktadır. Bu programlarda dinleyici kitlesi de oldukça karışık ve kimi zaman geleneğin bilgisinden uzak bir kesimdir¹³. Geleneğin canlılığının devam ettiği Kars yöresinde düzenlenen şenlik ve

¹³ 2008 Geleneksel Sincan Lale Festivali'nde yer alan âşıklardan biri, protokol konuklarından “ayak” istemiş; fakat konukların ayağın ne olduğunu bilmedikleri söylemeleri üzerine “ayak” konusunda konukları bilgilendirmiş ve atışmayı kendisi bir ayakla açmıştır.

kutlamalarda ise kimi zaman “âşık yarışmaları” yapılmış; kimi zaman ise âşıklar kısa hikâyeler anlatma imkânı bulabilmişlerdir (Taşlıova 2006a, s. 2007).

1.6. Diğer Mekânlar

Yukarıda saydığımız ortamlar geleneğin doğal icra mekânlarıdır. Bu ortam ve programlara ek olarak; canlılığını günümüzde de muhafaza eden Âyin-i Cemler’in saz meclisleri (Kaya 1998), pazar ve panayırlar (Küçükbasmacı 2009), Âşıklar Bayramı, anma geceleri ve yurt dışı programları (Taşlıova 2006a) verilebilir.

2. YAZILI İCRA MEKÂNLARI

Yazı, insanlık tarihinin en önemli buluşlarından biridir. Büyük bir devrim niteliğinde olan bu buluş, söz için yeni bir devrin başlangıcını oluşturur. Bu oluşum, yapısı gereği kaybolmaya mecbur olan sözün, biçime bürünerek koruma altına alınmasıyla gerçekleşir. İnsan hafızasından başka kaydedilecek yeri olmayan sözün soyutluğu, yazı aracılığıyla kayıt altına alınmış ve somut bir boyut kazanmıştır.

Araç gereç kullanımını gerekli kılan yazı teknolojisi, modern insanın zihinsel etkinliğini biçimlendirir ve güçlendirir (Ong 2007: 101-103). Bu teknoloji, sözlü kültürler ile yazılı kültürler arasında büyük bir fark oluşturur. Sözcükler gözle görünür nesnelere belirtse de, yazı olmadığı sürece kendilerinin görsel bir varlığı olamaz. Yazılı dilde, her türlü yazılı belgeler unutilan, anımsanmak istenen bir kavramı ya da düşünceyi sağlar (Yağcı 2005: 54). Fakat okur-yazar toplumlarda sözlü gelenek, yazınsal eylem bütünlüğünün bir parçasıdır. Sözlü kültürün yazma eylemi üzerindeki devam eden bu etkisi, Türk halkbilimi sahasının tarihi sosyo-kültürel uygulamalara yönelik kaynakları arasında yazılı kaynakları önemli kılar (Goody 2009: 128; Çobanoğlu 1999b: 66).

Âşık edebiyatı ürünlerinin yazılı kültür ortamındaki ilk örneklerini cönkler ve mecmualar oluşturur. Cönkler halk, mecmualar ise klasik kültürümüzün ürünleridir. Cönkler, matbaanın ülkemize girmesinden evvel, âşıklar ve meraklılar tarafından kaleme alınmıştır. Çeşitli saz şairlerine ait şiirlerin karışık ve düzensiz olarak kaydedildiği bu el yazması eserlerin muhtevası, çok çeşitli halk edebiyatı ve folklor ürünlerinin kaydı dolayısıyla oldukça zengindir (Elçin 1997: 11). Zengin içeriğiyle çok çeşitli bilgileri barındıran bu kaynaklar, âşık edebiyatının yazılı kaynakları arasında büyük önem taşır.

Yazılı kültür ortamı, matbaanın 1729 yılında ÷lkemize girişiyle başlamış ve zamanla kullanım alanı artarak yaygınlaşmıştır. 19. y÷zyılda, ilk defa hangi yılda ve kimin tarafından başlatıldığı bilinmemekle beraber, âşık tarzı destanlar taş baskısı tekniğiyle tek yaprak kâğıtların bir yüzüne basılarak çoğaltılmış ve satılmaya başlanmıştır (Çobanoğlu 2000: 142). Yazılı kültür ortamı, âşıklık geleneğinin sözlü kültür ortamından farklı bir boyuta taşınmasına sebep olmuştur.

Bu yeni ortamın farklılıklarını Çobanoğlu (2000)'nun görüşlerinden hareketle özetlemek gerekirse; sözlü kültür ortamının aranılan, davet edilen veya sanatını icra ettiği mekâna gidilerek dinlenen âşığın yerini yazılı kültür ortamında sizi arayıp bulan, davet eden ve yazıp bastırıldığı eserini belli bir ücret karşılığı almanızı bekleyen kişi alır. Ustamalı eserlerle kendi eserlerini, kimi zaman irticalen ortaya koyduğu eserleri yüz yüze size sunan âşık, yazılı kültür ortamında yoktur. Saz çalmayı bilmenin önemli ve gerekli olmadığı yazılı kültür ortamı icralarında, irticalen söyleyebilme yeteneği de itibar edilen bir durum olmaktan çıkmıştır.

Âşıkların sözlü kültür ortamında dinleyicileriyle yüz yüze kurdukları iletişimin yerine, destanların bir kâğıda yazılarak halkın kalabalık olduğu yerlerde bazı örneklerinin ezgili olarak ve yüksek sesle okunmak için yüksek miktarda fiyata ve yüksek tirajda satılması sonucu yapısal değişiklikler olmuştur. Âşık destanlarının tüketicileri "dinleyici/okuyucu"daki değişiklik ve âşıkların geniş kitlelerin dikkatlerini çekebilecek olayları destanlaştırıp satmak yoluyla elde edilecek destan konusunun seşim ve işlenişindeki bağımsızlık (Çobanoğlu 2000: 142), bu değişikliklerin başında gelir.

Âşık destanlarının yazıya geçirildiği gibi İslâmî epik destanlar ve halk hikâyeleri de yazılıp satılan ürünler arasındadır. Hz. Ali Cenklere, Battal Gazi Destanı, Hamzanâme gibi İslâmî destanlar ile Kerem ile Aslı, Âşık Garip, Emrah ile Selvi, Asuman ile Zeycan, şah İsmail gibi halk hikâyeleri basılmıř¹⁴ ve Anadolu'nun pek çok yerine ulaştırılmıştır (Özarlan 2001: 283). Basılan hikâyelerin geleneğin canlılığını koruduğu yerlerde de okunması, temsilcilerin hem sözlü ve hem de yazılı kültür ortamından faydalandıklarının göstergesidir.

¹⁴ Boratav (2002), sözlü anlatıların yazıya geşişinin sözlü geleneğin zayıflamaya başladığı zamanda ve muhitlerde meydana geldiğini söyler (s. 146).

Yazılı kültürün yaygınlık kazanmasıyla birlikte, âşık edebiyatı ürünleri gazete, dergi ve kitaplarda yayımlanmaya başlamıştır. Pek çok âşığın hayat hikâyeleri ve şiirlerini içeren çalışmalar kitaplaştırılmıştır. Araştırma, proje ve tez konusu olarak da ele alınan gelenek ve temsilcilerinin eserleri, akademik çalışmalarda da işlenmiştir.

Âşıkların eserlerinin yazılı kültür ortamındaki örneklerinden biri de mektuplardır. XX. yüzyıl âşıklık geleneğinde sık görülen mektuplar arasında, âşıkların akrabaları ve kendi aralarında geleneği anlattıkları manzum mektup örneklerine rastlanmaktadır. Memleketlerinden uzak kalan âşıklar, akrabalarına sıla ve gurbetle ilgili duygularını anlattıkları manzum mektuplar göndermişlerdir. Ayrıca birbirlerinden uzak kalmaları sonucunda iletişimlerini de bu mektuplarla sağlamışlardır. Böylelikle, gelenek içinde çırakların ustalarına, ustaların çıraklarına ya da ustaların ustalara gönderdiği, hem iletişim aracı hem de eserlerini ihtiva eden bir sanat eseri özelliğini taşıyan birçok mektup örneği çıkmıştır (Yakıcı 2004: 660). Âşık edebiyatının yazılı kaynakları arasında sayabileceğimiz örneklere âşıkların yazdıkları bu mektupları da dâhil etmek gerekir¹⁵.

Geleneğin temsilcileri günümüzde, sözlü kültürden beslenirken yazılı kültürün sunduğu imkânlardan da faydalanmaktadır. Dinleyici ise sözlü kültürde âşığın sazından ve sözünden dinlediğini, yazılı kültürde kitaplardan okuyan tüketici "okuyucu" konumuna gelmiştir. Âşıkların birikimlerini toplayarak kendi eserlerini bastırdıkları kitapları piyasaya sunmalarına son yıllarda sıkça rastlanmaktadır. Eserlerin bastırılması, ürünlerin geniş kitleler tarafından tanınmasına ve yazılı kaynaklara geçmesiyle gelecek kuşaklara aktarılmasına olanak sunmaktadır.

3. ELEKTRONİK İCRA MEKÂNLARI

Çağdaş kültürün temel özelliği ve belirleyicisi olan teknik, insanın kendi gereksinimleri bakımından doğada yaptığı bir reformdur (Gökberk 2011: 11, 36). İçinde bulunduğumuz çağın elektronik medya ile bellek dışı kaydı dolayısıyla yapay belleği mümkün kılması, matbaanın ve ondan önce yazının keşfine eş değerde bir kültürel devrim anlamına gelmektedir (Assmann 2001: 16).

Teknolojinin hızla ilerleyişi sonucu etrafımızı saran teknik gelişmeler, iletişim, haberleşme ve ulaşım alanlarındaki yenilikler, toplumsal hayatın pek çok cephesinde

¹⁵ Âşıklar arasında görülen mektuplaşma geleneğinin XXI. yüzyılda elektronik posta ile "e-mektup" formunda devam ettiği duyularına rastlıyoruz.

gelişim, değişim ve dönüşümlere öncülük etmiştir. Farklı mekânlarda bulunan insanların kısa sürede veya anında iletişimini sağlayan telgraf, telefon, telsiz, faks, cep telefonu gibi bireysel iletişim araçları (Boyraz 2001: 164) vasıtasıyla, içinde bulunduğumuz "ileri teknoloji çağı" zaman ve mekân sınırlarını ortadan kaldırmıştır.

Boyraz (2001)'in "İletişim çağının söz konusu araçları sözü, söylendiği bağlamdan alarak hatta bazen o bağlamı da koruyarak yazı, ses ya da görüntü şeklinde saklayabilmekte ve bunu gerektiğinde kitlelerin hizmetine sunabilmektedir." (s. 164) şeklinde ifade ettiği gibi elektronik araçlar, sesi kaydedip ona kalıcılık özelliği kazandırmıştır. Gramofonlarla başlayıp pikap, radyo ve kasetçalarla devam eden ses kayıt cihazları, iletişimde insanın önüne yeni boyutlar açmıştır. Bu boyutlar, iletişim araçları arasına televizyon ve internetin katılmasıyla daha da genişlemiştir.

"Her yeni iletişim aracı, insan bilincinde değişikliğe sebep olur. Sözlüden yazılıya, yazılıdan basılıya, basılıdan radyoya, radyodan televizyona hüküm süren medyanın tarihi gelişimi, insan düşünce tarzında değişikliğe sebep olmuştur." (Haymes 2010: 11). İletişim tekniklerini hızla geliştiren teknolojinin, halk bilgisinin azalmasına ve yok olmasına neden olan bir faktör olarak kabul edildiğini söyleyen Dundes (2003), bu düşüncenin aksine telefon radyo, televizyon, fotokopi makinesi gibi teknoloji aygıtlarının halk bilgisinin nakledilme hızını artırdığını belirtir: "Teknoloji halk bilgisini yok etmediği gibi, halk bilgisinin yayılmasında ve aktarılmasında hayati öneme haiz bir faktör haline gelmekte ve yeni halk bilgisi oluşumuna da heyecan verici bir ilham kaynağı olmaktadır." (s. 151).

İletişim teknolojileri edebiyatın çerçeve şartlarını da değiştirmiştir. Fotoğrafın icadıyla birlikte yazıdan görüntüye geçiş, görüntüsel olanın yeniden canlandırılmasını sağlamış; film ve televizyon sayesinde, karşısında kayıtsız kalınamayacak bir dünyanın perdesi aralanmıştır (Aytaç 2005: 19-23). Fotoğraf ise, teknolojinin geldiği son noktanın başlangıcı konumundadır.

Millet hayatında kültürü oluşturan gelenekler, başlangıçta sözlü ortamın eseri iken; meydana gelen gelişmeler ve değişmeler neticesinde yazılı ortamın ortaya çıkması sonucu her iki ortamda da teşekkül etmeye başlamışlardır (Yıldırım 1989:6). Teknolojinin gelişmesine paralel olarak ortaya çıkan radyo, plak, pikap, televizyon ve internet gibi yeni iletişim araçlarının kullanılmasıyla, bu iki ortama "elektronik kültür ortamı" olarak adlandırılan yeni bir ortam daha eklenmiştir (Çobanoğlu 2000:152; Ong 2007: 23). Uzun

zaman boyunca sözlü kültür ortamında faaliyet gösteren âşıklık geleneği, zamanla yazılı kültür ortamına geçmiş; teknolojideki gelişmelerle birlikte elektronik kültür ortamında varlığını sürdürmeye devam etmiştir.

Umay Günay (2005) 'ın, âşıklık geleneğinin elektronik kültür ortamındaki varlığı hususunda tespitleri şu şekildedir:

Türk Halk Edebiyatı içinde yer alan Âşık Edebiyatı, millî edebiyat geleneğinin bugün de yaşamaya ve yaratmaya devam eden bölümüdür. Anonim edebiyat örneklerinin bir bölümü hafızalarda muhafaza edilmekle beraber fıkra türü dışında yeni yaratmalar görülmemektedir. Tekke edebiyatı örnekleri de tekkelerin kapanışı ile yeni yaratmalara son vermiş gibidir. Âşık Edebiyatı ise başlangıcından bugüne yeni şartlara uyarak hayatini sürdürmektedir. XX. yüzyılda özellikle Doğu Anadolu bölgesinde tarihî kabul, üslûp ve icra töresine uygun bir tarzda çağın teknolojisinden de (radyo, televizyon, plak, kaset, basın ve yayın organları vb.) yararlanarak klasik bir devir yaşamaktadır (s. 41-42)

Gramofon, plak, pikap, radyo, televizyon, CD ve çağımızın vazgeçilmez aracı konumunda olan internet gibi elektronik aygıtlardan oluşan (Çobanoğlu 2000: 152), âşığı, sözlü kültür ortamının doğallığından koparıp dinleyici/seyircisiyle arasına bir takım araç/aracılar koyan, sesi tek noktadan alıp aynı anda pek çok noktaya ulaştıran teknoloji aletlerinin merceğinde kurulmuş icra zeminini "elektronik kültür ortamı" olarak adlandırabiliriz.

Elektronik kültür ortamı, âşıklık geleneğinin XX. yüzyılda tanıştığı yeni bir ortamdır. 1900'lü yılların başında gramofonun ülkemize girmesi, elektronik kültür ortamının başlangıcını oluşturur (Çobanoğlu 2000). Âşık tarzı ürünlerinin elektronik ortamda yer almaya başlaması, gramofonun kullanılmaya başlanmasının sonraki yıllarında olmuştur.

Gramofonu takip eden en mühim elektronik yenilik ise radyo yayınlarıdır. Radyo yayınlarında halk müziği ve âşık edebiyatı ürünlerine yer verilmesiyle gelenek, geniş kesimlerce tanınmıştır. Özellikle 1940'lı yıllardan itibaren Muzaffer Sarısözen ve arkadaşlarının derlemeleri, "Yurttan Sesler", "Mahallî Sanatçılar", "Bir Dilden Bir Telden" gibi programlar, pek çoğu âşıklardan oluşan mahalli sanatçıların tanıtılmasına katkı sağlamıştır. Bu sayede mahalli ezgiler yaygınlaşmış ve Âşık Veysel gibi kimi sözlü kültür ortamı âşıklarının ülke çapında tanınması sağlanmıştır (Çobanoğlu 2000: 152-153; Artun 2005: 74, Boyraz 2001: 165). Radyoya âşıkların ve mahalli sanatçıların türkü söylemeleri için davet edilmesi ve radyo programlarında yerel ezgilerin seslendirildiği bu süreç,

Muzaffer Sarısözen'le birlikte "misafir sanatçı" adı altında bir geleneğe dönüşerek günümüze kadar gelmiştir (Alpyıldız 2012: 84-93).

Radyo yayınlarından sonra elektronik kültür ortamında söz, ezgi ve müziğinin kaydedilmesi, 1960'larda plak ve pikapların kullanılmasını yaygınlaştırmıştır (Çobanoğlu 2000: 153). Plak ve pikapları ise, 1970'lerden sonra yaygınlaşan kasetçalarlar ve kasetler takip etmiştir. İletişim çağı âşığı, prestijini bastırduğu kitaplarla ya da doldurduğu kasetlerle sağlamaya başlamıştır (Boyras 2001: 165). Özellikle 1960'larda işçi olarak Batı Avrupa ülkelerine doğru başlayan dış göç, elektronik kültür ortamına geçiş sürecine önemli katkı sağlamıştır. Dış göçle birlikte ilerleyen yıllarda büyük kitlelere ulaşan Avrupa Türklerinin yaşadıkları sosyo-kültürel sıkıntılar ve "gurbet" teması, âşık şiirinin repertuarında önemli bir yer edinmiştir. Elektronik kültür ortamının plakla başlayan ve kasetle devam eden kaydedilmiş icraların yaygınlaşmasına önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Âşık tarzı mahsullerinin elektronik kültür ortamında üretiminin kolaylaşması ve yaygınlaşması bir yandan, sayıları gittikçe artan yurt dışına giden işçilerin yurt dışında oluşturdukları pazarlar aracılığıyla gerçekleşirken, diğer yandan, bu işçilerin getirdikleri radyo, pikap ve kasetçaların yurt içinde kullanımının artmasıyla olmuştur (Çobanoğlu 2000: 153-155).

Plak ve pikaba göre daha kolay taşınması, içinde daha çok esere yer vermesi, kasetten kasete kayıt imkânı sunması ve bu aletlerin geniş kitleler tarafından kullanılması gibi sebeplerle, âşıklar da eserlerini stüdyolarda kaydettirip piyasaya sunmuşlardır. Elektronik kültür ortamında, satışa sunulmak üzere kasetlere kaydedilen eserler arasında âşıkların anlattığı halk hikâyeleri, ustamalı türküler, destanlar, yeni yaratılan eserler ve âşık atışmaları (Çobanoğlu 2000: 154-155; Özarlan 2001: 301) gibi çeşitli ürünleri bulmak mümkündür.

1970'lere gelindiğinde televizyon yayınlarının başlaması en büyük gelişmelerden biri olmuştur. Bu zamana kadar sesin kaydedilmesine dayalı olarak gerçekleşen bu gelişmeler, bambaşka bir teknolojiyle karşı karşıya gelmiştir. 1970'li yılların başında başlayan televizyon yayınları, sesle birlikte görüntüyü de sunan bir teknoloji olarak tüketicinin karşısına çıkmıştır. Gelenek temsilcileri, başlangıçta maddi kazanç söz konusu olsa da tanınma, eserlerini tanıtmaya ve geleneği yaşatıp aktarma gibi muhtelif maksatlarla televizyon ekranlarında yer almaya başlamışlardır.

Âşıkların televizyon yayınlarıyla elektronik ortamda yer alışı, bilinçli bir kültür programının ötesinde ekonomik kazanç esasına göre şekillenmiştir (Çobanoğlu 2000: 153).

İletişim araçlarıyla kitle karşısına çıkmaları, âşıklara şöhret duygusunu yaşatmış ve bu duygu onların daha çok ve daha iyi eserler vermelerini sağlamıştır. Bu durum, gündemde kalabilmek için çıktığı programlarda sürekli yeni şiirler okumak zorunda olan âşıkların üretim hızını artırmıştır (Boyraz 2001: 167).

Walter J. Ong (2007), yazı ve matbaa kavramlarının varlığını bile bilmeyen, iletişimin yalnız konuşma dilinden oluştuğu kültürleri "birincil sözlü kültür" olarak isimlendirir. Günümüz ileri teknolojisiyle yaşantımıza giren telefon, radyo, televizyon ve diğer elektronik araçlarının "sözlü" niteliklerinin yazıdan çıkıp konuşma diline dönmesinin "ikincil sözlü kültür"ü oluşturduğunu ifade eder (s. 23-24). Ong'un yazıdan kopup konuşma diline döndüğü için "ikincil sözlü kültür" olarak isimlendirdiği elektronik kültür ve bu yeni ortamın icraları, başlangıçta yazılı kültür ortamından ziyade sözlü kültür ortamıyla aynı veya yakın görünür. Fakat yeni icra ortamından kaynaklı farklılıklar mevcuttur. Bu farklılıklardan biri, kullanılan teknolojiye bağlı olarak ortaya çıkan dinleyicinin niteliğinde karşımıza çıkar (Çobanoğlu 2000: 242). Aynı zamanda elektronik kültür ortamı dinleyicisinin sayısında da önemli ölçüde değişim olmuştur. Sözlü kültür ortamında hitap edilen dinleyici belli bir sayıyı geçmezken, elektronik kültür ortamında bu sayı her durumda daha fazladır. Sözlü kültür ortamı dinleyicisi âşıkla yüz yüze iletişim halinde iken, elektronik kültür ortamı dinleyicisi ve icra için durum farklıdır.

Özkul Çobanoğlu (1999), elektronik kültür ortamı ve bu ortamdaki icra yapısını şu şekilde açıklar:

Elektronik kültür ortamının âşığı, dinleyicisinin yüz yüze bir ilişki içinde tanımadığı bir kişidir. Elektronik kültür ortamında âşık, dinleyicisinin çoğu zaman posterinden veya kasetinin kapağına basılan resminden plağa, kasete ve başka bir elektronik malzemeye kaydedilmiş icrasıyla karşısındadır. Burada âşık tamamen aradan çekilmiş ve dinleyiciyi icrasıyla açık ticari bir ilişki bağlamında baş başa bırakmıştır (s. 249).

Elektronik kültür ortamı teknolojisi, âşık geleneği üzerinde çeşitli fonksiyonlar üstlenmiştir. Bu fonksiyonlardan biri, mahalli âşık havası mahiyetindeki ezgilerin elektronik kültür ortamlarında kaydedilmesi veya yayınlanmasıyla kolayca dünyanın dört bir tarafına yayılmasına olanak sağlamasıdır. Böylece mahalli âşık havaları, radyo ve televizyonun da etkisiyle ulusal seviyede bilinir ve çalınır hale gelmiştir. Ayrıca elektronik kültür ortamı teknolojisiyle "gizli çıraklık" dönemi olarak adlandırılan bir dönem oluşmuştur. Böylece, çırak âşıklar usta olarak kabul ettikleri âşıkların kasetlerini dinleyip

kendilerini yetiştirmekte; kimi zamansa kaydettikleri kasetleri, usta olarak bildikleri âşıklara dinletip onların tavsiyelerini almaktadırlar (Çobanoğlu 2000: 156-157).

Değişen sosyo-kültürel ortama paralel olarak gelişen ve en ücra yerleşim birimlerine dek ulaşan iletişim teknolojisini daha çok insana ulaşmak için kullanmak kimi âşıklar için artık geleneğin içinde kabul edilmeye başlamıştır. Âşık Mustafa Aydın'ın televizyonda ve radyoda program yapmasını, geleneğin yaşatılma gayesi olarak değerlendiren görüşleri şu şekildedir:

Âşıkların radyo ve televizyonlarda program yapması geleneğin içinde yer alıyor. Geleneğin tamamen yaşatılması için bir çabadır bu ve bunun yanı sıra âşıklık geleneğimizin iletişim araçlarıyla halka nasıl ulaşacağı, bu bir araç yani... İcabında görsel yayınlarla daha çok yerlere, kitlelere ulaşacağımız inancındayız. Ama radyodakine de hiç olmazsa çalışan insanlarımız veya her zaman televizyon izleyemeyen insanlarımız, işte duymak istedikleri şeyleri duyabiliyorlarsa, bu da bir hizmet. Âşıklık geleneği bitti diyenler kendisinin yavaş yavaş bittiğini düşünüyor. Onlar bitiyor, kültür bitmiyor. Kültür yerinde saydığı için biter. Yani teknolojiden yararlanarak insanlara hizmet götürmeyi ilke edinirse bir âşık, daha iyi yerlere gelebileceğine inanıyorum. Daha seviyeli olur en azından... Allah mı emretmiş siz sadece klasik bir saz sanatıyla kahvede çalacaksınız. Hiç gelişmeyeceğiz diye bir kaide yoktur. Ben buna katılmıyorum. Bu tabuyu yıkanlardan biri de benim. (Özarlan 2001: 300-301).

Elektronik kültür ortamının gelenek üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu düşünülse de, bu icra zemini, geleneğin belli sınırlar içinde sıkışıp kalmasını ve ulaştığı dinleyici sayısının giderek azalması dolayısıyla kaybolacağı kaygısının önüne geçmektedir. Medya, farklı biçim, içerik ve anlamlarla da olsa "gelenek canlandırıcı" (Özdemir 2012: 188) özelliğe sahiptir. Zira gelenek, durağan bir yapıya sahip olmadığı için gelişime ve dönüşüme açıktır. Âşıklar da elektronik kültür ortamı icralarıyla, geleneği artan bir hedef kitlesine ulaştırarak bir yandan geleneğin tanıtımının yapılması, diğer yandan ise yeni ürünlerin yaratılmasıyla hem devamlılığa hem de çeşitlenerek zenginleşmesine olanak veren imkânlardan faydalanmışlardır.

Gündelik yaşamın bir parçası haline gelen diğer teknolojik araçlar gibi kitle iletişim araçları da yaşamı, kültürü, dolayısıyla da edebiyatı dönüştürmüş ve dönüştürmeye de devam etmektedir (Özdemir 2012: 175). İletişim teknolojileri, edebiyatın çerçeve şartlarını değiştirmiştir. Edebiyatın iletişimsel işlevi de yeniden ele alınmıştır (Aytaç 2005: 23-24). Teknolojinin insan hayatının her köşesini sardığı çağımızda, günümüz ileri teknolojisiyle yaşantımıza giren telefon, radyo, televizyon ve diğer elektronik araçların "sözlü" nitelikleri, üretimi ve işlevi önce yazı ve metinden çıkıp sonra konuşma diline dönüşmüştür (Ong 2007: 23-24). Yazılı dönemlerin öncesinde her türlü düşüncüyü, davranışı, bilgiyi

depolamakla yükümlü olan insan belleği, yerini önce yazıya; ardından da depolama ve iletme işlemini daha kapsamlı hale getiren elektronik çağın “bilgi taşıyıcısı” teknoloji aygıtlarına bırakmıştır.

Bu bölümde; elektronik kültür ortamı olarak değerlendirilen radyo, televizyon ve internet ortamları, icranın gerçekleştirildiği zemin ve geleneğin aktarılmasında bir araç olarak incelenecektir.

3.1. Radyo

Dünyada ve Türkiye'de radyo yayıncılığı, telekomünikasyon/uziletişim alanında yaşanan gelişmelerle birlikte ortaya çıkmıştır. Türkiye'de ilk radyo yayınları 1927 yılında, önce İstanbul'da, kısa bir süre sonra da Ankara'da 5 kw. güçteki iki verici ile yerel yayınlar olarak başlamıştır. Radyo yayınları önce, özel bir şirket olan TTTAŞ (Türk Telsiz Telefon Anonim Şirketi) tarafından yönetilmiş; daha sonra 1933'te radyo yayın hakkının PTT (Posta Telefon Telgraf)'ye verilmesine karar verilmiştir. 1938'de radyo yayın hakkı resmen PTT'ye geçmiştir. Radyo yayınlarının PTT'ye verilmesiyle ilk radyo yayınlarındaki "özel yayın dönemi" sona ermiş, "hükümet dönemi" başlamıştır (Aziz 2012: 237-239; Özdemir 2012: 165). Ülkemizde, Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna karasal ortamda yayın yapmak üzere lisans başvurusunda bulunan 23 ulusal, 16 bölgesel ve 213 yerel olmak üzere toplam 252 televizyon kuruluşu ile 36 ulusal, 102 bölgesel ve 952 yerel olmak üzere 1090 radyo kuruluşu bulunmaktadır¹⁶.

Barry Sanders (2010), radyoyu "sıkı ambalajlanmış, en ince ayrıntısına kadar düzenlenmiş bir iletiyi sunması" ve yüz yüze iletişime olanak sağlamaması bakımından sözellikten uzak olarak niteler (s.45). Buna karşın, televizyona göre daha dolaysız bir iletişim aracı olan radyo (Yalsızuçanlar 1997: 45), sözlü kültürde yaşayan, önemli bir bölümü okur-yazar olmayan ve okumaktan çok dinlemeyi seven toplumu kolaylıkla etkilemiştir. Türk kültür değişmelerinde, medyanın etkinliği, radyo ile çeşitlenerek artmıştır (Özdemir 2012: 168).

Türkiye'de, Cumhuriyet'in ilk yıllarının ürünü olarak ortaya çıkan radyo, bir Cumhuriyet kurumu olarak görev yapmıştır (Dinçmen 2007: 21). Radyo yayınları, Türkiye'de dinleyicisiyle buluştuğu ilk zamanlarda, önemli bir yenilik olarak

¹⁶ Radyo Televizyon Yayıncıları Meslek Birliği (RATEM): <http://www.ratem.org/web/ratem.html> (24.05.2014).

karşılanmıştır. Uzakta olanı yakına getiren, sözü yazının egemenliğinden alıp tekrar sese dönüştüren bu yeniliğe büyük önem verilmiştir. Kültür, sanat, siyaset, eğitim gibi çeşitli alanlarda toplumsal hizmet görevini yüklenen radyo, kurulan yeni devletin politikasını benimsetmede önemli bir propaganda aracı (Koç 2012: 69) olmuş; Cumhuriyet'in ilk yıllarında radyodan etkili bir şekilde yararlanılmıştır.

XX. yüzyılın büyük icatlarından biri olarak görülen radyo, günümüzde hızla ilerleyen teknolojiye ve çeşitlenen iletişim araçlarına rağmen yaygın olarak dinlenmektedir. Kolay ulaşılması, ekonomik olması, anlık bilgi vermesi, daha çok insana daha kısa sürede ulaşabilmesi gibi sebepler radyonun popülerliğinin devamını sağlayan avantajlarındandır.

Radyo, etki alanı çok geniş kitle iletişim araçlarından biridir. Var olan sosyo-kültürel sistem içinde hayat tarzımızı şekillendirmede, millî birlik ve beraberliğimizin sağlanmasında, boş zamanların değerlendirilmesinde radyonun etkisi büyüktür. Radyonun en belirgin özelliği ise, iletisini kendi özelliklerine göre formatlayarak sunmasıdır (Geray 1971: 33; Demir 1996: 80). Haber verme, eğlendirme, eğitime, kamuoyu oluşturma, ulusal bütünleşmeye katkı sağlama gibi işlevlerinin yanı sıra, kültürün yaşatılmasına, geliştirilmesine ve aktarılmasına hizmet eden bir kitle iletişim aracıdır.

XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yazılı medyanın ve onun yan ürünlerinin başlattığı kitle kültürünün, popüler kültürün yaygınlaşmasında radyonun etkisi büyüktür (Özdemir 2012: 168). "acans dinleme" psikolojisi, görüntü dilini kullanan televizyondan önce radyo çevresinde oluşmuştur. "acans" başlarken odadaki herkesin susturulması da bunun bir kanıtıdır (Yalsızuçanlar 1997: 122). Radyo ve televizyonun kahvehaneye girmesiyle, âşıkların etrafında toplananlar, radyo ve televizyonun etrafında toplanmaya başlamışlardır (Küçükbasmacı 2013: 1075).

Türk toplum hayatına 1927'de giren radyo yayınları, kısa sürede yaygınlaşmıştır. 1940'lara gelindiğinde, radyo yayınları kamuoyunu oluşturan temel dinamik haline gelmiştir. Muzaffer Sarısözen¹⁷ ve arkadaşlarının Türk halk müziği ve âşıklık geleneğini, radyo bağlamında etkili bir şekilde değerlendirdikleri görülür. Yaptıkları derleme çalışmalarında on bin civarında Anadolu türküsü derlenmiş ve bunların bir kısmını radyo

¹⁷ Muzaffer Sarısözen'e kadar radyolarda düzenli ve programlı halk müziği çalışmaları olmamıştır. Halk ezgilerinin asıllarına uygun olarak çalınıp söylenmesine dikkat eden Sarısözen, Yurttan Sesler topluluğunu yetiştirerek, ilk koral halk müziği icrasını başlatmıştır (Elçi 1997: 30).

yayınlarda değerlendirilmiştir. "Yurttan Sesler" programında halk müziği ürünlerine yer veren Sarısözen, Âşık Veysel gibi sözlü kültür ortamı âşıklarını programına konuk etmiştir. (Çobanoğlu 2000: 153; Özdemir 2012: 331). Âşıkların radyo programlarına konuk olarak katılmaları, onların daha geniş kitlelerce tanınmasını sağlamıştır.

Radyo programlarında âşıkların hayat hikâyelerinin ve eserlerinin işlendiği örnekleri görmek mümkündür. Refik Ahmet Sevengil, geçmişte yaşamış ve yaşayan halk şairlerini gün ışığına çıkarmak ve unutulmaktan kurtarmak maksadıyla, âşıkların yaşayışlarını ve şiirlerini İstanbul ve Ankara radyolarında dinleyiciye sunmuştur. Bu programlar, daha sonra kitap olarak yayımlanmıştır¹⁸.

Teknolojinin sunduğu imkânlar ve gelişmelerle paralel ilerleyen değişim ve dönüşüm, âşık geleneğini farklı bir boyuta taşımıştır. Çevresini âşığın gözünden ve sözünden algılayan sözlü kültür insanı, yeni dönemle birlikte, ilgisini teknolojinin sunduğu veya sınırladığı yapı içinde şekillendirmiştir. Radyo, kısa sürede gelenek için önemli icra mekânı olmuştur.

Âşıkların geleneği yaşatmak, tanıtmak ve tanınmak amaçlarıyla radyo programlarına katılmalarını, büyük şehirlerdeki radyolarda yaptıkları programlar takip etmiştir. Millî ve geleneksele olan ilginin artması, kent insanın memleket özlemi bu programlardaki dinleyici profiline belirleyiciliğinde etkili olmuştur. Âşıkların özellikle yerel radyolarda yaptıkları programlar, doğal icra ortamları kaybolmaya başlayan geleneğin yeni icra ortamlarında daha çok kişiye ulaşılmasını sağlamıştır.

Âşıklar, büyükşehirlerde uzun yıllar boyunca radyo programları yapmıştır. Özellikle yerel radyo kanallarında yapılan bu programlar, geleneğe ilgi duyan büyükşehir insanını âşıklarla buluşturması ve âşıkların geniş kitlelerce tanınip dinlenmesine imkân sağlamıştır. Mustafa Aydın, Şeref Taşlıova, Murat Çobanoğlu, Maksut Koca gibi âşıkların radyolarda yaptığı programların devam eden örnekleri olmakla birlikte, büyük kısmı yayın hayatından çekilmiştir¹⁹. Son yıllarda, televizyon programlarının popüler hale gelmesiyle, âşıkların ekranlara yöneldiği görülmektedir. Televizyonun toplum hayatında daha yaygın

¹⁸ Sevengil'in yaptığı radyo yayınlarının konuşmalarından oluşan *Çağımızın Halk Şairleri: Radyo Konuşmaları* (1968) adlı eseri, bu radyo programlarının yazıya aktarılmış örnekleridir. Kitaptaki âşıklar, on dokuzuncu yüzyılda doğup yirminci yüzyılda yaşayan ve yirminci yüzyılda doğan halk şairlerinden yaptığı seçmelerden oluşmaktadır. Halk şairlerinin yaşam öyküleri, başlarından geçen olaylar ve bunlara istinaden yazdıkları şiirlerinden oluşan seçmeler, Sevengil'in tanıdığı veya yazışarak edindiği bilgilere göre hazırlanmıştır.

¹⁹ Âşıkların radyolarda yaptığı programlar, İkinci Bölüm'de ayrıntılı olarak inceleneceği için, bu kısımda bilgi vermekle yetindik.

ve etkili olması, daha geniş bir izleyici/dinleyici kitlesine hitap etmesi, ekonomik şartlar televizyonun âşıklar arasında daha çok tercih edilme sebepleri arasında sayılabilir.

Radyolarda halk hikâyelerinin kısa bölümler halinde anlatıldığı programlar yapılmıştır. TRT Radyoları, TGRT Radyosu ve Sizin Radyonuz (Radyo Saner), bu tür programların yapıldığı radyolar arasındadır. TRT Kars Radyosunda Şeref Taşlıova'nın yaptığı programlarda, başta "Çıldır Gölü Efsaneleri"nden olan "Bağdat ile Hafız'ın Hikâyesi" bölüm bölüm anlatılmıştır (Taşlıova 2006a: 235).

Âşıkların hazırlayıp sunduğu radyo programları, geleneğin pek çok türünü dinleyici ile buluşturması açısından önem taşımaktadır. Programlarda bant kayıtlarından yayımlanan veya canlı olarak icra edilen deyiş ve türküler arasında, ustamalı eserler, serbest deyişler, doğaçlama ve atışma örneklerine rastlıyoruz. Çoğu zaman "istek programı" formatıyla birbirine paralel özellik gösteren bu programlar, unutulmaya yüz tutan âşıklık geleneğinin radyo aracılığıyla yaşatılması ve aktarılması açısından değerlendirilmelidir.

3.2. Televizyon

Televizyon ortaya çıktığı ilk zamandan itibaren toplumun bütün kesimlerini etkilemiş ve çok kısa sürede kendine bağlamıştır. Kolay ulaşılabilirliği sayesinde günümüzde hemen hemen her evde başköşeyi işgal eder konuma ulaşmıştır. Kültür üzerinde büyük bir etkiye sahip olan televizyonun, geleneksel kodların değişimi, kültürel yapıda meydana gelen değişim ve dönüşümde payı büyüktür.

İTÜ (İstanbul Teknik Üniversitesi)'nün bir laboratuvar çalışması olarak 1957'de başlattığı ilk deneme yayınları, televizyonun Türkiye'de başlama tarihi olarak kabul edilebilir. Fakat esas başlangıç, TRT'nin 1968 yılında yaptığı ilk televizyon yayınlarıyla olmuştur (Tekinalp 2011: 227-228). Başlangıçta TRT'nin denetiminde olan televizyon yayıncılığı serüveni, 1990'lardan itibaren özel televizyon kanallarının yayın hayatına girmesiyle hızla yayılmıştır. 1994 yılında çıkarılan bir yasayla televizyon kanalları için yeni bir dönem başlamıştır. TRT'nin yirmi yıllık kamusal yayıncılık deneyiminin ardından, özel televizyon kanallarının daha çok izlenebilmek (rating) ve daha çok reklam alabilmek adına sürdürdükleri yayın politikaları karşısında farklı bir dünyanın kapıları açılmıştır (Çankaya 2002: 321).

Radyonun yaygınlaşmasını takip eden görüntü sistemlerindeki yenilikler ve gelişmeler, televizyonun gündelik hayatta önemli bir yer işgal etmesine sebep olmuştur. 1927'den itibaren radyonun, özellikle yerel insanın müzik zevkinde başlattığı değişim, 1960'lı yılların sonunda Türk insanının yaşamına giren televizyonla ivme kazanmıştır (Özdemir 2005; 259).

Elektronik kültür ortamının internet dışındaki en etkili aracı durumundaki televizyon (Özdemir 2001: 90), çoğu zaman ciddi eleştirilerle karşı karşıya kalmıştır. Odaksız bir araç oluşu, yapay bir şuur yani yapay bir "kimlik" üreten bir araç, bir iletişim değil iletim aracı olarak nitelenmesi (Yalsızuçanlar 1997: 57-71) bunlardan bazılarıdır. Postman (2010), televizyondan ciddi şeyler beklenmeyeceğini, tek amacının eğlendirme olduğunu ve "saçmalıklar" üzerine kurulu bir yapısı olduğunu ifade eder (s. 26).

Özel televizyon kanallarının olmadığı ve TRT'nin tek kanaldan yayın yaptığı 1970'li yıllarda televizyon, Türkiye için kitap kültürünün, eleştirel aklın çizgisinde oluşan bir medya dönemi olmuştur (Aytaç 2005: 125). 1990'lı yıllarda denetimsiz bir yapının içinde birden bire çoğalan kanallarla bu dönem kaybolmaya başlamıştır. Bir eğlence kaynağının ekranı konumuna gelmesiyle, bireye ne yapacağını, ne alacağını, ne yiyip ne giyeceğini öğreten türetici anlayışın temsili olmuştur. Kültürün yaratıcısı, yönlendiricisi, biçimlendiricisi ve aktarıcısı olan televizyon, oluşturduğu kültürün kısa sürede yayılmasını sağlamıştır.

1980'lerin başından itibaren televizyonun tarihinde uluslararası olmayı ve ticarileşmeyi beraberinde getiren bir değişim başlamıştır. Toplum ve kültür politikasından ekonomi politikasına ağırlık verilmiştir. Özel kanalların artmasıyla önemli bir gelir kaynağı olan reklamlar, televizyon programlarını da büyük ölçüde şekillendirmiştir (Aytaç 2005: 29).

Televizyon, hakkında yapılan olumsuz eleştirilerin yanı sıra her türlü yeniliğin topluma sunulmasına aracı olması bakımından önemlidir. Gelenekten yararlanan medya, geleneğin unsurlarının yansıtılmasına aracı olurken, gelenekselin temsili için de yeni bir icra zemini oluşturmuştur. Âşıklar da kısa sürede bu icra ortamında yerlerini almışlardır. Medya ve âşıklık geleneği, birbirlerini dönüştüren iki dinamik olarak kabul edilmeye başlamıştır. Medya, kendi amaçları doğrultusunda yeniden kurguladığı ve yarattığı geleneğin taklidi konumundaki ortamda, âşığı da bu yapının tamamlayıcı unsuru olarak değerlendirmiştir (Özdemir 2012: 325-345).

Özel televizyon kanallarının artması ve geleneğin temsilcilerine yer vermeye başlaması, âşıkların televizyonda görülmelerini artırmıştır. Radyo programlarıyla geniş kitlelere seslenen âşıklar, sesin görüntüyle birleşmesi ve radyoya göre daha geniş bir alana açılması sebebiyle televizyon programlarını tercih etmeye başlamışlardır. Bu tercihlerinde âşıkların tanınmak istemeleri ve ekonomik kazanç isteği de etkili olmuştur. Taşlıova (2006a), âşıkların televizyonda yaptıkları programları; konuk olarak katıldıkları programlar, hazırlayıp sundukları programlar ve âşıklık geleneğini konu alan belgesel nitelikli programlar olarak tasnif eder (227-232). Âşıkların hazırlayıp sundukları programlara Âşık Temeli'nin Başkent TV Kanalında, Maksut Koca'nın Ulusal Kanal'da, Nuri Çırağı'nın TV5'te sunduğu programlar örnek verilebilir. TRT'nin âşıklık geleneğini ele aldığı "Ozanın Kopuzundan Âşığın Sazına" isimli programda alanın uzmanları ile Şeref Taşlıova, Murat Çobanoğlu gibi gelenekteki hikâyeci âşıkların dilinden ve görüntüleriyle, örnekler eşliğinde halk hikâyeciliği hakkında bilgiler verilmiştir.

Âşıkların televizyonlarda yaptıkları programlar, icra, icracı ve dinleyici bağlamında geleneği etkilemektedir. İcracının kameralar karşısında sayısı binleri bulan bir dinleyici/seyirci kitlesine seslenmesi, kıyafetinden davranışlarına, konuşmasından icrasına kadar pek çok konuda belli bir çerçevenin içinde hareket etmesine sebep olmaktadır.

Doğal icra mekânlarındaki değişim ve dönüşüm, sözel anlatı için yeni yaşam alanı arayışlarını zorunlu kılmıştır. Bugün âşıklar, sınırlı izleyici kitlesine sahip televizyon ve radyo kanallarında tanınmaya (Özdemir 2012: 187) ve eserlerini tanıtmaya gayret etmektedirler. Değişen şartlara uyum sağlama ve ihtiyaçlara cevap verebilme süreçleri, sözel icrayı yeni icra ortamlarına çekmiştir. Televizyon, elektronik icra ortamının en etkilisidir. "eğlendirme" işlevini "bilgilendirme" işlevinin önüne geçiren bu araç, kültürel değerleri değiştiren ve dönüştüren bir kimliğe bürünmüştür.

3.3. İnternet

Bilişim teknolojilerinde hızlı değişim, sosyal ve kültürel yaşamı derinden etkilemiştir. Teknolojik gelişmelerin son ve bütüncül ayağını oluşturan internet, bugün evlerin yanı sıra bilgisayar özellikli telefonlar vasıtasıyla gündelik yaşamımızda büyük bir yer işgal etmektedir. Türk Dil Kurumu (2014), "genel ağ" olarak adlandırdığı interneti,

"Bilgisayar ağlarının birbirine bağlanması sonucu ortaya çıkan, herhangi bir sınırlaması ve yöneticisi olmayan uluslararası bilgi iletişim ağı."²⁰ olarak tanımlar.

1969 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde Savunma Bakanlığı İleri Araştırma Kurumu ve birkaç üniversitenin işbirliği sonucu ARPANET (Advanced Research Project Agency-Net) ile temeli atılan internet, 1990'larda "www" (World Wide Web) olarak bilinen uluslararası ağ ile yaygınlaşmıştır²¹. Türkiye'de ilk olarak 1991 yılında ODTÜ-TÜBİTAK işbirliğinin ürünü olan TR-NET ile başlayan internet, son dönemde toplumsal ve kültürel değişimin temel dinamiklerinin başında gelmektedir (Özdemir 2012: 388).

Son yıllarda kullanımı rutin hale gelen internet, sözlü, yazılı ve basılı medyayı bünyesinde toplamıştır. Gazete, kitap, radyo, telefon, televizyon gibi kitle iletişim araçlarının tamamına internet üzerinden ulaşmak mümkündür. Sınırları çizilemeyen bir alana yayılan ve her türlü bilgiyi içerisinde toplayan bu araç, kültürel açıdan da sanallaşma yolunda büyük mesafe katetmiştir.

İnternetin kültürün geleneklerini sanallaştırmasına ve kendi başına bir kültür oluşturmasına dikkat çeken Nebi Özdemir (2006)'in bu araç vasıtasıyla yerelin sanal aracılığıyla küresele taşınması hakkındaki açıklamalarından özetlersek: Başlı başına bir kültür ve kültürel bir alan olduğu söylenen internetin yaygınlaşma sürecinde, var olan kültürel yapı ve belleklerden de etkin bir şekilde yararlanmış ve yararlanılmaktadır. Her şeyin kültür olarak tanımlandığı bu dönemde, internet farklı türden kültürel ürünlerin yer aldığı sanal bir dünya durumundadır. Özellikle internetin çekiciliği rekabetinde farklılık yaratmak daha da önemli hale gelmektedir. Bu farklılığın yaratılmasında ise özellikle yerel ve ulusal sosyo-kültürel zenginliklerin, özgünlüklerin kullanıldığı görülmektedir. Belki de ulusal ve millî kültürü oluşturan yöresel zenginliklerin sahipleri, keşfedilmeyi beklemek yerine, internetle kendilerini tanıtmaya ve geliştirme yolunu seçmektedirler... Son yıllarda, bu tür çalışmalar kapsamında değerlendirilebilecek nitelikte, internette sanal köy-kasaba-kent siteleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Yerel, küresele sanal ağlarla bağlanmakta ya da küreselde yerel, sanal sitelerle yer almaktadır.

Bilgisayar teknolojileri ve internet alanındaki gelişmelerin artması, kültürün sanal ortamda yaratılması, yaşatılması, aktarılması ve tüketilmesine yol açmıştır. Öncelikle

²⁰http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53ee5fb79db2e2.38480431

²¹ <http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0internet>

kültür paylaşım ortamlarını farklılaştıran sanallaşma, yüz yüze sohbet mekânlarını sanal sohbet mekânlarıyla değiştirmiştir. Kitle iletişim araçlarının bileşkesi olan internet, bugün kendi başına bir kültürel bağlam ve önceki kültürel ortamlarda yaratılan gelenek ve ürünlerin temel yaşam alanıdır. Sadece yazılı kültür ürünleri değil sözlü gelenek ve ürünlerini de zaman, mekân ve ekonomik engeller olmaksızın kendi dünyasında üretim, yayma ve tüketimine aracı olmaktadır (Özdemir 2012: 288-389).

Günümüzde geleneğinin temsilcileri ve ürünleri, internette oldukça rağbet görmeye başlamıştır. Ulusal ve uluslararası platformlarda izlenme ve paylaşımın çok hızlı gerçekleştiği video paylaşım siteleri, âşıkların video kliplerinin ve icra görüntülerinin seyirci/dinleyici kitlesi tarafından sıkça ziyaret edilen adreslerindedir. Bazı internet sitelerinde²² âşıkların biyografilerine, eserlerine, videolarına rastlamak mümkündür.

Dijitalleşme, bir yandan bilginin üretimini hızlandırıp yayılımı ve tüketiminin önünü açarken, teknolojinin ucuzlaması ve yaygınlaşmasını da beraberinde getirmiştir. Sosyal paylaşım siteleri olarak adlandırılan popüler sanal ortamlar sayesinde, bireysel üretimler çok kısa sürede binlerce kişiye ulaşmaktadır (Kaplan 2012: 9). Son yıllarda gelenek temsilcileri arasında internet kullanımında artış görülmektedir. Özellikle son yılların "internet fenomen"lerini çıkaran bazı sosyal paylaşım sitelerinin²³ âşıklar arasındaki kullanımı dikkate değer bir ölçüde artmıştır. Âşıklar, bu siteler vasıtasıyla etkinliklerini duyurmaya, yeni albüm çalışmalarının reklamını yapmaya ve ürünlerini, sayıları binleri bulan "takipçileri"ne anında ulaştırmaya fırsat bulmuşlardır. Ekonomik bir külfeti de ortadan kaldıran bu olanak, âşıklar için sanal bir pazar oluşturmaktadır. Ayrıca, âşıkların bu sitelerde, kendi sayfalarında oluşturdukları "arkadaş listeleri" yeni bir dinleyici profili oluşturması bakımından önem taşımaktadır. Âşıklarla, kişisel sayfaları üzerinden istedikleri yerden ve istedikleri zaman iletişime geçen sanal ortamın dinleyicileri, bu sanal pazarın "aktif" tüketicisi konumundadır.

Eskiden meclislerde, düğünlerde, şenliklerde bir araya gelen âşıklar, teknoloji çağının iletişim imkânlarından faydalanmaktadırlar. Anlık mesajlaşma olanağı sunan programlar aracılığıyla âşıklar, kendi aralarında da iletişim kurabilmektedir. Günümüz usta-çırak ilişkisinin elektronik ortama taşınmasının bir örneği de usta âşıklarla çırak

²² Son yıllarda artan ve "türkü" başlığıyla karşımıza çıkan bu sitelerden bazıları şunlardır: www.turkuler.com, www.turkudostlari.net, www.turkutube.com, www.turkudinlee.com, www.turkudinletisi.com...

²³ facebook.com, twitter.com gibi.

olarak gördükleri âşıkların şiirlerini birbirlerine internet üzerinden gönderebilmelerine ve iletişim halinde olmalarına olanak sunmaktadır.

4. ANADOLU ÂŞIKLIĞININ FASIL YAPISI

Âşık fasılları, birden fazla âşığın karşılıklı deyişmeleri ve hünelerini dinleyici huzurunda sergilemeleri sonucu söylenen sistemli deyişlerden oluşur. Âşıklık geleneğinde atışma, deyişme, tekellüm, müşaaare gibi adlarla anılan sistemli deyişler belli bir icra töresi içinde yürütülür. Sözlü kültür ortamlarındaki âşıklık geleneği içinde sistematik bir yapı özelliği taşıyan âşık fasılları belli bir icra düzenine sahiptir (Günay 2005: 62; Özarslan 2001: 210; Artun 2005: 82).

Belli icra kurallarına göre yapılan âşık fasılları, dönemlere ve bölgelere göre değişiklik gösterir. Bu değişiklikler, farklı kültürel birikimler ve dönemlere göre ortaya çıkan ihtiyaçlar neticesinde oluşmuştur.

19. yüzyılda İstanbul'da yapılan âşık fasılları, "reis-i âşıkan" idaresinde belli bir sıra ve düzene sahiptir. İstanbul'da yaşayan âşıklık geleneğinde klâsik makamlar ve aruzlu türler bu fasıllarda önemli bir yer tutmaktadır. Bunun sebebi İstanbul'un klâsik Osmanlı kültürünün merkezi olmasıdır. Fasılın son kısmında yer alan muamma tarzı, Anadolu'da yapılan fasıllarda *askı* adı ile anılmaktadır (Günay 2005: 72).

Günay (2005), 19. yüzyıl İstanbul'daki âşık fasılları düzenini, Köprülü'nün 25 Nisan 1914'te İkdâm Gazetesinde yayımladığı makaleleri doğrultusunda şema halinde aktarmıştır:

I. Bölüm

Giriş: Reis-i âşıkan, hicaz, hüseyini, saba, evic, rast, uşşak, kürdî hüseyini gibi klâsik musiki makamları ve taksimeleri ile faslı açar.

- a. Divan, mecliste bulunan âşıkların hepsi iştirak ederler.
- b. Divan, meclisteki her âşık ayrı ayrı birer divan çalar.
- c. Koşma (reis-i âşıkan okur).
- d. Taşlamalar, çoğunlukla mizahî olan bu taşlamaları meclisteki isteyen âşıklar söyler.
- e. Muamma, reis-i âşıkan meclisteki âşıklara sıra ile muamma yöneltir. Cevap veremeyen âşığın sazı bir süre için elinden alınır.
- f. Hece vezni ve karcıgar makamı ile millî türküler okunur.

II. Bölüm

- a. Reis-i âşîkan tarafından saba makamında bir gazel
- b. Kalenderi
- c. Evic veya Isfahan makamlarından müseddes veya muhammes bir semai
- d. Destanlar
- e. Tağı makamından bülbül koşması veya acemşiran makamından bir müstezad iki veya üç âşîk tarafından okunur.

III. Bölüm

- a. Koşmalar
- b. Divanlar
- c. Kerbelâ Destanı
- d. Muamma tertip edene bir methiye okunur.
- e. Muamma çözüdür.
- f. Toplanan para ve hediyeler kazanana verilir.

Âşîk tarzı şiir geleneği içinde önemli bir bölüm olan sistemli deyişmelerin yapılabilmesi için iki âşîğin karşı karşıya gelmeleri yeterli sebeptir. Ancak, gelenekten olmayan kişilerin düzenlediği âşîk toplantıları âşîk karşılaşmalarına yabancı bazı yarışma dalları ilave etmiş; bu karşılaşmaların gayelerine de değişik yönlerden tesir etmiştir. Ayrıca Erzurum ve Kars yöresinde çok kalabalık bir temsilci yetişmiş ve yetiştirmekte olan bu gelenek, bugün Anadolu'nun diğer bölgelerinde yaşayan âşîkleri ve âşîk edebiyatını tesiri altına almıştır (Günay 2005: 71-85).

Belli bir dinleyici huzurunda yapılan âşîk fasıllarının 20. yüzyılda Doğu Anadolu'da yaşayan şekli ile takip edilen düzenini Umay Günay (2005), şöyle tasnif eder:

1. Hoşlama, merhabalaşma denilen giriş bölümünde âşîkler dinleyicileri selamlamak ve "hoş geldiniz" demek için çok kere "hoş geldiniz", "safa geldiniz", "merhaba" gibi rediflere bağlı ayaklarla karşılıklı söyledikleri koşma dörtlükleri veya ayrı ayrı söyledikleri divanîler yer alır.

2. Hatırlatma, canlandırma denilen bu bölümde âşîkler kendilerinden önce yaşamış ve sevilen âşîklerin deyişlerini sıra ile söylerler²⁴.

²⁴ Bu ilk iki bölümün farklı olduğu fasıllar da vardır. Bazı âşîk fasıllarında ev sahibi durumunda olan âşîk ilk ayağı açarak 15 heceli bir divanî ile misafir âşîğe "hoş geldin" der. Misafir âşîk, ev sahibinin deyişine üç kıtalık 15 heceli bir divanî ile cevap verir. Bundan sonra her iki âşîk sıra ile üçer kıtalık birer tecnis (yedekli koşma) ve birer güzelleme (11 heceli düz ayaklı bir kişinin veya bir yerin güzelliğinden bahseden koşma) söylerler.

3. Tekellüm, âşık fasıllarının en geniş ve en çok hüner isteyen bölümüdür. Koşma dörtlüklerinin paylaşarak söylendiği bölüm kendi içinde sekiz gruba ayrılmaktadır.

a. Geleneğe göre en yaşlı veya ev sahibi durumunda olan âşık "düz ayak" veya "geniş ayak"la deyişmeyi açar. İslâmî olaylar ile ilgili menkıbelere dayanarak sohbet de tekellümün bu giriş kısmında yer almaktadır.

b. **Öğütleme** adı verilen tekellümün bu ikinci kısmında düz ayakla iki âşık birbirine nasihatle yol gösterir ve tecrübelerini birbirlerine anlatırlar.

c. **Bağlama-muamma,** âşık karşılaşmalarında çok önemli sayılan bu bölümde iki âşık birbirlerini dinî, tasavvufî ve İslâmî menkıbeler konusunda imtihan ederler. Bu dönemde çok kere zor ayaklara da başvurulur.

d. **Sicilleme,** bağlama bölümünde âşıklardan biri başarısız olduğu taktirde mat eden âşık karşısındakini hicvetmek için onun soy ve kişiliğini tenkit eder, acı sözler söylediği bölümdür. Sicilleme, özellikle Doğu Anadolu Bölgesinde yaygınlık göstermektedir.

e. **Yalanlama,** âşık fasıllarında yalan söylemeye dayanan en çok ve inanılmaz yalanları bulup söyleme sanatı aynı zamanda kelime hazinesindeki zenginliği ortaya koyma bakımından da ilgi çekici bir bölümdür.

f. **Taşlama** veya **takılma** denilen bu bölümde âşıklar bir topluluğun, bir yerin veya birbirlerinin kusurlarını, ayıplarını, kötü ve çirkin taraflarını veya kendilerine garip gelen olayları dile getirirler.

g. **Tüketmece** veya **daraltma** gibi terimlerle ifade edilen bu bölümde zor ayakların yanında dudakdeğmez usulü deyişme yapılır.

h. **Uğurlama** veya **methiye** gibi isimlerle anılan faslın son kısmında âşıklar birbirlerini rahatlatmak beraberliği kabul etmek için güzelleme adı verilen birer koşma söyledikten sonra gene bir koşmanın dörtlüklerini paylaşarak birbirlerini meth ederler veya ayrı ayrı müstakil birer deyişle işi tatlıya bağlarlar (s. 85-99).

Dilaver Düzgün (1998), Erzurum'daki âşıklar kahvesi fasıl düzenini Âşık Mevlüt İhsanî'nin verdiği bilgilerden aktarır: "Önce bir divan söylenir. Arkasından bey usulü, güzelleme, yanık Kerem eklenir. Araya bir destan konulur. Bundan sonra âşık, istediğini söyler. En sonunda Köroğlu söylenir." Günümüzde bu düzene uyulmasa da Erzurum kahve fasıllarında "divan" ile başlamak vazgeçilmez bir kuraldır (s. 209).

Ferdî söyleyişler, hikâye anlatma²⁵ ve karşılaşma bölümlerinden sonra Erzurum âşık fasıllarının son kısmında bir koçaklama söylenmesi yaygınlaşmıştır. Programın sonuna doğru genellikle karşılaşma için kürsüye çıkmış bulunan birden fazla âşık bulunur ve koçaklamalar koro halinde söylenir. Köroğlu'na veya bir başka aşığa ait koçaklama ile program bitirilir. Kapanış bölümünde bazen koçaklama yerine yine koro eşliğinde güzelleme veya destan söylenmesi de mümkündür (Düzgün 1998: 224).

²⁵ Erzurum kahvelerinde hikâye anlatımının günlerce sürmesi olayına artık rastlanmamaktadır. Genellikle hikâyeler bir günde bitirilirken, kimi zaman hikâyenin devamı ikinci veya üçüncü güne sarmaktadır (Düzgün 1998: 218).

Doğu Anadolu Bölgesinin fasıl düzeni günümüzde bazı değişiklikler göstermektedir. Yukarıda verilen icra düzeninin günümüzde Erzurum'da aynı şekilde sürdürülmediğini söyleyen Metin Özarlan (2001), fasıllarda "hoşlama" bölümüne artık rastlanmadığını, sadece resmî kurumların gecelerinde görüldüğünü ifade eder. "Hatırlatma" ve "tekellüm" kısmının ortak özellik olduğunu ifade eden Özarlan, "tekellüm" kısmındaki sistemli deyişlerden "yalanlama" ve "uğurlama" türlerinin yavaşladığını, "sicilleme" ve "bağlama/muamma"nın ise hiç yer almadığının altını çizer (s. 211).

Geleneğin canlılığıyla yaşadığı XX. yüzyıl ortalarında, Kars kahvelerinde icralar sistematik ve kurumsallaşmış bir halde sürmektedir. Kahvelerde akşam saatlerinde gerçekleşen icralarda, kahve gündüz sahip olduğu hüviyetinden çıkarılıp âşık kahvesine dönüştürülür. Kars kahvelerinde fasıl, genç âşıkların yaptıkları atışmalarla başlar. Kahveye gelen birinin "hoş geldin" dörtlüğü ile selamlanması, kahve icralarında olduğu kadar diğer sözel icra ortamlarında da görülür. Kars kahvelerinde, âşıklar icralarını ayakta ve gezerek yaparlar. Tek başına icra yapan âşık, ikili icra yapması gerektiğinde ikinci âşığı bir dörtlükle yanına çağırır. Sadece kahve icralarında değil, düğün, şenlik, festival gibi programlarda da aynı uygulamaya rastlanır (Taşlıova 2006a: 182-184).

Kahve fasıllarında usta âşıklar tarafından yapılan hikâye anlatımı, Ramazan gecelerinde ayrı bir öneme sahiptir. Ramazan gecelerinde deyişler ve atışmaların ardından başlayan hikâye anlatımı, Ramazan ayı boyunca devam eder. Ramazan gecelerinde kahve icralarında görülen hikâye anlatma, kurumsallaşma hüviyeti gösterir (Taşlıova 2006a: 200).

Vanlı âşıkların düzenlediği fasıllar genel itibarıyla Erzurum ve Kars gibi Doğu Anadolu yöre fasıllarıyla paralellik arz eder. Ama eskisi gibi gezici âşıkların olmaması, değişen toplum yapısı ve sürekli gelişen teknoloji ile eğlence kültüründe meydana gelen değişiklikler neticesinde farklılıklar meydana gelmiştir (Arvas 2009: 183).

Van'da yapılan âşık fasıllarında görülen farklılıkların, meclise katılanlar arasında âşıklar dışında şair ve sanatçıların da bulunmasından kaynaklandığını söyleyen Arvas (2009), âşık şiiri dışında örneklerin görüldüğünü ifade eder. Van âşık fasıllarında; serküşte denilen kısa hikâyeli türküler, âşıkların kendi şiir ve deyişleri, ustamalı eserler, türküler, fıkralar, tekerlemeler, serbest tarz şiirler, gazeller, Türk Sanat Müziğinden etkiler taşıyan

deyişler ve irticalen yapılan atışmalar fasılların zenginliğini ortaya serdiği gibi, geleneğe yeni unsurların girdiğini de göstermektedir (Arvas 2009: 183, 196).

Kastamonu âşık fasıllarında İstanbul'da olduğu gibi giriş ve birinci bölümde klâsik Türk müziği makamlarının ağır basmaktadır. İstanbul'da âşık fasıllarından farklı olarak, fasla katılan âşıkların daha çok söz sahibi oldukları, âşıklara devamlı başkanlık eden belli bir âşığın bulunmadığı gibi âşık tarzı deyişler yanında anonim deyişlere de yer verilmektedir. Kastamonu'da yapılan âşık fasıllarında; âşıklar bir araya geldiklerinde üstat olan başa geçer. Geri kalanlar meslekteki kıdem ve kudretlerine göre sırayla oturduktan sonra gene sıra ile sazlarının akordunu yaparlar. Kastamonu âşık fasıllarında dinî deyişlerle birlikte başlangıç ve bitiş bölümlerinde din büyüklerine ve tarikat pîrlerine duaların da yer aldığını görüyoruz. Tekke şiirinin geliştiği önemli merkezlerden biri olan Kastamonu'da âşıklık geleneği klâsik kültür ve musiki unsurları yanında tarikat edebiyatları unsurları ile de karışmıştır (Günay 2005: 73-74).

Umay Günay (2005)'in, 19. Yüzyıl Kastamonu âşık fasıllarının düzeniyle ilgili tespitleri şu şekildedir:

I. Bölüm

Giriş

A. Hayır Dua: Âdemi, Muhammedî, mezhep ve tarikata göre pir kabul edilen kişileri hayırla yad eden deyişler söylenir.

B. Taksim: Rast, mahur, hüseyini, kandeher, hicaz, hüzzam, evic, ferahnak, şederaban, uşşak, neva ve buselik makamlarından biriyle taksim geçer. Bu taksimi, faslı idare eden kâhya, lonca reisi, üstad âşık yapabildiği gibi tezenesi yanık herhangi bir âşık da yapabilir.

C. 2 Gazel: Beşer beyti geçmez. Gazel yerine münacat ve naat söylenebilir.

II. Bölüm

Pişrev

a. Divankâri bir gazel (4 failatün)

b. Divanlar

c. Semailer, değişik makamlarda (4 mefailün)

d. Kalenderi, makam ve konuları çok çeşitli olmakla beraber özellikle istihza, tariz, telmih, nükte bu türe has gibidir. Aruz kalıpları ile söylenir.

e. Müstezat, şekil aynen klasik şiirdeki gibi olmakla beraber makamlar ve konular değişiktir.

f. Methiye yukarıdaki şekillerden biri ile bir kişi veya yer hakkında söylenir.

g. Satranç, müfteilün veya müstefilâtun kalıpları ile koşma tarzında söylenir.

III. Bölüm

Âşık tarzı ve anonim tarzda deyişler

a. Koşma, 24 tarzda teganni edilen koşmalardan daha çok garami ve hakimane olanları tercih edilir. Bu kısımda ustamalı koşmalar sıra ile nakledilir.

b. Bozuk ve Bozlaklar

c. Semai, sekiz heceli koşma tarzında kafiyeli daha çok garami konuları işler.

d. Mâni

e. Destan, 12 kıtadan aşağı olmamak üzere karşılıklı söylenir.

f. Tekerlemeler, 12 kıtadan aşağı olmamak şartı ile söylenir.

Bazı fasıllarda destan ve tekerlemenin yerine tekellüm, atışma, taşlama, şayi, şah beyit veya tapşırma bölümleri olan karşılıklı deyişmelerin yapıldığı da olur.

IV. Bölüm

Dua, bu bölümde âşıkların üstad kabul ettiği bir kimse fasıl sonu duası yapar (s. 73-74).

Osmanlı İmparatorluğu'nun önemli merkezlerinden biri olan Konya, âşıklık geleneği yönünden kendine has özellik gösterir. Konya'da âşık tarzı şiir geleneği, Mevleviliğin ve klâsik kültürün etkisiyle farklılaşmıştır. Âşık tarzı nazım türlerinin aruzlu şekilleri ve şiirlerle yapılan ve ayak beraberliği olmayan fasıllarda, iki âşığın belli bir konu etrafında sıra ile deyiş söyleyerek sohbet ettikleri görülür.

Konya âşık fasıllarındaki karşılaşmalarda belli bir düzen ve belli kurallara göre birlik sağlanması zorunlu değildir. Doğu Anadolu'da ve bir ölçüde Kastamonu'da koşma dörtlüklerinin paylaşılması ve aynı kafiye, aynı hece ölçüsü ve aynı konuda bütün bir deyiş söyleme geleneği, Konya'daki âşık karşılaşmalarında yer almamaktadır. Konya'da tekke şiiri, klâsik şiir ve âşık tarzı şiirin bir arada birbirlerini etkileyerek yaşamalarına örnek teşkil edecek niteliktedir. Konya merkezinde yetişen âşıkların katıldıkları âşık fasılları klâsik edebiyat ve müzik makamları yanında Mevlevî tarikatının tesiri altında şekillenmiştir. Konya'da âşık tarzının geleneğe bağlı unsurlarının çok zayıfladığı görülmektedir (Günay 2005: 80-83).

Âşıklık geleneğinin devam ettiği bölgelerden biri de Çukurova'dır. Çukurova âşıklığında Karacaoğlan ve Dadaloğlu geleneğinin etkisi büyüktür. Çukurova bölgesinde geleneğin canlılığını koruduğu illerin başında Adana gelir (Artun 1997: 41).

Adana âşıklık geleneğinde sistemli bir icra geleneği yoktur. Adanalı âşıkların diğer yöre âşıklarıyla tanışmalarından sonra günümüzdeki şeklini alarak sistemleşmeye ve Doğu Anadolu âşık fasıllarına benzemeye başlamıştır. Fakat Adana âşık fasıllarını her zaman aynı düzende olmadığını ve sistemleşmenin tam anlamıyla meydana gelmediğini ifade eden Erman Artun (1997), Adanalı âşiklerden derlediği bilgilerden yola çıkarak Adana âşık fasıllarının bölümlerini şöyle sıralar:

I. Merhabalaşma/Hoş geldiniz: Âşık fasıllarının ilk bölümünü oluşturan ve giriş yapılarak dinleyicilerin selamlandığı bu bölüm, fasıla katılan âşıkların aynı ayakla birer dörtlük okuması şeklindedir.

II. Hatırlatma/Canlandırma: Gelenekte iz bırakmış eski usta âşiklerden şiirler okunur.

III. Tekellüm: En geniş ve en çok beceri isteyen bölümdür.

1. Ayak açma: Adana âşık fasıllarında ayak, genellikle yarışmaya katılmayan usta âşiklerden biri ya da âşıklığa meraklı biri tarafından verilir.

2. Öğütleme/Tasavvuf Öğütlemesi: Her zaman bu sırada olmayan bölümde, âşıklar birbirlerine öğüt verip uyarırlar

3. Koçaklama: Belli bir ezgiyle söylenen Köroğlu ve Dadaloğlu koçaklamalarıdır.

4. Bağlama/Muamma: Fasıllar içinde “ol nedir ki” ibareli muammalar yaygındır.

5. Sicilleme: Bu bölüm Adana âşık fasıllarında hoş karşılanmadığı için pek görülmez. Soy sop karıştırılmadan takılmalara rastlanır.

6. Yalanlama: Kural olmayan bu bölüme bazen rastlanır.

7. Koltuklama: Âşıkların birbirlerini övdükleri şiirlerden oluşan bu bölüme rastlanır.

8. Bozlak Okuma: Çukurova yöresine ait olan bozlaklar belli bir ezgiyle okunmaktadır.

9. Güzelleme Okuma: Fasılların en ilgi çeken bölümüdür.

10. Taşlama/Takılma: Taşlama bölümün olmadığı fasıllarda âşıklarının birbirlerine takıldıkları şiirler okunur.

11. Tüketmece/Daraltma: Lebdeğmez tarzı şiirlerinin nadiren okunduğu bölümdür.

12. Gönül Alma: Âşıklar karşılıklı birbirlerinden özür dileyip gönül aldıkları bölümdür.

13. Elveda/Güle Güle: Âşıkların kapanışta okudukları güzelleme ve türkülerden oluşan bölümdür (s. 49-51)

Âşık fasılları düzenlendikleri bölgenin kültürel yapısı ile yakından ilgilidir. İstanbul ve Konya'da yapılan âşık fasıllarında karşılıklı deyişmeler bütün şiirlerle yapılırken Kastamonu, Adana ve Doğu Anadolu Bölgesinde koşma dörtlüklerinin paylaşılması ile müşterek deyişler meydana getirilmektedir. Divan, semai, koşma bütün yurttaki âşık fasılları içinde müştereken kullanılan türlerdir. Soru-cevap tarzındaki bağlama-muamma ve

askı muamma âşık fasıllarının vazgeçilmez bölümleri olarak karşımıza çıkar (Günay 2005: 104). Günümüzde, sözlü doğal icra ortamlarının zayıflamasıyla âşık fasıllarının, sayılan kurallar çerçevesinin dışında icra edildiği örneklerine rastlanmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

RADYODA ÂŞIK PROGRAMLARI

1. Teknoloji <Elektronik> Merkezli "Aktarım Ortamı" Olarak Radyo ve Âşıklar

Türkiye'de ilk radyo yayını, dünyadaki ilk düzenli yayınların başlamasından kısa bir süre sonra 6 Mayıs 1927 yılında Ankara ve İstanbul'da yerel yayın olarak başlamıştır (Aziz 2012: 237; Dinçmen 2007: 31; Yavuz 2008: 11). İlk radyo yayını, Türk Telsiz ve Telefon Anonim Şirketi'nin vericisiyle yapılmış; ilk radyo stüdyosu İstanbul'daki Büyük Postane'nin çatı katında açılmıştır. 1926-1936 yılları arası Türk radyo yayıncılığının oluşum ve kurumlaşma dönemidir (Dinçmen 2007: 31; Özdemir 2012: 166-167).

Türkiye'de radyo yayıncılığı dönemi esas itibariyle, özel yasayla özerk tüzel bir kişiliğine sahip olarak 1 Mayıs 1964'te kurulan TRT ile başlar. TRT'nin, yayın ve programlarının %75'den fazlasını müzik oluşturmaktadır. TRT, Müzik Dairesi Başkanlığı adı altında 1972 yılında bir birim kurarak, diğer müzik dallarının yanı sıra Türk Müziğini gelecek nesillere aktarma sorumluluğunu üstlenmiştir²⁶.

Tüm radyo istasyonları kamu hizmeti yapmakla yükümlü olan TRT'ye bu görev yasa ile verilmiştir. Tüm yayınlarında kamu yararını gözetmek durumunda olan TRT, yayınlarında toplumdaki her kesim dinleyicinin gereksinimlerini karşılayan, onların istek ve beğenilerine seslenen yayınlar yapmak zorundadır. TRT'nin radyo istasyonlarında nasıl bir yayın politikası izleyeceği hususu, kendisine başta Anayasa olmak üzere, 2954 sayılı TRT Yasası, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluşları ve Yayınları Hakkındaki Yasa ve ilgili yönetmeliklere ve TRT'nin yıllar içerisinde oluşturduğu yayın geleneğine dayanarak yapılır (Aziz 2012: 248).

²⁶ <http://www.trtkulliyat.com/application/about?itemId=1> (24.05.2014).

TRT, haber verme, kamuoyu oluşturma, eğitme ve eğlendirme görevlerini toplumsal değişme ve gelişme ortamı yaratma yönünde yayın yapar. TRT'nin kültüre yönelik yayınlarının genel amacı, ülkenin kültürel ve sanatsal açıdan kalkınmasına yardımcı olmaktır. Bu amaç doğrultusunda; kültürün dağıtım, üretim, koruma, yurt içindeki hizmet alanlarına sokulmasıyla ithal ve dünyaca tanınması için ihraç edilmesine öncülük eden (Geray 1971: 60) nemli bir kuruluş olarak işlev görmektedir.

1975'ten beri, çağın gereklerine uyarak, TRT kurumu bünyesindeki radyo yayınlarında da bazı yapısal değişikliklere gidilmiştir. Bir devlet kurumu olan TRT'nin örgütsel yapısı merkez teşkilatı ile ulusal, bölgesel ve yerel radyolar olmak üzere oldukça genişlemiştir. Artık sadece Ankara, İstanbul, İzmir radyosu şeklinde anonslar yapılmamakta; radyo yayınları, ülke düzeyinde bir bütün olarak ele alınmaktadır. Günümüzdeki radyo yayınlarının yapılanması özetle şöyledir:

Radyo-1 (Türkiye Radyoları birinci programı Ankara, İstanbul, İzmir radyoları)

Radyo-2 (Türkiye Radyoları ikinci programı TRT FM)

Radyo-3 (Türkiye Radyoları nc programı)

Radyo-4 (Türkiye Radyoları dördüncü programı)

ukurova Radyosu bölgesel programı

Antalya Radyosu bölgesel programı

Erzurum Radyosu bölgesel programı

GAP ve Diyarbakır Radyosu bölgesel programı

Trabzon Radyosu bölgesel programı

Hatay İl Radyosu programı (TRT Hatay FM)

Turizm Radyosu programı

Dört ana radyo programı, beş bölgesel radyo programı ile beraber Hatay İl Radyosu ve Turizm Radyosu da bütün faaliyetlerini birbiriyle koordineli olarak yürütmektedir. Radyo-1, başta Ankara Radyosu olmak üzere İstanbul ve İzmir Radyolarının ortak yayını

anlamına gelmektedir. Bu üç radyo hem üretim hem de temel yayın merkezleri olarak görev yapmaktadır (Aziz 2012: 248; Yazgan 2006: 181).

1990 yılında özel televizyon yayıncılığının başlaması, radyo yayınlarını da etkilemiştir. Bu dönemde, bazı korsan radyolar da (Bodrum Belediyesi Kent FM, 99 Genç Radyo vb.) yayın hayatına katılmıştır. Böylece, TRT'nin radyo alanındaki tekeli ortadan kalkmış; yerel ve ulusal nitelikte yayın yapan çok sayıda ve türde radyo kanalı faaliyete geçmiştir. Rekabet, radyoların çeşitli türlerde faaliyet göstermesini beraberinde getirmiştir. Kent radyoları, üniversite radyoları, yabancı ya da yerli müzik radyoları (Özdemir 2012: 169), dinleyici kitlesi bakımında da çeşitlilik ve genişlik arz etmektedir.

1991-1994 yıllarında yayına başlayan yerel radyolarda büyük bir artış olmuş ve o güne kadar TRT radyolarının sınırlı yerel radyocuğunu gören toplum, birden bire kendi yerel kuruluşlarına sahip olmuştur (Aziz 2012: 23). 1992 yılıyla birlikte, Türkiye'de özel radyoların hızla arttığı görülür. Televizyonun çekiciliğiyle radyolardan uzaklaşan dinleyiciler, özel radyoların açılmasıyla tekrar radyoya yönelmişlerdir. Özellikle 1992 yılında birbiri ardına özel radyolar açılmış ve yayına girmiştir. 1992'de yayın hayatına giren Kent FM'in ardından Genç Radyo, Süper FM, Metro FM, Power FM, Show Radyo, Number One FM gibi radyolar yayın hayatına girmiştir (Çankaya 2002: 262-263).

Özel sektörün radyo ile başlattığı elektronik kitle iletişim sürecinde kitle iletişim araçları, özelden kamusala, daha sonra tekrar özel alana kaymıştır (Tekinalp 2011: 386). 1990'lı yılların sonu ve 2000'li yılların başı, yerel-ulusal nitelikte yayın yapan özel sektör radyo yayıncılığının geliştiği ve içerik açısından zenginleştiği bir dönemdir (Özdemir 2012: 191).

Özel radyo yayınlarının başlaması, Türk radyoculuğunda önemli bir gelişim ve değişimdir. Bu değişim, Türk radyoculuk tarihini hem olumlu hem de olumsuz açıdan etkilemiştir. TRT çizgisinden çok ayrı bir yol izleyen özel radyoların dilleri, yayın politikaları, amaçları TRT radyolarına benzemez (Çankaya 2002: 263). TRT'nin merkezîyetçi bir yaklaşımla yürüttüğü radyo yayınlarının özel kanallarla gerçek bir yerel yayına dönüşmesi, yerel haberlerin bu radyolara aracılığıyla topluma duyurulması ile radyonun kitle iletişim aracı olarak asli görevini yerine getirmesi, internet teknolojilerinden faydalanılarak internet yayınına başlanması olumlu sonuçlar arasında sayılabilir. Buna karşın yerel radyolar ile herhangi bir yayıncılık eğitiminden geçmeyen insanların radyo

yayınlarına başlamasıyla nitelikli yayınların azalması, herhangi bir denetim olmadığı için isteyeninin istediğini söyleyebileceğini düşünmesi ve yabancı sözcüklerle süslenen bir konuşmayla Türkçe'nin yozlaştırılması gibi olumsuz etkilerini de beraberinde getirmiştir (Aziz 2012: 263-265). Medya, kullandığı dil ile kimi zaman değer hükümlerine zarar verirken (F. Bayraktar 2011: 447), toplumsal çözölmeyi de hızlandırır hale gelebilmektedir.

Gramofonu takip eden en mühim yenilik radyo yayınları olmuştur. Radyo yayınları, 1940'lı yıllardan itibaren Muzaffer Sarısözen ve arkadaşlarının derlemeleri ve Yurttan Sesler gibi programlarda çoğunlukla âşıklar ve mahalli sanatçılar takdim edilmiştir. Böylelikle hem mahalli ezgilerin ulusal seviyede yaygınlaşması hem de Âşık Veysel gibi bazı sözlü kültür ortamı âşıklarının ülke çapında tanınması sağlamıştır (Çobanoğlu 2000: 153). Radyo yayınları, kısa sürede geleneğin sözcülüğünü üstlenmiş ve aktarım aracı olarak işlev görmüştür.

1968'den itibaren ölkemize yeni giren televizyonda olduğu gibi, 1940'lı yılların başlamasıyla birlikte, radyo cihazlarının kullanımında da belli bir artış yaşanmıştır. 1930 ve 1940'lı yıllarda radyo, çoğunlukla umuma açık yerlerde ve yavaş yavaş evlerde görölmeye başlamış; girdiği her mekânda başköşeye konmuştur. İnsanların yaşamına bambaşka boyutlar katan radyo, 1950'li yıllarda Türkiye'de çok yayılmıştır (Dinçmen 2007: 25; Yazgan 2006: 165). Radyo Tiyatrosu, Arkası Yarın, Edebiyatımızdan Sayfalar ya da Şahsiyetler, Romancılarımız, Âşıklarımız, Halk Hikâyeleri, Şairlerimiz, Şiirli Geceler gibi adlarla yazılı ve sözlü edebiyat gelenekleriyle ilgili pek çok radyo programları yayımlanmış; pek çok yazar ve şair radyo yayınları ile tanınmıştır. Vedat Nedim Tör, Falih Rıfkı Atay, Adnan Ötüken, Ahmet Muhip Dıranas gibi önemli isimler kültür, dil ve edebiyat alanında yaptıkları yayınlar ve programlarla Türk kültürü ve edebiyatını tanıtmıştır (Özdemir 2006b: 17; Özdemir 2012: 170). Yapılan programlarda Türk dilinin önemi vurgulanmış; millî kültürün oluşturulması, yaygınlaştırılması ve pekiştirilmesinde radyonun gücünden faydalanılmıştır.

Elektronik cihazlar arasındaki macerası televizyondan önce başlayan radyo, başlangıçta farklı amaçlarla kullanılsa da bir süre sonra âşıklar da radyodan faydalanmaya başlamışlardır. İlk zamanlar halk müziği, halk kültürü gibi muhtevaya sahip programlara konuk olarak katılan âşıklar, bir süre sonra bireysel programların sunuculuğunu

üstlenmişlerdir. TRT²⁷, âşıklar ve halk ozanlarını, onların eserlerini dinleyicilere ulaştırmada önemli programlara imza atmıştır. Ulusal radyo kanallarının yanı sıra, yerel radyo kanallarının açılması ve yaygınlaşmaya başlamasıyla birlikte ferdî âşık programları yaygınlaşmaya başlamıştır.

1940'lı yılların başlamasıyla birlikte, Ankara Radyosu'nun program akışı içinde Türk Halk Müziğine de yer verme çalışmaları gündeme gelmiştir. Sanatın bütün kollarıyla ilgilenen Ankara Radyosu bu iş için Ankara Devlet Konservatuvarı Folklor Uygulama Öğretmeni ve Folklor Arşivi Şefi Muzaffer Sarısözen'i seçmiştir. 1899'da Sivas'ta doğan Sarısözen, şair Ahmet Kutsi Tecer'in yardımıyla Ankara'ya gelmiş ve 1937'de Ankara Devlet Konservatuvarı'nda göreve başlamıştır. Anadolu'nun pe çok yöresine gitmiş; bulunduğu kaynak kişilerden derlediği türkülerini notalarıyla kaydetmiştir. Ankara Radyosu'nun 1940'lı yıllarda Halk Müziğine de ayrı bir yer ayırmasıyla Muzaffer Sarısözen'de radyo kadrosu içinde yer almıştır (Yazgan 2006: 113-114).

Radyo yayınlarında anonim ve âşık edebiyatı türlerine ilk dönemden itibaren önem verilmiştir. 1938'de Sadi Yaver Ataman'ın açıklamalı halk müziği programları, Türkiye'deki bu türden radyo yayınlarının ilki olarak kabul edilmektedir. Türkiye'deki radyo yayınlarında bu tür uygulamaların gerçekleştirilmesinde Muzaffer Sarısözen ve Yurttan Sesler Korosu'nun²⁸ önemli katkıları bulunmaktadır (Özdemir 2012: 181). Bu programlarla, sözlü kültürün yöresel müziği ulusal nitelik kazanmış ve geniş kitlelere ulaşmıştır.

Yurttan Sesler Korosu, hafta içi üç gün ve pazar günleri Ankara Radyosu'nda canlı yayınlara katılmıştır. Bu yayınlar, 1965 yılına kadar canlı olarak devam etmiştir. Muzaffer Sarısözen, Âşık Veysel, Davut Sulari gibi âşıkları "mahalli sanatçı" olarak programlarına çıkarmıştır. Yurttan Sesler Korosu'nun benzerleri, 1954'te Muzaffer Sarısözen ve Mesut

²⁷ TRT'nin radyo ve televizyon yayınlarında âşıklara/mahalli sanatçılara çok sık yer verilmiştir. Bu sanatçılara ait kayıtlar, TRT arşivlerinde mevcuttur. Bu kayıtlarda sanatçıların ad ve soyadları, özellikleri (atışma, kaval, tulum, amatör ses...), yöreleri ve bant numaraları belirtilmiştir. Âşık Veysel (11 kayıt), Davut Sulari (3 kayıt), Âşık Yaşar Reyhanî (5 kayıt), Âşık Daimî (3 kayıt), Âşık Ali İzzet Özkan (3 kayıt), Muhlis Akarsu (3 kayıt), Âşık Mustafa Ruhani (5 kayıt), Âşık Nuri Çırağı (3 kayıt), Murat Çobanoğlu (3 kayıt), Şeref Taşlıova (8 kayıt) gibi âşıklık geleneğinin ustalarına ait çeşitli bant kayıtları, TRT'nin radyo yayınlarında sözlü kültür ve edebiyat geleneğine verdiği önemin göstergesidir (Özdemir 2012: 185).

²⁸ Uzun yıllar boyunca Muzaffer Sarısözen ve ekibi oldukça başarılı çalışmalara imza atmışlardır. Yurttan Sesler programıyla özdeşleşen önemli isimlerden bazıları şunlardır: Sarı Recep, Ahmet Gazi Ayhan, Ahmet Yamacı, Osman Özdenkçi, Emin Aldemir, Adnan Şeker, Cengiz Akmeriç, Orhan Subay, Nida Tüfekçi, Seyfettin Sıgmaz, Mehmet Erenler, Yaşar Aydaş, Rifat Balaban, Mithat Gök... (Yazgan 2006: 126).

Cemil'in katkılarıyla İstanbul ve İzmir Radyoları'nda Yurdun Sesi adıyla kurulmuştur. Yurttan Sesler Korosu, Türk halk müziği ve âşık edebiyatının bütün yurttan sevilmesini, Türk sözlü kültür müzik belleğinin tanınmasını ve paylaşılmasını sağlamıştır (Özdemir 2012: 183).

Muzaffer Sarısözen'in başlattığı "Yurttan Sesler" radyo programının ve başta Ankara Radyosu olmak üzere Erzurum, Adana ve Kars gibi diğer mahalli radyolarda da yaygınlaşan "mahalli radyo sanatçısı" istihdamı ve onların yayınları, âşıkların elektronik kültür ortamında eser vermelerini hızlandıran bir etki yapmıştır. Çünkü elektronik kültür ortamına geçiş sürecinde pek çok âşık için söz konusu yayınlar, "halk ozanı" yahut "mahalli sanatçı" kimliğiyle tanınmalarını, kendilerine gösterilen ilgiye dayalı olarak da plak ve kaset şirketlerinin dikkatlerini çekmeyi sağlamıştır (Çobanoğlu 2000: 242).

1936 yılında açılan Ankara Devlet Konservatuvarı bünyesinde yürütülen derleme faaliyetleri sonucunda önemli bir arşiv oluşturulmuştur. Ahmet Kutsi Tecer, konservatuvarın Türk Halk Müziği Arşiv Şefliği'ne Muzaffer Sarısözen'in tayin edilmesini sağlamıştır. Aynı yıllarda Ankara Radyosu'ndaki müzik çalışmaları ve yayınları, Mesut Cemil'in yönetimindeki koro tarafından yürütülmüştür. Radyo yayınlarında Türk Sanat Müziği ve Türk Halk Müziği aynı koro kapsamında ayrı ayrı icra edilmiştir. Muzaffer Sarısözen, bu koronun yayınlarına ilk dönemde seyirci olarak katılmıştır. 1940'lı yıllarda Mesut Cemil ve Muzaffer Sarısözen'in birlikte çalıştıkları "Bir Türkü Öğreniyoruz" adlı radyo programı Yurttan Sesler Korosu'nun da kurulmasını sağlamıştır. 1947 yılında Vedat Nedim Tör'ün isim babalığıyla kurulan Yurttan Sesler Korosu'nun yönetimine Muzaffer Sarısözen getirilmiştir. Türkiye'de Türk halk müziği ve edebiyatı ile radyo ilişkisinin kurulmasında büyük emeği olan Muzaffer Sarısözen, yaptığı derleme ve yayın çalışmalarıyla sözlü kültür ve edebiyat alanına katkı sağlamıştır. 10.000 civarında halk ezgisini kaydetmiş (Özdemir 2012: 182-184); kaydedilen eserler büyük bir arşiv²⁹ oluşturmuştur.

Âşıklık geleneği üzerinde radyo ve televizyon yayıncılığının etkisi büyük olmuştur. 1940'lara kadar yerel bellek ve gündemle yetinen âşıklar, radyo sayesinde uluslararası ve ulusal olaylar ve kişilerle ilgili değişler söylemeye başlamışlardır. 1950'li yıllarda başlayan

²⁹ Ankara Radyosu arşivi, sözlü kültür ve edebiyat ile özellikle âşık edebiyatı araştırmaları için temel kaynak durumundadır. Yani 20. asır âşık edebiyatı araştırmaları için radyo yayınlarının kayıtları, kaset ve plaklar, cönkler kadar değerlidir (Özdemir 2012).

iç ve dış göç ile ses kayıt ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte âşıklık geleneği, anlatım ve gösterim biçimi, içerik, ortam, eğitim ve aktarım-tüketim gibi açılardan farklılaşmıştır. Kentlerin değişen sözlü gelenek tüketicilerine, genelde kitle iletişim araçlarından esinlenilerek oluşturulan deyişler sunulmaya başlanmıştır. Âşıkların beslendikleri temel kaynak durumuna gelen medya, âşıkların bilgilendirme, iletişim, eğlendirme, eğitim gibi işlevlerini üstlenmiştir. Âşıklık geleneğinin ustaya kapılanma, âşık karşılaşmasına katılma, muamma çözüme gibi gelenek kuralları aşılmış, yeni olanak, plak, kaset, radyo-televizyon programı gibi yeni ürün ve ortamlar sayesinde daha geniş kitlelere ulaşmak mümkün olmuştur. Rüya görerek âşık olma, aşk badesi içmenin yerini kaset çıkarma, televizyon programına çıkma gibi kültürel ekonomik uygulamalar almıştır. Geleneksel kurallar, kentin kültür piyasasının ilkeleriyle yer değiştirmiştir. Kitle iletişim araçlarının katkısıyla oluşturulan bu yeni kültür piyasasında badeli âşık olmak pek bir şey ifade etmemiş; rüyada görülen sevgiliyi aramak için yollara düşülmesine gerek kalmamıştır (Özdemir 2012:186-187).

Çeşitli radyolarda gelenek dışından kimselerin yaptıkları ve âşıkları konuk ettikleri programlardan sonra âşıklar da kendi programlarını sunmaya başlamışlardır. 1990'lardan itibaren yaygınlaşan bu programlar, özellikle millî ve yerel yayın yapan radyolarda yayımlanmıştır (Özarıslan 2001: 311). Şeref Taşlıova, Murat Çobanoğlu, Mustafa Aydın, Maksut Koca, Âşık Kul Nuri gibi isimler uzun yıllar boyunca radyo programları yapmışlardır.

Radyolarda yayın yapan âşıklar ve programlardan bazıları³⁰ şunlardır:

Âşık Zeki Erdali, "Âşıklar Saati", FM 99.3, Bayrak FM, Ankara.

Âşık Kul Nuri, "Âşıktan Âşıklara", FM 103.4, Arifan Radyo, Ankara.

Fazıl Mancılık, "Âşıklar Kervanı", FM 105.5, Radyo En, Bursa.

Âşık Mustafa Aydın, "Duyguların Dili Karçiçeği", FM 91.8, Hedef Radyo, Ankara.

Âşık Şeref Taşlıova, "Âşıklar Meclisi", FM 98.8, Sizin Radyonuz, Ankara.

Âşık Yakup Temelî, "Gönül Telinden", Fm 91.8, Hedef Radyo, Ankara.

Geleneksel icranın doğal mekânlarından çekilmeye başlaması ve kültürel yapıda meydana gelen dönüşüm, gelenek için yeni yaşam alanı arayışlarını beraberinde

³⁰ Burada verdiğimiz programlar dışında âşıkların başka radyolarda da program yaptıklarını biliyoruz. Örnek olması için isimlerini verdiğimiz programlar, künyelerine tam ulaşabildiklerimizden bazılarıdır. Verilen programların yayın zamanlarını ve yayımlanma süreleri hakkında bilgimiz net olmamakla birlikte; 1995-2012 yılları arasında yayımlanmıştır.

getirmiştir. Geleneğin taşıyıcısı ve aktarıcısı konumuna gelen radyo programları, değişen sosyal, kültürel ve ekonomik şartlara uyum sağlama süreçlerinin parçası olmuştur.

Âşıkların radyolarda yaptığı programlar, büyükşehirlerde yaşayan ve geleneksele ilgi duyan sözlü kültür insanının ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir işleve sahiptir. Bu programlar, kültürel yapıda meydana gelen dönüşüm neticesinde büyükşehir insanını "özlem" duyduğu geçmişe götürürken, geleneksele yabancı olanı bilgilendirmesi açısından önemlidir. Eğlendirme işlevinin ön planda olduğu radyo programları, eğitim, haberleşme, toplumsal değerlere destek verme ve toplumun aksayan yönlerine dikkat çekmektedir.

2. Radyoda Âşık Programları

Radyolarda yayımlanan âşık programları, âşıkların konuk oldukları programlardan farklı olarak, programı hazırlayan ve sunan kişi olmalarıyla, âşıkların genellikle yerel radyo kanallarında yaptıkları programları içermektedir. Yayınların çoğunlukla canlı olarak gerçekleştirildiği bu programlar, sona erdiği düşünülen (Köprülü 1962: 45; Gedikli 1987: 105) geleneğin, XXI. yüzyılda elektronik icra ortamlarında sürdürüldüğünün kanıtı durumundadır. Bu programlar, gerek ustamalı eserlerin icrası, gerek yeni yaratılan deyişlerin sunulması, gerekse irticalen üretilen sistemli deyişler (Günay 2005: 61) açısından önem arz etmektedir. Sözlü <doğal> icra ortamlarındaki cönkler kadar önemli (Özdemir 2012: 190) kabul edebileceğimiz bu programların, geleneğin günümüzdeki durumunu temsil etmesi bakımından da muhafaza edilmesi gerekmektedir.

Bu bölümde inceleyeceğimiz radyo programları şunlardır:

Şeref Taşlıova, “*Şeref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi*”, FM 98.8 Sizin Radyonuz, Ankara, Salı, Saat 13:30-15:00.

Yakup Temeli, “*Gönül Telinden*”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, Cumartesi, Saat 15:00-18:00³¹.

Mustafa Aydın, “*Duyguların Dili-Karçıçeği*”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, Çarşamba, Saat 14:00-16:00³².

Yukarıda isimlerini saydığımız âşıklar, yaptıkları programları hazırlayıp sunan kişilerdir. Temel başlıklar halinde incelediğimiz bu bölüm; uzun yıllar boyunca geleneksel

³¹ Programın günü ve saati daha sonra Pazar 13:00-16:00 olarak değişmiştir.

³² Dinlediğimiz programların saatleri yayın süresi içinde birkaç kez değişmiştir.

icra ortamlarında yetişen ve sanatlarını icra eden bu usta âşıkların, geleneği radyo icra ortamında ne şekilde temsil ettikleri yönünde tespitlerden oluşmaktadır.

2.1. Radyo Stüdyosu

Halkbilimi ürünleri, icracı, dinleyici ve icra (metin) olarak üretilmekte ve aktarılmaktadır. Bir folklor ürünün yaratıldığı ve aktarıldığı ortam, o ürünlerin tarif ve tahlil edilmesi açısından önem taşımaktadır. Halkbilimi ürünlerinin tamamı için çevre şartlarının kaydedilmesinin önemli olduğunu söyleyen Dundes (1998b), bir halk bilgisi ürününün doku, metin ve onun çevre şartları itibariyle tahlil edilebileceğini ifade eder (s. 108-109). Ürünlerin yaratıldığı sosyal çevre ve şartların metin kadar önemli olması, çalışmalarda ortaya çıkan değerlendirmelerin eksik kalmaması açısından ortamın kaydedilmesini gerekli kılmıştır (Ekici 1998).

Sözlü kültür ürünlerinin yaratıldığı ortam, ürünün aldığı biçimde önemli rol oynar. Halkbilimi çalışmalarında değişmez metin olmayacağı gibi, değişmez anlatım ortamı yoktur (Oğuz 2000: 106). Fuad Köprülü (1962), "Herhangibir san'at şeklini anlamak için, her şeyden önce onu yaratan içtimaî çevreyi maddî ve manevî bütün şartlarıyla öğrenmek zarûreti, edebiyat tarihinin bir müteârifesi'dir." (s. 21) ifadesiyle bir ürünün yaratıldığı ortamın önemine dikkat çekmiştir.

Sözlü kültür ortamı, icracı ile dinleyicinin yüz yüze iletişim halinde olduğu (Çobanoğlu 2000: 124) ortamdır. Önce yazılı kültür ortamına, ardından elektronik kültür ortamına geçişle, bu "yüz yüze iletişim" ortadan kalkmıştır. Elektronik kültür ortamlarında, belli araçlar aracılığıyla gerçekleştirilen icranın yapısında bir takım değişiklikler meydana gelmiştir.

İncelememize dâhil edilen radyo stüdyoları, çağımızda icranın gerçekleştiği "aktarım ortamları"dan biri olması itibariyle önemlidir. İcranın yapıldığı radyo stüdyoları, aşağıda sayılan özellikleri doğrultusunda dinleyici ile icracı arasında dolaylı bir iletişimin meydana çıkmasına neden olmaktadır.

Stüdyolar, radyo yayınlarının yapıldığı, dışarıdan gelecek seslere karşı yalıtımı sağlayan, teknik donanımın bulunduğu ses yansımalarını (akustiği) hesaplayarak yapılmış ses kayıt ve yayın odalarıdır. Stüdyolarda mikrofonlar, yönetim odası ile bağlantılı dinleme aygıtı, haberleşmeye yarayan ışıklı işaretler (sinyalizasyon) bulunur. Stüdyolar kullanım

alanlarına göre; ses kayıt stüdyosu, müzik stüdyosu, drama stüdyosu, yayın stüdyosu olarak sınıflandırılabilir. Yayının yapıldığı yayın stüdyolarında(on-air studio), yayın kontrol masası ile iletişimini sağlayan donanımlar mevcuttur. Bu tür stüdyolarda, yayın kontrol odası ile arasında camlı bir bölme vardır. Kontrol odası ve stüdyo arasındaki iletişim, görerek ve özel bağlantı telefonu ile olur. Tüm stüdyolarda en önemli teknik özellik, stüdyoların dışarıdan gelen sesi almayacak bir teknikle yapılmış olmasıdır. Türkiye’de radyo stüdyoları açısından teknik donanım, büyüklük ve çeşit açısından en iyi radyo stüdyoları, TRT’nin bünyesinde bulunmaktadır (Aziz 2012; 43-47). Dinleyici ile sunucunun bu stüdyolardaki iletişimi, telefon, faks, e-posta gibi yollarla gerçekleşmektedir.

2.2. Program Günleri ve Saatleri

Çalışmamızda incelediğimiz programlar, yayımlandıkları dönem itibariyle geleneğin radyo aracılığıyla temsil edilmesinin önemli örnekleri olmuşlardır. *Şeref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi* ve *Duyguların Dili-Karçiçeği* programları bugün yayın hayatından çekilmiş durumdadır. Bu programlar arasında yayımlanmaya devam eden program, Yakup Temel’in hazırlayıp sunduğu *Gönül Telinden* programıdır.

Âşıkların hazırlayıp sunduğu radyo programlarının saati her zaman sabit kalmamıştır. İncelediğimiz programlar içerisinde *Şeref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi* programı 2004-2005 yılları arasında gün ve saatini sabit tutabilmiştir. *Şeref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi* programı, incelediğimiz program örnekleri boyunca Salı günleri ve 15:30-17:00 saatleri arasında bir buçuk saatlik bir program akışıyla dinleyicisiyle buluşmuştur.

Uzun yıllar boyunca radyoda program yaptığını ifade eden Yakup Temel’in incelenen programları 2011-2012 yılları arasındadır. 2011 yılının başından 2012 yılının sonlarına kadar Cumartesi günleri 15:00-18:00 saatleri arasında yayımlanan *Gönül Telinden* programının günü ve yayın saati 2012 yılının sonbaharında, yeni yayın döneminde değişmiş; Pazar günleri 13:00-16:00 saatleri arasında üç saatlik program süresiyle yayınına devam etmiştir.

İncelememize dâhil ettiğimiz üçüncü program, Mustafa Aydın’ın *Duyguların Dili-Karçiçeği* programıdır. Elimizdeki program kayıtlarında, program gününün sabit kalıp saatinin değiştiğini görmekteyiz. Başlangıçta Çarşamba günleri 14:00-16:00 saatleri arasında dinleyicisiyle buluşan programın saatinin, program sunucusu Mustafa Aydın’dan

alınan bilgiler doğrultusunda önce 20:00-22:00, daha sonra ise 22:00-00:00 saatlerine alındığını ve iki saatlik bir yayın süresine sahip olduğunu biliyoruz.

Haftanın sadece bir günü ve bir buçuk, iki ve üç saatlik program sürelerinde dinleyicileriyle buluşan âşıkların, kendilerine ayrılan bu kısa sürelerde geleneği bütünüyle yansıtmaları mümkün olmamaktadır. Üstelik bu süreler içerisinde reklam, haber bültenleri vb. durumlarda program süresi daha da kısalmaktadır. Programların sunucuları, program süreleri gereğince, icraları için daha uzun süre gerektiren halk hikâyeleri, destanlar ve bazen de deyişlerin bazı bölümlerini “*süremizin kısalığı dolayısıyla*” ifadeleriyle okumamışlardır. Hatta Temelî'nin programlarında reklam ve program bitiş süresi geldiğinde, icra devam etse de program kesilmektedir. Bu durum, geleneğin teknolojinin çerçeve şartlarına uyum sağlamak zorunda olduğu olarak değerlendirilebilir.

Programları arayan bazı dinleyicilerden gelen istekler yayınların gün ve saatlerinin artırılması doğrultusunda olmuştur. *Şeref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi'*ne canlı telefon bağlantısıyla katılan dinleyici Murat Tekin ve Taşlıova arasında şu diyalog geçmiştir:

[D: Abi, öncelikle programı hazırladığın için teşekkür ederim. İnşallah devamını dilerim.

ŞT: Sağ olun canım.

D: Program günlerini daha çoğaltma şansınız var mı acaba?

ŞT: Vallahi, artık o, radyonun kendi teknik meselesi. İnşallah zamanını belki biraz çoğaltma şansımız olabilir. O konularda da tabi benim...

D: Genel yayın yönetmenimize bunları aktarırsanız inşallah onlar da yardımcı olacaktır. Malum, Erzurumlu Ankara'da çok, âşıkları sevenler çok... (ŞT3)]

Bu diyalogdan da anlaşılacağı üzere dinleyici, âşıklarla daha çok buluşmak istemektedir. Fakat radyoların yayın politikaları gereği genellikle programlara ayrılan süreler bu şekildedir. Program günü olarak artırılması mümkün olmasına rağmen gerek radyodan gerek sunucudan kaynaklı sebepler doğrultusunda âşıklara ayrılan zaman değişmemiştir.

2.3. Programların Yapısı

2.3.1. Program Açılış ve Kapanışları

Âşık fasıllarında "hoşlama/merhabalaşma" adlarıyla anılan ve âşıkların dinleyicileri selamlamak ve "hoş geldiniz" demek için "hoş geldiniz", "safa geldiniz" gibi ayaklarla karşılıklı söyledikleri deyişlerle faslı başlattıkları görülür (Günay 2005: 85). Programa katılan âşıkların bazen tek tek bazen dörtlükleri paylaşarak hep birlikte söyledikleri bu deyişler, hem dinleyicilerin o mekâna gelişi için bir "hoşlama" hem de program başlangıcının bir parçasıdır (Artun 1997: 49).

Radyo programlarının başlangıcı, sunucu bilgileri (hazırlayan, sunan, teknik yapım vb.) ve program bilgilerinin verildiği "program cingil"ı adıyla anılan jenerik kayıtlarıyla yapılmaktadır. Bu kayıtlar, bir nevi programın künyesi niteliğindedir³³.

İncelediğimiz programlardan *Şeref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi* programının cingili³⁴ belli aralıklarla dinleyiciye sunulmuştur. Âşık Taşlıova, programın açılış kısmını klasik bir "hoş geldiniz" konuşmasıyla yaparken programın ilerleyen dakikalarında dinleyicilerine yeniden "hoş geldiniz" diye seslendiği görülmüştür:

[Merhabalar Sevgili Dinleyenlerim. Bu hafta da sizlerle beraber olmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Âşıklar Meclisimize hoş geldiniz!]

Sevgili dinleyenlerim, Âşıklar Meclisimiz sizlerle beraber, güzellikler içerisinde devam ediyor. Hepiniz gönül misafirimizsiniz. Hoş-safa geldiniz diyoruz. (ŞT1)]

Geleneksel icralarda âşık, dinleyiciyi karşısında bulmaktadır. Radyo programlarında bu imkâna sahip olamadığı için telefon bağlantılarıyla dinleyicilerini kısa sürelerle programına konuk etmektedir. Dinleyicilerin programı araması, âşığa "ses vermeleri" programı dinleyen kişilerin olduğunun somut bir göstergesidir. Bu sebeple âşık sık sık telefon numaralarını tekrar ederken onları aramaya teşvik etmektedir. Dinleyicilerin programa katılmak için telefonla aramalarını, geleneksel icrada âşığı dinlemeye gelen, ilgi gösteren ve destekleyici tutumuyla icra üzerinde etkili olan dinleyicilerin radyo

³³ Program cingili hem program başlarken hem biterken hem de türkü ve reklam aralarında radyo programları formatına uygun olarak sık sık yayınlanır.

³⁴ Cingil, program tanıtım metnidir. Âşıklar Meclisi Programının cingili "Şeref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi" şeklindedir.

programlarına yansımaları şeklindedir. Bu bağlantılar, programın dinlendiğinin bir göstergesi açısından da önem taşır.

Radyo, düğmesi çevrildiği andan itibaren dinleyicisiyle her yerde buluşabilen yeni bir dünyadır (Yavuz 2008: 15). Program hazırlayıcı âşığın belli aralıklarla dinleyicilerine programını tanıtmaları ve onlara program aralarında da “hoş geldiniz” demesinin sebebi, telefon numaralarını sık sık tekrar etmesinin sebebinde olduğu gibi radyo ortamında yapılan yayına dinleyici istediği anda katılabiliyor olmasından kaynaklıdır. Programın başında radyosunu açıp dinlemeye başlayanların yanı sıra programın ortasında ya da herhangi bir bölümünde radyosunu açan dinleyiciler bulunmaktadır. Âşık da bu durumu dikkate alarak bir yandan [*Radyosunu yeni açan kardeşlerimiz için...*] ifadesiyle bir yandan da dinleyicilerin programa iştiraklerini sağlamak amacıyla sık sık telefon numarasını vermekte ve programı anons etmektedir.

Fasıllarda ve âşık meclislerinde “hoş geldiniz” faslı, deyişlerle yapılırken (Günay 2005) radyo programlarında genellikle programı tanıtan bilgilerle yapılmaktadır:

[İyi günler sevgili dinleyenlerim. Sizin Radyo'nuz 98.8'den selamlar, sevgiler. Bugün de beraberliğimiz gönülden gönüle devam edecek. Âşıklar Meclisi'mize hoş geldiniz diyoruz ve sizlere bir gönül selamı verdikten sonra bize ulaşabilmeniz için ilk önce telefonlarımızı söylemek istiyorum... (ŞT2)]

Program açılışlarının bazen "merhaba" deyişleriyle yapıldığı olmuştur. Program başlangıcını genellikle klasik merhaba konuşmasıyla yapan Taşlıova'nın³⁵, girişini "merhaba" deyişiyle yaptığı programlar mevcuttur:

Gelişin gözüm üstüne

Hoş geldin canım merhaba

Azizim, ruhu revanım

Ey şirin canım merhaba

Geldiğin izlere kurban

Dediğin sözlere kurban

Sürmeli gözlere kurban

³⁵ Şeref Taşlıova, 5 Nisan 2005 tarihli ve arşivimizde ŞT14 numarasıyla kayıtlı olan programını, Murat Çobanoğlu'nun anma programı olarak hazırlamıştır. Bu programın girişi, Murat Çobanoğlu'ndan bir divanla yapılmıştır.

Kaşı kemanım merhaba

Hıfzı'yım meylim sendedir

Bilmem sana layık nedir

Gönül sana hediyedir

Götür cananım merhaba (ŞT4)

Âşık Taşlıova, program tarihi bayram, yılbaşı gibi özel bir güne denk geldiği zaman program açılışını o günün anlam ve önemine uygun ayaklı bir deyişle yapmıştır. Ramazan Bayramı, Nevruz, Kadınlar Günü programlarında da bunun örneklerini görmekteyiz.

Erzurum âşıklık geleneğinde, âşığın programa divanla başlaması vazgeçilmez bir kuraldır (Düzgün 1998: 209). Âşık Yakup'un programlarında radyo formatına uygun olarak program cıngılı³⁶ ve tanıtımının olduğu kayıt sesle programın başladığı dinleyicilere duyurulmaktadır. Âşık Temelî'nin program açılışlarına baktığımızda geleneğin izlerinin devam ettirildiğini görmekteyiz. Temelî, âşıklık geleneğine uygun olarak, programını “divan”la açmaya özen göstermektedir. Kendisi de Erzurumlu olan Âşık Temelî'nin çalışmamızın içerisinde kullandığımız 20 program yayınının 14'ü divanla başlamıştır³⁷. [*Geleneği hiç bozmadık ve bozmayacağız.*] diyen âşığın okuduğu divanlar hem kendine hem de usta âşıklara ait divanlardan oluşmuştur.

Programın divanla açılışı her zaman sunucu âşığın kendisi tarafından yapılmamıştır. Programa gelen konuklar, gerek kendi istekleri gerekse Temelî'nin yönlendirmeleri sonucu açılış divanını okumuşlardır³⁸.

Mustafa Aydın'ın program girişleri program tanıtım kaydının ardından âşığın dinleyicileri selamladığı konuşmayla yapılmıştır. Aydın, dinleyicilerine “merhaba” dedikten sonra “*sazının söyledikleri*” doğrultusunda program başlamaktadır.

³⁶ Gönül Telinden Programının cıngılı “*Âşıklık geleneğimizden örneklerle, canlı bağlantularla, konu ve konuklarıyla Gönül Telinden Programı sizleri Anadolu'nun gümrak havasına çağırıyor. Âşık Yakup Temelî'nin hazırlayıp sunduğu Gönül Telinden Programı her cumartesi 15:00 ila 18:00 saatleri arasında Radyo Hedef'te!*” şeklindedir.

³⁷ Çalışmamızda kullandığımız program kayıtları içerisinde divan okunmadan başlayan programlar YT2, YT3, YT4, YT5, YT6, YT13 numaralı programlardır.

³⁸ Temelî'nin programında konuk âşıkların “geleneğe uygun olarak” divanla giriş yapmaları mevcuttur. Bazen de stüdyo konuğu divan okurken Âşık Temelî ona eşlik eder ver birlikte söylerler: Programa birkaç kez konuk olan Karşı Âşık Mahmut Karataş “*Âşıklık üslubu bir divan açılışdır.*” diyerek söze başlamış; kendinden bir divan okuduğu sırada Temelî'nin araya girmesiyle birlikte okunmuşlardır (YT9).

Programların kapanışları yine radyo programlarının formatına benzer şekilde (cıngıl ve program künyesi) yapılmıştır. Taşlıova, program kapanışını genellikle klasik kapanış konuşması ve program sorumlularının isimlerini söyleyerek bitirir:

[Sevgili dinleyenlerim, hayat işte böyle hızla gelip geçiyor. Bizi 425 42 48/417 45 89'dan arayıp da ulaşamayan kardeşlerimiz merak etmesin. Programımız haftanın her Salı günü yenilenerek, hızlanarak öyle daha hararetle (Âşık burada radyo programcılarına has bir üslûpla konuşuyor) devam ediyor. Sizleri çok seviyoruz. Sizin Radyo'da beraber olacağız ve bugünkü programımızı sizlere hazırlayan teknik masada Gökhan Türkyılmaz, yapımcı Lale Dilanova ve bu programı hazırlayan ben Şeref Taşlıova hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyor; hoşçakalın diyorum ve bir deyişle uğurluyoruz Şeref Taşlıova'dan... (ŞT1)]

Âşık Şeref, bazı programlarının kapanışını ise duygularını kelimelere dökerek *âşıkane* bir şekilde yapmıştır:

[Evet sevgili dinleyenlerim, ömür gelir geçer. Güneş doğar ve batar. Bir de bakarsın ki günler geçmiş, aylar geçmiş, yıllar geçmiş insanın üzerinden. Zaman, saat, saniyeler de böyledir. Bizler de programın sonuna yaklaşmış oluyoruz bu günkü programımızın ve bu son deyişimizi hepinize armağan ediyorum. (ŞT8)]

Programlarını divanla açıp Köroğlu/kahramanlık türküleriyle kapatmaya özen gösteren Temelî, program kapanışında, stüdyoda konuk olması durumunda, onlara teşekkür edip isimlerini bir kez daha zikretmekte ve hemen hemen her programının sonunda tekrar ettiği şu klasik konuşma ile kapanışı yapmaktadır:

[Evet, yavaş yavaş bize ayrılan sürenin sonuna geliyoruz değerli dinleyenler. Ben sizlere, hepinize, aile saadetinizi bozmamak için alkolü; kendi sağlığını bozmamak için sigarayı lütfen bırakınız diyorum. Sizlere, hepinize Hedef Radyosu ve bendeniz Gönül Telinden Programı ekibi olarak Allah'a emanet ediyoruz. İnşallah haftaya başka konuklarla birlikte olacağız değerli dinleyenler. Şimdi sizlere yine Köroğlu'nun, âşıklıkta dedik ya değerli dinleyenler, divanla başlarlar âşıklar, Köroğlu ile bitirirler, biz de Köroğlu'nun bir türküsüyle sizlere veda edeceğiz...]

Âşık Yakup'un program kapanışı, Köroğlu/kahramanlık türkülerinin yanı sıra *hareketli parça* olarak adlandırdığı ve stüdyodaki misafirleriyle koro halinde söylediği türkülerden oluşmaktadır. Sunucu ve konuklar tek tek veda ettikten sonra söylenen türküler "Göleli Gelin", "Menşüre Hanım", "Aras Aras", "Yaylaya Bir Gelin Geldi" gibi örneklerden oluşan kırık ve hareketli havalardır. Program kapanışı, bu yönüyle geleneksel fasıllarla benzerlik göstermektedir.

Mustafa Aydın'ın program kapanışı, diğer programlarda olduğu gibi program ekibinin tanıtılması ve klasik bir veda konuşmasıyla yapılmaktadır:

[*Evet gıymetli dostlar, bugün de böyle hiç akılda olmayan eserlerimi Hedef Radyo dinleyenlerimize sundum ve “Duyguların Dili Programı” burada noktalanıyor. Bitmek üzere. Allaha ısmarladık diyoruz. Duyguların Dili, yapan ve sunan Âşık Mustafa Aydın. Teknik masada Aysel Çakır Hanımefendi. Haftaya Duyguların Dili'nde buluşmak üzere. Allaha ısmarladık. Hakkınızı helal edin. Hoşça kalın.*]

İncelediğimiz program örneklerinin benzer yönü, açılış ve kapanışlarında program ve ekibinin tanıtım bilgileri içeren jenerik kayıtlarının yayınlanmasıdır. Buna karşın, Taşlıova ve Aydın'ın aksine Temelî'nin programında açılış ve kapanışı “geleneğe uygun” biçimde divanlar ve Köroğlu/kahramanlık türküleriyle yapılması, geleneğin kurallarının programlarda uygulanması açısından önem taşır.

2.3.2. Program Akışları

İncelediğimiz programlarda program akışını belirleyen temel unsurlardan biri tıpkı kahve icralarında icranın yönlendirilmesinde etkili olan (Taşlıova 2006b: 187) “dinleyici istekleri”dir. Dinleyicinin, geleneksel icrada olduğu gibi, *velinimet* olarak kabul edilmesi, radyodaki âşık programlarının genel düsturudur. Gerek Taşlıova'da gerek Temelî'de gerekse Aydın'da [*Programımıza sizden gelen istekler doğrultusunda yön veriyoruz değerli dinleyenler.*] cümlesini çok sık duymaktayız. Bir nevi istek programı şeklinde devam eden âşık radyo programlarında Şeref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi programı hariç, Yakup Temelî'nin ve Mustafa Aydın'ın programında herhangi bir program akış planına rastlamıyoruz. Bunun sebeplerinden biri Âşık Taşlıova'nın programında stüdyo konluğu bulunmazken Âşık Temelî ve Âşık Mustafa'nın programlarını stüdyo konuklarıyla sürdürmesidir. Temelî ve Aydın, dinleyicilerden gelen istekler ve program konuklarının söyledikleri türkü ve deyişlerle programlarına yön vermişlerdir.

Taşlıova'nın programlarında program sunuculuğunun yanı sıra bir ön hazırlık yapıldığını ve bir nevi programının metin yazarlığının bizzat Âşık Taşlıova tarafından gerçekleştirildiğini görmekteyiz. Programda yayınlayacağı deyişleri kendisi hazırlayıp program öncesinde radyoya veren Şeref Taşlıova, program akışını bu plana göre düzenlemiştir. Dinleyici istekleri bu akışın dışına çıkılmasına sebep olduğu için bu plana tam anlamıyla sadık kalınmamıştır. Program akışını hazırlarken bilinmeyen, geleneğin unutulmaya yüz tutmuş kişi ve türlerini göz önüne alan Taşlıova, usta âşıklar ve geleneğin diğer türlerinin³⁹ tanıtılmasına da özen göstermiştir. Program zamanı boyunca hem gelenek

³⁹ Burada söylenen geleneğin türleriyle tecnis, cigalı tecnis, at üstü, derbeder gibi yanık uzun hava formları kastedilmektedir.

hakkında bilgi veren hem de geleneğin muhtelif türlerini dinleyicisiyle paylaşan âşık, bir nevi dinleyicilerine *âşıklığın belgeselini* sunmuştur.

Âşık Şeref, programlarında ustaların eserlerine yer verirken, bir yandan da çırakların eserlerini⁴⁰ yayımlamıştır. Programın akışı, dinleyicilerden gelen istekler ve muhtelif yörelerin temsilcilerinin eserlerinden oluşmuştur. Dinleyici istekleri, programın en önemli unsurlarından birini oluşturuyor, dersek yanılmış olmayız. Taşlıova'nın programlarında istek değişler repertuarda bulunmuyorsa, onun yerine program akışına uygun değişler armağan edilmiştir. Geleneksel icrada dinleyicinin isteği âşık tarafından yerine getirilirken, elektronik ortamda istekler her zaman yerine getirilmemektedir. Bu durum, elektronik ortamdaki isteklerin sözlü ortamdaki "istek"ler gibi değerlendirilemediğinin göstergesidir.

Şeref Taşlıova, yayın içerisinde akış planı hakkında dinleyicilerine bilgiler de vermiştir. Taşlıova'dan edinilen kaynaklar neticesinde program öncesi hazırlık listelerinden bir örnek⁴¹ şu şekilde sunulmuştur:

ŞEREF TAŞLIOVA'NIN ÂŞIKLAR MECLİSİ

FM 98.8 SİZİN RADYONUZ 22 MART 2005 SALI SAAT: 13.30-15.00

SIRA	SANATÇI ADI	TÜRKÜ ADI
01	İSMAİL DAİMİ	ÖTME BÜLBÜL
02	MUHLİS DENİZER	GÜLMEK BANA DÜŞMAN OLDU
03	DURSUN SARI	ERENLER
04	NURİ MERAMİ	NE BEN YORABİLDİM
05	ARİF TELLİOĞLU	GELEN AĞLAR
06	MAKSUT KOCA	KOCA KARTAL
07	RIZA ASLANDOĞAN	BİR TARLAYA SU BAĞLADIM
08	BAYRAM DENİZOĞLU	OY ANA BENİ
09	ALİ NURŞANİ	NE GÜZELSİN

⁴⁰ Usta âşıkların yanı sıra çırakların eserlerine de yer veren Şeref Taşlıova, geleneğin seyrinde meydana gelen değişim/gelişim unsurlarını da paylaşmıştır.

⁴¹ Program akış planları Doç. Dr. M. Mete Taşlıova aracılığıyla Âşık Şeref Taşlıova'dan edinilmiş ve bir programın örneği sunulmuştur. Yayın akışı listeye gösterilen örnek program bizim kayıtlarımızda 12 numaralı programa karşılık gelmekte, (ŞT12) numarasıyla gösterilmektedir. Kullandığımız diğer programların elimizde bulunan akışları, çalışmamızın sonunda verilmiştir.

10	SAİM İSTEKOĞLU	<i>BAR ŞİRİN ŞİRİN</i>
11	ALİ DOĞAN	<i>GÖNÜL ÇALMAZ İSEN</i>
12	MAHMUT ERDAL	<i>KADERDE AYRILIK VAR</i>
13	ILGAR ÇİFTÇİOĞLU	<i>AĞLAMA BALAM</i>
14	MÜSLÜM SÜMBÜL	<i>BAŞI PARE PARE</i>
15	ALİ BAŞTUĞ	<i>GARİP ANAM</i>
16	MAHMUT TAŞKAYA	<i>YAR SENİN ESİRİN OLDUM</i>
17	HÜSEYİN ÇIRAKMAN	<i>HOŞ GELDİNİZ ERENLER</i>
18	RAHİM SAĞLAM	<i>O GELİN</i>
19	KUL NURİ	<i>SÖYLEYİYİM</i>
20	SIRRI DENİZ	<i>DAĞA KAR DÜŞTÜ</i>
21	MURAT ÇOBANOĞLU	<i>KIZIROĞLU</i>
22	HASAN KAPLANI	<i>BULAMAZ</i>
23	MUSA EROĞLU	<i>KÖMÜR GÖZLÜM</i>
24	ÂŞIK EŞREF	<i>YEMEK DESTANI</i>
25	GÜL AHMET YİĞİT	<i>DADALOĞLU</i>
26	PAŞA SUSANOĞLU	<i>BİR AKŞAMÜSTÜYDÜ</i>

Âşık Şeref Taşlıova'nın 22.03.2005 tarihli programının hazırlık metninde görüldüğü gibi program sunucusu âşık, program içerisinde yayımlayacağı deyişlerin listesini program öncesinde hazırlamakta ve bu doğrultuda bir yayın akışını takip etmektedir. Fakat Taşlıova'nın programında da dinleyici istekleri büyük önem arz etmiştir. Gerek canlı telefon bağlantılarında gerekse program sorumluları aracılığıyla isteklerini yayına ulaştıran dinleyicilerin istek türkü ve deyişleri, hazırlanmış olan bu akış planının dışına çıkılmasına sebep olmuştur. Örnek verilen listenin sunulduğu programda, listedeki ilk deyişin yayınlanmasının ardından dinleyici istekleri programa yön vermiş ve listede görülen deyişlerden sadece birkaç tanesi sunulmuştur.

Âşık Şeref, program isminin neden “*Âşıklar Meclisi*” olduğunun sebebini ise bir dinleyicisinin [*Siz ilim irfan yuvasısınız.*] demesi üzerine, geleneğin tarihî geçmişini özetler nitelikteki sözleriyle açıklamıştır:

[Biz bu duyguyu sizlerden aldık. Sizin köylerinizdeki düğünlerde, o irfan meclislerinden, ben özellikle programımın ismini de Âşıklar Meclisi koymamın sebebi de o irfan kişilerden aldığımız gücü buraya yansıtmaktır (ŞT4).]

Âşık Temelî'nin programlarına baktığımızda belli bir akış planının olmadığını görüyoruz. Âşık, çoğunlukla (bütün programlarında görülmemekle birlikte) programını “divan”la açmış ve Koroğlu/kahramanlık türküleri ve kırık havalarla kapamıştır. Programa birden fazla konuk aldığı anda ise konuklar arasında bir sıralama yapılmış ve hepsine sırayla söz vermiştir. Bu durum, sözlü ortam fasıllarında âşıkların belli bir sırayla deyiş söylemeleriyle benzerdir.

Programda söylenen türküler konuklara göre değişmektedir. Stüdyo konuklarının çeşitliliğine göre “bozlak, uzun hava, ağıt, taşlama” vs. türleri görebilmekteyiz. Program akışı yine diğerlerinde olduğu gibi dinleyicilerden gelen istekler doğrultusunda şekillenmiştir. Temelî bu durumu, programlarında sık sık dile getirdiği [*Sizlerden gelen istekler doğrultusunda programımıza yön veriyoruz değerli dinleyenler.*] sözleriyle ifade etmiştir. Program içerisinde bir türküyü başladığında gelen dinleyici telefonunun bağlandığına ve söyleyeceği türküyü değiştirip gelen isteği okuduğuna tanık oluyoruz.

Âşık Yakup programlarını çoğunlukla konuklarıyla sunmuştur. Ama programa her zaman bir konuğun katılması söz konusu değildir. Bazen program konukları geleceğini söyleyip gelmemektedir. Âşık, konuksuz başlayan programının ilerleyen dakikalarında konuklarının gelebileceklerini ya da gelemeyeceklerini kesin olarak bilmediğini söylemiştir.

Âşık Temelî'nin programına katılan konukların, birkaç hafta aralıklarla ya da birkaç ay zaman aralıklarıyla, kimi zaman aynı kişilerden oluştuğunu görüyoruz. Buna bağlı olarak çalılıp söylenen türküler ve okunan şiir örneklerinde tekrarlar göze çarpmaktadır. Stüdyo konuğunun olduğu programlar konuk ve sunucu âşık arasında geçen sohbetlerin de bulunduğu programlardır. Konuklu programlarda dinleyici isteklerinin yanı sıra konukların kendi türkülerini söyleyip tanıtılmalarına fırsat verilmiştir. Radyo programları, bu yönüyle bazı âşıkların tanınmalarına olanak sunmaktadır (Özdemir 2012: 187). Bu sebeple dinleyici isteklerinin telefon bağlantısının hemen ardından sunulmadığı örneklere rastlıyoruz. Temelî programına konuk almadığı zaman ise dinleyici isteklerini telefon bağlantısının hemen ardından okumuştur.

Mustafa Aydın'ın *Duyguların Dili-Karçıçeği* programında mevcut bir akış planı bulunmamaktadır. Aydın, çalıp söylediği türküleri dinleyici istekleri doğrultusunda yayınlarken herhangi bir program düzenini takip etmemiştir.

3. İcracı

Radyoda program yapımcısı bir radyo kanalının ve yayınının temel kişisidir. Günümüzde özel radyolarda diskjokeylik yapanlar da program yapımcısı olarak geçmektedir. Diskjokeyler programlarında kaset ve CD'lerden müzik parçaları çalan, onların anonsunu yapan, çeşitli konularda söz eden, konuk ağırlayan ve canlı telefon bağlantılarıyla dinleyicisiyle sohbet ederek program yapan kişilerdir (Aziz 2012: 215-217).

Âşıklık geleneğinde icracı, gerek ustalığının vermiş olduğu profesyonellik sayesinde dinleyicinin ilgisini canlı tutması, gerekse geleneğin kuralları çerçevesinde meclisi yönetmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Çıraklık dönemini atlatan bir âşık, “usta âşık” unvanını aldıktan sonra kendi mahlası ve deyişleri doğrultusunda sanatını icra etmeye başlamaktadır. Gelenekte icranın önemi icracının ustalığıyla bağlantılıdır (Taşlıova 2006a: 255-257).

Geleneğin doğal ortamlarında büyük önem arz eden icracı <âşık>, radyo programlarında da aynı öneme sahiptir. Radyo programlarında dinleyicinin istekler haricinde doğrudan icraya etki etmemesi göz önüne alındığında, icracının önemi fazlasıyla ön plana çıkmaktadır. Radyo icralarında elektronik ortam, kimi zaman âşığın belli sınırlar içinde hareket etmesine sebep olmuştur. Bu ortamın gerektirdiklerine uyum sağlamak durumunda olan sunucu âşık yine de “âşık” kimliğini, icraları ve program yöneticiliği konusunda dinleyicilerine sunmaya özen göstermiştir.

Sözel anlatının temel unsurları olan icracı-icra-dinleyici üçgeninde icracı konumundaki âşığın ustalığını sergilemesi önemlidir. Radyo programcılığında devamlılığı sağlamak, dinleyicinin ilgisini canlı tutmanın yanı sıra geleneksel icrada olduğu gibi sunucu âşığın ustalığını şart koşmaktadır. Geleneğin icra edildiği doğal ortamlar, âşığa bu olanağı sunarken, radyo stüdyolarında programcı konumuna geçen âşıkların kimi zaman sınırları zorladığını görmekteyiz.

İncelediğimiz programları hazırlayan ve sunan âşıkların üçü de usta âşık konumunda olup sanatlarını hem sözlü hem yazılı hem de elektronik ortamda icra

etmişlerdir. Bir meclisi yönetme, başkanlık etme konusunda da deneyimli olan bu âşıklar, elektronik ortamın özellikle zaman konusundaki sınırlamalarına karşın, gelenek çerçevesinin dışına çıkmamaya özen göstererek programlarını sunmaya özen göstermişlerdir.

Anadolu sahası âşıklık geleneğinin önemli isimlerinden biri olan Âşık Şeref Taşlıova, 10 Nisan 1938'de Kars'ın Çıldır ilçesinin Gülyüzü Köyünde doğmuştur. Türkülerle tanışması 3 yaşında babasından duyduğu nağmelerle olmuştur. Kendisi de türkü söylemeye ilkokul yıllarında başlayan Şeref Taşlıova, ilkokuldan mezun olduktan sonra Cilavuz Köy Enstitüsü'ne kaydolmuş; fakat ailevi sebeplerden ötürü buradaki eğitimine devam edememiştir. Gelenek içinde kendini çok iyi yetiştiren Şeref Taşlıova'nın ilk mahlası, köyünde ahaliden ileri gelenlerin verdiği "Şen Söyler" sıfatıdır. Üç yıl bu sıfatı kullanan âşığa ikinci mahlası, Erzurum Hasankale'de 1967 yılında düzenlenen "Âşıklar Şöleni ve İbrahim Hakkı Hazretlerini Anma Töreni"nde imzalı bir beratla berilen "Natukî" olmuştur. Ancak Âşık Taşlıova, şiirlerinde bu mahlasları kullanmamış; genellikle ismini, bazen soy ismini, bazen de isim ve soy ismini beraber kullanır (Taşlıova 2012: 31-39).

Âşıklığı yanında usta bir hikâye musannifi olan Taşlıova, 1971'de Murat Çobanoğlu'ya beraber Kars Âşıklar Kahvesi'ni kurmuştur. İlk ustası, Çıldırlı Âşık Şenlik'in oğlu Kasım Usta'dır. Âşık Gülistan ve Müdâmî'ye çıraklık etmiştir. 1964 yılında Kars'ta programlar yapan ve aynı yıl Kars Radyosu'na giren Taşlıova, âşıklık geleneğinin makamları konusunda da derin bilgi sahibidir (Kuzey-Hızarcıoğlu 2008: 579-588). Âşık Şeref, gelenekten olduğu kadar akademik bilgiden de sürekli faydalanan ve pek çok bilimsel faaliyette sunduğu tebliğlerle geleneğe bilim ve sanat çevrelerine açarak, önemli katkılar yapmıştır (Taşlıova 2012: 43, 97-110).

Taşlıova, âşık fasıllarında ve meclislerde yaptığı meclis başkanlığını, radyo stüdyosunda da sürdürmüştü; programının yöneticiliğini ustalığının vermiş olduğu profesyonellekle yerine getirmiştir. *Şeref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi* programının sunuculuğunu yapan Şeref Taşlıova, program öncesinde yayımlayacağı türkü ve deyişlerin listesini hazırlamış; bir nevi programının metin yazarlığını da yapmıştır.

Yakup Temel, 1958 yılında Erzurum'un Horasan ilçesinde doğmuştur. İlkokulu bitirdikten sonra eğitimine devam etmemiştir. Şiir söylemeye küçük yaşlarda başlayan Âşık Yakup'a "Temelî" mahlasını ustası Ahmet Fermanî vermiştir. Herhangi bir âşık

koluna mensup olmayan Temelî, geleneğin bütün inceliklerini ustası Fermanî'den öğrenmiştir. Atışma konusunda usta olan âşık, televizyonda ve yaptığı radyo programlarında âşık sanatını ve meslektaşlarını halka tanıtmaktadır (Dilber vd. 2008: 597-606).

Dinlediğimiz programların büyük çoğunluğunu stüdyodaki konuk<lar> ile gerçekleştiren Âşık Temelî'nin icracı kimliğinde, usta âşık olmasının özellikleri görmek mümkündür. Yirmi beş yıllık yayıncı olduğunu; yirmi yıl radyoda ve beş yıl televizyonda program yaptığını ve çeşitli programlara katıldığını söyleyen Âşık Yakup, genel kuralın programcıya saygılı olmak olduğunu ifade ederken (YT17) dinleyicilerin yanı sıra âşık meclislerinde de sözün usta âşığa bırakılması gerektiği üzerinde durmaktadır. Katıldığı programlarda başkanlık yaptığını dile getiren âşığın, radyo programlarında da meclis başkanlığını sürdürdüğünü görmekteyiz. Programını bir meclis/fasıl yönetir gibi yöneten âşık, sırası gelen konuğa [*Saz ve söz sende!*] diyerek konukları arasında söz paylaşımı yaparken program içerisindeki düzeni sağlamasıyla “radyo meclisi”nin yöneticiliğini üstlenmiştir.

Yakup Temelî icralarının genelini canlı olarak gerçekleştirmektedir. Kimi zaman stüdyo konuklarının sazlarını kullanmaktadır. İstek türküleri okurken bazı bölümleri hatırlayamadığında [*Biz âşıklar söze bunalmayız.*] diyerek hatırlamadığı kısmını “dinleyicinin gönlünü hoş etmek” amacıyla kendisinin tamamladığını ifade etmiştir. Bu durum, sözellikte bir şeyi harfiyen hatırlamanın mümkün olmadığı (Sanders 2010: 24), anlatıcının eksik kalan kısımlarını tamamlayabildiğinin göstergesidir.

Âşık sanatının günümüzdeki usta temsilcilerinden biri olan Mustafa Aydın, 1963 yılında Kars'ın Selim ilçesine bağlı Beyköy'de doğmuştur. İlkokulu memleketinde tamamlayan Aydın, ortaokul ve lisesi Sarıkamış ve Erzurum'da okumuştur. Sanatına 14-15 yaşlarında gördüğü bir rüya sonucu başlayan âşık, her şeyi ustası Mevlüt İhsanî'den öğrenmiştir. Günün şartlarına ayak uyduran ve elektronik kültür ortamlarında sanatını icra eden Âşık Mustafa Aydın, üniversitelerde lisans ve yüksek lisans çalışmalarının tez konusu olmuş; albüm çıkarmış; pek çok televizyon ve radyo programına katılmıştır. Kendisinin yaptığı radyo programında geleneğin bilgisiyle birlikte kendi eserlerinin yanı sıra usta âşıkların eserlerini de tanıtmıştır. Mustafa Aydın, âşık sanatını hem sözlü, hem yazılı elektronik kültür ortamında temsil etmiş; hem de elektronik kültür ortamlarına taşımış yaşayan usta âşıklardan biridir (Yakıcı 2009: 240-246; Mergen 2008: 466-476).

Programlarında “âşık” kimliğini koruyan Mustafa Aydın'ın belirli bir seyir halinde devam eden *Duyguların Dili*'nde usta âşık vasfıyla programını sürdürmüştür.

4. İcra

Geleneğin doğal icra ortamları olarak nitelendirdiğimiz sözlü kültür ortamlarında icra, canlı olarak yapılmaktadır. İcracının sergilediği canlı performans örnekleri, âşıklık makamlarını sazıyla ve sözüyle en güzel şekilde söyleyebilen âşığın dinleyicilerle doğrudan iletişim halinde olduğu icralardır. Gerek solo gerekse koro⁴² halinde gerçekleştirilen bu icralarda görülen performans özellikleri ve çeşitlilik, icranın dinleyici kitlesi karşısında canlı olarak sergilenmesinden kaynaklıdır.

Teknoloji araçlarının geleneğin yayılmasında araç olarak kullanılmaya başlanmasıyla birlikte, dinleyiciyi karşısına alıp canlı icralar yapan âşık ve sanatı farklı bir boyuta taşınmıştır. Geleneğin eserlerini yazılı kültür ortamda kayıt altına almanın bir adım ötesine geçiren elektronik kültür ortamının getirileri oldukça çeşitli olmuştur. Âşıkların eserlerini kaset ve plaklara okuması, doğrudan karşısında bulunmayan geniş kitlelere seslerini duyurmalarına olanak sağlamıştır. Bu durum, kaydedilen eserlerin aynı anda çok geniş kitlelere ulaşmasını sağlarken, diğer yandan da canlı bir etkileşim ortamının dışında olmaları sebebiyle çeşitlenmenin önüne geçmiştir. İlhan Başgöz (1986b)'ün, değişen kitle, ortam ve icra yapısı üzerine tespitleri şu şekildedir:

"Düşte görülen bir güzelin sevda türküleri, bu yeni kitlenin âşıktan beklediği en son şey. Âşıktan yeni türküler isteniyor artık. Bu çok yanlı değişme içinde, âşık şiirinin en belirli özellikleri kaybolmaktadır. Daha şimdiden bu şiir, sözlü yaratılır olmaktan sözle yayılır olmaktan çıkmıştır.../... Âşık şiirinin yayılması da değişik araçlarla oluyor şimdi. Yazı, kitap, ses şeridi ve plak, artık sözlü yayılmanın yerini almıştır. Âşık şiirinin, çeşitlemelerde yayılmak özelliği de böylece ortadan kalkıyor..." (s. 257).

Geleneksel ortamlarda icranın canlılığına paralel bir uygulama olmamasına karşın, radyoda âşıkların yapmış oldukları programlarda, canlı icra yapmalarının zorunlu olmadığını görüyoruz. Âşık, çalıp söyleyeceği eseri canlı yayında icra edebilmesinin yanı sıra, kaset veya CD'lerden yayımlayabilmektedir. Hangi doğrultuda hareket edileceği programın formatına ve âşığın isteğine kalmış bir durumdur.

Teknolojinin vermiş olduğu imkânlar doğrultusunda yayın yapan yerel radyolar, internet aracılığıyla başka illerden de dinlenme olanağına sahiptir. Böylece, bir radyo

⁴² Koro'dan kastımız, âşıklık geleneğinin fasıl yapısı göz önüne alındığında, çoğunlukla birden fazla âşığın bir araya gelerek icralarını gerçekleştirmeleridir.

stüdyosunun mikrofonundan pek çok ile seslerini duyuran âşıklar, internet üzerinden elektronik postalar aracılığıyla programa katılan dinleyicilerin isteklerini de sunma imkânına sahip olabilmektedir. İncelediğimiz âşık radyo programlarının üçü de Ankara merkezli yayın yapan yerel radyo istasyonlarında yayınlanmasına karşın, internet yayınları olması dolayısıyla çok çeşitli iller ve ülkelerden dinlenme imkânına sahiptir.

Çalışmamızda incelediğimiz radyo programlarının süreleri 1,5-3 saat arasında değişmektedir. Programı sunan âşık, ister canlı deyişler söylesin ister kayıttan yayınlansın, program arasında dinlenme ihtiyacını kayıttan çalınan türkü, reklam ve radyolarda tam saatlerde yayınlanan haber bültenleri aralarında gidermektedir.

Şeref Taşlıova'nın programları canlı yayınlardan oluşmuş⁴³; fakat ustalardan ve çıraklarından çaldığı deyişleri dinleyicilerine bant <kaset ve CD>'lerden sunmuştur. Dinleyicilerden gelen istekleri yayınlamaya özen gösteren Taşlıova, kendisinden istenilen deyişlerin bir kısmını kaset ve CD'lerinden çalarken bir kısmını da ezgisiz şiir şeklinde dinleyicilere okumuştur. Programını türkü aralarında konuşmalarıyla sürdürün âşık, bazen de ard arda birkaç istek türkü yayımlamıştır.

Âşık için kalem ve kâğıt gibi olan saz (Öztelli 1962: 108), geleneksel icranın vazgeçilmez unsurlarındandır. Âşığın sözünü sazı ile dile getirmesi, ezgi ile dinleyicilerin hoş vakit geçirmelerini sağlarken icra sırasında âşığa düşünme olanağı da sağlar.

Taşlıova, sözün ustası olduğu gibi sazın da ustasıdır fakat dinlediğimiz *Şeref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi* programları içerisinde saz eşliğinde yapılan canlı icra örneklerine rastlamıyoruz⁴⁴. Dinlediğimiz programların bir kısmı Ramazan ayı programlarıdır. Âşık, bu programlarda Ramazan dolayısıyla sazını getirmediğini söylerken dinlediğimiz diğer programlarda da sazının yanında olmadığını söyleyerek canlı icra yapmamıştır. Dinleyicilerin kendisinden istek istemeleri üzerine sazının yanında olmadığını söylerken şu sözü verir: [*Sazım şu anda yanımda değil ama Allah sözü, bir dost sözü, bir kardeş sözü olarak onu size önümüzdeki programda sunmak üzere, ben kendi sesimden size bir armağan gönderiyorum.* (ŞT4)]. Geleneksel icrada saz vazgeçilmez bir

⁴³ 7 Aralık 2004 tarihli program (ŞT8) bant kaydından yayımlanmıştır. Aynı program (ŞT8), 22 Mart 2005 tarihinde de (ŞT13) Murat Çobanoğlu'nun vefatı ve cenazesi dolayısıyla radyo dinleyicilerine kayıt yayını olarak sunulmuştur.

⁴⁴ Şeref Taşlıova'nın, programlarında canlı icra yaptığını biliyoruz. "*Programları içerisinde saz eşliğinde yapılan canlı icraya rastlamıyoruz.*" ifadesi incelediğimiz programlar için geçerlidir.

unsur iken, radyo programlarında sazın kullanılmıyor oluşu, geleneksel ortam ve elektronik ortam icraları arasındaki önemli farklardan biridir.

Âşık Şeref'in, programındaki deyişleri sunarken o deyişin temasına uygun açıklamalar yaptığı görülmektedir. Ana-baba temalı deyişlerde anne ve babanın önemine ve kutsallığına; dostlukla ilgili deyişlerde dostların varlığının verdiği mutluluğa dair duygu ve düşüncelerini dinleyicisiyle paylaşmıştır. Bu açıklamalar, geleneğe, göreneğe, toplumsal değerlerin unutulmaması gerektiğine dikkat çekmektedir.

Âşık Temelî, dinlediğimiz yirmi programından on beşini stüdyo konuklarıyla yapmıştır. Canlı yayınlanan programlardaki icraların büyük çoğunluğu canlı icralardan oluşmaktadır. Çok az örnek olmakla birlikte, bant kayıtlarından türkülerin çalındığını da görmekteyiz.

Âşık Yakup, stüdyosunda âşıkların dışında şair, Türk sanat müziği sanatçıları da davet etmiştir. Programına konuk olan sanatçılar arasında org, ud gibi çalgıları kullananlar bulunmaktadır. Konukların bulunduğu programlarda sunulan türküler ve deyişlerde, stüdyo konuklarının tarzları dolayısıyla gelenek çerçevesinin dışında seyrettiği durumlar görülmektedir. Genellikle Orta Anadolu deyişlerinin çalınıp söylendiği programlar, bu deyişlerin ezgileriyle türkü icrası formatında sunulmakta; "hareketli parça"ların çalınıp söylendiği türkü eglence programları şeklinde geçmektedir.

Program sunucusundan ve konuklardan istenen istekler, program akışını etkilemiştir. İstek türkülerin ve Temelî'nin çaldığı türkülerin pek çoğunun dinlediğimiz programlarda tekrarlandığını görmekteyiz. Bunu âşığın repertuarının sınırlı olmasıyla yorumlamak doğru olmayabilir. Programlarda çalınan türkülerin tekrarlanmasının nedenlerinden birini arz-talep meselesi olarak kabul etmek mümkündür. Programı arayan dinleyiciler genellikle program müdavimlerinden oluştuğu için istek türküleri, benzer veya aynı eserler üzerinde yoğunlaşmıştır.

Âşık Yakup'un programında söylenen türkülerin arasında ara sıra "*sağ ol, var ol*" gibi âşıklık geleneğinin icralarında da gördüğümüz beğeni sözlerini duymaktayız. Özellikle konuklu programlarda, konuklar ve Temelî, söylediği türküyü bitirdiğinde stüdyodaki herkes sırasıyla ya da hep bir ağızdan "*diline, sazına, yüreğine sağlık*" ifadeleriyle beğenilerini dile getirmekte ve teşekkür etmektedir.

İcra sırasında Temelî'nin türküye gireceği sırada reklam arasının verildiği programlar mevcuttur. Hatta program süresi nerede biterse icra orada kesilebilmektedir. Âşığı ve icranın süresini doğrudan etkileyen bu durum, elektronik ortamın geleneği kendi kuralları çerçevesinde şekillendirdiği bir durum örneği olarak kabul edilebilir.

Mustafa Aydın'ın dinlediğimiz programları canlı icralardan oluşmaktadır. Aydın programında oldukça duygusaldır. Bunu hem ses tonundan hem de ruh dünyasını sık sık dinleyicisiyle paylaşmasından anlayabiliyoruz: [*Evet kıymetli dostlar, bu duygulu türküden sonra gözyaşımı silmek için kısa bir ara veriyom.* (MA1)]. Okuduğu türkülerin ardından beğendiği mısraları ezgisiz olarak tekrar eden âşık, dinleyicilerine söylediği duygulandırma amaçlı sözlerle⁴⁵ çalıp söylediği eserler hakkındaki hislerini dile getirmiştir.

Aydın, türküleri genellikle ard arda iki türkü okuma şeklinde sıralamaktadır. Programlarında kendi deyişleriyle birlikte usta âşıkların deyişlerine de yer vermiştir. Dinleyici istekleri Mustafa Aydın'ın programlarında da çalınacak türküleri şekillendiren unsurlardan biridir. Âşık Mustafa'nın programları, zaman zaman türkücülük formunda dinleyicileriyle buluşmuştur.

5. Dinleyici

Sözlü kültür ortamında kahvehane dinleyicileri, herhangi bir maddi kazancın ön planda olmadığı, birbirini tanıyan, daimî tüketici niteliğinde "açık cemaat" özelliği gösteren ve kahve müdavimi olan "meraklı grubu" (Çobanoğlu 2000; 256) olarak adlandırılan kişilerden oluşmaktadır. Kahvehane dinleyicisi, âşık havalarını bilen, gerektiğinde âşığa ayak verip istediği hava ile icrasını isteyen, âşık tarzının kültürel kodlarına aşına olan (Çobanoğlu 2002: 54-55) topluluk özelliğindedir. Geleneği bilen veya ilgi duyan kişilerden oluşan bu topluluk, icranın şekillenmesinde ve sürdürülmesinde aktif rol oynar. Toplumun çeşitli kesimlerinden kişilerin bir araya geldiği ve çoğunluğu erkeklerden oluşan dinleyiciler her yaş ve her statüden oluşabilmektedir (Taşlıova 2006b:187).

⁴⁵ Âşıklık geleneğinde, icracının dinleyici kitlesi karşısında duygulandırma amaçlı sözlerle sevinçlerini ve hüznlerini dile getirmesi yaygındır. Özellikle gerçek, yaşanmış hikâyelerde bu ara sözlerin âşık tarafından kullanıldığını biliyoruz (Türkmen, Taşlıova, Tan 2008: 26). Dinleyici ve icracının bir arada olduğu geleneksel icralarda jest ve mimikler aracılığıyla duygularını daha rahat aktaran âşık, radyo stüdyosunun ses üzerine kurulu, görüntüsüz ortamında bunu sözleriyle dile getirecektir. Aydın'ın yanı sıra Taşlıova ve Temelî'de de bu ifadeler rastlıyoruz.

Özkul Çobanoğlu (1999), elektronik kültür ortamı dinleyicisinin özelliklerini şöyle tanımlar:

Elektronik kültür ortamının âşığı, dinleyicisinin kendisini yüz yüze bir ilişki içinde tanımadığı bir kişidir. Elektronik kültür ortamında âşık, dinleyicisinin çoğu zaman posterinden veya kasetinin kapağına basılan resminden yahut konser veya radyo-televizyon programından tanıdığı bir kişinin plağı, kasete veya başka bir elektronik malzemeye kaydedilmiş icrasıyla karşısındadır. Burada âşık tamamen aradan çekilmiş ve dinleyiciyi icrasıyla açık ticari bir ilişki bağlamında baş başa bırakmıştır. Elektronik kültür ortamı bağlama ile icra edilen ezgi ve âşığın sesiyle kaydedilen sözler açısından yazılı kültür ortamına nazaran sözlü kültür ortamına daha yakın gibi gözükmektedir. (s. 249)

Geleneksel icrada dinleyiciler ne kadar önemliyse, radyo icralarında da program dinleyicileri o derece önem taşımaktadır. Radyo dinleyicisi, program sunucusu âşıklar tarafından *velinimet* olarak değerlendirilmektedir. Geleneksel ortamlardaki dinleyici, geleneğin bilgisine sahip ve âşık tarzına aşina olması sebebiyle icranın başlamasında, yönlendirilmesinde ve bitirilmesinde aktif rol oynarken (Çobanoğlu 2002: 55), radyo dinleyicileri, türkü istekleri dışında programı etkileyemeyecek derecede pasif konumdadır.

Başarılı bir yayıncılık için toplumun yapısı, insanların özellikleri ve değerleri bilinmeli; gereksinimlerine uygun bir yayıncılık yapılmalıdır. Bunun için de "hedef dinleyici"lerin özellikleri doğru saptanmalıdır. Bu durum, yayıncılık açısından bir zorunluluktur (Çankaya 2002: 101). Radyo yayınları tüm kamuya seslendikleri için toplumdaki her bireye inmek, onun gereksinimini karşılamak zorundadır. Bu sebeple, yayınlar izleyicinin cinsiyet, yaş, meslek, eğitim, dil, din ve etnik özelliklerine göre çeşitlenebilir (Aziz 2012: 93). Radyodaki âşık programlarının dinleyici yapısı da cinsiyet, yaş ve meslek gruplarına göre çeşitlilik gösterir.

Radyo programcısı, dinleyici tarafından nasıl algılanacağına dikkat etmek zorundadır (Özdemir 2012: 173). Âşık programlarının radyo ortamındaki dinleyici kitlesi, halkın muhtelif kesimlerindeki kişilerden oluşmaktadır. Sözlü ortamda âşığı dinleyenlerin sayısı yüzü geçmezken, radyo yayınlarının geniş dinleyici kitlesi tarafından dinlenmektedir. Dinleyicilerin çoğunluğu erkeklerden oluşan kahvelerin aksine, radyo müdavimleri arasında bayan dinleyiciler de yer alır. Her eve her ortama girebilen radyonun misafirlerini ağırlamak için zaman ve mekân sınırlaması yoktur.

Özkul Çobanoğlu (2002), elektronik kültür ortamı dinleyicisini, geleneği sözlü kültür ortamında öğrenmiş meraklı dinleyici ve televizyonda rastgele âşık programlarını

bulup seyreden tesadüfî dinleyici olarak ikiye ayırmaktadır (s.57). Radyo programı dinleyicilerini de telefon bağlantıları doğrultusunda bu şekilde ayırmamız mümkündür.

Âşık programlarını dinleyen kişilerin büyük çoğunluğu, telefon bağlantılarından ve programa gönderilen mesajlardan anladığımız kadarıyla, geleneğin canlılığını devam ettirdiği Kars, Ardahan, Erzurum gibi illerin insanlarından oluşmaktadır. Ankara’da yaşayan bu insanların ortak noktası, hasret kaldıkları bu icraları radyolar aracılığıyla dinleyebilme imkânına sahip olmalarıdır. Bu programlar, bir yönüyle, millî ve geleneksele ilgi duyan, sılaya hasret kalan büyükşehir insanının manevi ihtiyaçlarını karşılar niteliktedir.

Şeref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi programının dinleyici kitlesi orta yaş ve üstü kişilerden oluşmaktadır. Programa katılan kadın dinleyiciler çoğunlukla ev hanımı, erkekler ise memur, işçi ve esnaf grubu mesleklere mensup kimselerdir. Telefon sohbetleri genellikle hal-hatır sormanın ötesine geçemezken, kültürün yansıtılması ve devam ettirilmesi açısından memnuniyetlerini bildiren dinleyicilerin “*öz kültürümüzü, öz edebiyatımızı yaşattığı için; âşıklık geleneğini ve temsilcilerinin eserlerini dinleyicilerle buluşturduğu için*” minnetlerini sunduğu konuşmalara da rastlıyoruz.

Taşlıova'nın dinleyicileri arasında geleneğin içinden gelenlerin veya geleneğin kurallarını bilenlerin olduğunu görmekteyiz. Programı arayan dinleyicilerden Ethem Göktürk, canlı söylerse âşığa ayak vereceğini söylemiştir (ŞT9). Sözlü kültür ortamında, dinleyicinin âşığa ayak verip istediği hava ile çalmasını istemesinde olduğu gibi, radyoda dinleyicinin âşığa ayak verip "canlı" söylemesini istemesi, elektronik kültür ortamında geleneği sözlü kültür ortamında öğrenmiş dinleyicilerin bulunduğu göstergesidir.

Şeref Taşlıova telefonda sohbet ederken bir yandan da dinleyicilerin gelenek hakkındaki bilgilerini sınamaktadır. Programa katılan Kemal Susam ve Taşlıova arasında geçen diyalog şu şekildedir:

[D: *Ben Ardanoçluyum.*

S: *Aa, Ardanoçlusun... Peki ben Ardanoç'tan bir adam söylesem, bir âşığın bir türküsünü, iki satırını söylesem, ismini bana söylerseniz?*

Nene nene Fatma nene

D: *Hee, Âşık Efkârî...*

S: *E babana rahmet...* (ŞT5)]

Kimi zaman “istek” merkezli bir forma dönüşen programlarda dinleyiciye verilen değer büyüktür. Taşlıova programının kapanış kısmında bunu şu sözlerle dile getirmiştir:

[Evet, sevgili dinleyenlerim, bize verilen sürenin yine sonuna geldik. Üzülerek, bilerek veya bilmeyerek zaman su gibi akıp gitmekte... Çünkü hayat da böyledir. Bir kusurumuz varsa affola, diyoruz. Her zaman sizin isteklerinizi yerine getirmek bizim amacımız, bu programın amacı, bu radyonun gayesi. Hem de önemli bir gayesi. (ŞT10)].

Gönül Telinden programının dinleyici kitlesini her yaştan ve her gruptan kişiler oluşturmaktadır. Esnaf, işçi, memur, ev hanımı; genç, orta yaş ve üstü dinleyiciler bulunmaktadır. Program dinleyicileri arasında bayanların çokluğu telefon bağlantılarında dikkat çekmektedir. Dinlediğimiz programların çoğunda aynı dinleyicilere rastlıyoruz. Uzun yıllardır radyo programı yapan Temelî'nin daimî dinleyicileri oluşmuştur. Kendisini on yılı aşkın süredir dinlediğini söyleyen Melek Hanım'ın ifadeleri programın yayın geçmişinin de oldukça eski olduğunu göstermektedir (YT1). Programlarını stüdyo konuklarıyla yapan Âşık Yakup'un dinleyicilerinin bir kısmı da konuk sanatçıların akrabaları ve arkadaşlarıdır.

Âşık Temelî'nin dinleyici kitlesi, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinin insanlarından oluşur⁴⁶. Yalnızca “türkü dinlemek” maksadıyla programa katılanlar olduğu gibi dinleyiciler arasında “memlekete havaları”na hasret kalmış kişiler de bulunmaktadır. Daimî dinleyicilerden Melek Hanım'ın isteğini [*Erzurum yöresinden, Gars yöresinden isteyeceğim. Atüstü mü olar, derbeder mi olar, koçaklama mı, güzelleme mi, tatyan mı olar?* (YT20)] sözleriyle ifade etmesi, dinleyenler arasında geleneğin bilgisine sahip kişilerin olduğunu gösterir.

Mustafa Aydın'ın elimizdeki program örneklerinin az olması sebebiyle, yapacağımız yorumlar sınırlı kalmaktadır. İncelediğimiz programlarda dinleyici profili hakkında ayrıntılı bilgi edinemiyoruz. Samimi sohbetlerin yapıldığı telefon bağlantıları, erkek ve bayan dinleyicilerden oluşan orta yaş ve üstündeki kişilerdir.

Programların devamlılığının sağlanabilmesi için dinleyicilerin gönüllerinin “hoş edilmesi”, âşıklık geleneğinde gerek doğal icra ortamlarındaki aktif dinleyicilerin, gerekse

⁴⁶ Programı arayan dinleyicilerden biri de İstanbul'dan Volkan Aksu'dur. Kendisi Âşık Nusret Torunî'nin yeğeni, Sümmanî'nin torunudur. Aksu, programın İstanbul'da da dinlendiğini söylemiştir (YT2).

elektronik icra ortamlarındaki pasif⁴⁷ olan dinleyicilerin varlığının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

5.1. Telefon Bağlantıları

Âşıklık geleneğinin sözlü kültür ortamı icralarında dinleyici ve âşık yüz yüze iletişim halindeydi (Çobanoğlu 2000: 124). Dinleyici, takdirini ve eleştirisini icra esnasında anlık bir tepki ile icracıya iletebiliyordu. İcracı da dinleyiciden gelen tepkiler doğrultusunda icrasına yön veriyordu. Bu aktif ortamlarda dinleyici ve icracı arasında meydana gelen sözlü ve sözsüz iletişim, icranın yönünün belirlenmesindeki en önemli etkenlerden biriydi. İcra ortamındaki dinleyiciler, isteklerini de doğrudan âşığa iletebilmekteydi. Âşıklar da dinleyicilerin isteklerine program içerisinde yer vermekteydi.

Elektronik kültür ortamının ortaya çıkması ve yaygınlaşmasıyla birlikte etkileri de aynı hızla yayılmıştır. Beraberinde getirdiği teknik aletler yaşamın her alanında kullanılmaya başlanmıştır. Âşıklar da teknolojinin sunduğu bu imkânlardan yararlanmışlardır. Elektronik kültür ortamı ve gelenek üzerindeki etkileri diğer bölümlerde incelendiği için üzerinde ayrıntılı olarak durmayacağız. Bu bölümde, radyo dinleyicilerinin âşıklarla iletişim kurmasını sağlayan ve isteklerini âşıklara iletmek için kullandıkları canlı telefon bağlantıları incelenecektir.

Radyo, hedef kitlesine sesle ulaşan ve diğer kitle iletişim araçları gibi tek yönlü iletişimin görüldüğü bir araçtır. Dinleyicinin edilgen bir duruma geçtiği radyoda, telefon, faks, elektronik posta ile dinleyici ile iletişime geçilmektedir (Öztürk 2003: 494-496). Radyo dinleyicisinin program sunucusuyla sözlü iletişim kurmasının temel yollarının başında telefon bağlantıları gelmektedir. Telefon bağlantıları programlarda önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlantılar, dinleyicilerin isteklerini ve duygularını sunucu âşığa iletmelerinde önemli bir araçtır⁴⁸. Aynı zamanda programların dinlendiğinin de göstergesi durumundadır. Bu sebeple, dinleyici telefonları gerek sunucu âşık gerekse radyo kanalı için büyük önem taşımaktadır.

Canlı telefon bağlantılarında dinleyiciler ile programı sunan âşık arasındaki konuşmalar genellikle hal-hatır sormak, memleket sohbetleri ve istek türküler üzerine

⁴⁷ Dinleyicinin pasifliği, icracı ile birebir iletişim halinde olmayıp icrayı başlatma ve bitirme doğrultusunda etkin olmamasından kaynaklıdır. Telefon bağlantıları, istekler ve hal-hatır sormaktan öte değildir. Kimi zaman dinleyici isteklerinin "*şu an yerine getiremiyoruz*" ifadeleriyle söylenmediği örnekler de mevcuttur. Programlarda dinleyici istek türkülerine önem verilmesi, dinleyiciyi "aktif" olarak değerlendirmek için yeterli olmayacaktır kanaatindeyiz.

⁴⁸ Programlara e-posta ve faks aracılığıyla da istek gönderilmektedir.

yapılan günlük sohbetlerden oluşmaktadır⁴⁹. Dinleyicinin icraya doğrudan etkisi olmadığı görülen bu konuşmalarda, bağlantıların dinleyiciyi aktif bir konuma geçirmedeğini söyleyebiliriz.

Taşlıova, programına çok sık canlı telefon bağlantısı almamıştır. Sunucu ve dinleyici arasındaki iletişim, radyonun dinleyici temsilcisine iletilen isteklerin canlı yayında okunmasıyla gerçekleşmektedir. Canlı telefon bağlantıları alındığında ise bu bağlantılar çoğunlukla sohbet havasında geçmekte ve istek türkü ile bitirilmektedir. Programı arayan dinleyicilerin büyük çoğunluğu sunucu âşığı tanıyan ve geleneğe aşına olan kişilerden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra programı ilk kez dinleyip gelenekle bu program sayesinde tanışma fırsatı bulan kişiler de bulunmaktadır.

Âşık Temelî'nin programına canlı telefonla bağlananlar, genellikle programı uzun zamandır dinleyen daimî dinleyicilerden oluşmaktadır. Aynı kişilerin kısa süreli aralıklarla canlı yayını aradıkları görülmektedir. Temelî de arayan kişileri tanıdığı için oldukça samimi sohbetler edilmektedir. Canlı telefon bağlantılarının oldukça önemli bir yer tuttuğu bu programda, sunucu veya konuklar bir türküyü söylemeye başlarken ya da konuşma esnasında gelen bir telefon bağlantısı hemen alınmaktadır. Bu sebeple konuşmaların ve türkülerin yarıda kesildiğini durumlar çok sık karşımıza çıkmıştır⁵⁰.

Aydın'ın programlarına baktığımızda, diğerinde olduğu gibi, istek türküler etrafında şekillenen bu konuşmalarda samimi bir üslûbun hâkim olduğu dinleyici-âşık sohbetlerine tanık oluyoruz.

Çalışmamızda ele aldığımız programlara baktığımızda, üçünün de Ankara'nın yerel radyo kanallarında yayımlandığını görüyoruz. Fakat bu yayınlar, teknolojinin sunduğu imkânlar doğrultusunda, internet aracılığıyla, başka illerde de dinlenebilmektedir. Bu sebeple, yayına bağlanan dinleyicilerin çoğunluğu Ankara'da ikamet eden kişilerden oluşmasına rağmen İstanbul, Çorum, Adana, Kars gibi Türkiye'nin muhtelif illerinden canlı telefon bağlantısı, faks ve e-posta alınmaktadır⁵¹.

⁴⁹ Canlı telefon bağlantıları 3-5 dakikalık kısa sohbetlerden ibarettir. Âşıklık geleneği, kültür ve değerler üzerine yapılan sohbetlerin de bulunduğu bağlantıların süresi biraz daha uzayabilmektedir.

⁵⁰ Bu durum, telefonda dinleyicinin uzun süre telefonda bekletilmek istenmemesinden kaynaklı olabilir.

⁵¹ Yakup Temelî'nin programlarında Ankara dışından arayanları görüyoruz. Temelî, kendisine gelen e-postalardan hareketle programının Bulgaristan, Fransa, Hollanda, Belçika, Almanya, Azerbaycan gibi ülkeler ve Erzurum, Adana, Kayseri, İzmir, İstanbul gibi illerde dinlendiğini söylemektedir.

5.2. Dinleyici İstekleri

Radyo programları, büyük çoğunluğu memleketinden uzakta yaşayan kişilerden oluşan dinleyici çevresini etrafında toplar. Bu durum, istek türkülerinde “gurbet” temasını ön plana çıkmasına sebep olmuştur. Geleneğin geleneksel ortamlarındaki icralarından mahrum olan büyükşehir insanı, bu özlemini radyo programlarıyla gidermeye çalışmaktadır. Bu durum, geleneğin radyodaki icrasının dinleyiciler tarafından talep görmesini de sağlamıştır.

Programlar içerisinde dinleyicilerin isteklerinin çok önemli olduğu sıklıkla dile getirilmektedir. Şeref Taşlıova'nın [*Biz, programımızın içerisinde daha zenginliklere doğru sizlerin gönüllerini alma gayretiyle yola çıktık. Bu yolda yürüyoruz. Sizlerle beraberiz. En büyük duygularımız, arzumuz sizlerin gönlünü almaktır. 'Al alma gönül alma' kabilinden... (ŞT2)*] yönündeki konuşmaları "müşteri memnuniyeti" sağlamanın radyoda da geçerliği olduğunu göstermektedir. Dinlediğimiz programlarda arayan kişiler, “sevda, gurbet, sıla, ayrılık, ana” temalı türkülerini istemişlerdir.

Âşık Şeref Taşlıova, programı arayan dinleyicilerin isteklerini çoğunlukla “*arayan kişi, nereden aradığı, hangi türküyü istediği ve kimlere armağan ettiği*” sıralamasıyla anons etmektedir. Çoğunlukla bu şekilde yapılan anonslarda dinleyicinin isteği dikkate alınmış, istek türkü mevcut değilse onun yerine başka bir deyiş veya türkü (kimi zaman sıradaki türkü) armağan edilmiştir. Ayrıca dinleyiciler telefonla programa bağlanıp canlı yayında isteklerini söyleyip armağan edebilmektedir. Âşık, canlı telefon bağlantısıyla yayına katılan dinleyicilerin isteklerini, kimlere armağan etmek istiyorsa “*kendi diliyle*” armağan etmesini söylemiştir.

Taşlıova'nın programlarında türküler ve deyişler, program akışına göre sıralı olarak yayınlanmıştır. Tıpkı hazırlanmış olan program akışındaki sıralama gibi dinleyicilerden gelen istekler de istek zamanına göre sıralanmakta ve o sıra içinde dinleyiciye sunulmaktadır. Âşık, o haftaki program içerisinde çalamadığı bazı istekleri de bir sonraki programda (imkânlar doğrultusunda) yayımlamaya özen göstermiştir.

Âşık Temelî'nin programında dinleyici istekleri çoğunlukla “memleket” temalı olmakta ve her dinleyici kendi yöresinden türkülerini istemektedir. Bunun yanı sıra

“taşlama”⁵² ve “atışma” örnekleri de istekler arasında gördüklerimizdendir. Temelî’nin programını arayan daimî dinleyicilerin istekleri her programda aynı veya benzer şekilde olmuş ve bazı türküler her programda söylenmiştir⁵³.

Mustafa Aydın’ın programlarına baktığımızda, “gurbet, ayrılık, hüznün” temaları, hem dinleyici isteklerinde hem de söylenen türkülerde karşımıza çıkar. Programı arayan dinleyiciler arasında kendi sıkıntılarını âşıkla paylaşıp durumu hakkında türkü isteyenlerin bulunduğunu görüyoruz. Bu durum, radyo yayının da sunucuyu doğaçlama eserler üretmeye sevk ettiğinin göstergesidir. Programı arayan Fuat Beşkaya, içinde bulunduğu sıkıntılı durumunu anlatmış ve bunun üzerine bir türkü istemiştir. Âşık da türküyü isteyen dinleyicisinden ayrıntılı bilgi aldıktan sonra onun için bir türkü söylemiştir (MA2).

5.3. Dinleyicilerden Gelenler

Dinleyicilerin faks ve e-posta yoluyla gönderdikleri şiirler ve dörtlükler canlı yayınlarda okunmuştur. Her türlü olay hakkında yazılıp gönderilen dinleyici şiirleri ya sunucu âşık ya da kendileri tarafından seslendirilmiştir. Dinleyicilerin şiirlerini programlarında okumaya özen gösteren Taşlıova, radyo programlarının bir *arşiv* görevi gördüğünü ifade etmektedir:

[Değerli dinleyenlerim, Sizin Radyo’nuz aynı zamanda bir sanat ve kültür merkezidir. Zaten buranın özelliği de bu. Âşıklar Meclisi’nin varlığı da bu. Buraya şiir gönderen dostlarımız oluyor. Dileklerini, duygularını gönderen şair ruhlu olan, şairlerimiz vardır. Onların da dileklerini yerine getirmek... Ayrıca bu kayda geçiyor. Gelecekte de bunlar bir arşivde edebi eser olarak kalıyor. Bize Selim Yılmaz’ın gönderdiği bir şiiri, hoş bir şiirini sizlere sunmak istiyorum:

Doğu’nun serhat bir ili

Serhat Ardahan Ardahan

Yaz açar papatya, gülü

Serhat Ardahan Ardahan

İlçem Posof, Damal, Hanak

⁵² Bu örnekler, toplumda görülen aksaklıkların, çözümlerin, yüzyıllardır olduğu gibi günümüzde de âşıkların dilinden duymak istendiğinin göstergesidir.

⁵³ Dinlediğimiz programlar periyodik bir düzene sahip olmadığı için daimî dinleyicilerin her programda aradığını söylemek doğru olmayacaktır. Bu tespitimiz, dinlediğimiz programlarda aynı kişileri ve aynı/benzer istekleri görmemizden kaynaklanmaktadır.

*Güzelliğin görmek gerek
Çiçek dolu arı, sinek
Serhat Ardahan Ardahan*

*Bak denizin Çıldır Gölü
Bal olur tereyağı, balı
Meşhur Çıldır'ın yün halı
Serhat Ardahan Ardahan*

*Yeşil Göle çam ormanı
Süsler orman dört bir yanı
Çok boldur sığır, davarı
Serhat Ardahan Ardahan*

*Akar gider Kura Çay'ın
Ovaya yerleşmiş köyün
Tarihi kalenle övün
Serhat Ardahan Ardahan (ŞT10)]*

Âşık Şeref, program içerisinde 'Bize Gelen Şiirler' bölümünün⁵⁴ olduğunu duyurmuş ve dinleyicilerden programına şiirlerini göndermelerini istemiştir. Yusuf Dursun'un faks yoluyla gönderdiği bir şiir, Taşlıova tarafından program içerisinde parça parça okunmuştur. Ayrıca programı arayan Tuna Yıldız ve Şaban Demir isimli dinleyiciler, yayın içerisinde şiirlerini okumuşlardır.

Âşıklar Meclisi Programına gönderilen şiirler arasında programla ve radyoyla ilgili şiirler de bulunmaktadır. Selim Yılmaz'ın gönderdiği bir başka şiir de şu şekildedir:

*Başkent'in simgesi olmuş
Şu Sizin Radyo'nuz sizin
Bilgi, türkü, neşe dolmuş*

⁵⁴ Bu uygulama, dinleyicilerin programa ilgilerini canlı tutmak ve program içinde etkilerini, varlıklarını hissetmelerini sağlamak yönünde yapılmış olmalıdır.

Şu Sizin Radyo'nuz sizin

Her yana duyurur sesin

Takdirin almış herkesin

Spikerin güzel sesin

Şu Sizin Radyo'nuz sizin

Başkent'e duyurur sesin

Güzel yurdum hep dinlesin

Anadolu her yöresin

Şu Sizin Radyo'nuz sizin

Her yörenin bir ozanı

Saz çalar dinletir seni

Dinle Mahzunî ozanı

Şu Sizin Radyo'nuz sizin

Selimi dinleriz sizi

Türkü şarkı dizi dizi

Kutluyoruz radyonuzu

Şu Sizin Radyo'nuz sizin (ŞT7)

Murat Çobanoğlu'nun vefatı üzerine hazırlanan özel programa katılan dinleyicilerden Musa Karaca'nın yazmış olduğu dörtlük ise günün anlam ve önemine yöneliktir:

Bir gül açtı Gülistan'ın bağında

Bade içti delikanlı çağında

Reyhanî solunda Şeref sağında

Yine göçtü Gülistan'ın bağında (ŞT14)

Gönül Telinden programının dinleyicileri arasında şiirlerini paylaşanlar bulunmaktadır. Okunan şiirler arasında programa ve âşığa yönelik olanları ağırlıktadır. Telefon bağlantısıyla yayına bağlanan dinleyicilerden İbrahim Bey şu dördlüğü okumuştur:

Dilerim sazın susmasın

Kinlenip de kin gusmasın

Galemin eğri yazmasın

Doğruyu söyle Temelî (YT6)

İstekleri arasında “taşlama”ların ağır bastığı İbrahim Bey’in okuduğu bir diğer dördlük ise şöyledir:

Arı balsız gül dikensiz

Olmuyor ki böyle bensiz

Söylüyor bak öyle densiz

Bir şey söyle sen Temelî (YT11)

Programı dinleyenler arasında amatör şairlerin ve ozanların bulunduğunu hem telefon bağlantıları hem de sunucu âşığın ifadelerinden anlıyoruz. Programının daimî dinleyicilerinden Karacakız <Ozan Karaca>, canlı telefon bağlantısında kendine ait bir dördlük okumuştur:

Karaca ömründen geçiyor yıllar

Çektiğim bendedir ne bilsin eller

Arzuhâle cevap vermiyor kullar

Feleğe yazacak yazılarım var (YT15).

Eskiden meclislerde, düğünlerde, şenliklerde bir araya gelen âşıklar, uzak kalmaları ve birbirleriyle görüşmemeleri halinde iletişimlerini mektuplarla sağlamışlardır (Yakıcı 2004). Bu mektuplar, aynı zamanda âşıklarının şiirlerini de birbirlerine gönderdikleri yazılı ortam kaynaklarıdır. Günümüzde kitle iletişim araçlarının yayılması, iletişimi ve haberleşmeyi hızlandırmıştır. Âşıklar da teknolojinin sunduğu bu çeşitlilikten yararlanmışlardır. Telefon, SMS, elektronik posta gibi yollarla haberleşmekte; şiirlerini de bu yollarla paylaşmaktadırlar. Programlarında telefon ve internet üzerinden usta ve çırak âşıklar ile görüştüğünü söyleyen Yakup Temelî, Denizli’de Ozan Nihat’ın çırağı Çırak

Mehmet'le tanıştığını anlatmıştır. Çıracak Mehmet'in kendisi için yazdığı şiiri kaydetmiş⁵⁵; dinleyicilere Çıracak Mehmet'in kendi sesinden dinletmiştir:

Örnek bir insansınız her bir hususta

Böyle aktif olmanızın sırrı ne

Gördüm sizi hayli imrendim usta

Tebessümün, gülmenizın sırrı ne

Gördüm ki sıcacık bir yürek atan

Bu nasıl sevgidir gönlünde yatan

Sizi mutlu kılan ayakta tutan

İç huzuru bulmanızın sırrı ne

İçten ile gezip aşkın peşinde

Ustasınız bu âşıklık işinde

Delikanlı yirmi yaşında

Acep zinde kalmanızın sırrı ne

Hikmeti tellerde yoksa elde mi

Güzel söz söyleyen şirin dilde mi

Yoksa perdede mi yoksa telde mi

Sazı güzel çalmanızın sırrı ne

Çıracak Mehmet eksik olmasın neşesi

Daha bir ömür boyu gür çıksın sesi

Nedir desem bu hayatın gayesi

Cevabını bilmenizın sırrı ne (YT11).

⁵⁵ Temelî, kendisine şiirle soru soran Çıracak Mehmet'e vereceği cevabı, teknolojinin imkânlarından yararlanarak elektronik posta aracılığıyla göndereceğini söylemiştir. Bu durum, usta-çırak ilişkisinin -sözlü kültür ortamından farklı olarak- elektronik kültür ortamında dolaylı yollardan sürdürüldüğünü göstermektedir.

Dinlediğimiz program örneklerinin sınırlı olması dolayısıyla, Mustafa Aydın'ın programlarında dinleyicilerin paylaşımlarını göremiyoruz. Bu sebeple Âşık Mustafa'nın dinleyicilerden gelen şiirlere yer vermediğini söylemek doğru olmayacaktır.

6. Üslûp, Hitap ve Diyalog

Âşıkların şehir kültürüyle tanışmaları, değişen bir kitleye hitap etmelerini beraberinde getirmiştir. Seslendikleri kitlenin değişmiş olduğunun farkında olan âşıklar, radyo programları ile sözlü gelenek icra yapısından hareketle ancak yeni bir içerik ve üslup geliştirme gayreti içinde, daha geniş kesimlere ulaşabilmişlerdir.

Kahvehane ve düğün meclisleri gibi doğal icra ortamlarındaki ağız ve ifade özellikleri, seslendikleri grubun aynı yöre insanı olması dolayısıyla, o yörenin dil özelliklerini taşımıştır. Fakat programlarda seslendikleri dinleyiciler, onların hitap-üslûp biçimlerinde de değişime gitmelerine sebep olmuştur. Radyo programlarını <hazırlayıp> sunan âşıkların dinleyicileriyle diyalog yapısı ve program icralarındaki üslûp, yerel ağız ifadeleri ve İstanbul ağız özelliklerinin arasındadır⁵⁶.

Programında dinleyicilerine içten ve samimi bir dille seslenen Şeref Taşlıova'nın üslûbunda İstanbul ağız hâkimdir. Dinleyicilerine sıklıkla “*değerli dinleyenlerim, sevgili dinleyenlerim*” ifadeleriyle seslenen âşık, günümüzde tekrar yorumlanan deyişleri anons ederken “*hit parça, star parça*” gibi güncel kelimeleri kullanmıştır. Sunum esnasında üslûbuna çok dikkat eden âşık, bazı konuşmalarında kendi yöresinin dil özelliklerini kelimelere yansıtırsa da bu durum çok sık tekrarlanmaz.

Taşlıova, âşıkların eserlerini eserleri “*deyiş*” olarak adlandırırken⁵⁷, halk müziği sanatçılarının eserlerini “*türkü*” olarak anons etmektedir. Şeref Taşlıova dinleyicilerin isteklerini gönderirken de “*istek uğurluyorum*” ifadesini kullanmıştır⁵⁸. Âşık, yanlış ifade kullandığı zaman hemen doğrusuyla düzeltmiştir⁵⁹. Taşlıova, dinleyicilerle diyalogunda, kimi zaman bilinen bir soru karşısında [*E babana rahmet.*] sözüyle övgüsünü ifade etmiştir.

⁵⁶ Çalışmamızda, icrada ve konuşmalarda görülen ifade özelliklerine dokunulmamış; söylendikleri şekilde yazılmıştır. Çalışmada görülen özellikler, k<g, p<b, gibi değişimler ve yerel kelimelerin ifade şekilleridir. Ayrıca, transkripsiyon özelliklerine değinilmemiştir.

⁵⁷ Temelî, hepsi için “*türkü*” ifadesini kullanmaktadır.

⁵⁸ Taşlıova, programında armağan ettiği deyişleri dinleyicilerine anons ederken de “... *deyişini sizlere sunuyor ve beraberinde sevgilerimi sunuyorum.*” ifadesiyle dinleyenlerine seslenmektedir.

⁵⁹ ŞT3'te deyişler hakkında “parça” kelimesini kullanır kullanmaz hemen “*Parça değil, deyiş sunuyoruz.*” ifadesiyle “*deyiş*” kelimesinde vurgu yapmıştır.

Samimi bir üslûba sahip olan Âşık Temelî’de yerel ağız özellikleri hâkimdir. Hem konuşmalarında hem de icrada İç Anadolu ağız özelliklerini görmek mümkündür⁶⁰. Programı içerisinde dinleyicilerine “*Sevgili dinleyenlerim, değerli dinleyenler*” gibi hitaplarla seslenen Temelî, telefon bağlantılarında arayanların çoğunu tanıdığı için, “*hemşerim, gardaşım, nassın*” gibi samimi hitaplarla konuşmuştur. Gerek konukları gerek dinleyicileri gerekse kumanda masasındaki görevlilerle konuşurken kullandığı şakacı üslûbu, programların genelinde görmek mümkündür. Konukları ve dinleyicileri de kendisiyle aynı şekilde konuşacak kadar samimidir.

Âşık Yakup’un programlarındaki dil özelliklerinin çeşitliliği, hem dinleyicilerinin hem de konuklarının muhtelif yörelerden olması sebebiyledir. Böylelikle Temelî’nin programlarında çeşitli yörelerin ağız özelliklerinden örnekleri görmekteyiz. Âşık Yakup, Karadenizli dinleyicilerine [*Uiyy sen nerelerdesun da?*] diye seslenmekte ve onlarla özellikle Karadeniz şivesiyle konuşmaktadır. Şereflikoçhisarlı bir dinleyicisine ithafen “Ağ Gelin” türküsünü okurken, o bölgede çok yaygın bir ifade olduğunu söyledikten sonra, [*Gara senirin başından dinle!* (YT11)] şeklinde seslenmiştir.

Sunucu âşığın sadece kendisi değil, programa katılan konuklar da kendi ağız özelliklerini yayına yansıtmıştır. Program konuklarından Kars ağız özelliklerini dilinde muhafaza eden Âşık Mahmut Karataş, çalacağı bir Terekeme türküsünden evvelde şunları söylemiştir: [*Tabiki şimdi Terekeme türküsünde ‘aybalam’ olmadı mı sarımsaksız hingel⁶¹e benzer öyle değil mi?* (YT12)]

Mustafa Aydın, kendi yöresinin ağız özelliklerini konuşmalarında fazlasıyla muhafaza etmektedir. Yayın içindeki konuşmalarında olduğu gibi dinleyicileriyle sohbetleri de samimi bir üslûpla gerçekleştirmiştir. Aydın’ın konuşmasında yöresel ağız özellikleri, kimi dinleyicileri tarafından beğeniyle karşılanmıştır. Duygularını programına yansıtan âşık, bu duygusallığını da yöresel ifadelerle dile getirmiştir: [*Men ne iş görün ya Allah? Men oraya gidecem ama goymiyir, gurbet eller goymiyir.* (MA1)]

Âşık Mustafa, Erzurum-Kars Yöresi kalıp ifadeleri programlarında kullanmasının yanı sıra çalıp söylediği deyişlerle bağlantılı ifadeleri de konuşmaları arasında

⁶⁰Konuklarda yerel ağız özellikleri, Temelî’de İç Anadolu ağızı hâkimdir. *k<g değişimleri, p<b değişimleri, p<f değişimleri*, “*yapıyom, dutup verdim, gurtaracan*” gibi ifadelerin yanı sıra Ankara ağzının argo ifadelerini de görebilmekteyiz: [*Sen öldürecen beni la.* (YT3)]

⁶¹ Hingel: Bir çeşit mantı.

serpiştirmektedir. Âşık Mustafa'nın kullandığı Erzurumlulara ait bir söz şu şekildedir: [“Kedinizi bağlasaz n’ola, beyle de gomşuluk ola?” diyor Erzurumlu. He baba ne bilim, işte eyle. (MA3)]

7. Deyiş ve Türküler

7.1. Tür ve Şekil

Halk şiirinde biçim ve tür konusu üzerinde yıllardan beri tartışmalar yapılmışsa da kesin bir sonuca varılamamıştır. Halk şairlerinin ortaya koydukları ürünlerin ezgi, konu veya şekil bakımından çeşitlilik göstermesi konuyu karmaşık hale getirmiş, bu alanın uzmanları onlara isim vermekte veya onları belli bir gruba sokmakta zorlanmıştır. Eldeki şiire, hangi özelliğinden dolayı ne denileceği yıllarca cevabını aramıştır (Kaya t.y.; 1).

Bu konuda yazılan eserler, ortaya atılan düşünceler ve bu arada kullanılan terimler çoğu zaman bir karmaşayı beraberinde getirmiştir. Öcal Oğuz (2001), bu alan içinde kullanılan terimlerden “biçim, tarz, form, forma, yapı, tip, eşkal” kelimelerinin karşılıma çalıştığı kavramın *şekil*; “nev, enva” kelimelerine karşılık gelen kavramın *tür*; “ezgi, teganni, musiki, hava, beste” kelimelerinin ise *makama* karşılık geldiğini ifade etmiştir (s. 11).

Halk şiirinde tür ve şekil konusunda ilk kapsamlı çalışmayı yapan Ahmet Talat Onay’dır. Onay, *Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev’i* (1996) adlı eserinde halk şiirini şekillerine (mısra, beyit, müfret, mesnevî, üçleme, dörtlüler, türkü ve enva’ı, murabba, kıt’a rübaî, koşma ve enva’ı, destan, satranç, mani ve enva’ı, semaî ve enva’ı, divan, gazel, kalenderî, müstezat, ayaklı, tekerleme, ninni...) ve nev’ilerine (dinî şiirler, büyük sözler, ahlakıyat, kahramanlık şiirleri, güzelleme, tasvir, hikâye, methiye, mersiye, hicviye, nazire, hezel, şathıyat, muamma ve aksamı...) göre gruplandırdıktan sonra “Halk şiirleri tetkik ederken yalnız eşkâl ve enva’ı, yani bu şiirlerin şekil ve mevzua göre arzettikleri tenevvuatı değil, aynı zamanda teganniye de nazardan uzaklaştırmamak lazım geldiğini...” (s. 3) söylerken halk şiirini şekil, tür ve makamlarına göre tasnif etmek gerektiğini ifade etmiştir. Onay, âşık şiirinde hece ile meydana getirilen şekiller içinde “koşma”yı alt dallarıyla beraber ele alırken, aruz ölçüsüyle ortaya konan şiir şekilleri içinde “vezn-i ahar, şatranç, selis, divan, semaî, gazel, kalenderî”yi saymıştır (s. 8-206).

Onay'a yakın düşüncelere sahip olan Hikmet İlaydın, *Türk Edebiyatında Nazım* (1964) adlı eserinde şu ifadelerle düşüncelerini dile getirir:

Halk edebiyatında tür adları aynı zamanda şekil adı olarak kullanılmıştır. Hâlbuki bu edebiyatta nazım şekillerinin sayısı pek azdır ve birçok türler ufak tefek farklarla, aynı nazım şekli içinde ifade edilmiştir. Halk edebiyatının türleri, nazım şekillerinden ziyade konularıyla veya konuyu ele alışlarıyla (edalarıyla) bir de besteleriyle ayırt edilir. (s. 77)

Halk şiirinde tür ve şekil üzerinde duran bir diğer araştırmacı da Hikmet Dizdaroğlu'dur. Dizdaroğlu *Halk Şiirinde Türler* (1969) adlı eserinde, “Halk şiirinde nazım biçimleri değil türler vardır.” (s. 45) ifadeleriyle biçimin değil türün var olduğunu savunur. Türlerin ezgileriyle farklılık gösterdiği üzerinde duran Dizdaroğlu, görüşleriyle ezginin önemi üzerinde durmuştur. Dizdaroğlu, “halk şiiri” başlığı altında topladığı şiirlerin türlerini heceli olanlarını “mani, koşma, varsağı, semaî, destan, türkü” olarak; aruzlu şiirleri ise “divan, selis, semai, kalenderi, satranç, vezn-i âher” olarak tasnif eder (s. 51-146).

Boratav (1988), “âşık şiirinde biçimi belirleyen temel unsurların kullanıldıkları ölçü ile aynı adı taşıyan özel ezgi” olduğu görüşü üzerinde durur. Boratav, âşık şiirinde hece ile yazılan şekilleri “koşma, mani”; aruz ile yazılanları “divan, semaî, kalenderi” olarak ifade eder (s. 24-25).

Cem Dilçin (2005)'in, tür ve şekil hususundaki görüşleri “Âşık Edebiyatı nazım türleri, genellikle koşma ve semaî biçimiyle yazılır. Bu türler koşma ve semaîlerden konuları bakımından ayrılır.” (s. 337) şeklindedir. Dilçin, âşık edebiyatı nazım şekillerinden hece ölçüsü ile yazılanları “koşma, destan, semai, varsağı”; aruz ölçüsü ile yazılanları “divan, selis, semai, kalenderi, satranç, vezn-i âher” olarak ifade eder. Nazım türlerini ise “güzelleme, taşlama, koçaklama, ağıt” olarak toplamıştır (s. 305-366).

Günümüz araştırmacılarından Öcal Oğuz (2001)'un tür ve şekil konusundaki görüşleri ise şöyledir:

Düşüncemize göre, halk şiirinde “şekil”, dışardan görülebilir özellikleri içine almalıdır. Bu özellikler ise; kafiye örgüsü, nazım birimi, vezin ve şiirin hacmi (mısra, beyit veya dörtlük sayısının azlığı veya çokluğu) olabilir. Bu unsurları değerlendirdiğimiz zaman karşımıza çıkan belirgin ve kurallara bağlanabilen ayrıcalıkları bir “şekil” adına bağlamak mümkün olabilir. Halk şiirinde nazım şeklinin unsurlarını belirledikten sonra “nazım türleri”nin birbirinden ayrılmasında ise, iki temel unsurun konu ve ezgi olduğunu kabul edebiliriz (s. 15).

Şekil ve tür konusunda görüşlerine yer verilen araştırmacıların “şekil” ile dış unsurları; “tür” ile konunun önemli olduğu üzerinde birleştikleri söylenebilir. Onay, İlaydın ve Dizdaroğlu gibi araştırmacılar, “tür”ün belirlenmesinde “ezgi” üzerinde durulması gerektiğini dile getirmişlerdir. Halk şiirlerinin şekillerini “mani, koşma, destan” olarak tasnif eden Oğuz (2001), nazım türlerini “ezgi ağırlıklı türler⁶² (türkü, varsağı, semaî, koşma)”, “konu ağırlıklı türler (koçaklama, taşlama, güzelleme, destan, ilahî, devriyye, nutuk, şathiyye...)”, “ezgi ve konu ağırlığı aynı yoğunlukta türler (ninni, ağıt, mani)” olarak sınıflandırmıştır (s. 18-20).

Radyo programları, sunulan deyiş ve türkülerin zenginliği dolayısıyla tür ve şekil açısından çeşitlilik gösterir⁶³. Radyo programlarında yapılan icralarda biçim, tür ve ezgi <makam> yapısı hakkındaki bilgilerin program içerisinde sunucu âşıklar tarafından dinleyicilere sunulmuştur.

Şeref Taşlıova, sunduğu deyişlerin türleri hakkında da bilgiler vermiştir. Taşlıova, Muhlis Denizer’in “Gülmek Bana Düşman Oldu” deyişinin ardından dinleyicilerine şu bilgileri vermektedir:

[Evet sevgili dinleyenlerim, Âşık Muhlis Denizer’e teşekkür ederiz. Bu müzikteki ritim üzerinde bir-iki kelime söz etmek istiyorum. Bu “sallama usulü”dür âşıklık geleneğinde. Hatta “bey usulü” de denilebiliyor. Şuna bir baktığınız zaman kulağınızda sesi tekrarlıyorsanız, bir yamaçtan bir kafilenin, bir kervanın, bir deve yürüyüşünün yürüdüğü ritmini görürsünüz. (ŞT12)]

Taşlıova, bazı deyişleri sunarken o deyişi türüyle anons etmektedir:

[Bir koçaklama, bir yiğitleme sunuyorum sizlere. Çukurova’ya gidelim. Şöyle Gavur Dağı’ndan seslensin. Gül Ahmet Yiğit Dadaloğlu söylüyor. Bu bir nevi, Anadolu’nun güney yaylalarından, Toros Dağlarından gelen sestir, bozlaktır, yiğitlemedir.

(Ah ey) benden selam söylen Mürsel oğluna (aman oğluna)

Asi suyu (da) dalgalanıp coştı mu (beyler oy oy)

(Hele) şirin olur (da) Bahadır’ın güzeli (güzeli)

Bölük bölük (de) Binboğa’ya göçtü mü (göçtü mü beyler oy)⁶⁴

⁶² “Yanık Kerem, Kesik Kerem, Topal Koşma gibi adlandırmaların makama tekabül ettiği açıktır.” diyen Oğuz (2001), “ezgi ağırlıklı türler”den “varsağı, semaî, koşma” yı “makam” adı olarak değerlendirme taraftarıdır (s.19).

⁶³ Programda çalınan deyiş ve türkü örnekleri, tür ve şekilleri doğrultusunda Üçüncü Bölüm’de verilmiştir.

⁶⁴ 4. mısra ki defa tekrarlanmıştır.

(Ah ey) Adana'ya Divan Harbi gurunca (hele gurunca)

On yedi bey (de) o celseye varınca (beyler oy oy oy oy)

(Hele) Derviş Paşa da iskân emri verince (verince)

Gozanoğlu beyliğinden düştü mü (düştü mü beyler oy)⁶⁵ (ŞT5, ŞT12)]

Âşık Şeref, programda Çıldırılı Âşık Şenlik'ten bir "tecnis" istenilmesi üzerine tecnis hakkında yaptığı açıklamalarla dinleyicilerini bilgilendirmiş ve Sabri Şimşekoğlu'ndan o eseri yayımlamıştır:

[Tecnis, Türk halk edebiyatının, âşıklık geleneğinin en zor şiir dallarından birisidir. 2 satır 11 heceli, ortaya 4 satır 7 heceli, onun altına tekrar 2 satır 11 hece birbirine cinaslı bağlantısı olan bir şiir türüdür. Bu da böyle biline...]

Gayet eser geldi demli gönlüme

Görün neler getirmişem yada men

Men ezzinem yada men

Fikire men, yada men

Yaradanım yar olsa

Yalvarmarem yâda ben

Muhannet insanda vefa yoğimiş

Hayıf oldu bel bağladım yâda men

Bahri umman deryasına dalımış

Ab u kevser sularından alımış

Men ezzinem dalımış

Arha imiş dalımış

Dolanır devri zaman

Böyle sıra gelimiş

Ezelki ikrarı ihrac olumuş

Yazılı oldu bel bağladım yâda men⁶⁶

⁶⁵ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁶⁶ Son iki mısra iki defa tekrarlanmıştır.

Men Şenlik'em her iğvaya uymaram
Tagayırsız cenk donunu geımerem
Men ezzinem geımerem
Aslı bed cisni haric
Ganın iısem doımaram
Seyragıfı göz önünde goımaram
Bu mecliste ya o dursun ya da men⁶⁷ (ŐT7)]

Taşlıova, programları iıerisinde yayımlayacağı deyişlerin makamları hakkında da dinleyicilerini bilgilendirmiştir:

[Evet sevgili dinleyenlerim, ÂŞık Şenlik'in bir deyişini Şeref Taşlıova sunacak⁶⁸. Bu makam bizim tarihî bir havamızdır: Karaıi Makamı. Bu bizim otantik kùltürümüzdür. ÂŞık Şenlik'ten bir deyiş:

Sevda sinem üste vurdu sed yâre
Gam müjgân gösterir hicran mil çeker
Hekim cerrah bilmez derdime çare
Kim bilir müddeti nece yıl çeker

Hicran alayları doımaz kanımdan
Gören ibret alır Nuh Tufanı'ndan
Cellât kimi dutub giribanımdan
Ne alır canımı ne de el çeker

Şenlik'in feryadı yeksan hakini
Zelzeleye saldı gam eflâkini
Mende olan derdi hicran yükünü
Ne gergedan taşır ne de fil çeker (ŐT10)]

⁶⁷ Son iki mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁶⁸ Deyiş, Şeref Taşlıova'nın sesinden bant kaydından yayımlanmıştır.

Programlarına “divan”la başlamaya özen gösteren Temelî, âşıklık geleneği ve “divan” hakkında dinleyiciyi bilgilendirmiştir:

[Ben, yani âşığınız bir divanla başlamak istiyorum. Çoktandır programımızda bir divan okumadık. Âşıklık geleneğinde değerli dinleyenler, divan çok önemlidir. Âşıklar ilk önce divanla başlarlar. Divan, âşığın Hakk’a münacatıdır. Daha sonra da halka yönelir. Bir tür Hakk’tan izin alma, ondan himmet bekleme, ondan yardım bekleme. Onun yardımıyla, himmetiyle programa başlama şeyidir... Divan ölçü olarak da on beş hecedir değerli dinleyenler. Zor bir sanat dalıdır. Yani âşıklık geleneği içerisinde divan biraz zordur. Tabi bundan daha zorları var mı? Var tabi: Semaî var; müstezad var; tecnisler var; cigalı tecnis var değerli dinleyenler. Bunlar âşıklığın bayağı bir zor dalları (YT7).

Değerli dinleyenler, âşıklık geleneğinde divan, bazıları söz anahtarı falan derlerse de, segâh makamıdır. Söz anahtarı falan değildir. Âşıklık geleneğinde divan, divana durmaktır. Hakk’a, Hakk’ın divanına durup ondan izin almak ve sonra halka söylemektir... Divan, Hakk’a münacattır. Âşıklar ilk türküsünü Hakk’a söylerler. “divana durmak” adıdır onun. Ondan divan denmiştir. Daha sonra da Hakk’tan aldığı feyizle halka yönelirler değerli dinleyenler. Divanın kısaca açılımı budur. Tabi üzerinde eğer istersem saatler dolusu da konuşabilirim. (YT9)]

Programı arayan Vural Adar’ın Iğdır-Kars yöresinden bir türkü istemesinin ardından Temelî: *[Kars’ın kendine has makamları var: Atüstü, Zarinci, Narinci, Guba Kerem, Yanık Kerem, Bala Memmet, Hoşlama... Bunlardan mı istersiniz, Azerî mi olsun?]* diye sormuş ve Kars yöresi geleneğinin makamları hakkında dinleyicilere bilgisini sunmuştur (YT11). Temelî’nin dinleyicileri arasında geleneği bilenler de vardır. Melek Hanım isteğini şu sözlerle dile getirmiştir: *[Erzurum yöresinden, Gars yöresinden isteyecem. Atüstü mü olar, derbeder mi olar, koçaklama mı, güzelleme mi, tatyân mı olar? (YT20)]*

Temelî, okuduğu değişlerde bulunan sanatları da dinleyicisiyle paylaşmaktadır. Âşık Tüccarî’nin “İncidir” divanından sonra şu açıklamaları yapmıştır: *[Bunda her “incidir” her “inci”nin anlamı farklı ve cinastır. (YT8)]*

Âşık radyo programları, geleneğin türleri ve dalları hakkında yapılan açıklamalar ile dinleyiciyi bilgilendirmiş; bir nevi geleneğin eğiticiliğini üstlenmiştir. Geleneğin ürünlerini bilgisiyle birlikte sunan âşık, "eğitimci" yönüyle radyo dinleyicisi karşısına çıkmıştır.

7.2. İcra Yapısı

7.2.1. Banttan <Kaydedilmiş> Yayınlar

Sözlü geleneğin en önemli özelliklerinden biri, dinleyici karşısında sanatını canlı performans ile icra etmektir. Kahvehanelerde, düğünlerde, âşık meclislerinde veya şenliklerde, dinleyiciyle birebir iletişim halinde olan âşıklar, deyişlerini hem irticalen hem de ezbere söylemek zorundadır. Fakat yazılı kültür ortama taşınan gelenek, eserlerin kayda geçirilmesine olanak sağlamış; ardından da elektronik kültür ortamıyla bir adım öteye taşınmıştır.

Elektronik kültür ortamında, teknolojiden yararlanan gelenek, âşıkların eserlerinin plak, kaset ve CD'lere kaydedilmesiyle geniş kitlelere hitap etme imkânını bulmuştur. İçerik olarak elektronik kültür ortamının cönkleri sayılabilecek olan bu yapımlar, cönklerden farklı olarak âşık ezgilerini de barındırması bakımından önem taşımaktadır (Taşlıova 2006d: 89).

Radyo programları, âşıkların kaydedilmiş eserlerinin dinleyicilere sunulduğu icra zeminlerinden biridir. Programlarda yayımlanan eserler, sadece sunucu âşığın eserleri olmayıp pek çok usta ve çırak âşıkların eserlerinden oluşmuştur. Şeref Taşlıova, programında muhtelif yörelerin âşıklardan deyişler sunarken dinleyicilere geniş bir ezgi şöleni sunmuştur. Ezgi yapısının oldukça zengin olduğu *Şeref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi* programının düzeni, sunucu âşığın hazırladığı listedeki deyiş ve türkülerin çalınmasından oluşur. Program düzeninin bu doğrultuda olması, çalınan eserlerin de kaset ve CD'lerden yayımlanmasını gerektirmiştir⁶⁹. Elektronik kültür ortamında kaydedilen icralar, âşık şiirinin çeşitlenerek yayılma özelliğini ortadan kaldırırsa da (Başgöz 1986b) geçmiş ustaların unutulmaya yüz tutan eserlerini dinleyiciyle buluşturması bakımından önem taşımaktadır.

Radyo yayınlarında canlı yapılan icraların yanı sıra âşıklar, zaman zaman kayıtlardan yararlanmışlardır. Yakup Temel'i'nin programlarında kayıtlardan yayımlanan türkülerin bir kısmı program konuklarının albümlerinden seçilen "parça"lardan oluşmaktadır. Özellikle türkü formunda eserler sunan bazı konuklar, stüdyoda orkestra olmadığı için dinleyicilerine "tanıtmak" istedikleri türkülerini albüm listelerinden seçip yayın aracılığıyla tanıtmaya fırsatı yakalamaktadır. Reklam aralarında, bazen de programa

⁶⁹ Çalışmamızda, canlı icralar ve konuşmalar *eğik* <italik>, kaset ve CD kayıtlarından yayımlanan deyiş ve türküler düz <normal> yazı ile gösterilmiştir.

başlarken sunulan eserler, sunucu Âşık Yakup'un kendisine ait olan kayıtlardan oluşmaktadır.

Yakup Temelî, programları içerisinde serencam örneklerine yer vermiştir. Âşık, musannifi olduğu hikâyeleri kasetlerinden yayımlamıştır. Program içerisinde çağdaş âşıkların kasetlerinden yayımlanan hikâyeli türkü örneklerine de rastlıyoruz.

Radyo programları, hem sunucu âşıkların hem de konukların albümlerini tanıtmaları için iyi bir araçtır. Mustafa Aydın, programlarında canlı icra örnekleri sunarken, stüdyo konuklarının albüm çalışmalarını kaset/CD'lerden yayımlamıştır.

7.2.2. Canlı <Naklen> İcralar

Radyo programları, canlı olarak sunulmuştur. Konuşmaların, dinleyici telefonlarının ve icraların büyük çoğunluğu canlı olarak gerçekleşir.

Taşlıova'nın programlarında yayınlar canlı⁷⁰ olarak gerçekleşirken, çalınan deyişler kaset ve CD'lerden sunulmuştur. Pek çok usta ve çırak âşığın deyiş ve türkülerini albümlerinden veya arşivinde bulunan kayıtlardan yayımlayan Âşık Şeref, program içerisinde deyişleri canlı fakat ezgisiz okumuştur.

Temelî'nin programlarının büyük çoğunluğu canlı icralardan oluşmuştur. Program içerisinde zaman zaman kayıttan sunulan türkülere rastlıyoruz. Stüdyo konuklarının da icralarını çoğunlukla canlı olarak gerçekleştirdiği programlarda, tekrarlanan türkülerdeki değişimleri takip etmek mümkün olabilmektedir.

Mustafa Aydın'ın programlarının canlı icralarla gerçekleştiğini görüyoruz. Aydın, albüm çalışmalarında söyleyeceği deyiş ve türkülerin tanıtımını da canlı icralarla seyircilerine duyurmuştur.

7.2.2.1. Ustamalı Söyleme

Âşıklık, usta-çırak ilişkisi doğrultusunda şekillenen ve aktarılan bir gelenektir. Ustasının yanında yetişip ustasından söyleyen çırak, ustalık makamına eriştikten sonra da ustamalı deyişler söylemeye devam etmektedir. Geleneğin düsturlarından biri de kendi

⁷⁰ Murat Çobanoğlu'nun vefatı dolayısıyla ŞT14 kayıtlardan yayımlanmıştır.

deyişlerini söyleyen âşîğın geçmiş âşîkleri iyi tanması ve geçmiş ustaların eserlerini çalıp söylemesidir.

Programlar içerisinde geçmiş pek çok usta âşîğın deyişleri gerek bant kayıtlarından gerekse âşîkler tarafından canlı olarak icra edilmiştir. Geçmiş ustaların deyişleri program sunucu ve konuklarınca söylenmiş ve bu ustalar rahmetle yâd edilmiştir. Dinleyicilerini âşîklık geleneğinin ezgileriyle buluşturan bu programların amaçlarından biri de muhtelif kesimden oluşan dinleyici kitlesini âşîklık geleneği hakkında bilgilendirmektir. Bu sebeple, dinlediğimiz programlar arasında usta âşîklarının eserlerinin yanı sıra biyografilerinin⁷¹ dinleyicilere sunulduğu örneklere rastlıyoruz.

Şeref Taşlıova'nın programlarında çalınan ustamalı deyişlerin yanı sıra usta âşîklar hakkında dinleyicilerin bilgilendirildiği örneklere rastlıyoruz. Taşlıova, programları içinde bir âşîğın hayat hikâyesini anlatacağını, o âşîğı bir şiiri ile tanıtacağını söylemiştir:

[Her programımızda bir âşîkımızın, ünlü bir âşîkımızın hayatını, kısa hayatını, bir şiirini takdim edeceğiz. Bu şiir, bu hayat Âşîk Davut Sülari'nin. 1926 Erzincan Tercan Çayırılı bucağında doğdu. 27 Aralık 1984 tarihinde Erzurum'da Âşîklar Meclisinde hayata veda etti. Mezarı Çayırılı'dadır. Kendisi hayat veda ettiği zaman 58 yaşında, sayısız eserler bıraktı. Kendisini rahmetle yâd ediyoruz ve bir şiirinden başlık sunuyorum sizlere:

Şu divane gönlüm bahar ağında

Bülbülüm gülüme uçamıyorum

Ceylanım kayboldu geçti bağımdan

Uzaklara gitti seçemiyorum (ŞT2)]

Âşîk Şeref, bir programının kapanış konuşmasında geçmiş ustaların geleneğe katkılarını şu şekilde açıklamaktadır: *[Çekiç Ali'ler, Hacı Taşan'lar, Muharrem Ertaş'lar bizim radyo yani TRT Radyo repertuarının zengin şahsiyetleridir. Bunlar olmasaydı, bu güzel türküler günümüze gelmezdi. (ŞT2)]*

Âşîk Şeref, geçmiş ustaları, üstad âşîkleri programında yâd ederken genellikle onlarla ilgili anılarını, ortak paylaşımlarını anlatmış ve onlardan övgüyle söz etmiştir: *[Âşîk Hüdaî ile biz Konya Âşîklar Bayramı'nda otuz yıl bir zaman içerisinde beraber arkadaşlık yaptık. Türk âşîklık geleneğinin en iyi şiir yazarlarından birisi idi. Kendisini rahmetle yâd ediyoruz. (ŞT7)]*

⁷¹ Bu bölümde, sunucu âşîkların çalıp söylediği, yayımladığı ustamalı eserlerin yanı sıra, programlarda usta âşîklar hakkında verilen bilgilere ve hatıralara da yer verilmiştir.

Taşlıova, program formatına uygun olarak geçmiş usta âşıkları ya hayatlarıyla ya da kısaca bazı özelliklerini söyleyerek “ustalara saygı ve vefa” anlayışıyla yâd etmiştir:

[Şimdi sizlere güzel bir türküyü sunmadan önce programımızın formatı âşıklık geleneği, halk edebiyatı olduğu için her programda kısa olarak geçmişti yaşamış bir âşığımızın hayatından parçalar yani hayat hikâyesini sizlere sunuyorum:

Âşık Dertli, 19. yüzyılın dikkat çeken saz şairlerindedir. 1772 yılında Bolu'nun Şahnalar Köyü'nde doğmuştur. Asıl adı İbrahim'dir. Çocukluğu köyünde çobanlıkla geçmiştir. Kendi kendisine saz çalarak sazı öğrenmiş; böylece yurdu adım adım gezdikten sonra, o zamanki sınırlar içerisinde, Konya'da bulunmuş; Mısır'da bulunmuş. Ayrıca birçok yerde Âşıklar Kahvehanesinde saz çalmış, türkü söylemiş. Adı gibi dertli. 1845 yılında da Hakk'a ulaşmıştır. Dertli'nin birçok şiirleri vardır. Halk edebiyatımızın en kuvvetli âşıklarındandır. Bu şiirinden bir örnek sunacağım sizlere. Hepimizin bildiği bir şiir:

Telli sazdır bunun adı

Ne ayet dinler ne kadı

Bunu çalan anlar kendi

Şeytan bunun neresinde?

Venedik'ten gelir teli

Ardıç ağacından kolu

Be Allah'ın sersem kulu

Şeytan bunun neresinde?

Abdest alsan aldın demez

Namaz kılsan kıldın demez

Kadı gibi haram yemez

Şeytan bunun neresinde?

İçinde mi dışında mı

Burgusunun başında mı

Göğsünün nakışında mı

Şeytan bunun neresinde

Dertli gibi sarıksızdır

Ayağı da çarıksızdır

Boynuzu yok kuyruksuzdur

Şeytan bunun neresinde?

Dertli'nin mu mizahî şiiri günümüzde de geçerliliğini muhafaza etmektedir. (ŞT9)]
ifadeleriyle, şiirin günümüzdeki yansımalarına dikkat çekmiştir.

Taşlıova, Mevlüt İhsanî'yi ve onun iç dünyasındaki inceliği ise şu sözleriyle dile getirmektedir:

[Bardızlı Âşık Mevlüt İhsanî, çağımızın yaşayan büyük ozanlarından, büyük âşıklarından... Dünyayı Üstad Âşık Veysel gibi gönül gözüyle gören bir insan. Dağı, yamacı, koyunu, kuzuyu, sevgiyi işte bir resim gibi sergileyen insan Mevlüt İhsanî... (ŞT3)]

Bunu da söylemek istiyorum. Çünkü kayıtlarda kalsın. Çünkü bu bir vesikadır, bu yayınlar. Türk Halk Edebiyatında, âşıklık geleneğinde sudan, tabiattan Âşık Veysel'in "Toprak Destanı"ndan sonra özür dileyen bir insan olmamış. Bu Mevlüt İhsanî'dir:

"Elimi yüzümü seninle yuydum

Kusuruma kalma yayla pınarı" demiş. Sudan özür dileyen... (ŞT5)]⁷²

Taşlıova programları içerisinde yaşayan dostlarını da anmaktadır. Yayınlamış olduğu Reyhanî'nin "Söyleyin" türküsünün ardından duygularını şu şekilde dile getirmiştir:

[Değerli dinleyenlerim, Âşık Yaşar Reyhanî'nin 'Söyleyin' türküsü sanıyorum sizleri duygulandırmıştır. Bir de beni görerseniz mikrofonun arkasında bu duygu nasıl bir duygu⁷³...

"Sirtında kırık saz bir akşam vakti

Güneşle beraber battığı söyleyin" diyor.

Âşık Yaşar Reyhanî, bizim kırk yıllık sanat arkadaşımız. Erzurumlu. Sazıyla, sesiyle, bütün türküleriyle ama şu anda Bursa'da kendisi... Belki hayata küsmüş, belki bir hastalığı vardır. Umarım ki bu türküleri dinleyen herkes birazcık da kulağını 'Acaba, Âşık Yaşar Reyhanî ve bu gariban âşıklar ne haldedir?' diye düşünmelerine davet ediyorum. Ve bir türküsü diyor ki Reyhanî'nin

Ahım asumanı geçti

⁷² Radyo programları içerisinde bazı konuşmalar gerek reklam araları gerekse telefon bağlantıları sebebiyle yarım kalmıştır.

⁷³ Âşık duygularını dışa vurarak jest ve mimiklerinin görülme imkânı olmayan radyo stüdyolarından kendi duygu dünyasını dinleyicilerine bu sözleriyle açmaktadır.

Diyarbakir Van'ı geçti

Akrep yelkovanı geçti

Kim tersine kurdu beni.

Reyhani'ye de selamlar gönderiyoruz. (ŞT2)]

Şeref Taşlıova, Reyhanî'yi anarken hem onu dinleyicilere takdim etmiş; hem de onun aracılığıyla âşıkların hâlihazırda ahvalini dinleyiciye sorgulatıp bir nevi ahde vefa görevlerini yerine getirmeye teşvik etmiştir. Bu sözler, çeşitli sebeplerden eski önemini kaybeden, ilgisizliğe sürüklenen geleneğin ve âşıkların ortak dili, ortak söylemi olarak kabul edilebilir niteliktedir.

Taşlıova, bir başka programında Reyhanî hakkındaki duygularını şu şekilde dile getirmiştir:

[Reyhani, çağımızın en güçlü âşıklarından birisi. Benim de kırk yıllık kader arkadaşım. Şu anda melül, mahzun, Bursa'da rahatsızsı...

Ben de bir âşıkım Reyhani adım

Sorun çiçeklerden az mı ağladım

Benim tabiattan tek bir muradım

Götüreyim nazlı yâre bir çiçek

İşte çiçeklerle konuşan Âşık Reyhanî'nin bu deyişi otuz beş yıl Konya Âşıklar Bayramı'na katıldığımız yıllarda Sadi Irmak'lardan jüri üyeliği yapan nice bilim adamları "Yemeden çorbayı döker o gelin" bu ıstırapı duyan bütün insanların hep gözleri yaşarmıştır. Ama Allah bize her zaman sevgiyi muhabbet nasip etsin, diyoruz. Bu bizim kaderimiz, Anadolu'nun kaderi. (ŞT3)]

Programında Âşık Veysel'in "Sen Varsın Orada" deyişini yayınladıktan sonra usta âşığı şu sözlerle anmıştır:

[Evet değerli dinleyenlerim, şunu da söyleyeyim; Âşık Veysel Türk Edebiyatının, yüz Türk büyüğünün arasında ismi olan üstadımız. Ben kendileriyle 1963'te, 1964'te, 1967'de Konya Âşıklar Bayramı'nda beraber olma mutluluğuna erdim. Çağımızın yetiştirmiş olduğu büyük dehalardan birisi. "Sen Varsın Orda" büyük felsefe, tasavvuftur. Bu duyguları incelemek gerekir. (ŞT5)]

Taşlıova, sadece geçmiş/göçmüş ustaları değil çağın yaşayan usta âşıklarını, ozanlarını da sık sık yad etmiştir:

[Neşet Ertaş benim arkadaşımıdır. Şimdi efendim “Bozkırın Tezenesi” diye bir kitap yazan arkadaşım Bayram Bilge Tokel. Şimdi Güzel Sanatlar Genel Müdürü. Benim eski arkadaşım, dostluğumuz devam ediyor. Neşet Ertaş eğer olmasa bizim sesimiz, bizim türkümüz, bozkırın sesi, Orta Anadolu’nun sesi suskun kalırdı. Ben rahmetlik babasıyla da beraber oldum. Muharrem Amca, Türkiye’de değil dünyadaki tiz seslerin arasında en hoş seslerden birisi de Muharrem Ertaş’ın sesidir. Biz 67-68’de beraber Türkiola Plak firmasında beraber plak yapmıştık. (ŞT5)]

Âşık Şeref, İsmail Daimî’den “Ötme Bülbül” deyişini sunduktan sonra onu şu sözlerle anmaktadır: [Evet değerli dinleyenlerim; Âşık İsmail Daimî, âşıklık geleneğinin saziyle, sesiyle hatta nefesiyle bizim çok önemli geleneğimizde yer alan Tekke Edebiyatının tasavvuf şiirlerini nakış nakış, iplik iplik böyle dokuyan bir üstâd âşığımızdı. Kendisini rahmetle anıyoruz. (ŞT12)]

Taşlıova, geçmiş ustalar hakkında *anekdotlar* da paylaşmaktadır:

[Âşık Veysel hastanedeyken yanına gitmiş o devrin yazarları, edebiyatçıları; “Veysel usta sen gidiyorsun, âşıklık geleneği ne olacak?” diye sorarlar. “Öyle demeyin dostlar, benden sonra analar ne Veysel’ler doğuracaktır.” diye cevap verir.] demiş ve [Analar daha ne Çobanoğulları doğuracaktır. (ŞT14)] diyerek sözlerini bitirmiştir.

Temelî, program içerisinde geçmiş âşıkları rahmetle yâd ederken kendi eserlerinin yanı sıra onların deyişlerini de seslendirmiştir. Programına konuk olan Kul Veysel’in başkalarının eserlerini söylemek istemediğini belirtmesi üzerine konuğunu [Şimdi, öyle düşünürsen hiç olmaz. Çünkü üstatlar bizi bu hale getirdi, yetiştirdiyse onların türkülerini, -beş bin yıllık yoldan geliyoruz- söyleyeceğiz. Bizden gelen nesil de bizi söylesin. (YT19)] sözleriyle eleştirmiştir. Âşık, bu sözleriyle, ustamalı söyleme geleneğinin her ortamda ve durumda devam ettirilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.

Temelî, geçmiş ustalardan Reyhanî ve Murat Çobanoğlu’nu rahmetle anmıştır. Reyhanî’den “Kara Yer” deyişi söylemiş; ardından Çobanoğlu’ndan “Aman Arzuhacı” deyişini okumuştur. Bu deyişin icrasından evvel söylediği sözler, usta âşıklara gösterilmesi gereken saygının ifadesidir:

[Çobanoğlu, efendim, Reyhanî’yle ayrılmaz ikili derdik biz onlara. Reyhanî’den okuyup da Çobanoğlu’ndan okumazsak, cennet mekân ikisi de Allah rahmet eylesin, nur içinde yatsınlar, belki bize ola ki alınrlar. Çobanoğlu’nu da yâd etmek istedik. (YT11)]

Temelî, Kasapoğlu’nun “Hekim” divanını okuduktan sonra onu şu sözlere yâd etmiştir: [Evet değerli dinleyenler, bu güzel divanı sizler için çaldık, söyledik. Kasapoğlu,

bundan yaklaşık yüz yıl önce Doğu'da yaşamış bir âşığımız. Çok da güzel bir cinaslı divandı... (YT16)]

M. Aydın da programlarında geçmiş ustalardan deyişler okuduktan sonra onları rahmetle anmıştır. Ustası Mevlüt İhsanî'yi de sık sık yâd etmiştir.

7.2.2.2. Doğaçlama Deyişler

Âşık tarzı şiir geleneğinde ezber ve irtical <serbest kompozisyon> yan yanadır. Her âşığın repertuarında ustamalı türküler yanında kendi türküleri de yer almaktadır. Ustamalı türküler ezberleyen âşık, gerektiği yerde yeni eserler üretebilmektedir (Günay 2005: 59). Özgün bir icra yapısına sahip gelenekte, ezber ve doğaçlama⁷⁴ eserlerin icrası birliktedir. İyi bir âşık, kendi eserlerini ve ustamalı eserleri ezberden sunarken diğer yandan da irticalen <doğaçlama> söylemek zorundadır.

Âşıklar, teknolojiyi araç olarak kullanmaya başladıklarından beri, dinleyicinin karşısına canlı icraların yanı sıra ses ve görüntü kayıtlarıyla çıkmaya başlamışlardır. Önceleri kaset ve CD'lere kaydedilen eserler, daha sonra televizyon aracılığıyla video kliplerle izleyici/dinleyicileriyle buluşmuştur. Önceden kaleme alınan, üzerinde düzeltme imkânına sahip olan bu çalışmalar kalıplaşmayı beraberinde getirmiş ve doğaçlama eserler elektronik kültür ortamında ikinci plana düşmüştür.

Doğal icra ortamları ile radyo arasındaki farklara dair Mustafa Aydın (2013)'ın görüşleri, elektronik ortamda irticalen söylemenin âşığın üreticiliğinin sınırlarını zorladığını gösterir:

Bazen dinleyici arıyor derdini söylüyor bana. Bir bayan aradı bir gün. 'Kızım Hırvatistan'da, hasretimi dile getirir misin?' diyor. Yozgatlı bir bayan aradı. Kardeşi ölmüş, tüp patlamış. Radyoda ahizeyi kapatınca söz yazman lazım. İrticalen yapmak zorundasın. Televizyon farklı. Jest, mimik devreye girer ama radyoda o yok. Kapanınca boşluktasın. Onun duygularını dile getirmek zorundasın. Kırşehirli bir dinleyici, 'Oğlum Avusturalya'da okyanusa düştü kayboldu. Bir kemiğini dahi bulamadık, mezarı yok. Bir destan söyler misin?' diyor. Acıya tercüman olacaksın. Ben çok irticalen söyledim⁷⁵ (Aydın 2013).

Radyo programı sırasında dinleyicilerin duygularına deyişlerle cevap veren âşıklar bazen de o anda ortaya çıkmış bir durum, bir duygu üzerine doğaçlama şiirler

⁷⁴ "Doğaçlama; âşıkların gönlüne ilham geldiği zaman o anda duyduklarını gönülden dile aktararak şiir söyleme sanatıdır. Yarışmalarda iki âşığın şiir ölçüleri de dikkate alınarak anında söyledikleri geleneksel türdür." (Ş. Taşhova: 2014).

⁷⁵ Bu bilgiler, Mustafa Aydın ile 15.07.2013 tarihinde yapılan görüşmeden alınmıştır.

söylemişlerdir. Taşlıova, programı arayan bir dinleyicinin eşinin askerde olduğunu söylemesi üzerine "irticalen" bir kıta söylemiştir:

Bizden selam olsun Türk'ün şanlı Mehmetçiği

Gönlünüz sevinçle dolsun Türk'ün şanlı Mehmetçiği

Dilekleri bulursunuz her bir şeyde kalırsınız

Terhisi de alırsınız Türk'ün şanlı Mehmetçiği (ŞT2)

Âşık programlarında telefon bağlantıları, dinleyici istekleri ve o an konuşulan herhangi bir konu hakkında doğaçlama yapılabilir. Temelî'nin program konukları⁷⁶ doğaçlama deyişler ve şiirler okumuşlardır. Program konuklarından Kulhakî mahlası Âşık İsmail, "Kerbela" konulu doğaçlama bir şiir okumuştur:

Kerbela'da yüce dağlar

Ağlar Hüseyin aşkına

Müminlerin gözün silin

Çağlar Hüseyin aşkına⁷⁷

Zeynep anam durmaz ağlar

Ağlar da yüreğim dağlar

Feryat edip gara bağlar

Bağlar Hüseyin aşkına⁷⁸

Hasan, Hüseyin cennet gülü

Emsalsiz bir büyük veli

Mü'min olan dinlemeli

Söyler Hüseyin aşkına⁷⁹

⁷⁶ Temelî'nin programlarında stüdyo konuklarının doğaçlama deyişlerine bir örnek de, Temelî'nin Reyhanî'den "Umut Dağı"nı okuması üzerine stüdyo konuğu Mahmut Karataş'ın irticalen söylemiş olduğu şu dördlüktür: "*İçerimde yanan ateş/Nar aşam aşam/Ölmeden beni öldüren/Yâr aşam aşam*" (YT18).

⁷⁷ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁷⁸ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁷⁹ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Kulhakî'nin ah u zarı

Ehl-i Beyit gönül yarı

Kalbim eylesin ikrarı

*Dağlar Hüseyin aşkına*⁸⁰(YT14)

Programlarında dinleyicilerinin kendisinden pek çok kere içinde buldukları durumu anlatıp hüznelerini, sıkıntılarını dile getiren deyişler istediklerini söyleyen Aydın, programlarında irticalen çok deyiş söylediğini ifade etmiştir⁸¹. Aydın'ın programını arayan Fuat Beşkaya'nın isteği üzerine, onun içinde bulunduğu sıkıntılı durumu anlatan bir türkü söylemiştir⁸²:

Ah ana anlatayım dostlarıma

Hallerini Beşkaya'nın

Hasret galmiş ellerine

*Ellerini Beşkaya'nın*⁸³

Ah derin hayaller daldı

Başını daşlara çaldı

Ankara'da işsiz kaldı

*Yollarını Beşkaya'nın*⁸⁴

(Ah) ana dert ekerim derdin üstüne

Ana hasta baba hasta

Dayım gulakları seste

*Ellerini Beşkaya'nın*⁸⁵

⁸⁰ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁸¹ Mustafa Aydın ile 15.07.2013 tarihinde yapılan görüşmeden alınmıştır.

⁸² Aydın, dinleyici Fuat Beşkaya'nın kendisinden istediği isteği söyleyebilmek için, telefon görüşmesi sırasında dinleyicisinden mesleği, yaşı, anne-baba adı gibi bilgileri almıştır.

⁸³ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁸⁴ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁸⁵ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Mustafa der Fuat adı

Öksüzü almaz muradı

Bozulmasın ağız tadı

*Dillerini Beşkaya'nın*⁸⁶ (MA2)

7.2.2.3. Ayak Verme-Ayak Açma

Âşık tarzı şiir geleneğinde kafiye, redif veya redif grubuna bağlıdır. Bu sebeple ayak, "kafiye x redif birliği" şeklinde ifade edilebilir. Doğu Anadolu ve Azerbaycan'da kafiye terimi yerine ayak terimi kullanılmaktadır. (Günay 2005: 92). Ayaklar, âşık şiirinin çekirdeğini oluşturması (Özarslan 2001:145) bakımından önem taşır.

Doğan Kaya (1999)'nın "genellikle ilk dördlüğün ikinci dizesinde başlatılan bütün dördlüklerin son dizelerinde yarım, tam, zengin hatta cinaslı kafiyelerle vücuda getirilen yahut dizenin tamamında aynen tekrarlanan sözlerle oluşturulan ve dördlüklerin mihengi durumunda olan kafiye" (s. 338) olarak tanımladığı "ayak", şiirde ahengi ve bütünlüğü sağlamasının yanında bazı fonksiyonlar üstlenmiştir.

Âşık şiirinde birbirinden habersiz iki âşığın aynı ayak ve konularda birbirine benzer şiirler oluşturabileceğini söyleyen Umay Günay (1990), ayakların üstlendiği fonksiyonları şu ifadelerle açıklamıştır:

Türk âşık şiirinin teknikleri konusunda yapılan açıklamalar, şiirlerin muhafaza edilmeleri ve yeniden yaratılmaları konularına ışık tutmakla beraber, şiir çekirdeği olarak kabul edilen unsurun veya unsurların ne olduğu açıkça ifade edilmemiştir. Bu tarz şiirlerde çekirdek, kafiye+redif diye tarif ettiğimiz ayaklardır. Âşık tarzı da denen bazen bir kelime ve ek, bazen kelime grubu bazen de bütün bir mısra, şiir cümlesi şeklinde kullanılan ayaklar, kafiye ile sağlanan ahenk yanında, şiirde kompozisyon bütünlüğünü de sağlamaktadır. Yazılı edebiyat gelenekleri içinde yer alan şiirlerde yalnızca ahengi sağlayan kafiyeden farklı olarak halk şiirindeki ayak, şiir içinde farklı fonksiyonlar üstlenmiştir. Ayak, şiirde ahengi sağlamanın yanında anlam bütünlüğünün kurulmasına da yardımcı olmaktadır. Ayrıca âşıklar kendi şiirlerini ve ustamalı şiirleri ezberlerken şiirin aslı veya tamamı yerine ayağı, şiirin konusunu ve nazım türünü ezberlemekte, gerektiği zaman şiirleri bu bilgilerle yeniden inşa edebilmektedirler. Sözlü geleneğe sahibi belli şiirlerde varyantlaşma bu yolla meydana gelmektedir (s. 33).

Âşık tarzı şiir geleneğinde, âşık kendisine verilen ayakla şiir söylemek zorundadır. Ayak çeşitleri, kafiye özelliklerine ve zorluk derecelerine göre; düz veya geniş ayak, kapalı veya dar ayak, cinaslı ayak, ikili ayak, üçlü ayak, dördlü ayak, tekrarlı ayak, ters ayak,

⁸⁶ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

döner ayak şeklinde sıralanabilir (Günay 1990: 32-34; Kaya 1999: 335-348; Özarslan 145-158).

Radyo programlarında yapılan karşılaşma <atışma> örnekleri, program yapısına göre konuklarla birlikte canlı olarak sergilenmesinin yanı sıra bant kayıtlarından yayınlanması bakımından iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Şeref Taşlıova'nın programlarındaki deyiş ve türküler kayıtlardan yayımlandığı için atışma örneklerini de kayıtlardaki icralardan dinleyebiliyoruz. İcraların canlı olarak yayımlandığı Yakup Temelî'nin programlarında ise konuklar ve program hazırlayıcı âşığın canlı atışma örneklerine rastlıyoruz. Mustafa Aydın'ın elimizdeki programlarında⁸⁷ atışma örneklerini göremiyoruz⁸⁸.

Taşlıova'nın programlarında stüdyo konuğu olmadığı için canlı atışma örneklerine rastlamıyoruz. Atışma örnekleri program içerisinde bant kayıtlarından yayımlanmıştır. Programda atışmalar kayıtlardan yayımlandığı için "ayak açma-ayak verme" özelliklerini inceleme imkânımız yoktur.

Ayak açma; âşık karşılaşmalarında, âşıklardan biri tarafından ilk dörtlüğün ikinci mısraında şiire ayak olabilecek kafiyeli söz söylenmesidir. Âşık karşılaşmalarında ayaklar, âşıkların sanat güçlerini sergilemesinde etkin rol oynar. Karşılaşmalarda rakip âşığın açılan ayakla cevap vermesi geleneğin esaslarından (Kaya 1999b: 340). Yakup Temelî'nin programlarında karşımıza çıkan atışma örnekleri beraberinde "ayak açma-ayak verme" usûlünü de bizlere sunmaktadır. Sunucu âşık ve stüdyo konukları arasında yapılan atışmalarda ayak kimi zaman ev sahibi âşık <sunucu> tarafından kimi zaman da misafir âşıklar tarafından verilmiştir.

Gönül Telinden programının dinlediğimiz bütün bölümlerinde atışma yapılmamıştır. Program konukları içinde yapılan atışmalar, âşıkların konuk olduğu bazı bölümlerde yapılmış örneklerdir. Atışmalar çoğunlukla ard arda yapılan icralar şeklindedir.

Temelî, programına konuk olan Âşık Celâlî ile bir atışma yapmıştır. Temelî'nin [*Ayağı kim açsın?*] sorusu üzerine Âşık Celâlî [*Siz ev sahibisiniz, beni ağırlayın.*] diye cevap vermiş ve Temelî'nin verdiği ayakla atışma yapmışlardır.

⁸⁷ Mustafa Aydın'ın elimizde olan program sayısı az olduğu için bu programlar içinde atışma örneği göremiyoruz.

⁸⁸ Programlarda karşımıza çıkan atışmalar, Üçüncü Bölüm'de işleneceği için burada örnekler yer verilmemiştir.

Gönül Telinde programlarında dinlediğimiz atışma örneklerinde âşıkların karşılıklı olarak birbirlerini "usta" olarak gördüklerini gösteren taltif örneklerine rastlıyoruz. Yakup Temelî, programında (YT18) stüdyoda atışma yapılacağı zaman ayağı konuğu Mahmut Karataş'tan istemiştir. Konuğu Mahmut Karataş'la yapacağı atışmaya başlamadan önce ona [*İstersen bir ayak aç, bir yol atışak böyle.*] demiş; fakat Karataş [*Ben uşagım, aklım kesmiyor. Sen büyük adamsın.*] diyerek hürmet ve saygıdan ayağı verip atışmayı başlatmayı ev sahibi Temelî'ye bırakmıştır.

Âşık Yakup, konuğu Âşık Mahmut Karataş'la⁸⁹ ard arda iki atışma yapmıştır. Temelî [*Cevap ver Mahmut, atışma ayağı açıyorum.*] demiş ve atışmaya başlamışlardır.

Temelî ve Karataş'ın yaptığı bu atışma iki âşığı da biraz zorlamıştır. Bunun üzerine Karataş'a [*Ayak biraz çapraz geldi, gusura bakma.*] diyen Âşık Yakup, bu durumu aynı zamanda dinleyicilere de duyurmuştur⁹⁰.

Temelî, programına konuk olarak katılan Kulhakî'ye hitaben, [*Siz misafirsiniz. Şöyle buyurun, bir ayakla gelmişsinizdir mutlaka. Siz bir ayak açın, beraber devam edelim.*] demesi üzerine Kulhakî, [*Siz açın, ben geleyim.*] şeklinde cevap vermiş; ayak stüdyo konuğu Murat Erciyas'tan gelmiştir

“Âşığım diyerek meydana geldin

Dil ağrın mı tuttu Âşık İsmail”

Bu ayak üzerine iki âşık atıştıktan sonra Temelî [*Eğer kırdıysam, incittiysen özür dilerim.*] diyerek Kulhakî'nin gönlünü almıştır. Bu atışmadan sonra Hazanî de bir ayak vermiş ve Temelî ile Kulhakî ikinci kez atışma yapmışlardır. Temelî bu atışmanın ardından [*Atışmada şu kural vardır: Atışmada babam olsa tanımam! Burası er meydanıdır ama hem misafirim hem de üstâd yaşça benden büyük olunca hörmet etmek lazım* (YT14).] sözleriyle atışmanın kurallarını dinleyicilerine duyurmuştur.

8. Radyo Programcısı Âşığın Anıları, Nasihatleri ve Yorumları

Radyo programlarında sunucu âşıkların nasihatlerini ve yorumlarını görmenin yanı sıra, âşığın bir olay veya kişi üzerine anlattığı anılarına da rastlıyoruz. Taşlıova, programı

⁸⁹ Mahmut Karataş, Temelî'nin programına birkaç defa konuk olarak katılmıştır. Metin içinde verilen atışma örnekler numarası verilen programlardan alınmıştır.

⁹⁰ Temelî, programına katılan Mahmut Karataş'la iki atışma daha yapmıştır. Bu atışmalarda da ayağı Temelî vermiş ve atışmayı o başlatmıştır (YT12).

içerisinde gerek yayımladığı deyişler gerekse canlı telefon bağlantıları arasında hislerini ve duygularını dile getirmiştir. Rüstem Alyansoğlu ile kendisinin bir atışmasını yayımladıktan sonra (ŞT5), âşık duygulanmış ve duygularını şu sözlerle dile getirmiştir:

[Şair diyor ki “Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer.” Yani insan, geçmişini hatırladığı zaman bir nebze, bir an, bir saniye hatta bir salise bile onu düşündüğü zaman, onun karşılığını cihanı versen geriye gelmesi mümkün değildir. Tarihimizde Muhteşem Süleyman, Kanunî Süleyman’ın tüm eczanelerde bu yazı vardır. Muhibbi’dir, şairdir. Mahlası Muhibbi diyor ki:

"Halk içinde muteber bir nesne yok servet gibi

Olmaya servet cihanda bir nefes sıhhat gibi"

Dünyanın varlığını önüne döksen bir nefes sıhhatin karşılığı olmuyor, olmuyor. Bu güzel bayramda sizleri ezmek, üzme, gönlünüzü üzme istemem ama bu genç kader arkadaşım <Alyansoğlu> genç yaşta ömrünü tamamladı. Bu eski bir sestir. (ŞT5)]

Şeref Taşlıova, Âşık Bayram Denizoğlu’nun “Ana” türküsünün ardından annenin kıymetine ve kutsallığına dikkat çekmiş; duygularını ve bir hatırasını anlatmıştır:

[Evet, sevgili dinleyenlerim, bu türküyü, Âşık Bayram Denizoğlu’nun bu “Ana” türküsünü dinleyen herkesin duygularını anlıyorum. İsterseniz yaşınız kaç olursa olsun; isterseniz çocuk, isterseniz orta yaşlı, isterseniz yaşlı olun. Anaların kıymeti, anaların değeri her zaman insanın gönlünde, gözünde, yüzünde, gözlerinin yaşında büyüktür. Küçük bir anımı hatırlatmak istiyorum. Ben Yardım Sevenler Derneği’nde de buldum. Bir gün Yardım Sevenler Derneği’nin bir bayram öncesi, çocukları ziyaret edeceğiz. Hediyeler, armağanlar götüreceğiz. Yanımda tugay komutanı var, vali var. Çocukları kucağımıza aldık. Komutan, vali, rahmetli Tuğgeneral Yaşar Kök Paşa çocuğa sordu, kucağına da bir sürü eşya vermiş: “Yavrum benden ne istiyorsun?” Şöyle o minik gözleriyle geriye döndü: “Anamı istiyorum.” dediği zaman oradaki insanların hepsi gözyaşları içerisinde kalmıştı. Bu duygusal oldu biraz amma fakat hepimizin ortak duygusu böyle olmalı. Anayı, babayı sevmeliyiz, saymalıyız. (ŞT7)]

Taşlıova, Murat Çobanoğlu için hazırladığı özel programda onunla ilgili anılarından birini anlatmıştır:

[Bir gün İngiltere’deyiz. Yıl 1989. Orada, gittiğimiz zaman bizi BBC radyosuna, televizyonuna davet ettiler. Başımızda, o zaman bizi tercüme eden Prof. Dr. Ahmet Edip Uysal var idi. Royal Festival Hall yani Kraliyet Festival Salonlarında Dünya Halk Hikâyesi Festivali’ne davet etmişlerdi. Bunun bir adı Storytelling İngilizcesi, Türkçesi Dünya Halk Hikâyesi. Orada çok başarılı programlar yaptık. Bize o festivalin amblemini, bayrağını, bir nevi olimpiyatların meşalesini, gelecek olimpiyat yapılan devletin temsilcisine teslim edildiği gibi bizlere teslim ettiler... (ŞT14)]

Radyo programlarının özelliği ses merkezli olmalarıdır. Bu özelliği dolayısıyla sunucunun kıyafetini, jest ve mimiklerini görme imkânına sahip olmadığımız için radyoda sunucunun duygularını anlayabileceğimiz tek unsur ses tonu, vurgulardır. Taşlıova'nın programında duygusal olduğu anları sesindeki değişimlerden anlamaktayız. Reyhanî'nin "Gidirem" deyişini yayımlamasının ardından Reyhanî ve Çobanoğlu'nun hastalıkları hakkında konuşurken duygulanmış ve sesinin titremesi yayına yansımıştır:

[Evet değerli dinleyenlerim, Âşık Reyhanî'nin bu deyişinden son deyişinden sonra, bu iç dünyasından sonra ne söylemek gerekirse yorumu size bırakıyorum. Âşık Mahzunî rahmetliye sordular, dediler ki "Hoca işte nasılsın, arkadaşların nasıl?" dedi ki "Ben hastayım. Reyhanî Bursa'da hasta... Kaldı Şeref Taşlıova, Murat Çobanoğlu." ve şu andaki durum da göz önünde diyorum.(ŞT11)]

Taşlıova, Âşık Ali Sultan'dan "Koca Süleyman'a Kalmadı" deyişini armağan etmeden evvel deyişlerden de aldığı duygusallıkla şunları söylemiştir:

[Bir şair der ki "Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer." İnsanlar hayatında yaşadığı günleri bir ara oturup böyle bir tespith tanesi gibi çekerken o geriye dönüşü zaman tüneli içerisinde baktığı zaman dünyada neler gelmiş neler geçtiğini daha iyi anlamış oluyor. (ŞT8)]

Âşık Şeref Taşlıova, yayımladığı deyişlerin muhtevaları doğrultusunda düşüncelerini dinleyicileriyle paylaşmıştır. Âşık Veysel'in "Toprak" deyişinin ardından şunları söylemiştir:

[Evet değerli dinleyenlerim, büyük üstad Âşık Veysel'in bu "Kara Toprak"ını sizlere armağan ederken bazı şeyleri de söylemek istiyorum. Bu hem kendi içimden gelen duygulardır hem de edebî bir hatıra olsun: Dünyamızı barutlarla, silahlarla, kimyevi maddelerle insanlar kirletirken "Ben medeniyim." diyen, "Ben dünyanın en güçlüsüyüm." diyenler Âşık Veysel'i örnek alıp toprağın ne kadar güzel, topraga neler yapılması gerektiğini lütfen öğrenmelidirler. Bizim Yunus Emre'mizin "Sevelim, sevillelim/ Bu dünya kimseye kalmaz" bu güzellikle donanan şiiri Avrupa'daki Avrupa Parlamentosu'nun salonunda asılı olduğunu söylüyorlar. Âşık Veysel'in bu destanı da ben arzu ediyorum ki tüm dünya dillerine tercüme edilerek her devletin en yüze yerine asılmalı. Onlar da bu kadar güzel olduğunu anlamalı diyor ve hepimizi saygı ile selamlıyorum. (ŞT10)]

Taşlıova, Âşık Gülabi'den "Benden Neler Aldın Yıllar" deyişini çalmasının ardından ömrün gelip geçiciliğinden bahsetmiş; fânilik hakkındaki yorumlarını şu şekilde dile getirmiştir:

[Yıllar gelip geçer ama önemli olan dünyada meşhur bir şairin, büyük bir zatın, devrin ulemalarından Hz. Hademî'nin bir deyişini hatırlattı bana. Onun evinin önünde yazılı bu. Diyor ki:

Çalış ki bu dünyada

Sen de bırak bir eser

Eseri olmayanın

Yerinde yeller eser

Hepimiz fâniyiz. Gelip gideceğiz. Bu üç günlük dünyada karınca kararınca bir eser bırakmak çok önemli. (ŞT1)]

Taşlıova, yayınladığı deyişlerden hareketle *anne ve babanın önemini, kutsallığını* şu sözleriyle ifade etmiştir:

[Muhlis Denizler, babaya, Mürsel Sinan anaya sunduğu bu armağanı biz de tüm analara, babalara armağan ediyoruz ve annelerin, babaların da ellerinden öpüyoruz. Analar güzeldir. “Cennet anaların ayağının altındadır.” Demiş dinimiz. Babalar da büyüktür, güzeldir. (ŞT3)]

Taşlıova, program içerisinde türkülerin önemini anekdotlar ve örnekler aracılığıyla da açıklamıştır. Konuşmalarındaki duygular, kardeşlik ve barışın, insanları huzur içinde yaşamaya yönelten duyguların kaynağının türkülerde olduğunu ve türkülerin kıssadan hisseler barındırdığını dile getirilmiştir:

[Nobel Armağan Ödülü verilen dünyanın büyük ünlü şairlerinden bir tanesi, belki bu birkaç yıl öncekiydi, ondan sordular: “Sizi dünyanın en büyük lideri olarak ortak seçseler ne yapardınız?”, “Ben şiiri, musikiyle insanların gönlünü alarak idare ederim.” dedi (ŞT5).

Sevgili dinleyenlerim, Âşık Laçın'ın bu güzel deyişi:

“İnsan bir yeşil yapraktır

Üç ay sonra hükmü yoktur

Aslımız kara topraktır

Bunu böyle bil efendim”

Halk şiirimizde, halk edebiyatında âşıkların deyişinde o kadar çok hisse alınacak özellikler, güzellikler, derinlikler vardır ki bunları, hepimiz bunu çocuklarımıza anlatmamız, nesle öğretmemiz gerekiyor. (ŞT4)]

Taşlıova, Tacettin Dursun'un “Gayrı Yerden Yar Gelir” deyişini sunarken yaptığı açıklamalar, türkülerdeki birlik ve beraberlik duygularının dile getirilişidir:

[*Bu sunacağım deyiş, Kafkas ellerinden, Doğu Anadolu'dan hatta Azerbaycan'dan gelen bir sestir. Bunlar bizim ses kültürümüzdür; birliğimizdir, beraberliğimizdir. Dünyadaki yerimizin güzelliği ve göstergesidir. (ŞT8)*]

Taşlıova, telefon bağlantıları sırasında türküler, gelenek ve kültür hakkındaki görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir:

[*Bu türkülerin içerisinde kültür var, sanat var, ana var, baba var, gurbet var, hasret var, her şey var. Bizim geleneğimiz, bizim âşıklık geleneğimiz, bu konuda çok uzun konuşmamız gerekir. Bakın bir türkü var. Bizim Ali Ekber Çiçek onu çok güzel söyler:*

Şu karşıki dağı duman bürümüş

Gine mi gurbetten gara haber var

O türkünün manasını ben, tüylerim diken diken olur. Bir Anadolu gelini, bir köy kızı, gocasını mı, kardeşini mi, babasını mı, Yemen'e mi göndermiş; Galiçya'ya mı göndermiş, Sakarya'ya mı, Çanakkale'ye mi? O gurbet türküsü, o babası gelmemiş o gurbetteki, o dağı duman aldığı zaman "Acaba gurbetten benim için bir gara haber mi var?" yani bunlar benim yüreğimi çok ezer. (ŞT3)

Taşlıova, bu konuşmalarında türkülerimizdeki derinliği, yaşanmışlığı, acının gerçekliğini dile getirmiş; günümüz modern şarkılarının yerini asla dolduramayacağı türkülerle yüz çevirmenin "vefasızlık"la eş olduğunu ifade etmiştir.

Şeref Taşlıova, geleneğin, âşıkların ve kültürün önemi hakkındaki düşüncelerini dinleyicileriyle paylaşarak, program yapısı ve yeri göz önüne alınarak, kentli insanın geleneğe olan ilgisini canlı tutmaya çalışmıştır. Âşık Taşlıova, telefon bağlantılarında kültürün korunması, yaşatılması ve geleneğin devam ettirilmesinin önemini şu sözleriyle vurgulamıştır:

[*Ben şunu arzu ediyorum yani çok büyük bir atasözü var. Diyor ki, haşa haşa dinleyenlerimden bu aziz günde özür dileyerek söylüyorum, "İyiler meydanı terk ettiği zaman, kötüler o meydanı işgal eder." Şimdi, bu bizim sesimiz, kültürümüz. Biz buna bîkarar yani kararsız kalırsak, biz bundan uzak kalırsak, tabiki bizim kültürümüzün üzerinde bir gara bulut var, bir kara duman var, o daha baskı gösterir. Biz varız. Türk kültürü, Türk edebiyatı, âşıklık geleneği ve sizin gibi değerli insanlarımız var.*

Bizim Âşık Mevlüt İhsanî'miz var büyük üstad. Onun bir şiiri var, diyor ki:

Âşıkın gözyaşı deler mermeri

Eğer gözlerinden yaş indirirse

Ben hep şunu demişimdir hayatımda, gezdiğim yerlerde, yurt içinde, yurt dışında: Bizim dilimizi, bizim kültürümüzü, geleneğimizi, birliğimizi, dirliğimizi en iyi şekilde

bugüne getiren âşıklarımızdır. Bunlara çok şey borçluyuz. Bunları korumalıyız, kollamalıyız, yaşatmalıyız. (ŞT5)]

Âşık Şeref, programları içerisinde Türk kültürünün özelliklerini sık sık dile getirmiş; millî kültür ve özellikleri hakkında açıklamalar yapmıştır:

[Bizim milletimizin bir özelliği vardır: Misafirperverlik. Gönül almak, güler yüzlülük ve bir de mertliktir. Bu hasletler dünyada bizde herkesten çoktur.

Bir milletin varlığı, varoluşu, o milletin yüceliği aile bağlarına bağlıdır. Biz millet olarak her zaman dünyada aile bağlarına sadakatimiz, bağlılığımız hep birinci derecede olmuştur. Bu mutlaka devam etmelidir, devam edecektir; çünkü bu bizim geçmişimizden bize kalan millî bir mirastır; tarihî bir mirastır. (ŞT8)]

Şeref Taşlıova, dinî günlere, bayramlara denk gelen programlarında, insanları ortak değerler etrafında toplayan günlerin önemini vurgulamış; birlik ve beraberlik mesajları vermiştir:

[Sevgili dinleyenlerim, bu gece Kadir Gecesi. Hepinize kutlu olsun. Affet Yüceler Yücesi. Hepinize kutlu olsun diyorum. Ayrıca önümüzde Ramazan Bayramı geliyor. Bayramınızı şimdiden ben ve arkadaşlarım adına tebrik ediyorum (ŞT4).

Sevgili dinleyenlerim, bu aziz Ramazan Bayramı programı içerisinde sizlerle sohbet etmek, hakikaten benim kendime de bir ayrı duygu veriyor. Dikkat buyursanız bazen kelimelerde bile birbirine dilim dokundurma yapıyor. O da affola, diyorum.

Bayramlar tek kanatlı değildir. Bayram malumunuz sevgidir, birliktir; insan yaklaşımıdır. Gönül kırmamaktır. Bu nefes inşallah dünyayı sarsın. Bu soluk inşallah dünyayı sarsın. (ŞT5)]

Taşlıova, bir programından Âşık Şenlik'in "93 Koçaklaması"nı okuduktan sonra, vatan sevgisini, mukaddesliğini vurgulamıştır:

[Bu vatan, bu millet, bu bayrak bizim. Ecdatlarımız bu vatani, bu bayrağı bize mukaddes olarak işte bu duygularla armağan etmişler. Biz de bunu kanımız, canımız pahasına koruyoruz. Korumalıyız. (ŞT5)]

Âşık Şeref, programlarında, kültür, gelenek, millî duygular, ana-baba sevgisi, kutsalın önemi, vatan sevgisi, kahramanlık, dürüstlük gibi değerlerin önemini vurgulamış; bu değerlerin yaşatılması konusunda dinleyiciyi bilinçlendirmiştir. Bu bakımdan, radyodaki âşık programları, unutulmaya yüz tutan değerlerin hatırlatılmasında önemli bir araç olmuştur.

Temelî'nin programına katılan ve bir ozan <Abidin Yüce> oğlu olan Bayram Nedim Yüce'yle konuşmaları esnasında Temelî kendi çocuklarının geleneğe ve türkülere uzaklığından dert yanmıştır:

[Biraz önce arabada geliyoruz. Arabada bir yabancı “rep” çalıyor. Şimdi, biraz dinledim. Tabi dayanamadım. “Oğlum bu ne?” dedim. “Baba hepinizi buna alıştıracağım.” Dedi. Elimin tersiyle göğsüne bir vurdum. Ulan, sen âşık oğlusun... (YT1)]

Temelî, şehitler hakkında konuşurken duygularını şu sözlerle ifade etmiştir:

[Bizim dinimizde Hadis-i Şerif diyor ki, Peygamber Efendimiz'in sahih hadislerindedir, “Bir insanı kurtaran bütün insanlığı kurtarmış gibidir. Bir insanı da haksız yere öldüren bütün insanlığı katletmiş gibidir.” Bu kadar, insan varlığı dinimiz için önemli ve kıymetli. Onun için ben şerhlerin şerrinden, şeytan şerrinden Allah'a sığınıyorum. Ve Rabbim bu kötülük düşünenleri, böyle hinlik düşünenleri de O'na havale ediyorum. Çünkü onların bir planı varsa Allah'ın planı en güzel olandır. O, onları kendi planlarıyla yok eder diyoruz. (YT7)]

Temelî, yabancı kültürün, yabancı müziğin bizim müziğimiz üzerinde etkili olamayacağını, türkülerin önemini ve kültürümüzün güçlü olduğunu söylemiştir:

[Türküler insanı düşündürür değerli dinleyenler. Şimdi geçen bir yere gittik. Pop söylüyor. Beni tanıyanlar tabi etrafımızı sardılar. Şimdi sohbet ediyoruz. Orada pop söylüyor bir tanesi. Gerçi bizim onlara da saygımız var ama arkadaşlar diyor ki “Abi, şimdi bak bu pop söylüyor. Ne ağlıyo ki ağlayasın, ne oynuyo ki oynayasın, ne gülüyo ki gülesin.” Niye? Çünkü bize hitap etmiyor, bizim müziğimiz değil. Yani bize uyardılar ama bizim müziğimiz değil. Bizim türkülerimiz değerli dinleyenler, askere giderken kahramanlık türküleri; savaşa giderken kahramanlık türküleri; bir kederimiz olduğu zaman, bir yakınımızı kaybettiğimiz zaman ağıtlarımız var. Düşünlerimiz olduğu zaman halaylarımız var, Misket'lerimiz var, Hüdayda'larımız var. Oturak türkülerimiz var, oturduğumuz zaman dinleyebileceğimiz deyişlerimiz var. O kadar zengin bir kültür ki Türk kültürü; ama bakıyoruz biz Batı toplumlarına, Batı kültürlerine gerçekten o kadar kısır bir kültür ki yani ama ne yazık ki o kısır kültür bizim gibi anaç kültürleri yok etmeye çalışıyorlar. Tabiki türkülerin bir özelliği düşündürmek... Düşündüreceğiz. Düşündürürken eğlendireceğiz değerli dinleyenler. Eğlendirirken de eğiteceğiz. Yani türkülerin özelliği budur. Kültür bu. İşte bunun için Türk kültürü engin bir kültür. Şimdi milleti öyle kandırıyorlar “Ya hüznleniyoruz.” Gülmek kadar hüznlenmek de insanın insanî duygularından bir tanesidir. Duygulanacaksın ki karşındakinin duygusunu anlayasın. Ağlayacaksın ki karşındaki ağlayanı anlayasın. Hep gülmek insanı maymunlaştırır değerli dinleyenler. (YT20)]

Temelî, gelenek ve kültür hakkında yaptığı açıklamalarında da önemli noktalara dikkat çekmiştir:

[Değerli üstadlar, bu geleneği en canlı, en güzel şekilde günümüze kadar orijinalini bozmadan taşıdılar. Bize düşen görev de orijinalini bozmadan gelecek nesillere aktarmak. Zaten Türkiye’de bozulmayan iki şey kaldı. Bakın iddia ediyorum iki şey kaldı, birini bozmaya güçleri yetmez ama birini de bozmaya uğraşıyorlar, bozulmayan tek şey dinimiz. Kıyamete kadar bozulmayacak, o özelliğini koruyacak. Allah’ın vaadi böyle. Bir de âşıklık geleneği bozulmadı. Bu gelenek beş yüz yıl önceki halini hâlâ koruyor. Ama üzerinde çok oynanıyor. Kültür erozyonu, efemim, “Avrupa’yla entegrasyon” adı altında âşıkları yok etme politikaları; ozanları, türkülerini yok etme politikası; pop, rock, rap... Çünkü neden? Âşıklar, türküler bu milleti düşündürüyor; soruyor, sorguluyor. Anlatıyor, anlattırıyor. Ondan beylerin işine gelmiyor efendim. Bu güzel kültürü tozlaştırmak, yumuşatmak, flu hale getirmek, belirsiz hale getirmek, duygusuzlaştırmak istiyorlar. Buna da izin vermeyecek olan bu milletin kendisidir. Kültürüne, özüne sahip çıkacak; aksi takdirde bir de bakmış onlar da türkülerini unutmuşlar pop dinliyorlar. İşte o gün, bizim geleneğimizin, kültürümüzün bittiği gün, yok olduğu gün. Avrupalılara entegre adı altında teslim olduğumuz, her şeyimizle onlara hizmet ettiğimiz gündür. Onun için bu kültürümüze gelin sahip çıkalım, diyoruz değerli dinleyenler. Gençlerimize, yeni nesillerimize bunları dinletelim, aşılalım. Çünkü türküler sevdâyı anlatır, aşkı anlatır; nasihati anlatır; dürüstlüğü anlatır; dini anlatır; kitabı anlatır; Kur’an’ı anlatır. Doğruluğu anlatır; doğru olmayı anlatır. Neşeyi anlatır; kederleri anlatır. Anlatır, anlatır, anlatır... “Ah bu türkülerimiz, ana sütü gibi ak, ana sütü gibi temiz.” “Nerede bir türkü duysam şairliğimden utanırım.” Diyor değerli dinleyenler. Türkülerimiz bu kadar güzel (YT18).

Türkülerini sahiplenin, türkü söyleyenleri sahiplenin. Kültüre halkımız sahip çıkacak. Bu türkülerini üretenler ozanlar ve âşıklar. Ondan sonra da halkın diline düşer. Halk müziği sanatçıları bunları seslendirirler. Ama türkülerin kaynağı âşıklar ve ozanlardır bunu unutmamalıyım. Sanatçılar da, halk müziği sanatçıları, bunları alır yorumlarlar. Ama eserler âşıklara ve ozanlara aittir. (YT20)]

Temelî, Reyhanî’nin deyişlerinin okunmasının ardından Reyhanî’yi rahmetle andıktan sonra onunla olan bir hatırasını şöyle anlatmıştır:

[<Reyhanî’ye> Allah rahmet eylesin. “Seher vakti gurbağalar ötende...” Dedim ki “Usta, niye yani seher vakti bülbül ötende değil?” dedi ki “Bizim Erzurum’da doğuda bülbül mü var garda gışda?” dedi. “Bağ mı var ki bülbül olsun?” dedi. Ustanın mecazlarından o da. Bir türküsünde diyor ki “Yazın Adana’dan kar, kışın Erzurum’dan nar ister benden” Nerden bulacaksın? Adana’nın karı mı olur? Erzurum’un narı mı olur, hem de kışın? Onun için aslında böyle ters mecaz aslında çok şey anlatıyor. Olumsuzluğu anlatıyor. (YT9)]

9. Toplumsal Mesajlar

Geleneğin canlı olduğu dönemlerde ve yörelerde, âşığın olaylar karşısında söyleyecek sözünün olması ve “Sözün iyisini âşık söyler.” düsturuyla hareket edilmesi, âşığa verilen önemin göstergesidir (Taşlıova 2006a).

Radyolardaki âşık programlarını hazırlayıp sunan âşıklar, icralarıyla dinleyicilerini eğlendirmenin yanı sıra, geleneğin bilgisini onlara sunmuş; güncel haberleri

programlarında aktarmışlardır. Bir yönüyle “eğitim işlevi”ni de üstlenen bu programlarda, âşığın topluma ve gençlere yönelik mesajları kimi zaman da sitemleri dikkat çekmektedir. Sunucu âşıklar, bir yandan topluma mesajlar verirken diğer yandan da devlete seslenmişlerdir.

Şeref Taşlıova, gençleri bilinçlendirmeye, değerleri tanıtmaya yönelik açıklamalarıyla genç dinleyicilerine seslenmiştir:

[Özellikle bizi dinleyen genç nesile birkaç kelime söylemek istiyorum: bu günümüzde, çağımızda, modern hayatı hepimiz seven ve benimseyen insanlarız. Fakat Ulu Önder Atatürk'ün önemli bir vecizesi vardır: “Kültürsüz bir milletin hayat damarları kopmuş demektir.” Âşıklık edebiyatı bir kültürdür, bir sanattır. Öğüttür, bir nasihattir. Eskiden köy düğünleri vardı. Orada âşıklar günlerce halk hikâyesi anlatırdı. Onun içerisinde çok önemli öğütler, nasihatler, insanın edebi derinliği olan fikirler ortaya koyardı. Şimdi bunun yerini maalesef biraz sitem olsun amma çok bozuk, hiç edebi değeri olmayan medyada, televizyonlarda yanlış da diyebileceğim ki gerçeği de budur, bazı şeyler yapılıyor. Esas halk hikâyeciliği de bir sanattır. Bunu bize Manas'tan, ta Asya'dan getirmiş ecdadımız. Bunu da en iyi bilenlerden birisi arkadaşım Murat Çobanoğlu idi. Onun birçok hikâyeleri vardı. Kasetleri de var. Yıllar yılı Kars'taki Âşıklar Kahvesi, kendi adına Çobanoğlu Âşıklar Kahvesi'nde uzun Ramazan gecelerinde doya doya anlatır, millet böyle tıka basa dolardı (ŞT14).]

Önceki dönemlerde mesaj iletme görevini âşıklar destanlar aracılığıyla çoğu kez birebir iletişim halinde gerçekleştirirken (Çobanoğlu 2000), yerini modern teknolojiyle iç içe olunan bu dönemde internet, televizyon ve radyo bu iletişim görevini üstlenen araçlar (Özdemir 2012) almıştır. Taşlıova, program içerisinde âşıkların bugünkü durumunun değerlendirmesini yapmış ve devlete seslenmiştir:

[Erzurumlu Âşık Yaşar Reyhanî, şu andan Bursa'da oturuyor. Hasta olduğu, rahatsız olduğunu birkaç kez de yine anons etmiştik. Bunu üzümlere ifade ediyorum. Türkiye Cumhuriyetinin yetiştirdiği, son kuşağın en değerlilerinden birisi olan bu insanımızın, bugünkü durumu pek de hoş değil sağlık durumu diyelim. Yüce devletimize sesleniyoruz. El atılması, tedavi edilmesi gerekiyor. Bakın 'Yalan imiş sarılmaklar sarmaklar.' İnsanın geniş günündeki dostluklar dar gününde olmuyor ama olmalıdır diyorum. (ŞT4)].

Radyo programlarında sıklıkla karşılaşılan olaylardan biri de kan anonslarıdır. Hem Yakup Temelî'nin hem de Şeref Taşlıova'nın programlarında kan anonsu yapılmaktadır. Âşıklar bu anonslarla kan vermenin önemini vurgulamışlardır.

Temelî'nin konuklarından Ormanî, orman ve orman yangınları hakkında şunları söylemiştir:

[Çok şükür bu sene bol rahmet var. Rahmetine kurban oluyum Cenab-ı Allah'ın. İnşallah bu sene orman yangınlarının haberlerini duymayacağız. Ama ola ki sevgili dinleyicilerimiz herhangi bir yerde bir duman görürlerse bizim Alo 177 diye ücretsiz telefon hattımız var. Orayı ararlar ise daha çabuk müdahale etme şansımız doğar ve biz o müdahaleyle söndürdüğümüz orman yangınının bize telefon eden o vatandaşın söndürdüğünü şu an itibariyle kabul ediyoruz ve kendilerine teşekkür ediyoruz. (YT5)]

Temelî, ihtiyaç sahibi olan insanlara yardım kampanyaları düzenlediklerini programlarında duyurmuştur. Dinleyicileri de bağış yapmaya davet eden sözler söyleyen âşık, yardımseverlik, dayanışma, yoksulluk ve toplumsal duyarlık hakkındaki sözleri yardımlaşmanın önemini vurgular niteliktedir:

[Allah kimseye yoksulluk vermesin. Hakikaten hele hele bu devirde hep de halden bilmeyen duruma düştük. Allah kimseyi yoksul etmesin. Önceden yoksullara konu komşu, eş dost, hısım akraba yardım ederdi. Şimdi yok valla, bir tekme de onlar vuruyorlar. "Düşme, düşenin dostu olmuyor." Adına da öyle diyorlar. (YT18)]

Radio dinleyicilerinin arasında bulunan ve geleneğe yabancı olmayan dinleyiciler, canlı telefon bağlantıları esnasında duygularını ve bilgilerini dile getirmiştir. Taşlıova'nın programını arayan dinleyicilerinden Ferruh Bey bayram, birlik ve beraberlik hakkındaki duygularını şu sözlerle ifade etmiştir:

[Efendim, ben bu vesileyle bu konuda birkaç şey söylemek istiyorum. Görüşlerimi açıklamak istiyorum izin verirseniz. Şimdi efendim, âşıklık geleneğimizden bahsediyorsunuz. Siz ve sizin gibi dostlarımız bunu yaşıyorlar. Bu radyo programları buna vesile oluyor. İnsanlarımız dinliyor, duygulanıyor. Değişik yönlerini dile getiriyorsunuz; Türk diline, Türk kültürüne, Türk edebiyatına katkılarını... Fakat ben farklı bir boyutundan yaklaşmak istiyorum. O da şu: Merhamet. Şimdi düşününüz; toprağımız o kadar verimli ki nebat olarak, insan olarak... Ve bu sonuçta dile gelmiş, söze gelmiş değil mi? Gönülden çıkıyor, âşık oluyor, âşığın sözü oluyor, sazı oluyor, ezgisi oluyor. Ve topraktan özür dileyen bir söyleme bürünüyor. Topraktan ve sudan bile özür dileyen bir felsefeye bürünüyor. Şimdi düşününüz, bütün dünyada böyle bir felsefe hayata geçmiş olsa; insandan, sudan, dağdan, taştan, yıldızdan, semadan, geçmişten, gelecekte, bütün insanlıktan bahseden bir felsefe bu şekilde gönülden çıkıp dile gelmiş olsa hiç dünyada savaşlar, haksız savaşlar olur mu? Ben de bu boyutunu, bu merhamet boyutunu dile getirmek istemiştin... Bu sadece bizim türkülerimiz için değil bütün dünya halklarının türkülleri de aynı şeyi söylüyor. Ama bizimki daha bir farklı... Böyle gönül telimizi daha bir titretiyor. Belki kendi kültürümüzden oldu ama yabancılar da bizim müziğimizi dinleyince aynı duygulara kapılıyorlar eminim. (ŞT5)]

10. Geleneği Tanıtma, Türleri ve Dalları Örneklerle Açıklama

Geleneğin sözlü doğal ortamlarındaki icralarına bakıldığında, âşıkları dinlemeye gelen topluluğun ortak değerleri paylaşan ve pek çoğunun geleneğin bilgisine sahip

insanlardan oluştuğu görülür. Bu tür ortamlarda yapılan icralarda âşık, çoğu zaman söylediklerinin dinleyiciler tarafından bilindiğini kabul etmiştir. Açıklamaların çoğunlukla icra örnekleriyle yapıldığı bu meclislerde, kimi zaman âşıklar açıklamalarıyla dinleyicileri bilgilendirmiştir.

Teknolojiyle birlikte pek çok alanda değişim yaşanması, geleneğin de bu doğrultuda bir değişim-dönüşüm yaşamasını muhtemel kılmıştır. ağın şartlarına göre yavaş yavaş değişim/dönüşüm gösteren ve teknolojiyle birlikte ivme kazanan gelenek, karşısında geleneğin bilgisine sahip kitleyle beraber, gelenekle daha öncesinden tanışıklığı olmayan (ya da kulak aşinalığına sahip) bir kitleyi bulmuştur. Âşıklar, yeni dinleyici profili karşısında sanatlarını icra ederken bunu göz önünde bulundurmuş ve geleneğin bilgisini "eğitimci işlevi" rolünü üstlenerek dinleyicilere sunmuşlardır.

Sunucu âşıklar, programlarında âşıklık geleneğinin eserlerini hem kendi dillerinden hem de usta/ıracak âşıkların seslerinden dinleyiciye ulaştırmışlardır. Radyo programları, çok geniş dinleyici kitlelerine hitap ettiğinden, âşıklar bu programlarda geleneğin bilgisini vermeye de zen göstermişlerdir. Bu sebeple, programlarda gelenek hakkında dinleyiciler bilgilendirilirken çok çeşitli konularda açıklayıcı bilgiler sunulmuştur.

şeref Taşlıova'nın, programının isminin *Âşıklar Meclisi* olmasının sebebini açıklarken verdiği bilgiler, gelenek hakkında dinleyicilere sunulan bir zet şeklinde-dir:

[Âşıklar Meclisi'ni şöyle kısa bir tarif etmiş olayım, belki yeni nesile edebi bir armağan olur: Âşıklar, köy düğünlerinde herkes böyle oturur; arkasında halı yastıklar, minderler; kahvelerini yudumlarlar, çaylarını yudumlarlar. Yerler halıyla dşenilmiştir. Dışarıda davul zurna, gelen misafirleri içeriye, âşığın bulunduğu odaya, meclise getirir. Âşık da ayakta yürüyerek, sazını alarak ona "Hoş geldin!" der. Herkes yerine geçer oturur. İşte o meclis Âşıklar Meclisidir. Biz de bu ismi sizlere armağan etmek, tanıtmaq için aldık ve yürütüyoruz. (şT7)]

Âşık şeref'in programları içerisinde yaptığı açıklamalar, dinleyicilerini bilgilendirmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Sunucu âşık, programları süresince *Âşıklar Meclisi*'ni dinleyicilerine tanıtmaya devam etmiştir:

[Bizim meclisimiz değerli dinleyenlerim, dost meclisidir, gönül meclisidir. Bu mecliste âşıklar oturmuşlar; edebiyatımızı, şiirimizi bir halı, bir kilim, bir heybe motifyle gönül telleriyle gönül dilleriyle bunları örüyorlar. (şT8)]

Taşlıova program içerisinde geçmiş âşıkları yd ederken, âşıklık geleneğinin, âşıkların ve âşık edebiyatının önemini vurgulamıştır:

[Sevgili dinleyenlerim, gönül pınarından duru sular gibi akıp giden dilimizi, telimizi, sözümüzü, kültürümüzü tarihin derinliğinden bugüne kadar yaşatan âşıklarımızla beraberiz. Bunlar bizim hayatımızın en yakın parçalarıdır. Dün öyleydiler, bugün de böyledirler (ŞT1).

Âşıklık geleneği sıradan bir sanat türü değildir. Bir ilhamdır, bir Hak vergisidir. Bir toplum sanatıdır; usta-çırak ilişkisidir. Bunun sınırı, hududu yoktur. Yıllar içerisinde köy düğünlerinden sahnelere kadar uzanan önemli bir eğitim türüdür.(ŞT14)

Âşıklık bir gül bahçesidir. Bu bahçenin içerisinde lale var, zambak var, ıtır var, nergis var, sümbül var. Bütün çiçeklerin rengini bulursunuz. Zaten bizim Türk edebiyatı, Türk halk edebiyatının özelliği, güzelliği de budur (ŞT8).

Sevgili dinleyenlerim, bizim âşıklarımız hep aşk, sevgi, birlik, beraberlik, zamanla özlem, hasret içerisinde yaşamışlardır. Bunlardan birisi de şimdi güzel sesiyle sizlere armağan edeceğim Ali Doğan'dır. Âşık Ali Doğan diyor ki "Murat Alamadım". Bazen insanlar hayalindeki, arzusundaki isteklerini bulması, murat alması mümkün değil. İşte bunu en güzel sezen, en güzel sazın üzerine nakış nakış, motif motif işleyen âşıklarımızdır.(ŞT8)]

Şeref Taşlıova'nın programlarında âşık kahveleri hakkında bilgilere de rastlıyoruz:

[Hakkı Yerlioğlu, Âşık İlhami Demir'in yetiştirmiş olduğu çıraklardandır. Bir dönem de Kars'ta rahmetli arkadaşım Murat Çobanoğlu'nun kurduğu ve manevi olarak da beraberliğimiz içerisinde Âşıklar Kahvesi vardı Çobanoğlu Âşıklar Kahvesi. 25 yıl bir nevi bir akademi gibi çok güzel çıraklar yetiştirdi. Gönül arzu ediyor ki bu tür kahvelerin Türkiye'ye yayılması, Kars'ta, Erzurum'da ve yurdun her yerinde olma dileğidir benim dileğim. (ŞT15)]

Şeref Taşlıova, konuşmalarında ya da deyişlerde geçen, dinleyiciler tarafından bilinmediğini düşündüğü bazı kavram veya kelimeleri açıklamıştır. Böylelikle hem iletişimi hem de geleneğin aktarımını sağlamıştır. Âşık Haşimi Aslıhak'ın "Ben Olmuşum Dert Kağnısı" deyişinin ardından kağnıyı açıklarken manevi anlamı üzerinde de durmuştur:

[Bunu özellikle vurgulamak istiyorum. Belki "kağnı"nın ne olduğunu bugünkü nesil bilmeyebilir. Kağnının üzerinde biz İstiklâl Savaşı'nda taşıdığımız mermilerle, Kara Fatma'larla, Halide Edip Adivar'larla, Şerife kadınlarla bu vatanı kurtardık. "dert kağnısı" demiş. Kağnı, bizim eski taşıma aracımızdır. (ŞT7)]

Şeref Taşlıova, tarihteki göçler ve âşıkların göçleri üzerinde düşüncelerini anlatmış ve Erzurumlu Âşık Yaşar Reyhanî'nin "Erzurumlu Gelin" deyişini şu sözlerle sunmuştur:

[Evet değerli dinleyenlerim, bizlerin millet olarak medeniyetimiz göçlerle örülmüş. Bu yolların üzerinde kervansaraylar kurmuş ecdadımız, misafirler ağırlamış ve bugün bunlar da tarihe altın satırlarla, altın noktalarla işlenmiştir. Biz hep zaman zaman göç eden insanlarız. Bunun başında da en çok âşıklar gelmiştir edebiyatımızda.(ŞT8)]

Taşlıova, Âşık İsmail Aladağlı'nın "Turnam" türküsünü yayınladıktan sonra *turna motifi* ile ilgili şunları söylemiştir:

[*Evet değerli dinleyenlerim, Âşık İsmail Aladağlı "Yaylalar" dedik. Çünkü yaylalara turnalarla selam gönderdik. Turnalar, bizim halk edebiyatımızda çok önemli yeri olan bir semboldür ve kuşların içerisinde biz turnalara Âşık edebiyatında daha ayrı bir gözle bakarız. Çünkü halk hikâyelerimize yerleşen Ercişli Emrah'ın bir türküsü var:*

"Gökyüzünde bölük bölük turnalar

İşte görürsünüz hallerimizi

Beni bin naz ile büyüten anam

Deyin beklesin yollarımızı"

Yıllar öncesi Âşık Hayalî, Osmanlı Yeniçeri Ocağı'nda asker;

"Turnam gidersen bizim ellere

Vezir Ardahan'dan göçtü diyesin" demiş.

Yine bizim Tekke edebiyatımızda "Turnam Ali'yi gördün mü?"

Turna bizim daima âşıkların yürek postası, gönül postası olmuş. (ŞT11)]

Âşık Taşlıova, programlarında çalınan deyişlerin türleri, ezgi yapıları hakkında bilgiler vermiş; bunların âşık şiiri içindeki önemi, icra edilişleri üzerinde durmuştur.

Şeref Taşlıova, Nevruz haftasında yaptığı programın açılışını Nevruz hakkında verdiği bilgilerle yapmıştır:

[*Sevgili Dinleyenlerim, burası 98.8 Sizin Radyonuz. Her yeni gün gelecek güne hazırlık yapar. Nevruz, 21 Mart'ta yeni güne, yeni yıla hazırlık demektir. Nev, yeni; rûz, gün demektir. Dün Nevruz idi. Nevruz Bayramı şenlikleri içerisinde hepimiz ilkbaharın gelişinin sevincini, ilk adımını paylaştık ve bugün sizlere Sizin Radyo'nuzdan aynı duygularla seslenmek üzere Âşıklar Meclisi'ni açıyoruz. Bu programı hazırlayan radyodaki tüm çalışanlar sizin yeni yılınızı, yani Nevruz Bayramı'ndan itibaren başlayan geceyle gündüzün bundan sonraki mesafeleri açılacak, o güzel günlerde sağlıklar, başarılar diliyor; sevgiler sunuyoruz. (ŞT12)]*

Yakup Temelî'nin programlarında geleneğin bilgisi çeşitli yönlerden dinleyicilere sunulmuştur. Âşıkların ve ozanların bu memlekette büyük bir değer olduğu [*Allah bu memlekette ozanları ve ezanları susturmasın. (YT3)]* sözleriyle ifade eden âşık, programı içinde söylenen türkülerin tür ve şekilleri konusunda dinleyicilerini bilgilendirmiştir. Program açılışlarını bir divanla yapmaya özen gösteren Temelî, program aralarında *divan* hakkında açıklamalar yapmıştır:

[Değerli dinleyenler, âşıklık geleneğinde divan, bazıları söz anahtarı falan derlerse de, segâh makamıdır. Söz anahtarı falan değildir. Âşıklık geleneğinde divan, divana durmaktır. Hakk'a, Hakk'ın divanına durup ondan izin almak ve sonra halka söylemektir... Divan, Hakk'a münacattır. Âşıklar ilk türküsünü Hakk'a söylerler. "divana durmak" adıdır onun. Ondan divan denmiştir. Daha sonra da Hakk'tan aldığı feyizle halka yönelirler değerli dinleyenler. Divanın kısaca açılımı budur. Tabi üzerinde eğer istersem saatler dolusu da konuşabilirim. (YT9)]

Programı içerisinde istenen istekler üzerine, Kars yöresi geleneğinin makamları hakkında dinleyici/lere bilgisini sunmuştur: [*Kars'ın kendine has makamları var: Atüstü, zarinci, narinci, Guba Kerem, Yanık Kerem, Bala Memmet, Hoşlama... Bunlardan mı istersiniz, Azerî mi olsun?* (YT11)]

Âşık Yakup, muhtelif konularda verdiği bilgileri, Dadaloğlu üzerinden kendi yorumlarıyla dinleyicilerine sunmuştur:

[Değerli dinleyenler, "Ay Dost" Dadaloğlu'nundur. Bunlar "Avşar Bozlakları" diye geçer. Çukurova yöresine aittir. Zaten İç Anadolu'nun %90'ı da Çukurova'dan beslenir. Çukurova'nın bozlaklarını Bozoklar söylerler değerli dinleyenler. Avşarlar, Avşar ağıtçıları, özellikle Avşarlarda çok ağıt yakan hanımlar olur, ağıtçıdırlar aynı zamanda ve âşıkları da çok güzel ağıtlar yakarlar Avşarların. Dadaloğlu da biliyorsunuz "dağcıl" âşıklarımızdandır. Tarihte on dört tane "dağcıl" âşık yaşamıştır değerli dinleyenler. Bunların en ünlüleri "Koroğlu, Dadaloğlu, Kozanoğlu, Süleymanoğlu, Yörük Efe, Ali Efe, Çakır Efe gibi değerli dinleyenler "dağcıl" âşıklarımız hem dağlarda keleşleriyle, askerleriyle yaşamışlar hem de âşıklık yapmışlardır. Bunu da böyle bu kısa anekdotu da sizlere âşıklık geleneği olarak aktarayım değerli dinleyenler. (YT19).]

Temelî'nin programında mahlas alma geleneğinin örneklerini de görüyoruz. Programa konuk olan Ormanî'nin mahlası ve bunu nasıl aldığı şu şekilde anlatılmıştır:

[YT: Niye Ormanî? Şöyle kısaca özetle. Ormanî diye niye dediler?

Ormanî: <Orman Muhafaza Memurluğu yapmaktadır. Kendini tanıttıktan sonra anlatmaya başlar.> 2000 yılında, Türkiye'de seksen dört yerde aynı gün 5 Nisanda, tarih çok önemli, seksen dört adet orman yangını oldu. Böyle olunca o gece sıkıntidan uyuyamadım. İki şiir yazmıştım, tabi bestesini yapamadık daha. Bir cumartesi işte geldim, tespit benimdi bu Ormanî mahlasının, ama teşvik Sinemî'den geldi. Canımın sıkıntısıyla işte geldim. Mahlası da bence sazım verdi bana çünkü o da orman... (YT5)]

Temelî, programı içerisinde geçen bazı kelimelerin açıklamasını da yapmaktadır. Mahzunî'nin bir deyişinde geçen "Kirlenmiş gömleğin soykana kalsın" ifadesinin ardından şu açıklamaları yapmıştır:

[*Soyka ne demek? Bu bir kültür programı. Evet değerli dinleyenler, soyka kelimesi “soykana kalsın” demek öldükten sonra geriye kalan mala, kişinin, kişiye ait mala “soyka” denir. Yani elbisesi, üstü başı vs. falan filan... (YT17)*]

11. Yörelere Tanıtımı

Âşık radyo programları, seslendikleri kitleler itibariyle dinleyiciler açısından homojen değildir. Radyo frekanslarının yanı sıra internet üzerinden çok geniş kesimlere hitap eden bu programlar, farklı bölgelerin insanları tarafından dinlenmektedir. Dinleyicilerinin genellikle geleneğin canlılık gösterdiği bölgelerden oluştuğu bu programlar, sunucuları olan âşıklar tarafından muhtelif yörelere zaman zaman anlatıldığı yayınları da içinde barındırır.

Şeref Taşlıova'nın programlarında dinleyici telefonları arasında memleket temalı şiirlere, sohbetlere rastlanmaktadır. Taşlıova, Karşılı bir hemşerisiyle telefon konuşması sırasında Kars ile ilgili duygularını dile getirmiş ve şunları söylemektedir:

[Beyler tarif edem size

Lal gevherdir taşı Kars'ın

Benzer sekiz kat cennete

Hem içi hem dışı Kars'ın

diyen Âşık Hasan'ın bir sözünü de hatırlatarak sizlere selamlar, saygılar gönderiyorum. (ŞT3)

Âşık Taşlıova'yı arayan bir dinleyicinin Kars-Arpaçay'ın Kırac Köyünden olduğunu söylemesi üzerine Âşık Şeref [*Efendim, Kırac Kars'ın Arpaçay'ın bir sınır köyü. İsmi Kırac ama çiçekli, çimenli, laleli bir köy... (ŞT1)*] diyerek dinleyicilere memleketin ilçeleri hakkında bilgiler vermektedir.

Erzurumlu dinleyicilerle konuşurken [*Doğu'nun sınır taşı, Erzurum'un dadaşı*](ŞT3) ifadesini kullanan Şeref Taşlıova, program içerisinde Erzurum hakkında konuşurken duygulanmış ve şunları söylemiştir: [*Tüm Erzurum'un dadaşları için armağan olsun bu, Anadolu'ya, vatana. Erzurum'un şimdi Palandöken'in o serin havası Laleli'ye kar yağmıştır... (ŞT4)*] Bu ifadelerden âşığın kendi duygu dünyası içinde yaşadığı Erzurum hayalini hatıralarıyla canlandırdığını anlayabiliyoruz.

Âşık Şeref Taşlıova, Ardanuçlu bir dinleyicisiyle konuşurken Ardanuç hakkında şu bilgiyi vermiştir: [*Ben çok gittim Ardanuç'a, Âşık Efkârî Şenliklerine ve bunu da Sizin Radyo'nuzdan tüm dinleyenlerim dinlesin: Türkiye'nin en güzel kirazı ve ilk çıkan kirazı Ardanuç'ta olur.* (ŞT5)]

Yakup Temelî'nin program konukları arasında aynı il/ilçenin şair ve sanatçılarının bir arada bulunduğu yayınlara rastlıyoruz. Kimi zaman dernekler vasıtasıyla bir araya gelen bu "hemşehriler", katıldıkları programlarda bir yandan dernek tanıtımlarını yaparken diğer yandan memleketleriyle ilgili sanatsal faaliyetleri dinleyicilere duyurmuştur. Bu tür grupların konuk olduğu programlarda, o yörelerle ilgili türküler söylemekte ve şiirler okumaktadır. Temelî, hemşeri konuklarını "Yozgat Grubu", "Artvin Grubu" şeklinde adlandırmıştır. Bu tür programlarda Çorumlular Çorum'la ilgili, Yozgatlılar Yozgat'la ilgili türkü ve şiirler seslendirmiştir.

Yakup Temelî, programlarında gerek dinleyici sohbetlerinde gerek stüdyo konukları ile yaptığı sohbetlerde Türkiye'nin illerinden, bu illerin coğrafi ve kültürel özelliklerinden birkaç cümle de olsa bahsetmektedir. "*Erzurum, Trabzon, Rize, Sivas gibi illeri kültür ihraç eden iller*" olarak değerlendiren Temelî, oralarda üretilen türkülerin okunduğunu söylemiştir. Program konuklarının Giresun-Alucralı olduğu bir programda konukların Alucralı olması sebebiyle, programın Alucra türküsüyle kapandığını görüyoruz:

Koro Halinde:

Alucra'da gördüm seni

Pazara mı geldin gelin

Saçlarına ak mı düştü

Nazara mı geldin gelin

İstedim de vermiyorlar

Askerliğim bir bahane

*Gelin seni saramadım*⁹¹

*Benim sonum hastahane*⁹² (YT2).

⁹¹ 3. mısra ikinci tekrarda "saramadım" yerine "alamadım" şeklinde söylenmiştir.

Temelî, programını arayan dinleyiciler ya da konuklarının memleketleri hakkında övücü sözler söylemiştir:

[Değerli dinleyenler; Erzincan, Erzurum ve Sivas'ın arasında bir ilimiz. Sivas; kışı en yoğun olan, kışı en şiddetli yaşayan illerimizden birisi. Erzurum hakeza yine öyle. Ama aşağıya iniyorsun Erzincan Ovasına, alabildiğince düz ve gerçekten Erzincan'da yetişmeyen bir meyve yok. Ovası çok güzel. Efenim, Erzincan apayrı bir güzel. Yeri de düz. (YT7)]

Temelî'nin programına konuk olanlar memleketlerinin güzelliklerini anlatan şiirler okumaktadırlar. Programa konuk olan Erozan da bir *memleket güzellemesi* olarak ifadelendirdiği şiirini okumuştur:

Yeşile bezenmiş dağlar

Ne güzeldir bizim eller

Mor sümbüllü bahçe bağlar

Ne güzeldir bizim eller⁹³

Kayasında keklik öter

Ovasında güller biter

Kokusu cihana yeter

Ne güzeldir bizim eller⁹⁴

Halbaba'nın eteğine

Mor sümbüllü çiçeğine

Erozan gurban köyüne

Ne güzeldir bizim eller⁹⁵ (YT4).

Radyo yayınlarında memleketler hakkında verilen bilgilerle Türkiye ve Türk kültürü tanıtılmış; bir nevi kültürel tanıtım, aktarım şeklinde dinleyicilere sunulmuştur.

⁹² 3. ve 4. mısra iki kez tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda "hastahane" yerine "mapushane" şeklinde söylenmiştir.

⁹³ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁹⁴ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁹⁵ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

12. Günceli Takip Etmek

Ulaşım ve iletişim imkânlarının bu kadar yaygın olmadığı dönemlerde, gezgin âşıklar insanlar arasında haberleşmeyi sağlayan aracı konumunda olmuştur. Günümüzde ise haberleşme gazete, radyo, televizyon ve internet vasıtasıyla sağlanmaktadır.

Kitle iletişim araçlarının bu kadar yaygın olduğu günümüzde, güncel haberler anlık olarak takip edilebilmektedir. İnternet haberciliğine geçilmesi bu durumu daha da hızlandırmıştır.

Âşık radyo programları, hem yayın aralıkları hem de canlı olarak yayınlanmaları dolayısıyla günceli takip etme/sunma imkânına sahiptir. Programlar içinde kimi zaman gündem başlıkları, o an yaşanmakta olan sıkıntılar ve özel günleri duyurma, bilgilendirme ve kutlamalara rastlıyoruz.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik için başvurduğu dönemde yapılan Taşlıova'nın programında bu konu hakkında konuşulduğunu görmekteyiz:

[Hep beraber bu kültürün varlığı için el ele, kol kolayız diyorum... Birlik ve beraberlikle kalalım, diyorum. Önümüzdeki haftada Avrupa Birliği'nin son neticeleri olacaktır. İnşallah memleketimiz, milletimiz ve dünya barışı için hayırlı olur, diyor hepimizi sevgi ile selamlıyorum. (ŞT9)]

Programlar içinde toplum hayatında önemli yer tutan dinî ve millî günler, bayramlar, birlik ve beraberlik dönemleri, merasimler ve özel tarihli günler duyurulmuş; anılmış ve kutlanmıştır. Şeref Taşlıova, programları özel bir güne/haftaya denk geldiği zaman o günle ilgili deyişler, türküler ve şiirler yayınlamaya özen göstermiştir. Hatta bazen bu konular programın açılış deyişini oluşturmuştur. Ramazan Bayramı'na denk gelen bir programda, Taşlıova program girişini “*Bayramınız kutlu olsun*” deyişiyle <ezgisiz> yapmıştır:

Selam sevgi bizden size

Bayramınız kutlu olsun

Mutluluk gönülden göze

Bayramınız kutlu olsun

*Kavuşalım yücesine
Gündüzüne gecesine
Erişelim nicesine
Bayramınız kutlu olsun*

*Ziyaretler sıra sıra
Dost, akraba, hısımlara
Yaşlılara, çocuklara
Bayramınız kutlu olsun*

*Şeref der ki her bir yanda
Bu güzel aziz vatanda
Sevinç var bütün insanda
Bayramınız kutlu olsun (ŞT5)*

Program yayını 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne rastlayan Şeref Taşlıova, programı günün anlam ve önemine uygun bir deyişle açmış ve bu gün ile ilgili duygularını şu sözlerle açıklamıştır:

*Türk kadını çok büyüktür
Dünya kadınlar gününde
Kadına her şey layıktır
Dünya kadınlar gününde*

*Kadın nine, kadın bacı
Kadın eştir başlar tacı
Kadın ana dert ilacı
Dünya kadınlar gününde*

Şerife Bacı ...⁹⁶

Nene Hatun, Satı Kadın

Halide Edip'tir adın

Dünya kadınlar gününde

Kadın her bir dilde hece

Kadın hanım, kadın yüce

Kadın mukaddestir bence

Dünya kadınlar gününde

Şeref der ki mutlu olsun

Yuvaları tatlı olsun

Her günleri kutlu olsun

Dünya kadınlar gününde

Sevgili dinleyenlerimiz, bugün Dünya Kadınlar Gününü Sizin Radyo'nuz Âşıklar Meclisi ekibi olarak bizler de tebrik ediyoruz. Annelerin ellerinden, bacılarımıza saygılar; kızlarımıza, yavrularımıza sevgiler sunuyoruz. (ŞT10)]

Şeref Taşlıova, Nevruz haftasında yaptığı programında açılış konuşmasını “nevrüz” üzerine yapmış; programın girişini Nevruz hakkındaki şu konuşmalarıyla başlamıştır:

[Sevgili Dinleyenlerim, burası 98.8 Sizin Radyonuz. Her yeni gün gelecek güne hazırlık yapar. Nevruz, 21 Mart'ta yeni güne, yeni yıla hazırlık demektir. Nev, yeni; rûz, gün demektir. Dün Nevruz idi. Nevruz Bayramı şenlikleri içerisinde hepimiz ilkbaharın gelişinin sevincini, ilk adımını paylaştık ve bugün sizlere Sizin Radyo'nuzdan aynı duygularla seslenmek üzere Âşıklar Meclisi'ni açıyoruz. Bu programı hazırlayan radyodaki tüm çalışanlar sizin yeni yılınızı, yani Nevruz Bayramı'ndan itibaren başlayan geceyle gündüzün bundan sonraki mesafeleri açılacak, o güzel günlerde sağlıklar, başarılar diliyor; sevgiler sunuyoruz (ŞT12).

"İlkbaharın gelişi, yazın müjdecisidir." diyor edebiyatçılar. Biz de sizlere, ilkbahar her zaman bülbülle yan yana geldiği şiirlerle örülmüştür, İsmail Daimi'den "Ötme Bülbül" deyişini armağan ediyoruz. (ŞT12)]

⁹⁶ Radyo program kayıtlarında, söyleyişten kaynaklı sebeplerden veya ses kalitesinden (boğuk, bozuk...) dolayı bazı kelimeler deşifre edilememiştir.

Taşlıova, sadece kutlamalarla sunulan özel günleri programına konu etmemiştir. 5 Nisan 2005 tarihli program (ŞT14), Âşık Murat Çobanoğlu'nun vefatının ardından bir anma programı şeklinde sunulmuştur. Program, Murat Çobanoğlu'nun bir "divan"ıyla başlamıştır. Taşlıova programı boyunca, kadim dostu Çobanoğlu'nun hayat hikâyesinden, âşıklığa başlamasından, âşıklığından, ödülllerinden, plaklarından, anılarından örnekler sunmuştur. Taşlıova arkadaşının acısını dilinde de hissederek programa şu konuşmayla başlamıştır:

[Evet değerli dinleyenlerim, burası FM 98.8 Sizin Radyonuz. Bugün 5 Nisan 2005 Salı. Sizlere sesleniyorum Âşıklar Meclisi olarak. Az önce sesini duymuş olduğunuz Murat Çobanoğlu'nu, Yunus Emre'nin bir deyişiyle ifadelendirmek istiyorum, Yunus Emre diyor ki:

Bir garip öldü diyeler

Birkaç gün sonra duyular

Soğuk su ile yuyalar

Öyle garip bencileyin

Murat Çobanoğlu, 65 gün Kars-Ankara'da Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Bölümü 403 Nolu odada yattı tedavi görmek için. Tıbbın tüm imkânları kullanıldığı halde kader, alinyazısı 26 Mart Cumartesi Saat 15:50'de bu dünyadan göçü için son buldu ve kendisini 29 Mart 2005 günü Kars'a götürerek... Ankara'da bir devlet töreni yapıldı, Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nün önünde. Hacı Bayram Camisi'nde kılınan namazdan sonra Kars'a hareket ettirildi ve Kars'ta babasının, dedesinin yattığı toprakta, toprağa verildi. (ŞT14)]

Şeref Taşlıova, Öğretmenler Günü, Polis Haftası gibi zamanlarda da günün anlam ve önemine binaen konuşmalar yapmış; o güne yönelik kutlama mesajlarıyla birlikte türkü ve deyişler armağan etmiştir.

Temeli, programı içerisinde bir yandan dinleyicilerinin geçmiş kurban bayramını kutlarken, bir yandan da Van'da meydana gelen depremi ve bu deprem hakkındaki üzüntülerini dinleyicileriyle paylaşmıştır:

[Evet, bir mübarek Kurban Bayramını yine geride bıraktık. Tabi bayram öncesi, bayram içi bazı hadiseler oldu. Van Depremi oldu. Biz sizin geçmiş Kurban Bayramı'nızı kutluyor; tüm İslâm âlemine hayırlı, uğurlu olmasını, hayırlara vesile olmasını, kardeşliğimizin, birliğimizin artmasını Cenab-ı Allah'tan niyaz ediyoruz. Van'daki depremde kaybettiğimiz vatandaşlarımıza da Allah'tan rahmet diliyoruz. Bu son depremde en son 22 idi ölü kaybımız. Onlara da Hakk'tan rahmet diliyoruz. Yaralılara şifa, kalanlara da baş sağlığı diliyoruz. (YT8)]

Temeli, Van Depremi'nin acısından bahsederken *terör olayları* hakkında şunları söylemektedir:

[Allah kanayan yaramızı durdursun. Biz bu yaraları sararız. Asıl kanayan yara terör belası. Bu kandırılmış, satılmış insanlara Allah akıl, fikir, vicdan, merhamet, şuur versin de vatanlarına, milletlerine sahip çıksınlar. (YT8)]

Program tarihine denk gelen süreçte öğrendiği şehit haberleri üzerine terörü lanetleyen Temelî, terörün sona erdirilmesi ve vatanın birlik-beraberliği üzerinde tüm vatandaşların birleşmesi için çağrıda bulunmuştur (YT13).

Âşık Yakup, Muhsin Yazıcıoğlu'ndan bir şiir istenmesi üzerine Merhum Yazıcıoğlu'nun ölümü hakkında şu açıklamaları yapmıştır:

[İşte görüyorsunuz, çok değerli devlet adamlarımız efendime söyleyeyim, nasıl değişik oyunlarla efendim, bertaraf ediliyorlar; yok ediliyorlar. Oysa Allah'ın verdiği canı yine Allah alır. Sizler "katil" damgasını yemeyin çünkü zira Huzuru Mahşer'de yarın kalktığınız zaman mizana giderken ilk sorgu, ilk sorgu bakın ilk sorgu diyorum "Hiç haksız yere can aldın mı? Katil oldun mu?" Allah muhafaza ne cevap vereceğiz? Ne cevap vereceğiz, ya Rabbi sen yardım et! (YT7)]

Yakup Temelî'nin programını arayan dinleyicilerden Mustafa Aker, gündemde olan Suriye zulmüne kimsenin sesini çıkarmadığından şikâyet etmiş ve bu zalimlik konusunda âşıkların da cevaben bir şeyler söylemelerini istemiştir (YT14).

Kurban Bayramı'nda program yapan Temelî'nin bayram tebriği şöyledir:

[Bugün Mübarek Kurban Bayramı'nın dördüncü günü. Ben Gönül Telinden Programı olarak hepimizin Mübarek Kurban Bayramı'nı kutluyorum. Nice nice daha bayramlar diyoruz değerli dinleyenler. Allah herkesi kazasız belasız, ağrısız sancısız, şehitsiz gazisiz bir bayram geçirmenizi Cenab-ı Allah'tan niyaz etmiştik. İnşallah değerli dinleyenler öyle de olur. (YT15)]

Mustafa Aydın, güncel meseleleri programlarına taşımıştır. Program açılışlarından birini Mevlüt İhsanî'nin "Su" şiiriyle yaptıktan sonra ustayı rahmetle anmış; ardından Ankara'da devam eden su sıkıntısını dile getirmiştir. Aydın programında, Çankırı Atkaraca ve Çerkeş'te meydana gelen deprem hakkındaki üzüntülerini de paylaşmıştır (MA1).

13. Reklam ve Tanıtım İşlevi

Radyo programlarında, program hazırlayıcısının programı için maddi destek sunacak firmalardan reklam alması <sponsor>, programlarda sık görülen bir durumdur. Bu

firmaların reklamı, hem sponsor tanıtımı olarak program girişlerinde hem de âşık tarafından program içerisinde belli aralıklarla yapılmaktadır.

Incelediğimiz programlardan *Şeref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi* ve *Gönül Telinden* örnekleri sponsor firmaların desteğine sahiptir. Bu firmaların reklamları, program süresince dinleyicilere sunulmuştur. Buna ek olarak, programa ya da radyoya reklam veren başka firmalar da bulunmaktadır. Bu firmaların reklamları, program sunucusu âşıklar tarafından anons edilmektedir. Örneklerine yine *Şeref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi* ve *Gönül Telinden* programlarında rastlıyoruz.

Şeref Taşlıova, müstakil olarak kasetlerinin tanıtımını yapmasa da dinleyicilerle sohbetleri sırasında kasetlerinin satışta olduğunu duyurmuştur.

Yakup Temelî, kimi zaman programında söylediği türkülerin yeni kasetinde olduğunu söylerken bir yandan da kasetinin reklamını yapmıştır. Bunun yanı sıra, Temelî'nin programına konuk gelen sanatçılar program aracılığıyla kendilerini tanıttıkları gibi yeni albümü/kaseti çıkan konuklar, program sayesinde albüm tanıtımlarını da yapabilmektedir.

Mustafa Aydın'ın programlarında kasetlerinin tanıtımını yaptığını görüyoruz. Aydın, söylediği türkülerini yeni kasetlerinin reklamını yaparak dinleyicilerine sunmaktadır.

Temelî, Dünya Âşıklar Derneği Başkanı olması dolayısıyla âşıkların katılacağı/katıldığı etkinliklerin duyurusunu programlarında sıklıkla dile getirmiştir. Âşık Yakup, yapılacak olan etkinliklerin duyurularını ve bilgilerini de dinleyicileriyle paylaşmıştır. Yapılan şenlikler ve programları dinleyicilerine duyurarak onları davet etmiştir. Kendisi de Dünya Âşıklar Derneği'nin başkanlığını yürüten Temelî, derneğin hazırladığı Hamamönü'ndeki <Ankara Altındağ> Kabakçı Konağı'nda yapılacak âşık programının bilgilerini ve davet çağrısını dinleyicileriyle paylaşmıştır (YT8).

Program hazırlayıcısı Âşık Yakup, program duyurularının yanı sıra yarışma duyuruları da yapmıştır. Hem 29-31 Kasım 2012 Erzurum Âşıklar Bayramı'nın hem de bu etkinlikte yapılacak şiir yarışmalarını duyuran âşık, şiir yazan dinleyicileri bu yarışmalara katılmaya davet etmiştir (YT15).

Temelî'nin programına katılan konuklardan Erozan mahlaslı ozan Ankara'ya Atatürk Kültür Merkezi (AKM)'nde yapılan "Yozgat Tanıtım Günleri" için geldiklerini söylemiş; bilgi verdikten sonra dinleyicileri bu etkinliğe davet etmiştir (YT4)

Âşık Yakup'un program konukları arasında belli yörelerin şair, ozan ve sanatçıları bir arada bulunmuştur. Bu programlarda, konuklar derneklerinin tanıtımını yapmakta ve faaliyetlerini duyurma imkânına sahip olmaktadır. Temelî'nin programına telefon ile katılan dinleyiciler, konuşmalar sırasında çalıştıkları yerin adını söyleyip reklamlarını yapmışlardır.

Yakup Temelî, cezaevi memurlarından biriyle telefon konuşmasında âşıkların cezaevlerinde yaptıkları programlar hakkında şu bilgileri vermiştir:

[Biz zaman zaman cezaevlerinde program yapıyoruz âşıklar olarak. Moral geceleri yaptık. Mesela, işte Konya'da yaptık; Kars'ta yaptık, efenime söyleyeyim Adana'da yaptık. Böyle zaman zaman cezaevlerine gidiyoruz. Oradaki kardeşlerimize moral vermek amacıyla programlar düzenliyoruz. İnşallah, ben de zaten bir Dünya Âşıklar Dernek Başkanım, böyle bir program başlatacağız. Bunun içerisine biz cezaevlerini de alıyoruz. Ben geleceğim inşallah, İçişleri Bakanlığı'ndan mı olur, Adalet Bakanlığında mı? Savcılardan izin alarakta sizin orada güzel bir kapsamlı konser vereceğiz inşallah ve atışmalı, taşlamalı, böyle haşlamalı. Âşıklarla bir program yapacağız inşallah. (YT17).]

Gönül Telinden Programında yapılan duyurular arasında, sunucu âşığın öncülük ettiği yardım kampanyaları da yer almıştır.

Radyo programları, eğlendirme işlevinin yanı sıra toplumsal mesajlar ve nasihatler vasıtasıyla toplumun millî, kültürel ve geleneksel değerlerine destek vermektedir. Geleneğin bilgisinin verildiği ve kültürel tanıtımın yapıldığı bu programlar, yeni neslin yetişmesinde eğitici bir işleve sahiptir. Radyo programları toplumun aksayan yönlerine dikkat çekmesi bakımından da önemlidir. Bu programlarda günceli takip etme imkânına sahip olan âşıklar, haberleşme işlevini de yerine getirmişlerdir. Radyo programları, kayb olduğu düşünülen geleneğin "dirilmesi", yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması konusunda gelenek için önemli bir imkân olarak değerlendirilebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜ KÜLTÜRDEN ELEKTRONİK KÜLTÜR ORTAMINA AKTARILAN UNSURLAR

1. Doğal İcra Ortamından Radyo Programına Taşınan Sözlü Kültür Ürünleri

1.1. Halk Hikâyeleri

Hikâye tasnifi ve anlatımı, gelenek içinde önemli bir yere sahiptir. Hikâyeci âşıklar tarafından bazen günlerce süren hikâye anlatımı, sözlü geleneğin en çok ilgi gören türlerinden biri olmuştur. Hikâyeyi bir “tür” olarak tanımlayan Pertev N. Boratav (2002), halk hikâyelerinin destandan sonra meydana çıktığı görüşündedir⁹⁷:

Yeni ve orijinal bir nev’i karakteri alarak meydana gelen halk hikâyeleri, yerini tuttuğu destanın birçok vasıflarını hâlâ taşımaktadır. Fakat bunlar onun asıl karakterini verenler değildir. Süratle yeni bir nev’e gidiş vakıası karşısında bulunuyoruz: Destanî anane gittikçe zayıflıyor, çünkü destanın aslî karakterini tayin eden sosyal şartlar gittikçe ortadan kayboluyor. (s. 46).

Nazım ve nesir bütünlüğü taşıyan halk hikâyelerini Ali Berat Alptekin (2005), “Göçebelikten yerleşik hayata geçişin ilk mahsullerinden olup; aşk, kahramanlık vb. gibi konuları işleyen; kaynağı Türk, Arap-İslâm ve Hint-İran olan, büyük ölçüde âşıklar ve meddahlar tarafından anlatılan nazım nesir karışımı anlatımlardır.” (s. 18) ifadeleriyle tanımlar.

Sözlü icra ortamlarında oluşturulan halk hikâyelerinin Anadolu’daki temsilcileri XVII. yüzyıldan itibaren yetişmeye başlamıştır. Âşık hikâyecilerin <hikâye musannifleri> hikâyeler tertip <tasnif> edip, bunları farklı zeminde sunduklarını ifade eden M. Mete Taşlıova (2006c), halk hikâyeciliği geleneğini temsil eden anlatıcı profilini âşıkların oluşturduğunu⁹⁸ söylemiştir (s. 49).

⁹⁷ Boratav (2002), tek türkölü, kısa olan hikâyelere *serküşte*, *kaside* veya *bozlak* olarak adlandırıldığını belirtir (s. 89).

⁹⁸ Sözel hikâyeciliğin taşındığı ulusal ve uluslararası festivaller için bkz. (Taşlıova 2006c).

Teknolojinin sunduğu imkân ve yenilikler, hem icra hem de icra ortamları bakımından geleneği etkilemiştir. Sözel icra, yaşam koşullarındaki değişim ve dönüşüm dolayısıyla, yeni bir terkibe doğru yol almış; halk hikâyeleri, yeni icra ortamlarında icra edilmeye başlamıştır. Uzun kış gecelerinde, ev, konak, kahvehane gibi mekânlarda icra töresine uygun olarak anlatılan hikâyeler, radyo programlarının sınırlı zamanı⁹⁹ içinde de yer bulabilmişlerdir. Fakat bu yer bulabilme, yeniden üretilme ve çeşitlenme açısından değil var olanı “kısa radyo hikâyelerine” dönüştürüp dinleyiciye sunma şeklindedir.

İncelediğimiz programlar içerisinde hikâye örneklerinin yanı sıra hikâyeler hakkında açıklayıcı bilgilere rastlamaktayız. Anlatılan hikâyelerin bazıları, program zamanının kısa olması dolayısıyla özetlenerek anlatılmış; bazılarından sadece kesitler sunulmuştur. Bu hikâyeler arasında bilinen büyük hikâye örnekleri (Emrah İle Selvi, Ferhat İle Şirin, Şeyh-i San'an) olduğu gibi, tek türkü etrafında oluşan kısa hikâyeler, türkülü hikâye/hikâyeli türkü örnekleri ve âşıkların başından geçmiş olan serencam tipindeki anlatılardan bulunmaktadır. Hikâye örneklerini gördüğümüz programlar, *Şeref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi* ve *Gönül Telinden* programlarıdır.

Programında, içeriğini açıklayarak tanımladığı "halk edebiyatı" ve âşıklık geleneği hakkında açıklayıcı bilgiler veren Taşlıova, usta hikâyeci vasfıyla bu türün en önemli isimlerindendir¹⁰⁰. Hazırlayıp sunduğu radyo programlarında genel hikâyecilik yapısı ve mekânları hakkında olduğu kadar usta hikâyeciler ve hikâye metinleri hakkında bilgi vermektedir:

[Halk hikâyelerimiz bizim için çok önemlidir. Bu halk hikâyeleri edebiyatımızın destanlarıdır, temelidir, köküdür. Zamanla bunlarla da beraber olacağız. Yani size takdim edeceğiz. (ŞT1)]

Dinleyicilerden istekleri içerisinde Âşık Maksut Feryadi'den “Kardeş De Kardeşi Böyle Mi Arar” deyişini üzerine Taşlıova, *[O deyiş, bizim o Şeyh Senan hikâyesinden bir deyiştir. Çok tatlı bir hikâyedir o. Hikâye, aslında filmlere aktarılacak hikâye... (ŞT1)]* açıklamasıyla halk hikâyelerinin filmlerin senaryosunu oluşturacak zenginliği sahip olduğuna işaret etmektedir.

⁹⁹ "sınırlı zaman"dan kasıt, radyo programlarının en fazla 3 saatlik süreyi kapsadığı; bu zaman dilimi içinde hikâye türüne ayrılan payın da en fazla 20 dakika kadar olduğudur.

¹⁰⁰ Şeref Taşlıova'nın hikâyeciliği ve hikâyeleri hakkında (Âşık Şeref Taşlıova'dan Derlenen Halk Hikâyeleri) ayrıntılı bilgi için bkz. (Türkmen, M. Taşlıova, Tan 2008).

Şeref Taşlıova, Emrah ile Selvi hikâyesi üzerine çalacağı bir deyişin girişini hikâyeden sunduğu bölümlerle yapmıştır:

[Emrah hastadır. Selvi bir gümüş tepsinin üzerinde bir kenarına nar koymuş, bir kenarına kar koymuş ve başını yastıktan kaldıran Emrah... Bu gençlere armağan olsun. Edebiyatı sevsinler, türküyü sevsinler. Âşıklık geleneğini sevsinler. Bakalım Emrah ne demiş:¹⁰¹

(Hele) benim son günüme geldin ulaştın

Merhaba sevdiğim, Selvican'ım

Gapanan yarımı yeniden açtın

(Hele) getir melhamını sür Selvican'ım

Kulagıma gelir Selvi'nin sesi

İçimden çekerim kederi yası

(Hele) yârın bir elinde İran elması

Yanık yüreğime nar Selvican'ım

Hele Emrah'ın Selvi'si Selvi sen misin

Sağ eli sinemde gezdirer misin

Ağır cenazemi galdırır mısın

Şimdi gel gir tabuduma Selvican'ım (ŞT3)]

Hikâyenin tamamını anlatmak için sürenin sınırlı olduğunu ve hikâyenin tamamını anlatamayacağını söyleyen Âşık Şeref Taşlıova, belli parçalar sunmuştur:

[Evet değerli dinleyenlerim, dilerseniz sizi bir halk hikâyesine götüreyim. Bizim Anadolu halk hikâyeleri çok zengindir. Dünyanın birçok üniversitelerinde, Türkiye Cumhuriyeti'mizin üniversitelerinde araştırmalarında olduğu gibi, dünyanın birçok üniversitelerinde derlenmiş ve bunun üzerinde bilimsel araştırmalar yapılmış ve arşivlere konulduğu gibi filmlere doğru götürülmüş, rejisörler bunun senaryosunu yazmıştır. Bunlardan bir tanesi de Ercişli Emrah'tır. Ercişli Emrah, halk edebiyatında, âşıklık geleneğinde çok önemli yer

¹⁰¹ Taşlıova, hikâyenin nazım kısmını ezgisiz olarak okumuştur.

tutar. Ercişli Emrah bir gün sevgilisi Selvi'yi Van Kalesi'ni kuşatan İran Şahı Şah Abbas askerleriyle beraber günlerce bekler, bekler. Artık kaleyi fethetmesi mümkün olmaz. Bunun da küçük bir esprisi var hemen söyleyeyim: Kaledeki bütün erzaklar bitmesine rağmen oranın bir yaşlı ve akıllı koca nenesi varmış. Nene Van Kalesi'nin paşasına gider ve der ki: "Yavrum, buradan kaleden aşağıya kireç dökün." Dönüp Şah'ın yanına gider. Şah sorar: "Nene, kalede ne var ne yok?", "Yavrum, kaleye gittim. Adamların ambarlarındaki bütün unlara gurt düşmüştü. O kaleden dökülen beyazlar var ya eskileri döküyorlar, yenileri yerine dolduracaklar." Paşa bakıyor ki biz yedi yıl burada kaldık. Yedi yıl daha kalsak burayı terk edemeyiz. Dönüp giderken işte Selvi'yi götürmüş Erciş bağlarından, Emrah'ın sevgilisi. Emrah da onun peşine giderken orada bunu tutar zindana atarlar. Bu uzun bir hikâyedir. O zaman söyler:

Kömür gözlüm ateşine düşeli

Didem gan yaş döker dil imdad eder (ŞT8)]

Hikâyeyi burada sonlandıran âşık, Musa Eroğlu'nun sesinden "Kömür Gözlüm" deyişini sunmuştur.

Taşlıova'nın programlarında türkölü hikâye/hikâyeli türköl örneklerine rastlamaktayız. Bunlardan bir tanesi de Erzurumlu Âşık Yaşar Reyhanî'nin "O Gelin" türküsüdür. Taşlıova, bu deyişin hikâyesini şöyle anlatmıştır:

[Değerli dineyenlerim, her türkölün bir hikâyesi vardır. Her hikâyenin de bir türküsü vardır âşıklık geleneğinde. Erzurumlu Âşık Yaşar Reyhanî'nin bir deyişini sunacağım sizlere ama bunun bir kısa hikâyesi vardır. Reyhanî diyor ki "Bir gün Almanya'ya gidecektim. Yakın komşumuz vardı kocası Almanya'ya gitmiş. Yıllar sonra ne olmuşsa bir mektup dahi yazmamıştı. Baktım ki" diyor, "Bir gelin, Anadolu, Erzurum gelini... Ağzı yaşmaklı, başı örtölü... İçeriye girdi." diyor. "İnce bir sesle 'Reyhanî gardaş, duydum ki sen Almanya'ya gideceksin. Oraya gittiğin zaman Memet'i de gör.' dedi" diyor. "Gözlerinden bulgur bulgur yaş akararak bir mektup çıkardı. Mektubu göğsünde saklamış. Göğsünün teriyle mektubun yazıları birbirine karışmıştı. Yarısını okudum, yarısını okuyamadım. Ve şunu söyledi: 'Bundan sonra ister gelsin ister gelmesin.' dedi. Ben Almanya'ya gittiğim zaman ne tesadüftür ki o gelinin duası yüzü suyu hürmetine bir de baktım ki benim komşum Memet geldi. İki de bir soruyor: 'Ee Reyhanî Usta ne var ne yok? Ne var ne yok?' Anladım ki gelini soruyor, yani eşini soruyor. İşte ben de o zaman bunu söyledim." diyor. Bu türköl her söylendiği zaman Konya Âşıklar Bayramı'nda sahnelerde jüriler böyle gözlerinden yaşlar akıttırdı. Erzurumlu Âşık Yaşar Reyhanî'den "O Gelin" türküsünü armağan ediyorum:

Eller goynunda çeşme başında

Almanya'ya doğru bakar o gelin
Yedi yavrusu var dördü peşinde
Çıkar da yollara bakar o gelin

Sordum nedir bacı söylenmez dedi
Yirmi beş yaşında bükülmüş beli
Hatıra verdiği kirli mendili
Gözünün yaşıyla yıkar o gelin¹⁰²

O gelinin derdi ince mi ince
Yıllarca bağında açmadı gonca
Bir de garip erkek sesi duyunca
Goşar postacıyı yoklar o gelin

O gelinin yaraları azarmış
Gözyaşıyla mektubunu yazarmış
Küçük oğlu babasına benzermiş
Durmadan yüzüne bakar o gelin¹⁰³

Aylar geçse senesinden habersiz
Sözün söyler manasından habersiz
İplik düşmüş iğnesinden habersiz
Dikeceği yerde söker o gelin¹⁰⁴

Reyhanî der olur gel beni gına

¹⁰² 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁰³ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁰⁴ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

On yıldır elleri görmemiş gına

Sofrada sevdiği düşmüş aklına¹⁰⁵

Yemeden çorbayı döker o gelin

Bu bir göç öyküsü. Bunun içerisinde ressamların resim çizeceği satırlar var:

“İplik düşmüş iğnesinden habersiz

Dikeceği yerde söker o gelin”

Burada dikkat edilecek bir şey daha var:

“Küçük oğlu babasına benzermiş

Geceleri yüzüne bakar o gelin”

Bunların üzerine hikâyeler, romanlar, filmler çevrilir. (ŞT9)]

Programları içerisinde hikâyelere, özellikle serencam tipindeki anlatmalara rastladığımız *Gönül Telinden* programında, bazı hikâyeler canlı olarak anlatılırken bazıları bant kaydından yayımlanmıştır. Temelî, program içerisinde kendi başından geçen olayları anlatmasının yanı sıra başka âşıkların serencamlarını da anlatmıştır. Temelî bant kaydından yayımlanan *Âşık Mahirî*'nin Hikâyesini şöyle anlatmaktadır:

[Evet değerli dinleyenler, şimdi sizlere yine bir âşığın serencemini anlatacağım. *Âşık Mahirî*'nin başından geçen bir aşk öyküsünü anlatacağım değerli dinleyenler. *Âşık Mahir*, âşıktı, Hakk'a âşıktı. Hakk'ın yarattıklarına âşıktı. Elmas diye Bir ihtiyar yaşlı annesi vardı. Ama Elmas da onu çok seviyordu. Birbirlerini deli gibi seven, her fırsatta Mahir Elmas'ını göremeye çalışan, ama Elmas'ın da yedi tane erkek kardeşi vardı. Bu olayı haber alırlar. Mahir'i öyle döverler öyle döverler ki değerli dinleyenler, Mahirî altı ay yorgan döşek hasta yatar. Ama yine sevgisinden, sevdiğinden, sevdasından vazgeçmedi. Geçmiyordu, geçemiyordu. Gönline söz geçiremiyordu. Bunun imkânsız olduğunu anlayan Elmas'ın da kardeşleri, babası sonunda Elmas'ı Mahirî'ye vermeye karar verirler. Değerli dinleyenler, Mahir Elmas'ı alır ve düğününü yapar; kendi düğününe gelin getirir. Aradan bir altı ay geçer. Altı ay sonra Mahirî'nin vücudunda küçük küçük yaralar çıkmaya başlar. Sonra bu yaralar büyür, *Âşık Mahirî*'nin bütün vücudunu kaplar. Yaralar sulanır, kanar. Zaman zaman iltihaplanır. Mahirî perişan durumdadır. Altı ay... Altı ay sonra bu duruma Elmas daha fazla dayanamaz ve Mahirî'ye der ki “Ben artık çekemiyorum, katlanamıyorum. Ben babamın evine gidiyorum.” Pılını pırtısını toplar değerli dinleyenler ve Elmas Hanım babasının evine gider. Aradan aylar geçer. Elmas'ı

¹⁰⁵ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

başka bir köyden başka bir ağanın oğlu ister ve Elmas'ın düğünü tutulur. Toyu hazırlanır. İşin enteresan tarafı, Elmas'ın düğün alayı da Mahirî'nin köyünden geçecektir; köy o istikâmettedir. Bunu haber alan Mahirî'nin eşi, dostu, ahbabları gelirler, Mahirî'ye derler ki “Mahirî, sana bir haberimiz var. Elmas falan ağanın oğluna gelin gidiyor. Hem de buradan geçecek.” derler. Mahirî bu haberi alınca yüreğinden vurulmuşa döner ve der ki onlara “Arkadaşlar, beni alın şöyle de onun geçeceği yolun üzerine çıkarın. Oturdun bir yere. Ben bir Elmas'ımı son kez bir kez daha göreyim.” der. Komşuları yığılırlar, efendim, Mahirî'nin döşüğünün ucundan tutarlar. Alırlar, bir bacanın, damın üstüne çıkarırlar. Efendim, o arada da düğün alayı görünmüştür. Geliyor davullar, zurnalar, atlılar değerli dinleyenler. Mahirî sazını ister. Düğün alayı yaklaşır. Elmas atın üstünde gelin gitmektedir, al duvağın altında. Mahirî ise onun hayalini gözünün önüne getirir. Sesini de duyması mümkündür yani Mahirî söylediği zaman. Elmas duyacak kadar yaklaşmıştır ve Mahirî orada görelim ki Elmas'a ne söylemiş, sizler ne dinleyeceksiniz değerli dinleyenlerim:

Yürü güzel yürü güzeller şahı

Sen de benim gibi dara kalasın

Yüz tutasın nazlı yâre gitmeye

Yol vermesin dağlar gara galasın¹⁰⁶

O arada, düğün alayının toy başı derler, toy başı düğün alayını olduğu yerde durdurur. Ama Elmas tam gelmiş Mahirî'nin önünde durmuştur, tesadüf bu ya... Elmas Mahirî'ye bakıyordu; Mahirî de Elmas'a... Duvağının içindeki o yüzünü hayal ediyordu. Ve Elmas'a şunları söyleyip devam ediyordu:

Köprü yaptirasın geçen olmasın¹⁰⁷

Çeşme yaptirasın içen olmasın

Bayram günü gapın açan olmasın

Kimsesi yok bir fukara galasın

Bilmem suçlu mudur bu yolda duran

Hazreti Mevlâ'ya boynunu buran

Memem dolu galsın beşiğin viran

El içinde bahtı gara galasın

¹⁰⁶ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁰⁷ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

Mahirî'ye gastın neydi acaba
Ben seni salmıştım yüz dört kitaba
Doğum gecesinde gelmesin ebe¹⁰⁸
Akşamdan sabaha dara galasın

Oğul oğul
Yarım gala yarım gala
Tam değil yarım gala
Beni yardan ayıran
Onun muradı yarım gala (YT8)]

Yakup Temelî, hikâyeyi anlatırken anlatımda zaman hatalarına rastlanmaktadır. Kısa sürede ve özetleyerek anlatması gerektiği için bu tür anlatım hatalarını yapması muhtemeldir. Ayrıca profesyonel bir kayıt olmaması da etkili olmuştur. Temelî bu hikâyeyi yaklaşık 11 dakikada anlatmıştır. Bant kaydından yayımlanan hikâyenin sonunu program kesildiği için öğrenemeyiz.

Yakup Temelî'nin programından bant kaydından yayımlanan hikâyelerden biri de *Kaynana* türküsünün hikâyesidir. Programı arayan dinleyicilerinden Yaşar Bey (daimî dinleyici) “*gülüşecek bir hava olsun*” diyerek âşıktan kaynanasıyla ilgili olan “Gaynana” türküsü istemiştir. Temelî de kendi başından geçen bir olay üzerine yazdığı türküyü ve hikâyesini şu şekilde anlatmıştır:

[Her türkünün bir hikâyesi var. Biz sizlere anlatmıyoruz ama hiçbir türkü böyle kendiliğinden durup dururken olmuyor. Mutlaka sizi etkileyen bir şeyler oluyor ki oturuyorsunuz ona bir türkü yazıyorsunuz. Siz de cevabınızı ona türkü olarak veriyorsunuz; o yapılan hareketlere, haklılıklara veya haksızlıklara, güzelliklere veya çirkinliklere. Siz de türkü olarak ona cevap veriyorsunuz. İşte Allah selamet versin, hayırlı uzun ömür versin sevgili kayınvalidemiz böyle aramızda bir şey geçti. Şimdi onu hikâyesiyle birlikte anlatacağım. Bakalım neler geçmiş aramızda değerli dinleyenlerimiz:

¹⁰⁸ 3. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

Değerli dinleyenler, bir gün hanım belinden rahatsızlandı. Tabi ki aldık doktora götürdük. Doktor bir muayeneden sonra dedi ki “Hanımında bel fitiği başlangıcı var. Bunun kırk gün sert bir zeminde yatması lazım. Şu ilaçları da kullanırsa ameliyat olmasına gerek yok, düzeler.” dedi. Dedi demesine de... Az değil ki kırk gün... Hanımı kırk gün yatırsak çoluğa çocuğa, bize kim bakacak? Aldık, geldik eve. Biraz düşündük; aklımıza kayınvalide geldi. Telefon ettik kayınvalideye. İzmir’de oturuyorlar. Sağ olsun çıktı geldi. Geldi gelmesine de... Hani kızımı yatakta öyle görünce birden bire kaynananın yüzü değişti, şekilden şekile girdi. “Ne oldu buna?” dedi. “Kayınvalide, rahatsız işte.” dedim. “Bel fitiği.” dedim. “Fitik da neymiş?” dedi. Valla dedim, şimdi tıp terimini söylesem anlamayacak, çok yaşlı, dedim ki “Bel ağrısı.” dedim. “Sen vurdun.” dedi. “Ben niye vurayım kaynana...” dedim yani. “Yok.” dedi, “Buna ne oldu?” dedi. Yav anlatmakta zorlanıyoruz. Hâsılı vesselam, böyle dövüş-kavga kırk gün bana, anamdan emdiğim sütü burnumdan getirdi kayınvalide. Kızının da kırk günü doldu, kadın ayaklandı. Hakkaten de sağlığına kavuştu ama... Bu arada hanım bana “Yakup sabret, Yakup sabret!” E, zaten sabırdan başka da çare yok. Hanım ayaklandı. Kaynanaya “Hadi sen git!” denmiyor tabi. Aklıma kayınpederi aramak geldi. Kayınpederi aradım. O da emekli. Hal-hatırdan sonra dedik “Kayınvalidem seni çok özlemiş.” dedik. Sağ olsun kayınpeder “Gerçekten mi?” dedi. Atladı ve geldi. Geldi ama on beş gün de o kalmasın mı... Efendim, neyse bir gün sabah kahvaltıda “Eh damat, yavaş yavaş gidelim” dedi. Ben bunu duydum ya değerli dinleyenler, bir de âşıklığın vermiş olduğu mecaz var, hani kendimize bir de konu yaratacağız ya, hemen oğlanın elinden tuttum; doğruu garajlara gittim. İki tane bilet aldım; öğle yemeğinde kayınpederin önüne koydum. “Bu ne?” dedi. “E, biletler.” dedim. Şimdi, biletlere baktı; mecbur kaldı gitmeye ama dedi ki “Yav, biz birkaç gün daha kalacaktık.” Valla dedim ki “Baba, bizde biletleri ev sahibi alır.” dedim. “Misafire bilet aldırılmazlar.” dedim. Şimdi, kayınpeder mecbur kaldı gitmeye akşamın on birine. Ama tabi akşam konu komşu yığıldılar bunların gideceğini duyunca. Efendim, bir muhabbet başladı. Bana dediler ki “Şu sazı getir, birkaç tane söyle.” Sazı getirdim de işin içinde hani ayrılık var. Ne söylesem bunlar ağlayacaklar. Birkaç tane söyledim, ben yine işi mecaza dökeyim dedi. Şu kayınvalidem elli-altmış gün benim burnumdan getirdi burada. Ben de şunna giderayak şuna birkaç tane söyleyeyim dedim. Değerli dinleyenler, oraa kayınvalideye bakalım ne söylemişiz:

Ölene dek ben sırtımda taşısam

Yüzün yine gülmez senin gaynana

Omuzumda garlı dağlar aşırısam

Yüzün yine gülmez senin gaynana¹⁰⁹

¹⁰⁹ “gaynana” ifadesi beş defa tekrarlanmıştır.

(Hortlayasın gaynana)

Kaynanamın yaşlılıktan dolayı kulakları ağır duyuyor ya... Bu öbürlerini normal söylüyorum, “hortlayasın, vurulasın”ı yavaş söylüyorum. Orada bir zorlanmaya başlıyor:

Çarşıda ne görse onu isterler

Almayınca yüz azdırıp küserler

Senden Mısır’ın haracını mı isterler

Yüzün niye gülmez senin gaynana¹¹⁰

(Cırlasın¹¹¹ gaynana)

Enişteler der Yakup bayram mıymış

Hele sorun yüzü niye gülmemiş

Eyki kızların sana çekmemiş

Yüzün niye gülmez senin gaynana¹¹²

(Sen şişesin gaynana)

Evde gelinleri bir bir eziyor

Çoluk çocuk çenesinden beziyor

Gezerkene kovboy gibi geziyor

Yüzün yine gülmez senin gaynana¹¹³

(Hortlayasın gaynana)

Sordum aslını bilmez nereli

Adını sordum dedi belalı

Oldun burda bizim evin gıralı

¹¹⁰ “gaynana” ifadesi beş defa tekrarlanmıştır.

¹¹¹ Cırlamak: Patlamak, yırtılmak.

¹¹² “gaynana” ifadesi beş defa tekrarlanmıştır.

¹¹³ “gaynana” ifadesi beş defa tekrarlanmıştır.

Yüzün yine gülmez senin gaynana¹¹⁴

(Tam alınından vurulasın gaynana)

Temelî'yim benim sözüm şakadır

Gaynanamsa benim de bir anamdır

Çoluk çocuk gaynıpeder damadında sana gurbandır

Diyende yüzün birden güldü gaynana¹¹⁵

(Her zaman gıralısın sen gaynana) (YT7)]

Âşık Temelî'nin bir komşusunun başından geçenler üzerine yazdığı hikâyeli türkü örneği, *Bizim Avrat* hikâyesi ve türküsü bant kaydından sunulmuştur:

[Değerli dinleyenler; yıl 1991, yer Ankara, mevsimlerden ilkbahar. Biz hanımla böyle yağmuru seyrediyoruz. O kadar güzel dışarda yağmur yağıyor ki. Bahar ayı. Yeniden nebatlar canlanıyor; kuşlar ötüşmeye başladı, çiçekler açtı. Dışarıda da alabildiğine hani “nisan yağmuru” derler ya öyle bir yağmur yağıyor. Ama benim bir komşum var; 1.35-40 boylarında, 35 kilo ağırlığında “Portatif” koymuşuz adını. Bir de hanımı var sağ olsun, 135 kilo ağırlığında. Yalnız bunun bir özelliği var bu hanımın; beyi inşaatta çalışır, her akşam geldiğinde mutlaka hanımı komşudadır. Asla onu hiçbir akşam evinde bulamaz. Gider, arar; “Hanım burada mı?” Onda yoksa diğer komşuya sorar. Efendim, böyle hanımını bulur, evine gelir. Biz böyle dışardan seyrederken birdenbire gözler yolda yürüyen birisine takıldı. Baktık, Portatif. Hanım dedi ki “Yakup” dedi “Portatif geliyor ama” dedi. Böyle ağır ağır geliyor. Sanki bu yağmur yağsın da beni ıslatsın dercesine... “Allah vere de hanımı evde olaydı!” dedi. Ben de “Evdedir hanım.” dedim. “Yani bu yağmurda hanım kocası işten geleceği saat nerede olur?” dedim. Değerli dinleyenler, Portatif gözden kayboldu. Evine doğru döndü ve biz de oturduk tabi yerlerimize. Aradan bir on dakika geçti. Baktım bizim kapı tak tak tak... “Kim o?” “Benim, Portatif.” “Buyur.” Hanım kapıyı açtı. “Âşık evde mi?” dedi. “Evde.” dedi. “Benim şu halimi gelsin de bir görsün.” dedi. O, “İçeri buyur abi.” dedi. İçeriye geldi. Ellerini salonun kapılarına dayadı böyle karşılıklı olarak. “Benim şu halimi görüyor musun?” dedi. “Görüyorum.” dedim. “Âşıksan” dedi “Benim şu halime bir türkü söyle.” dedi. “Söylerim, hele bir gel otur.” dedim. Hanım koştı bir havlu getirdi. Başını falan kuruladık. Ceketini falan çıkarttık, astık. O ara çay, kahve, yemek... Ben sazı elime aldım. Hanıma da teybe bir kaset koymasını söyledim. “Bu söylediğim alsın. Çünkü irticalen söyleyecem.”

¹¹⁴“gaynana” ifadesi beş defa tekrarlanmıştır.

¹¹⁵“gaynana” ifadesi beş defa tekrarlanmıştır.

dedim. Hanım da bir kaset koydu teybe. Ben başladım söylemeye. Değerli dinleyenler, türküyü söyledim. Portatif yerinden fırladı, efendim, kaseti başa aldı. Bir kâğıt kalem istedi. Hece hece, kelime kelime benim bu söylediğim şiiri kâğıda yazdı. “Ne olacak bu?” dedim. “Bunu” dedi “Hanıma okuycam.” dedi. “Yahu, etme arkadaşım.” dedim. “Şimdi sen bunu okursan, bu hanım gelir bana bir şey söyler. Çatar bana.” dedim. “Yok” dedi “Vallahi benim otuz yıldır söyleyemediğimi sen söyledin.” dedi. “Ben” dedi “Bunu ona söyleyecem.” dedi. Neyse... Yav şimdi söylediğimize pişman da olduk. Bu kâğıdı aldı gitti. Gidiyor, hanım da eve gelmiş. Daha hiç ayaklarını çıkarmadan “Hanım, sana bir şiir yazdım.” diyor. Efendim, benim bu şiirimi hanıma okuyor. Ben içeride oturuyorum. Bir de baktım kapı yine tekrar çalındı. “Kim o?”, “Benim.” “E buyurun.” “Yakup abi evde mi?” “Evde.” “Bu şiiri o bana mı yazdı?” “Yahu güzel anacım, ben sana yazmadım.” “Yok, sen bunu bana yazdın.” “Yahu, o şiirde olan, anlatılan sana uyuyor mu?” “Yok.” “O zaman mesele yok.” dedim. “Yani, niye alınıyorsun?” dedim. Ve onun da gönlünü de aldık, uğurladık değerli dinleyenler. Ben bütün ev hanımlarına tabi ki tavsiyem efendim, bu türküyü kendilerine armağan ediyorum.

Bakalım Âşık Temelî olarak biz ne söylemişiz:

İşten eve geldim gapı kilitli
Bilmem nerde gezer bizim avrat
Eve gelir diye gönlüm umutlu
Hangi sokaklarda tozar bizim avrat

Açtım kapıyı girdim içeri
Her yer götürüyor inan her yeri
Ya akıldan noksan ya da serseri
Deyince bana kızar benim avrat

Güzeldir gaşı gözü, yüreğimi yandırır
Bir şey desem kalkar hemen saldırır
Duruşu beş tonluk fili andırır
Aman değmesin nazar bizim avrat

Ben usandım kipriğinden kaşından
Kesti beni ekmeğimden aşımdan
Al Allah'ım bu belayı başımdan
Aman duymasın azar bizim avrat

Bir acayıp bu feleğin işleri
(Hele) ayırmıyor gocaları gençleri
Nerde duysa yapılmış işleri
Hemen gider acele bozar bizim avrat

Gomşular hanıma söyleyin evine gelsin
Biraz da Temelî'nin halinden bilsin
Ben dua ettikçe ilk akşam ölsün
Onun ömrü daha uzar bizim avrat

Dedim hanım değıştir şu huyunu
Çekemiyom bozacağım bu oyunu
Her gittiği yerde benim guyumu
Büyük bir zevkinen gazar bizim avrat (YT11)]

Temelî, dinleyicilerden gelen istekler üzerine Sefil Baykuş'u söylemiştir. [*Çorum ağzı mı, orijinali mi?*] diye sorduktan sonra gerçek hikâyesinin ve gerçek makamının anlatacağı ve söyleyeceğı şekilde olduğunu söyleyip önce hikâyesini anlatmış; sonra da deyişin orijinalinin bu şekilde olduğunu belirtip canlı icrayla dinleyicilerine sunmuştur:

[Değerli dinleyenler, "Sefil Baykuş", Kağızmanlı Recep Hıfzı'nın bir eseridir. Recep Hıfzı, amcasının kızı Elmas Hanım'a nişanlanır. Düğünü tutulur. Aynı gün, Osmanlı, Kars toprakları Rus altındadır. Osmanlı, bir haber gönderecektir oradaki gizli komutanlara. Bunun da aracılığını Recep Hıfzı yapmaktadır. Türk gencidir. Yedi yaşında hafızdır. Ondan, Kur'an'ı hıfz ettiği için Recep Hıfzı denmiştir. Asıl adı Recep'tir. Efendim, Recep Hıfzı düğün günü düğünü tutulur ama o bırakır,

göreve gider. Efenim, o görevini başarıyla tamamlar. Ancak mevsim kıştır. Gelir, bir köyde üç gün kalır. Tufan, tipi tutulur ve üç gün sonra köyüne döndüğünde efenim, gerdek gecesi Elmas Hanım apandisit olur. Apandisiti patlar, zehirler ve ölür. Köye geldiğinde köylüleri mezara doğru bakarlar. Recep anlar bir şeyler olduğunu. Köy sessizdir ve doğru mezarlığa gider. Mezarlıkta iki metre kar ama taze mezar. Mezar taşının üstünde de bir baykuş var değerli dinleyenler. O baykuşa bakar, mezara bakar. Ve orada dizini mezar taşının dibine kor da görelî ki orada Recep Hıfzı sevdiği kadına ne söyler. Bunu Gülabi, Âşık Gülabi Çorum ağzıyla, İç Anadolu ağzıyla söyler, söylemiştir. Ama tabî eser Gülabi'nin değildir. Eser Recep Hıfzı'nındır ve Türk halk edebiyatında da yeri doldurulamayacak bir eserdir:

Sefil baykuş ne gezersin bu yerde

Yok mudur vatanın ellerin hani

Küsmüş müsün selamımı almadın

Şeyda şirin bülbül dillerin hani

Nenni yavrum nenni galma uykusuz

Güzel ne yatarsın gamsız gaygısız

Hem aç hem yorgun susuz uykusuz

Felek fukarası malların hani

(K: Çok sağol ustam çok sağol)

Emmim gızı aç kapını geleyim

Geleyim de hal hatırın sorayım

Susuz değil misin bir su vereyim

Gurumuş ağzında dillerin hani

Düğününde acı gahve içildi¹¹⁶

Gelinlik elbise kefen biçildi

¹¹⁶ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

*Rüzgâr vurdu beyaz gögsün açıldı
Niye gapamazsın ellerin hani*

*Bir goyun sürüden ayrıldı durdu
Yemez mi dağların kuş ile gurdu
Gatardan mı ayrıldın turnam avcı mı vurdu
Hani teleklerin turnam tellerin hani*

*O dünyada örtü döşek var mıdır¹¹⁷
Altın tahta duvar önün yar mıdır
Ben yanına gelsem yerin var mıdır
Hani gapın bacan yolların hani*

*Sen de Hıfzı gibi erken uyandın
Uyandın da taş yastığa dayandın
Sefil Kerem gibi gavruldun yandın
Rüzgâr mı savurdum küllerin hani*

*Oğul oğul su yandı
Oğul bende geldi su dayandı
Bu aşkın ocağına su serptim
Su da yandı¹¹⁸ (YT8)]*

Yakup Temelî, programında âşıkların başlarından geçen serencamları da anlatmıştır. Bunlardan biri de bant kaydından yayımlanan Develili Âşık Seyranî'nin hikâyesidir. Yayın yarıda kesildiği için hikâyenin sadece nesir kısmını öğrenebiliriz.

¹¹⁷ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹¹⁸ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Âşık Yakup, Âşık Gül Ahmet Yiğit'in kendi sesinden "Acer Gelin" türküsünü ve hikâyesini bant kaydından yayımlamıştır:

[Saygı değer dinleyenler, arzu üzerine gine Medine'm ve Acer Gelin türküsünü sizlere söyleyeceğim. Acer Gelin, biliyorsunuz benim başımdan geçen bir aşk serüveninin hikâyesi. 1977 yılında Eğitim Enstitüsünden mezun oldum, öğretmen olarak göreve başladım. Okulu bitirdikten sonra anam dedi ki, gulaa çınlayasica, "Oğlum" dedi "Allah'a şükür devlet sana beş on guruş para veriyor. Seni" dedi "Evereyim sağıkan" dedi. "Ana" dedim "Şu askerliğimi de edim gelim ondan sonra eversen olmaz mı?" dedim "Yok oğlum." dedi "Belki ölür mölürüm, bir gelin yüzü görüm." dedi. Ee atadır gırılmaz. "Peki ana." dedim. Yalnız "Halına göre Hasan Ağa" derler, bulduğun kız bana uyguncağrak olsun dedim. Anam fukara sevinmiş tabi. Hemen fistanunu mustanunu geydi. "Nere gidiyon ana?" dedimidi "Oğlum, sana gız arıyacım" dedi. Bizim Gavur Dağını dipten başa gezer. Öğlen üzeriydi. Dudun dibinde oturdum birde çay demledim içiyodum "Ahmeet" dedi anam "Hıı" dedim "Oğlum" dedi "Sana bir gız buldum gözün aydın." "Kim imiş ana?" dedim, "Oğlum" dedi "Fılan köyde" dedi "Davşan İminenin(Emine) gızı." dedi. Yani gaynanam olcak gızın anasının lakabı Davşan İmine olur. "Ana" didim "Allah yazmışsa bişey diyemem. Yalnız ayı mı kurt mu deyi bir laf var nasıl olsa ben yaşaycım, şu gızı gedim bir görüyüm dedim. "Oğlum öyle güzel beşirikli <becerikli> ki" dedi "Bana bir de iş belletti." dedi "Oya örüyor." dedi. Ben hemen üstümü başımı geydim. Saçı muçu daradım. Bir pısgıllandım¹¹⁹ki, gız görmeye gitmek kolay değil, arabaya bindim vardım. "Selamun aleykum", "Aleykum selam" Hoş beşten sonra; yalnız benim geleceğimi gız duyuyor, annem söylemiş, benim pısgıllanmam süslenmem gızın yanında sıfır galır. Köy yerinde o gadar cılayı, boyayı nerde buldun ocaa batmayasica, valla şöyle parmağınla yüzünü bir çizsen 640'lık Fiat traktörün garda yörür de izi kalır ya aynı öyle olur. Bir de köy yerinde tokalaşmak moda oldu gızınan oğlan. Bena hoş geldin deye tokalaştık ama Allah sizi inandırısın bir sesi var iki beygirin kişnemesini yan yana getir o galınlığa ulaşmaz. Allah'ın yarattığına çirkin denilmez ya mübarekte bir burun var patlıcandan uzun. Bir de son model Amarikan got pantolu geymiş ayaana. Dırnaklarını sormaya hiç gerek yok, eger yazıda tarlada elinize geçse dört sene çapa biletmezsiz Evvelallah. Ben döndüm geldim anam Neyittin oğlum" dedi "Hayırlı günler inşallah hayırlı habernen geldin?" "Vallahi ana" dedim âşıkların bir âdedi var her şeyi sazınan söyler. Ben de dedim senin şu acer gelinini yani yeni gelinini sazımla söyleyim. Beğenip beğenmediğimi de dinle." dedim, Anama şöyle dedim:

Dokunmayın heç hatıra¹²⁰

Gören selavat getire

¹¹⁹ Pıskıllanmak: Süslenmek.

¹²⁰ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

Burnu tam yarım metire

Anamın acer gelini¹²¹

Sanmak lafın oldu meğer¹²²

Utansa boynunu eğer

Amarikan kotu giyer¹²³

Anamın acer gelini¹²⁴

Güneş doğar bizi yakar¹²⁵

Sular hendeğine akar

Sesi beygir gibi çıkar¹²⁶

Anamın acer gelini¹²⁷

Sevmeyenin gülü solur

Kötüler arkada galır

Müze hediye olur¹²⁸

Anamın acer gelini¹²⁹

Gül Ahmet sazın telledir¹³⁰

Maşuka bahçe güllendir

Gaynaniya iş belledir

Anamin acer gelini¹³¹ (YT16)]

¹²¹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

¹²² 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹²³ İkinci tekrarda “*Sıkırmalı pontil giyer*” şeklinde tekrarlanmıştır.

¹²⁴ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

¹²⁵ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹²⁶ İkinci tekrarda “*beygir*” yerine “*boru*” ifadesi kullanılmıştır.

¹²⁷ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda “*acer*” yerine “*gosga*” ifadesi kullanılmıştır.

¹²⁸ İkinci tekrarda “*Vallahi müzeye gonur*” şeklinde tekrarlanmıştır.

¹²⁹ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

¹³⁰ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹³¹ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda “*acer*” yerine “*gosga*” ifadesi kullanılmıştır.

Temelî'nin programında kendisinin yanı sıra stüdyo misafirleri de hikâye anlatmışlardır. Bu örneklerden biri de programa konuk olan Âşık Celâlî'nin serencamıdır:

[Yıl 1973-74'ler. Van'ımızda Kız Öğretmen Okulu var. Okul müdürü beni sık sık okula götürüyor; diyor ki "Celâl'in edebiyatı gelişsin, dinlesin. İlim irfan, derslere girsin... Böyle, orada birçok arkadaşlar edindim. Kız-erkek arkadaşlar... Hepsiyle dost olduk. Van'ın güzel yerlerine, Muradiye Şelalesi, Van Gölü -biz Van Denizi diyoruz- efendim, Kekik Bulağı, Hoşap Kalesi vs. çok güzel yerleri var. İnşallah sizler de bir gün nasip olur gezersiniz. Şimdi, arkadaşlar edindik erkek-kız dedik. Hep beraber gezmeye gidiyoruz. Bunlar bana dörtlükler söylüyorlar, ayak veriyorlar. Bazı maniler okutuyorlar; deyişler, hikâyeler anlattırıyorlar. Bunların içinde bir kız var ki beni hiç konuşturmuyor. Hiçbir şey söylemiyor. Benimse kulağım dörtte üçü o kızda, dörtte biri diğerlerinde. Bekliyorum ki bir şey desin. Nihayet o gün geldi. Fazla kafanızı ağrıtmayayım. O güzelim Van'ın Edremit ilçesi var. Göle böyle bakışlı o bahçede oturduk. Her kuş kendi mah-rûbasını yâd ediyor. Bülbüller ötüyor, martılar denizde ötüyor. Böyle... Aniden dedi ki "Âşık Celâlî, sana bir şey söyleyeyim?" "Söyle." dedim. İşte, zaten bekliyorum ya yıllardır söylemiyorsun. Kalbimden dedim tabi kendisine diyemiyorum ya bunu. "Ben bir şey istersem." dedi. "Bir dörtlük sorsam sana, okuyabilir misin? Deyiş yapabilir misin?" "Yaparım." dedim. Dedi ki "Biz geliyoruz gölü, gülü seyretmeye, ya sen neyi seyretmeye geliyorsun?" Çok da güzel bir ayak vermiş oldu. Ben de "Kalemin var mı?" dedim. "Var." dedi. Hani Azeri'de bir bayatı var. Sözde aynı, manada ayrı:

Men âşık yazana kaldı

Kış gitti yaza ne kaldı

Kalemin ne suçu var

İnsaf yazana kaldı

Günde günde men

Gölgede sen günde men

Yılda bir kurban olar

Sana gurban günde men

"Seni" Bakalım ne dedik? "Gülü, gölü seyretmeye geliyorsun" o yazdı, ben söyledim. Bakalım, sizlere armağan olsun:

Sevdiğim sen ile seyrana gidek

Sen çölü seyreyle ben ise seni
Kırda gül toplayıp muhabbet edek
*Sen gülü seyreyle ben ise seni*¹³²

Sabah faslı çıksak Erek Dağı'na
Öğlen insek Edremit'in bağına
İkinci çekilsek göl kırağına
*Sen gölü seyreyle ben ise seni*¹³³

Uğrayalım Zerine Bata Bulağa
Zülfün tara su damlasın yanağa
Akşam dönek evimize otağa
*Sen tülü seyreyle ben ise seni*¹³⁴

Celâl der mehtaba çikalım bile
Mehtap gibi verir cemâlin şule
Aşkınla yanarak döneyim küle
*Sen külü seyreyle ben ise seni*¹³⁵

Gönül Telinden programına konuk olan Kul Veysel Telli *Senem Hikâyesi*'ni anlatmış ve türküsünü söylemiştir (YT19).

1.2. Destan

Türk sözlü şiirinin en eski türlerinden biri olan destanlar, yeni özellikler yüklenerek 16. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar âşıklar tarafından çoğu zaman irticalen meydana getirilmiş, farklı sözlü kültür ortamlarında bulunan dinleyici¹³⁶ huzurunda ve müzik eşliğinde icra

¹³² 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra her defasında ayrıca tekrarlanmıştır.

¹³³ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra her defasında ayrıca tekrarlanmıştır.

¹³⁴ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra her defasında ayrıca tekrarlanmıştır.

¹³⁵ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra her defasında ayrıca tekrarlanmıştır.

¹³⁶ Özellikle yirminci yüzyıldan itibaren, farklı etkenlere bağlı olarak dinleyici vasfı, izleyici-seyirci tanımlamasına uygun hâle dönüşmüştür.

edilmişlerdir. Destanların yayılması ve çeşitlenerek farklılaşması, ezberlenerek ya da yazıya aktarılmış metinlerin okunmasıyla gerçekleşmiştir. 19. yüzyılda matbaanın ülkemizde kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte yazılı olarak hazırlanmış bir destan metninin matbaada basılarak çoğaltılması ve kalabalıklar karşısında (bazı örneklerde ezgi ile) okunarak satılması, âşık tarzı şiir geleneği destan türünün üretimi ve yayılmasında önemli bir değişim olduğunu söyleyen (Çobanoğlu 2000), âşık tarzı şiir geleneğinde destanları şu ifadelerle değerlendirir:

Büyük bir çoğunluğu 11 ve 8 heceli koşma, çok az bir kısmı mani ve pek nadir olarak da divani şeklindeki örneklerine rastlanılan 5 veya 7 dörtlükten aşağı olmamak şartıyla 130 hatta 150 kıta hacmindeki örnekleri mevcut olan, konu sınırlaması olmaksızın âşık tarafından destan yapmaya değer bulunan bir vak'ayı, bir cisim veya kavramı hikâye ederek anlatan ve sözlü kültür ortamında, âşığın ele aldığı konuyu anlatım tutumuna bağlı olarak geleneksel âşık havaları eşliğinde icra ettiği nazım türüne destan denilmektedir (s. 3).

Âşıkların sevdalarını, kahramanlık olaylarını, günlük olaylarla ilgili kimi durumları farklı anlatım ve ezgi yapısıyla sundukları destanlar, tek bir olayı işlemeleri, uzun olmaları ve ezgi yapısıyla koşmalardan ayrılır. Temel bir olay üzerine kurulu olan destanların konuları, savaş, deprem, kahramanlık olayları, acıklı ve gülünç olaylar olmak üzere oldukça geniştir (Artun 2005: 129).

Âşıklık geleneğinde önemli bir yere sahip olan destanlar, canlılığını korumakta ve üretilmeye devam etmektedir. Taşlıova'nın programlarında geleneğin örneklerine yer verilmesinin yanı sıra verilen örneklerin tür ve şekil bilgileri de dinleyicileriyle paylaşılmıştır. Şeref Taşlıova, programı içerisinde âşık tarzı destan geleneğinin örneklerinden sunarken “destan” konusunda açıklayıcı bilgiler vermiştir:

[Evet değerli dinleyenlerim, bizim destanlarımız vardır. Türk edebiyatında destan uzunca şiidir veya uzunca bir hikâye terimidir, hikâye tavrıdır. Bunları işte Manas vardır; daha çok Gilgamiş Destanları vardır, Köroğlu Destanları vardır; halk hikâyeleri vardır. Ama bu destanlar neye söylenir? Bu destanlar bir varlığa söylenir; bir görülen şeye söylenir. Bunlardan birisi de bizim Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki hepimizin yüz akı olan, Türk milletinin yüz akı olan GAP Projesidir. Buna da Şeref Taşlıova'nın yazmış olduğu ve bir sanatçının da aynı zamanda bestelemiş olduğu “GAP Destanı”ni sizlere armağan ediyorum. Sanıyorum ki bu da sizleri mutlu edecektir:

Harran uyanacak derin uykudan

Sevgi koklayacak her damla sudan¹³⁷

Dicle'yle Fırat'a çelik bir beden¹³⁸

Vatanımın sevgi şükranıdır GAP¹³⁹

Güneşin su ile barıştığı yer

Bereketin toprağa karıştığı yer¹⁴⁰

Mazide tarihin yarıştığı yer¹⁴¹

Geleceğin geniş meydanıdır GAP¹⁴²

İnsanlara huzur yuvaya dirlik

Mahsule bereket vatana birlik¹⁴³

Yaşama sevinci en büyük varlık¹⁴⁴

Umut başağının harmanıdır GAP¹⁴⁵

Metheyledim elimdeki saz ile

Anlatmakla bitiremem söz ile¹⁴⁶

Herkes onu görmelidir göz ile¹⁴⁷

Şeref'in dilinin destanıdır GAP¹⁴⁸ (ŞT8)]

Âşıklar Meclisi'nde sunulan destanlardan biri de Tokatlı Âşık Eşref'in "Yemek Destanı"dır:

Bir destan söyleyim verin şu sazı

¹³⁷ 1. ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

¹³⁸ 3. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹³⁹ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁴⁰ 1. ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁴¹ 3. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁴² 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁴³ 1. ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁴⁴ 3. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁴⁵ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁴⁶ 1. ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁴⁷ 3. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁴⁸ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

Pelit odunundan yaksınlar közü
Yayla Pınarında bir görpe guzu
Anam bişirse de ah ben de yesem¹⁴⁹

Üşüdür garibi gurbetin gışı
Zaten onun gurbet gezmekdür işi
Gatmerli gömbeyi de yağlıca bişi
Anam bişirse de ah ben de yesem

Ölsem bu gurbette ararlar beni
Unutamam ana ölsem de seni
Tepsiye bağlanmış gızarmış sini
Anam bişirse de (dostlar) ah ben de yesem

Varıp da köyüme vereyim yanı
Dönderme çökelekli getirin hanı
Etinen gavrulmuş acı soğanı, mihlamayı¹⁵⁰
Anam bişirse de ah ben de yesem

Gurbette ne yesem köyü dutmuyo
Aşlıkbulgur bizim evden bitmiyo
Madımak pancarı da gözden getmiyo
Anam bişirse de ah ben de yesem

Köyümde bulunsam geçen her bayram

¹⁴⁹ "ah bende yesem" ifadeleri her dörtlüğün sonunda iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁵⁰ "mihlamayı" diyerek açıklamasını da mısra sonuna ekliyor.

Verseler içerim bir barkaç ayran
Öymecinen bu garnımı doyuram
Anam bişirse de ah ben de yesem

Mercimek nohudun olur yemeği
Yahniyle keşkek de yakar damağı
Böğürce mantının çoktur emeği
Anam bişirse de ah ben de yesem

Gaynana guyoyu görse şaşırır
Gaygana yediri her gün aşırır
Kötü garı tencereyi daşırır
Anam bişirse de ah ben de yesem

Ağustosta olsa kömüş yoğurdum
Kiren ezmesinden içsem bi yudum
Darı güdüllü degaldı umudum
Anam bişirse de ah ben de yesem

Herkese güzeldir doğduğu köyü
Sakızlı küpte dönmüş turşuyu
Fırın ekmeğiyen biberli suyu/ ekmaşını
Anam bişirse de ah ben de yesem

Gabak çiçeğinden dolma doldurun
Pezük ütmeğinden turşu doldurun

Bizde olmuyanı elden buldurun
Anam bişirse de ah ben de yeşem

Her gün dometsli olsun pilavım
Yanında olursa armut hoşafım
Piliç horoza da o gadar tavım
Anam bişirse de ah ben de yeşem

Sac altında bişmiş haşhaşlı çörek
Onu da yimeğe çalhama gerek
İsteyip gısmeti olana vererek
Anam bişirse de ah ben de yeşem

On dört on beşinde oldum everin
Kime hizmet etsem aldım eferin
Etlı bamya çiğ köfteyi severim
Anam bişirse de ah ben de yeşem

Çökeliği keşi süt ile gaymak
Şekerli avuza da bilmem ki doymak
Tahılın unundan bekmezli goymak
Anam bişirse de ah ben de yeşem

Niksar Ovası'nın ağca mısırı
Gavunu garpuzu herkes ısırı
Kimisi bat sever kimi gısırı

Anam bişirse de ah ben de yesem

Gürgen odunuynan yanarsa ocak
O zaman ısınır bizim ev ancak
Tarhana çorbasını her sabah sıcak
Anam bişirse de ah ben de yesem

Gara lastiğinen geydim çarığı
Başıma sarmadım hoca sarığı
Garnıbaharınan garnıyarığı
Anam bişirse de ah ben de yesem

Giderisem gelir deyin gözleme
Azığıma goyun yağlı bazlama
Sazan balığından iki közleme
Anam bişirse de ah ben de yesem

Bıldırcın dolması kehlik kebabı
Acı doyurmanın vardır sevabı
Kelem hellesinin anam erbabı
Anam bişirse de ah ben de yesem

Goyun yoğurdundan bir taze cacık
Duzsuz yağı balı görünce acık
Cevizli gadayıftan ah olsa ecük
Anam bişirse de ah ben de yesem

Saya yağdan maharnayı yapsalar
Üstüne de çökeleği sepseler
Aç olanlar yerken doklar baksalar
Anam bişirse de ah ben de yesem

Gızarmış tavuğa hoştur dalması
Gabuğyunan Tokat alması
Üzüm yaprağından tevek dolması
Anam bişirse de ah ben de yesem

Havyarı görmedim duydum adını
Damak yine arar eski tadını
El evinde yiyen yolda yadını
Anam bişirse de ah ben de yesem

Bu sevdalık beni eyledi hasta
Hastaya getirin çorbayı tasta
Sütlaç, muhallebi, pilaki, pasta
Anam bişirse de ah ben de yesem

Beş on tane piyaz olsa yumurta
Sıcak fetal de olusa orda
Çayı demli içerim gaveyi orta
Anam bişirse de ah ben de yesem

Sanmayın Eşref'i bu gadar açtır
İnsan olan her yimeğe muhtaçtır
Ananın bişirdiği melhem ilaçtır
Anam bişirse de ah ben de yesem (ŞT4)

1.3. Divan

Âşıkların XVII. yüzyıldan itibaren Divan şiirinin etkisi ile aruz vezni ile şiirler söyledikleri bilinmektedir (Günay 2005: 58). Âşıkların kullandığı aruzlu türlerin başında "divanî" olarak da anılan ve kalıptan ziyade özel bir ezgiyle okunmasından dolayı bu şekilde adlandırılan divanlar gelmektedir. Aruzun *fâilatün fâilatün fâilatün fâilün* kalıbıyla gazel, murabba, muhammes, müseddes, musammat biçiminde yazılır (Dilçin 2005: 354). . Divanların *musanna divan* ve *ayaklı <yedekli> divan* denilen şekilleri de vardır (Onay 1996: 181; Dizdaroğlu 1969: 123). Divan söyleme, yüzyıllar boyunca âşık edebiyatı içinde önemli bir yere sahip olmuştur. Âşık Ömer ve Gevherî, divan söyleyen halk şairlerinin başında gelen isimlerdir.

Ahmet Talat Onay (1996), aruz kalıplarıyla yazılan şiirlere halk şairleri tarafından divan denildiğini fakat divanın "...on beş heceli, imale ve zihaf sayesinde aruza tetâbuk eden şiirler" (s. 181) olduğunu ifade eder. Şeref Taşlıova (2014)'nın âşıklık geleneğindeki divan ile ilgili açıklamaları, ölçüsü hece olan bir tür olduğunu açıklar niteliktedir: "Divan dediğimiz Divan Edebiyatındaki “divan” değildir. Divan, âşıklık geleneğinde on beş heceli şiir türüdür. Divan, âşık meclislerinin ilk açılışında, halk hikâyelerinin ilk başlangıcında söylenir."¹⁵¹

XIX. yüzyıl İstanbul, Kastamonu, Konya ve Doğu Anadolu âşık fasıllarında divanlar önemli bir yere sahiptir. İstanbul âşık fasıllarında reis-i âşikan faslı açtıktan sonra meclisteki bütün âşıkların topluca bir divan okumalarını, her âşığın ayrı ayrı birer divan okuması takip etmiştir. Divan ile başlayan faslın ilerleyen bölümlerinde tekrar divan okunur. Kastamonu ve Konya¹⁵² âşık fasıllarının divan ağırlıklı olması, divanın ne kadar

¹⁵¹Bu bilgiler <http://cukurovaturk.com/%C3%A2sik-seref-tasliova-ile-roportaj-2612.aspx> adresinde yayımlanan 19.07.2014 tarihli Şeref Taşlıova röportajından alınmıştır.

¹⁵² Ali Yakıcı (2001), Konyalı Âşık Mehmet'in şiirlerinin bulunduğu bir yazmada "tuluat divan" terimine rastlandığını; bu terimle ilgili kesin bilgiler olmamakla birlikte yapı bakımından farklılık göstermeyen bu divanın makam ve yöntem bakımından âşıklık geleneği içinde yeni bir terim olabileceğini ifade etmektedir (s. 76).

önemli olduğunun göstergesidir. Doğu Anadolu âşıklık geleneğinde, fasıllara divanla başlanması vazgeçilmez bir kuraldır (Günay 2005: 55-118; Düzgün 1998: 209).

Âşıklık geleneğinin doğal icra ortamlarında âşık fasıllarında önemli bir yer tutan divan söyleme, radyo programlarında da karşımıza çıkmıştır. *Şeref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi* programında kayıtlardan divan örnekleri çalınmıştır. *Gönül Telinden* programında ise program divanla açmaya gayret edilmiş ve divanın özelliği sık sık vurgulanmıştır. *Gönül Telinden* programının çalışmamızın içerisinde kullandığımız 20 program yayınının 14'ü divanla başlamıştır¹⁵³.

Şeref Taşlıova'nın programlarında, Murat Çobanoğlu'nun "İncitmesin" divanı sunulmuştur:

Söyleyin yüce dağa dumanı incitmesin¹⁵⁴

Bir gün gelen bir gün gider her canı incitmesin

Bu dünya bir han gibidir gelenler yolcu olur

Bırak yoluna yürüsün kervanı incitmesin¹⁵⁵

Nefsine hambal olma ki gaybedersin canını¹⁵⁶

Aziz beslersin canını toprag emer ganını

Gün gelir ki o da bir gün alır gendi canını

Söyle Ya Rab Ezreil'e insanı incitmesin¹⁵⁷

Çobanoğlu bilir misin bu dünyada bahtını

Ağrı kadar yükselsen de felek yıkar tahtını

Söyleyin o ağaya versin onun hakkını

Gece gündüz goyun güden çobanı incitmesin¹⁵⁸

¹⁵³Çalışmamızda kullandığımız program kayıtları içerisinde divan okunmadan başlayan programlar YT2, YT3, YT4, YT5, YT6, YT13 numaralı programlardır.

¹⁵⁴ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁵⁵ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁵⁶ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁵⁷ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda 4. mısrada "Ya Rab" yerine "Mevlâm" şeklinde söylenmiştir.

Yakup Temelî'nin programları içinde sunucu âşık ve konuklardan dinlediğimiz divan örnekleri şunlardır:

Tüccarî'den¹⁵⁹:

*Dü çeşmim ağlamaktan gözleri yaş incidir
Gadir gıymat bilmeyenler yaren yoldaş incidir
Dinle sözüm al nasihat konuşma cahil ile
Cahil de bir kem göz var ki değse bin baş incidir¹⁶⁰*

(Konuk: Çok sağ ol üstad!)¹⁶¹

*Gadir Mevlâ'm sebatkâr kıl bezirgânlar şanına
Yüküm mücevher yüküdür bakır çatmam yanına
Sarraf olan gıymet biçer lalıma mercanıma
Sarraf olmayan ne bilsin sanır her daş incidir¹⁶²*

*Kamil ile herş¹⁶³ olmayan kendini evlâ bilir
Gel konuşma cahil ile özünü derya bilir
Der Tüccarî yar elinden çektiğim Mevlâ bilir
Mevsim ihtiyar olanda dağları gış incidir¹⁶⁴ (YT17)*

Temelî'den¹⁶⁵:

Seyredip de kâinata şaşıyorsun ey gönül

¹⁵⁸ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda 4. mısradaki "goyun güden" yerine "feryat eden" şeklinde söylenmiştir.

¹⁵⁹ Bu divan Âşık Temelî tarafından söylenmiştir.

¹⁶⁰ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁶¹ Geleneksel icrada dinleyenler beğenilerini âşığa "Sağol âşık, varol âşık" gibi ifadelerle sunarken program konukları da ıca aralarında çalıp söyleyene beğenilerini bu şekilde bildirmişlerdir.

¹⁶² 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁶³ Herş olmak: haşır olmak.

¹⁶⁴ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁶⁵ Bu divan Âşık Temelî tarafından söylenmiştir.

*Hakk'ın yüce hikmetiyle coşuyorsun ey gönül
Şöyle düşün niye geldin bu yalancı dünyaya
Elbet ki bir gaye için yaşıyorsun ey gönül¹⁶⁶*

*Bir tek yârim var ya bilmem dahi neyi ararsın
Ne bir merhem oluyorsun ne bir yara sararsın
Gün gelir ki çok sevdiğin dostlarını gırarsın¹⁶⁷
Ara sıra sen haddini aşıyorsun ey gönül¹⁶⁸*

*Temelî'yim bütün dünya senin olsa fayda ne
İster isen başın göğze erişip de değsene
Şu üç günlük dünyada bir sen padişah olsan ne
Ölüm sana sen ölüme goşuyorsun ey gönül¹⁶⁹*

Kasapoğlu'ndan (Hekim Divanı)¹⁷⁰:

*Aziz Allah'ın seversen açma yaramı hekim
Benim derdim bana yeter olma haramî hekim
Ne sen derdimi bilersen ne ben dertten gurtulam
Ağ ile gapat üstünü gizle yaramı hekim*

*Çağır gelsin Eflatun'u Lokman ile beraber
Yarsın benim bu bağırimi hele baksın neler var
Yürek yanar ciğer yanar diş sızıldar dert uzar
Düşmanlarım al giysin dostum gara mı hekim*

¹⁶⁶ 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁶⁷ İkinci tekrarda "gün gelir ki" yerine "zaman zaman" şeklinde söylenmiştir.

¹⁶⁸ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁶⁹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁷⁰ Bu divan stüdyo konuğu Behramî tarafından söylenmiştir.

Sanma ki men gocalmışam Eyüpler hanesiyem
Ehl-i dilem çok bilirem yetimler anasıyam
Bana derler Gasapoğlu hicri gam hanasıyam¹⁷¹
Bir zalıma rast gelmiştim kesti çaremi hekim¹⁷² (YT1)

Mevlüt İhsanî'den¹⁷³:

Oyununa yüz yenilmiş yar ararsaz işte ben
Gül dibinde gan ağlayan har ararsaz işte ben
Yaktı yıkdı firan etti feleğin fırtınası
Dolu dövmüş sel götürmüş yar ararsaz işte ben

Bülbül ötmez bayguş gitmez yıkılmış viraneyim
Al gazmayı vur bağrıma geleceksen gelmeyim
Yıllar yılı eğlenmeyen durmayan pervaneyim
Odunum var ateşim yok gor ararsaz işte ben

Mevlüt İhsan ağlayarak çaldım gamlı sazımı
Yüz bin dostum vardır amma toprak çeker nazımı
Adana'da ağustosta bulamadım yazımı
Ağrı gibi başı duman gar ararsaz işte ben (YT18)

Mahmut Karataş ve Temelî'den¹⁷⁴:

Sıtkı dille sığılmışam Rahman'ın aşığıyam

¹⁷¹ İkinci tekrarda “*Bana derler Gasapoğlu yetimler anasıyam*” şeklinde söylenmiştir.

¹⁷² 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısranın ikinci tekrarında “*zalıma*” yerine “*soysuza*” şeklinde söylenmiştir.

¹⁷³ Bu divan stüdyo konuğu Mahmut Karataş tarafından söylenmiştir.

¹⁷⁴ Bu divan stüdyo konuğu Mahmut Karataş ve Yakup Temelî'nin karşılıklı söyleşmesi şeklindedir. Divanı Karataş başlatmış, Temelî ardından gelmiştir. 1. ve 3. dörtlükleri Mahmut Karataş, 2. ve 4. dörtlükleri Yakup Temelî söylemiştir.

Muhammet öz nurundandır Gur'an'ın aşığıyam

Türlü türlü rızığını bizlere pay eyleyen

Bin bir isim sahibidir Rahman'ın aşığıyam

İnsanoğlu bir âlemdir sır içinde gizlidir

Can içinde can ararsan var içinde gizlidir

Hak Teâla gudretinden hamd eyledi âlemi

Âlem içinde âlem var zar içinde gizlidir

Âşık Mahmut yıllar yılı öz özüne dolanır

Garişır şaşkın çayına deryalarda bulanır

El vurmayın Hakk yarası çıban olur sulanır

Dokdur hekim istemem Lohman'ın aşığıyam

Temelî'yim iman ettim derim Amentü Billah

Yalnız sana şükrederim Ya Rab Elhamdülillah

Ey gudreti sonsuz olan ol gani Settar Allah

Doksan dokuz adın vardır Bir içinde gizlidir (YT9)

1.4. Koçaklama

Koçaklamalar kahramanlığı, yiğitliği, yurt sevgisini, savaş ve dövüşleri coşkun ve yiğitçe bir üslûpla dile getiren koşmalardır (Kaya 2007: 435; Dilçin 2005: 341). Yiğitleme olarak da bilinir (Artun 2005; 127). Âşık edebiyatında koçaklamalarıyla ünlü şairlerin başında Köroğlu ve Dadaloğlu gelir.

Radyo programlarında koçaklama örneklerine yer verilmiştir. Şeref Taşlıova, incelediğimiz programlarında geleneğin çeşitli türlerine yer vermiştir. Programının yapısı gereği, daha çok âşıkların ve sanatçıların eserlerini kayıtlardan yayımlamıştır. Programları içinde âşıkların seslerinden koçaklama <yiğitleme> örneklerini sunmuştur:

[Bir koçaklama bir yiğitleme armağan edelim sizlere. Çukurova'ya gidelim. Şöyle Gavur Dağları'ndan seslensin Gül Ahmet Yiğit Dadaloğlu söylüyor...

(Ah ey) benden selam söylen Mürsel oğluna (aman oğluna)

Asi suyu (da) dalgalanıp coştı mu (beyler oy oy)

(Hele) şirin olur (da) Bahadır'ın güzeli (güzeli)

Bölük bölük (de) Binboğa'ya göçtü mü (göçtü mü beyler oy)¹⁷⁵

(Ah ey) Adana'ya Divan Harbi gurunca (hele gurunca)

On yedi bey (de) o celseye varınca (beyler oy oy oy oy)

(Hele) Derviş Paşa da iskân emri verince (verince)

Gozanoğlu beyliğinden düştü mü (düştü mü beyler oy)¹⁷⁶ (ŞT5)]

Âşık edebiyatında destanlarıyla olduğu kadar koçaklamalarıyla da ünlü âşıklardan biri de Âşık Şenlik'tir. Yaşadığı coğrafya, hayatı ve edebî kişiliği onu önemli koçaklama şairlerinden biri yapmıştır. Koçaklamalarında Koroğlu ve Dadaloğlu'nun edası vardır (Aslan 1992: 32). Şeref Taşlıova, programlarında Şenlik'in ünlü "93 Koçaklaması"nı okumuştur:

Ehl-i İslam olan işitsin bilsin

Can sağ iken yurt vermeyiz düşmana

İsterse düşmanın hepsi gelsin

Can sağ iken yurt vermeyiz düşmana

Kuşanın kılını giyinin donu

Kavga bulutları sardı dört yanı

Arttı koç yiğidin şan alma günü

Can sağ iken yurt vermeyiz düşmana

¹⁷⁵ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁷⁶ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

*Askerlerin bölük bölük bölünür
Sandınız mı Kars Kal'ası alınır
Boz atlar üstünde gılınç çalınır
Can sağ iken yurt vermeyiz düşmana*

*Şenlik ne durursuz atları binin
Sıyra kılınç düşman üstüne dönün
Artacaktır şanı bu Türkiye'nin¹⁷⁷
Can sağ iken yurt vermeyiz düşmana (ŞT5)*

Âşık Şeref'in programlarında zaman zaman karşılaştığımız koçaklama örneklerinden biri de Murat Çobanoğlu'nun sesinden yayımladığı *Kiziroğlu*'dur:

Bir hışm ile geldi geçti peh peh peh peh
Kiziroğlu Mustafa Bey hey hey heey
Hışmı dağı deldi geçti
Ağam kim, paşam kim, nigâr kim,
Gözüm kim, Hanım kim, kim, kim,
Kiziroğlu Mustafa Bey
Bir beyin oğlu
Zor Bey'in oğlu

Vay ben ona eş olaydım peh peh peh peh
Anadan on beş olaydım hey hey heey
Keşke onla gardeş olaydım
Ağam kim, paşam kim, nigâr kim,
Gözüm kim, Hanım kim, kim, kim,
Kiziroğlu Mustafa Bey
Bir beyin oğlu
Zor Bey'in oğlu

Bir atı var ala paça peh peh peh peh
Mecel vermez Kırat kaça hey hey heey
Az galdı ortamdanda biçe

¹⁷⁷ Âşık, şiirde üçüncü mısraın sonunda geçen "Al-Osman'ın"ı okurken değiştirmiş; "Türkiye'nin" şeklinde söylemiştir.

Ağam kim, paşam kim, nigâr kim,
gözüm kim, Hanım kim, kim, kim,
Kiziroğlu Mustafa Bey
Bir beyin oğlu
Zor Bey'in oğlu

Hay edende haya teper peh peh peh peh
Huy edende huya teper hey hey heey
Köroğlu'nu suya teper
Ağam kim, paşam kim, nigâr kim,
Gözüm kim, Hanım kim, canım kim, kim, kim,
Kiziroğlu Mustafa Bey
Bir beyin oğlu
Zor Bey'in oğlu

Yakup Temelî, *Gönül Telinden* programının kapanışını "geleneğe uygun olarak" Köroğlu, kahramanlık türküleri ve/veya kırık havalarla yapmıştır. Genellikle, fasıllarda olduğu gibi, kapanışı stüdyo konuklarıyla birlikte yapmıştır. Program kapanışlarında dinlediğimiz bazı örnekler şunlardır:

Koro Halinde:

*Ağzı deyip soğuk sudan içmeyen*¹⁷⁸

Kâmil meclisinde sırın açmayan

*Evde hanımına sözü geçmeyen*¹⁷⁹

*Çıkar meydanlara gahraman olur*¹⁸⁰

*Keleşlerim goymaz alırlar öcü*¹⁸¹

Nice goç yiğidim yüklendi göçü

*Kurt elinden kurtulursa bir keçi*¹⁸²

*Takar boynuzunu gergedan olur*¹⁸³

¹⁷⁸ "içmeyen" kelimesi mısra sonunda "hele içmeyen" şeklinde ikinci defa tekrarlanmıştır.

¹⁷⁹ "geçmeyen" kelimesi mısra sonunda "hele geçmeyen" şeklinde ikinci defa tekrarlanmıştır.

¹⁸⁰ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısradaki "gahraman olur" ifadesi mısra sonunda iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁸¹ "öcü" kelimesi mısra sonunda "hele de öcü" şeklinde ikinci defa tekrarlanmıştır.

¹⁸² "keçi" kelimesi mısra sonunda "hele bir keçi" şeklinde ikinci defa tekrarlanmıştır.

¹⁸³ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısradaki "gergedan olur" ifadesi mısra sonunda iki defa tekrarlanmıştır.

*Köroğlu bu yolda sararıp solsa*¹⁸⁴
Meydanıma yüz bin düşmanım dolsa
*Züğürdün cebinde üç gurus olsa*¹⁸⁵
*Mühür bende deyi Süleyman olur*¹⁸⁶ (YT7)

Koro Halinde:

*Sıçradı çıktı meşeden*¹⁸⁷
Atladı daldan meşeden
Yaldızlı billûr şişeden
*Oğlum mey doldur mey doldur*¹⁸⁸

*Ceng edende atar nara*¹⁸⁹
Gönlüm uğradı efkâra
Haber verin Gül Nigar'a
*Oğlum mey doldur mey doldur*¹⁹⁰

*Yaşa goç Köroğlu yaşa*¹⁹¹
Yazılanlar gelir başa
Kılıcını çaldı taşa
*Oğlum mey doldur mey doldur*¹⁹² (YT18).

¹⁸⁴ “solsa” kelimesi mısra sonunda “baba bir solsa” şeklinde ikinci defa tekrarlanmıştır.

¹⁸⁵ “olsa” kelimesi mısra sonunda “hele bir olsa” şeklinde ikinci defa tekrarlanmıştır.

¹⁸⁶ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. Dördüncü mısradaki “Süleyman olur” ifadesi mısra sonunda iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁸⁷ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁸⁸ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda “oğlum” yerine “Ayvaz” şeklinde söylenmiştir.

¹⁸⁹ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁹⁰ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda “oğlum” yerine “Ayvaz” şeklinde söylenmiştir.

¹⁹¹ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁹² 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda “oğlum” yerine “Ayvaz” şeklinde söylenmiştir.

1.5. Güzelleme

Güzelleme, bir güzeli, bir kişiyi, bir yeri, bir atı ya da bir doğa parçasını anlatmak veya övmek amacıyla yazılan, aşk, ayrılık, hasret gibi konuların işlendiği şiirlerdir. Kimi araştırmacılarca (Onay 1996: 296; Boratav 1968: 344; Dilçin 2005: 337; Oğuz 2001: 19) tür kavramı içinde değerlendirilen güzellemenin koşma nazım şeklinin konularına göre tasnif edilmesi içinde gösterildiği de olmuştur (Artun 2005: 127). Âşık edebiyatında güzelleme örnekleri geniş yer tutmaktadır.

Radyo programlarında hem canlı icralarda hem de kayıttan yayımlanan deyiş ve türküler arasında güzelleme örnekleri geniş yer tutmuştur¹⁹³. Programlarda sunulan güzelleme örnekleri arasında sevgilinin anlatıldığı ve övüldüğü deyişlerin yanı sıra "memleket güzellemeleri"ne de rastlıyoruz¹⁹⁴. Programlarında çalınan güzelleme örneklerinden bazıları şunlardır:

*Bugün ben bir güzel gördüm*¹⁹⁵

Bakar cennet sarayından

Kamaştı gözümün nuru

*Onun hüsnü cemalından*¹⁹⁶

*Bahçenin kapısın açtım*¹⁹⁷

Sanırsın cennete düştüm

Yâr ile تنها buluştum

*Güzel kızardı hicabından*¹⁹⁸

*Bahçede açan bir güldür*¹⁹⁹

Dalında öten bülbüldür

¹⁹³ Programlarda sunulan deyiş ve türkülerin sayısı oldukça fazladır. Sunulan örneklerin tamamını buraya almamız mümkün olmamıştır. Konu başlıkları altında verdiğimiz örnekler, programlar içinde yaptığımız seçmelerden oluşmaktadır. "Güzelleme" başlığına aldığımız örnekler de bu açıdan değerlendirilmelidir.

¹⁹⁴ Programlarda çalınıp söylenen deyişlerin yanı sıra dinleyicilerden gelen şiirler arasında güzelleme örnekleri de sunulmuştur.

¹⁹⁵ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁹⁶ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁹⁷ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁹⁸ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

¹⁹⁹ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

*Sefil Emrah sana kuldur
Bağışla geç günahından²⁰⁰ (YT3)*

*Sevdiğim sen ile seyrana gidek
Sen çölü seyreyle ben ise seni
Kırda gül toplayıp muhabbet edek
Sen gülü seyreyle ben ise seni²⁰¹*

*Sabah faslı çıksak Erek Dağı'na
Öğlen insek Edremit'in bağına
İkinci çekilsek göl kırağına
Sen gölü seyreyle ben ise seni²⁰²*

*Uğrayalım Zerine Bata Bulağa
Zülfün tara su damlasın yanağa
Akşam dönek evimize otağa
Sen tülü seyreyle ben ise seni²⁰³*

*Celâl der mehtaba çikalım bile
Mehtap gibi verir cemâlin şule
Aşkınla yanarak döneyim küle
Sen külü seyreyle ben ise seni²⁰⁴ (YT19)*

²⁰⁰ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²⁰¹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra her defasında ayrıca tekrarlanmıştır.

²⁰² 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra her defasında ayrıca tekrarlanmıştır.

²⁰³ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra her defasında ayrıca tekrarlanmıştır.

²⁰⁴ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra her defasında ayrıca tekrarlanmıştır.

*Yeşile bezenmiş dağlar*²⁰⁵

Ne güzeldir bizim eller

Mor sümbüllü bahçe bağlar

*Ne güzeldir bizim eller*²⁰⁶

Kayasında keklik öter

Ovasında güller biter

Kokusu cihana yeter

*Ne güzeldir bizim eller*²⁰⁷

Halbaba'nın eteğine

Mor sümbüllü çiçeğine

Erozan gurban köyüne

*Ne güzeldir bizim eller*²⁰⁸ (YT4).

1.6. Taşlama

Folklor ürünlerinin işlevlerinden hoş vakit geçirme, eğlenme ve eğlendirme, toplumsal değerlere destek verme, eğitime, kültürü gelecek kuşaklara taşımaya ek olarak İlhan Başgöz (1986), protesto işlevini ilave etmiştir. Folklorun sadece toplumsal düzenin işleyişine destek vermekle kalmadığını, aynı zamanda aksayan yönler de işaret ettiğini söyleyen Başgöz, âşıkların karşılaştıkları aksaklıklara karşı kayıtsız kalmadıklarını ve bu aksaklıkları protesto geleneğiyle yergi ve taşlamalarında dile getirdiklerini ifade eder (s. 186).

Âşık şiirinde taşlamaların özelliklerini yüzyıllara göre açıklayan Artun (2005), XVII. yüzyıldan itibaren âşık şiirinde çok sık görülen taşlamaların sosyal normları düzenleyen, toplumun ve devletin aksayan yönlerini dile getiren ve âşık şiirinin gerçekçi

²⁰⁵ “memleket güzellemesi” olarak ifadelendirilen bu şiir, programa konuk olan Erozan tarafından okunmuştur.

²⁰⁶ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²⁰⁷ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²⁰⁸ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

boyutunu ortaya çıkaran toplumsal bir işleve büründürdüğü şiirler olarak görür (s. 186-187).

Sözlü icra ortamlarda gerekli gördüklerinde devlet yöneticilerini eleştirmekten çekinmeyen âşıklar, elektronik kültür ortamlarındaki icralarında toplumsal ve bireysel eleştirilere ağırlık vermişlerdir. XXI. yüzyıl geleneğinde icraların kayıt altına alınması, âşıkların bu tutumunda etkili olmuştur. Kültürel yozlaşma, toplumsal aksaklıklar, terör gibi konular, son dönem şiirlerinde en çok karşımıza çıkan temalardır.

İcraların elektronik terkipini şekillendiren mekânlardan olan radyolardaki taşlama örnekleri, gerek program sunucusu âşıkların gerek konukların gerekse dinleyicilerden gelen yergi şiirlerinden oluşmuş; radyo programlarında oldukça rağbet görmüştür²⁰⁹.

İncelediğimiz programlardan Âşıklar Meclisi'nde, Âşık Kul Nuri'nin sesinden sunulan taşlama örneği şöyledir:

Bege yemek yakışır

Ye hele begim ye hele

Millet saftır alıştır

Ye hele begim ye hele²¹⁰

Para kaçtı çuvala

Yakala begim yakala²¹¹

Abdallar durmaz goşar

Yigit olan bir yaşar

Fırsat ele bir düşer

Ye hele begim ye hele²¹²

Para kaçtı çuvala

Yakala begim yakala²¹³

²⁰⁹ Temeli'nin programını sık aralıklarla arayan dinleyicilerden İbrahim Bey, her canlı telefon bağlantısında sunucu veya konuklardan taşlama istemektedir.

²¹⁰ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²¹¹ Nakarat olarak 1. ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. .

²¹² 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. .

Devletin malı deniz

Sence yemeyen domuz

Bence yiyenler domuz

Yi hele begim yi hele²¹⁴

Para kaçtı çuvala²¹⁵

Yakala begim yakala²¹⁶

Bu feryadı duyasın

Dört bir yana yayasın

Zehir zıkum yiyesin

Yi hele begim yi hele²¹⁷

Para kaçtı çuvala²¹⁸

Yakala begim yakala²¹⁹

Kul Nuri'yim erirsin

Toprak sıkır çürürsün

Bir gün hesap verirsin

Yi hele begim yi hele²²⁰

Para kaçtı çuvala²²¹

Yakala begim yakala²²²

²¹³ Nakarat olarak 1. ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²¹⁴ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²¹⁵ İkinci tekrarda “çuvala” yerine “ambara” şeklinde söylenmiştir.

²¹⁶ Nakarat olarak 1. ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²¹⁷ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²¹⁸ İkinci tekrarda “çuvala” yerine “ambara” şeklinde söylenmiştir.

²¹⁹ Nakarat olarak 1. ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²²⁰ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrar edilmiştir.

²²¹ İkinci tekrarda “çuvala” yerine “ambara” şeklinde söylenmiştir.

²²² Nakarat olarak 1. ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. .

Yi hele begim yi hele

Yi hele agam yi hele

Zehir zıkum yiyesin

Yi hele begim yi hele²²³ (ŞT1)

Şeref Taşlıova'nın okuduğu ve "mizahî şiir" olarak adlandırdığı Âşık Dertli'nin *Telli Saz*'ı taşlama örneklerinden biridir:

*Telli sazdır bunun adı,
Ne ayet dinler ne kadı,
Bunu çalan anlar kendi
Şeytan bunun neresinde?*

*Venedik'ten gelir teli,
Ardıç ağacından kolu,
Be Allah'ın sersem kulu
Şeytan bunun neresinde?*

*Abdest alsan aldın demez,
Namaz kılsan kıldın demez,
Kadı gibi haram yemez
Şeytan bunun neresinde?*

*İçinde mi dışında mı?
Burgusunun başında mı?
Göğsünün nakışında mı?
Şeytan bunun neresinde?*

*Dertli gibi sarıksızdır,
Ayağı da çarıksızdır.
Boynuzu yok kuyruksuzdur
Şeytan bunun neresinde? (ŞT9)*

²²³ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Yakup Temelî'nin Gönül Telinden programında taşlama örneklerine sık rastlıyoruz. Temelî'nin söylediği taşlama örneklerinden biri şudur:

Hasret kalkınca aradan

Gönül de yâri unuttu²²⁴

Her şeyi irşad eyledik

İnsanlar sırrı unuttu²²⁵

Ses vermiyor eski çağlar

Kimi güler kimi ağlar

Tipi boran olan dağlar

Yağmıyor karı unuttu²²⁶

Elbet ki bak bizde hata

Haksızlar oturmuş tahta

Temelî'yim güller sahte

Bülbüller zârı unuttu²²⁷

Temelî'nin programında Ormanî'nin şiir olarak okuduğu taşlama örneği, insanın doğaya verdiği zarar üzerinedir:

İnsanlar elinde dünya yoruldu

Bir gün yedim ömür boyu acıkmam

Sarı öküzdeki boynuz kırıldı

Bir gün yedim ömür boyu acıkmam

Doğayı tüketti zalim zorbası

²²⁴ İkinci tekrarda "Gönüller yâri unuttu" şeklinde söylenmiştir.

²²⁵ Dörtlüğün bütün mısraları iki defa tekrarlanmıştır. 3. ve 4. mısralar ayrıca tekrarlanmıştır.

²²⁶ 1.ve 2. mısralar iki defa, 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda "yağmıyor" yerine "eridi" şeklinde okunmuştur.

²²⁷ 1.ve 2. mısralar iki defa, 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 2. mısra ikinci tekrarda "oturmuş" yerine "oturur" şeklinde okunmuştur.

*Ekilmez tarla boş buğday torbası
Çamaşır makinem sabah çorbası
Bir gün yedim ömür boyu acıkmam*

*Tarım alanına bina dikildi
Betonlar içinde canlar sıkıldı
Öğlene traktör şişi takıldı
Bir gün yedim ömür boyu acıkmam*

*Hakk'ın düzenini bozan bozana
Ormanı'yim dertler kalır ozana
Akşama tank kestim koydum kazana
Bir gün yedim ömür boyu acıkmam (YT5).*

Temelî'nin programına katılan Erozan, toplumsal çözümleri ve kültürel yozlaşmayı konu alan taşlama örnekleri okumuştur:

*Sorma gardaş memleketin halini
Töresi bozuldu özü bozuldu²²⁸
Tel duvakla gönderirdik gelini
Peçesi bozuldu yüzü bozuldu²²⁹*

*Düğünler yapılır içkili cazlı
Başlar hippî dansı erkekli gızlı²³⁰
Bir yuva gurulur şer ile gizli
Düğünlerin tadı tuzu bozuldu²³¹*

²²⁸ "özü bozuldu" iki defa tekrarlanmıştır.

²²⁹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²³⁰ "erkekli gızlı" iki defa tekrarlanmıştır.

²³¹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Aklım yettiyse de gücüm yetmedi

Umutlarım ileriye gitmedi²³²

Bir muhterem söz verdi de tutmadı

Merttir dediğimin sözü bozuldu²³³

Akort dutmaz Erozan'ın sazını

Çalar söyler dinletemez sözünü²³⁴

Bazıları çıkıp sildi izini

Dede Korkut'umun izi bozuldu²³⁵ (YT4).

Vatan ezan bayrak diye vuruşan

İman Kur'an gibi güce sarılır

O kanlı gömleği en büyük nişan

Ketene kefene hiçe sarılır²³⁶

Etrafına şöyle bakmazsan eğer

Birlik meşaleni yakmazsan eğer

Gençliğine sahip çıkmazsan eğer

Terörist kesilip suça sarılır²³⁷

Bölücülük gömleğini giyenler

Bu vatanın ekmeğini yiyenler

²³² "nidem gitmedi" şeklinde iki defa tekrarlanmıştır.

²³³ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²³⁴ "nidem sözünü" şeklinde iki defa tekrarlanmıştır.

²³⁵ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²³⁶ 1.ve 2. mısralar iki defa, 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²³⁷ 1.ve 2. mısralar iki defa, 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

*Askere polise katil diyenler
Hilali bırakır haça sarılır²³⁸*

*Erozan'ım sorar neden susulur
Dağlarım kızıl bayrak asılır
Devlete millete düşman kesilir
Gider hinoğlu hin piçe sarılır²³⁹ (YT4).*

Temelî'nin programına katılan konuklardan Âşık Behramî de kendi eseri olan bir taşlama okur:

*Leyla'sı yok Mecnûn gezmez
Çöller yaralı yaralı
Durna ötmez ördek yüzmez
Göller yaralı yaralı*

(Temelî: Vay babam vay!)

*Halk aslına özenmiyor
Çoğu helal gazanmıyor
İnsanlığa uzanmıyor
Eller yaralı yaralı²⁴⁰*

*Hasret galdık gerçek söze
Hiç gerek yok ihtiraza
Pop müzüğü vurdu saza
Teller yaralı yaralı*

²³⁸ 1.ve 2. mısralar iki defa, 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²³⁹ 1.ve 2. mısra iki defa, 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

²⁴⁰ 3.ve 4.mısralar koro halinde iki defa tekrarlanmıştır.

(Temelî: Vay, vay!)

Türkçemiz nice bozuldu

Gündüzler gece bozuldu

Sözlerde hece bozuldu

Diller yaralı yaralı²⁴¹

Lokmalar oldu rızasız

Haksızlar galdı cezasız

Günler geçmiyor gazasız

Yollar yaralı yaralı

Behramî sazını çaldı

Aşkın deryasına daldı

İlçeler köyler boşaldı

İller yaralı yaralı²⁴² (YT1)

Temelî'nin programında taşlama türünde istekler de istenmiştir. Temelî'nin istek üzerine okuduğu taşlama örneklerinden biri şöyledir:

Asaletten öyle ayrı düştük ki

Ben ne söyleyim ki rezalete bak

Yetmişlik seksenlik üç beş ihtiyar²⁴³

Hele camideki cemaate bak

Bu gidişle vapur yelken batırır

Pusulasin gayıp eder oturur²⁴⁴

²⁴¹ 3.ve 4.mısralar koro halinde iki defa tekrarlanmıştır.

²⁴² 3.ve 4.mısralar koro halinde iki defa tekrarlanmıştır.

²⁴³ 2.ve 3. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

*Beş bin götürenler on bin getirir
Hac nasip olsun da ticarete bak*

*Ah bu memurluğun lastikli yolu
Gapıcı odacı medeni gulu
Mesai saati gülüpler dolu²⁴⁵
Sen de gumar öğren marifete bak*

*Dayısı olanlar yaman değişir
Olmayanlar korku çeker büzüşür
Ege Doğu 'yu geçer değişir²⁴⁶
Gel bizim oraya adalete bak*

*Aklı olmayan üstüne güldürür
Olanlarsa ona haddin bildirir
Gardaş deyip birbirini öldürür²⁴⁷
Bir de Apo çıktı giyamete bak*

*Reyhânî elinden saz gelecekmiş
Mehdi Ali Resul tez gelecekmiş
Göya ki bu dünya düzelecekmiş²⁴⁸
Eğri düzelir mi cehalete bak (YT13).*

²⁴⁴ 2.ve 3. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²⁴⁵ 2.ve 3. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²⁴⁶ 2.ve 3. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²⁴⁷ 2.ve 3. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 3. mısra ikinci tekrarda "Kürt Türk gardaş deyip bir bir öldürür" şeklinde söylenmiştir.

²⁴⁸ 2.ve 3. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

1.7. Ağıt

İnsanoğlu, yaratılışın ilk zamanından itibaren ölümden, kazadan, sel, deprem gibi doğal afetlerden duyduğu üzüntüleri kimi zaman sessiz, kimi zaman sözlü ifadelerle dışa vurmuştur. Âşık edebiyatında, bir törene bağlı olsun olmasın, üzücü bir olayı konu alan ağıtlar, yalnızca ölüm karşısında değil; savaş, sel, yangın, deprem gibi doğal afetler üzerine söylendiği gibi, çeşitli kaza ve hastalıklar karşısında, askere veya gurbete gidenlerin arkasından söylenmiştir (Artun 2005; 128).

Ağıtlar, binlerce yıldır, bambaşka dillerde farklı adlarla fakat aynı duygularla, kederin ortaya çıkardığı ürünlerdir. Günümüzde hala ağıt yakan “ağıtçı, sığıtçı” lar bulunmaktadır. Genellikle anonim olan bu eserler, kimi zaman bir bireye de ait olabilmektedir. İster sanat seviyesine ulaşmamış, ister ferdiyet kazanmamış olsun, bütün ağıtlarda epik ve dramatik unsurların iç içe olduğunu ifade eden Elçin (1998), halk şairlerinin de ağıtları olduğunu söylemektedir (s. 410-411).

Herhangi birinin ölümü ardından halk şairlerinin söylemiş olduğu ağıtlar, o kişinin ölümünden duyulan üzüntünün yanı sıra, hatıraların da dile getirilmesi şeklinde dörtlüklere yansır. İncelediğimiz programlar içerisinde, Taşlıova, bant kayıtlarından yayımladığı Âşık Mahzunî'nin oğlu Emrah Mahzunî'nin “*Babam*” türküsünün ardından “ağıt”lar hakkında bilgiler vermiştir:

Esne kokun gelsin Hacı Bektaş'tan
Sana gelen gelsin, Delikli Taş'tan
Yalvarsam Allah'a gelmez mi baştan
Her zaman yolunu gözlerim babam²⁴⁹

Ummana dalıp da hayalin görsem
Canımdan can katıp geri getirsem
Sarılıp boynuna, hoş geldin desem

²⁴⁹ 3. ve 4. mısralar ve dördüncü mısraın sonundaki “*gözlerim babam*” iki defa tekrarlanmıştır.

Yine gel dünyaya özlerim babam²⁵⁰

Senden gelir sana gider bu yolum

Gönlümde baharım hasretim gülüm

Mahzuni Şerif'e yakışmaz ölüm

Doymadan Emrah'a nereye babam²⁵¹

Evet sevgili dinleyenlerim, oğulun babaya ağıtı. Halk edebiyatımızda, âşıklık geleneğinde çok önemlidir. Ağıtlar yazılır. Ama bir büyük ustanın oğlunun babasına yazmış olduğu hatırlatma ağıtı daha da önem arz etmektedir. (ŞT9)]

Murat Çobanoğlu'nun vefatı üzerine hazırlanan özel programa katılan dinleyicilerden Musa Karaca'nın okuduğu dörtlük ağıt niteliğindedir:

Bir gül açtı Gülistan'ın bağında

Bade içti delikanlı çağında

Reyhanî solunda Şeref sağında

Yine göçtü Gülistan'ın bağında (ŞT14)

Gönül Telinden programında da ağıt örnekleri karşımıza çıkmıştır. Temelî, program içerisinde ağıtlar hakkında bilgi vermiş; programa konuk olarak katılan Âşık Kul Veysel, Âşık İmamî'ye yazdığı ağıtı okumuştur:

[Avşarlar, Avşar ağıtçıları, özellikle Avşarlarda çok ağıt yakan hanımlar olur. Ağıtçıdırlar aynı zamanda ve âşıkları da çok güzel ağıtlar yakarlar Avşarların.]

Bozuldu düzen dutmuyor

Teller ağlar İmamî'ye

Aldım gara haberini

Eller ağlar İmamî'ye²⁵²

²⁵⁰ 3. ve 4. mısralar ve dördüncü mısraın sonundaki "özlerim babam" iki defa tekrarlanmıştır.

²⁵¹ 3. ve 4. mısralar ve dördüncü mısraın sonundaki "nereye babam" iki defa tekrarlanmıştır.

²⁵² 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

*Elinde gezdi sazınan
Bülbül gibi avazınan
Hem bahar hem yazınan
Yıllar ağlar İmamî'ye²⁵³*

*Âşıklar hep çile dolu
Hak'a bağlı olur yolu
Bağtepe Köyü'nün gülü
Yeller ağlar İmamî'ye²⁵⁴*

*Hem okuyup yazıyordu
Nakış nakış dokuyordu
Hep enginden bakıyordu
Çöller ağlar İmamî'ye²⁵⁵*

*Bozuldu evin düzeni
Bilmezler mecnun gezeni
Gul Veysel halkın ozanı
Gullar ağlar İmamî'ye²⁵⁶ (YT19)*

Dinlediğimiz programlarda karşılaştığımız "ağıt" örneklerinden biri de Kağızmanlı Hıfzî'nin *Sefil Baykuş*'udur. Şeref Taşlıova ve Yakup Temelî'nin programlarında çalınan/söylenen bu eseri, Mustafa Aydın da söylemiştir²⁵⁷:

*Sefil baykuş ne yatarsın bu yerde
Yok mudur vatanın illerin hani*

²⁵³ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²⁵⁴ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²⁵⁵ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²⁵⁶ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²⁵⁷ Aydın, dördlük sayısı daha fazla olan eseri, zamanın kısıtlı olmasından dolayı kısaltarak söylenmiştir.

*Küsmüş müsün selamımı almadın
Şeyda bülbül şirin dillerin hani²⁵⁸*

*Yatarsın gaflette gamsız gaygusuz
Hemi yorgun çıplak hemi aç susuz
Nenni balam nenni kalma uykusuz
Felek fukarası malların hani²⁵⁹*

*Sen de Hıfzı gibi tezden uyandın
Uyandın da taş yastığa dayandın
Aslı Hanım gibi gavruldun yandın
Felek fukarası küllerin hani²⁶⁰ (MA1)*

1.8. Atışma <Karşılaşma, Değişme>

Atışma <karşılaşma, değişme>, âşıklık geleneğinin olmazsa olmazlarından biridir²⁶¹. Âşık meclislerinde de dinleyiciler tarafından en çok beğenilen türlerdendir. Atışma, âşıklık geleneğinin bireysellikten ziyade çoğul icraların yapısını bünyesinde barındırdığını göstermesi açısından önem taşır. Âşık tarzı şiir geleneğinde karşılıklı deyişmeler, verilen ayağa uyulmasını gerektirir.

Âşık tarzı şiir geleneği içinde karşılaşmalar, önemli bir yere sahiptir. İnsanlar, evde birlikte iş yaparken, tarlada çalışırken, yolda karşılaştıklarında yahut düğünlerde gruplar halinde veya ferdi olarak manzum sözler söyleyerek durumlarını ve duygularını dile getirirler. Bazen da kişilerin birbiriyle kaynaşmasını ve eğlenmesini sağlayıcı nitelikte mizahi tarzda birbirlerini yoklarlar. Ülkemizde Karadeniz'de, halk sanatçıları temeli daha ziyade mani esasına dayalı karşıberi yahut atma türkü söyleyerek halkı eğlendirirler. Âşıklar da yaptıkları karşılaşmalarla aynı fonksiyonu icra ederler (Kaya 1999:131).

²⁵⁸ 3. ve 4. mısralar iki kez tekrarlanmıştır.

²⁵⁹ 3. ve 4. mısralar iki kez tekrarlanmıştır.

²⁶⁰ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda "Sam yeli savurdu küllerin hani" şeklinde söylenmiştir.

²⁶¹ Günümüz âşıklık geleneğindeki atışma örnekleri için bkz. (Aydın 2010).

Radyo programlarında da en çok ilgi gören bölümleren biri atışmalardır. Yapılan atışmalarda en sık kullanılan ayak, genel olarak tek ses benzerliğine dayalı (yarım kafiye) olarak kurulan geniş ayaktır²⁶². Kimi zaman kullanılan dar ayakların âşıkları zorladığı örnekleri de görmek mümkündür.

Âşıkların, topluma kendilerinin en iyi olduklarını ispatlayıp ün yapmak amacı ile başka âşıklarla yapmış oldukları sazlı, sözlü söyleşiler olan atışmalar, günümüzde konserlerde, festivallerde ve televizyon programlarında da yapılmaktadır. (Eke 2010: 75-84).

Taşlıova'nın programlarında stüdyo konuğu olmadığı için canlı atışma örneklerine rastlamıyoruz. Fakat bant kayıtlarından atışma örneklerini görmek mümkündür. Programda atışmalar kayıtlardan yayınlandığı için "ayak açma/ayak verme" özelliklerini inceleme imkânımız yoktur. Âşıklar Meclisi'nde karşımıza çıkan atışmalardan biri şu şekildedir:

[Bizim rahmetli Rüstem Alyansoğlu ile biraz da uzun memleket havası bir atışma, Efkârî Baba usulü...]

Rüstem Alyansoğlu:

(Ah) ben bir bülbüldüm dostun bağında
Öterim içimde gül yarası var
Yıllar yılı âşık oldum gezerim
Sızlıyor içimde tel yarası var²⁶³

Şeref Taşlıova:

Ah ilen aşkım ağaç oldu gönlüm bir yaprak
Gazellerim düştü dal yarası var
Sevdiğim Leyla'ya benzer dünyada
Mecnun'un gönlünde çöl yarası var²⁶⁴

²⁶² Bu ayaklarda "l", "s", "z", "r", "t" gibi ünsüzlerle biten isimler ve fiil köklerinden oluşan kelime ve kelime gruplarının kullanılır (Günay 1990: 32-34; Özarlan 2001: 146).

²⁶³ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda dördüncü mısradaki "sızlıyor" yerine "öterim" şeklinde söylenmiştir.

²⁶⁴ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Rüstem Alyansoğlu:

Hele sevda yıktı beni viran eyledi
Yandırdı da yaktı Kerem eyledi
Akıbeti bu dert verem eyledi
Yanarım içimde kül yarası var²⁶⁵

Şeref Taşlıova:

(Azizim) sinem üste bince yaralar yatar
Ahımlan ateşim göklere tüter
Benim derdim vardır baksan bin beter
Bir de bu gönlümde el yarası var²⁶⁶

Rüstem Alyansoğlu:

Ah neler vardı Alyansoğlu ahında
Duman çıkar ağzındaki vahında
Kimi aleyhinde kim lehinde
Yaktı bu sinemi dil yarası var²⁶⁷

Şeref Taşlıova:

Şeref der ki sitem zar oydu beni
Dağ gibi tepemi gar oydu beni
Elin sitem sözü yar oydu beni
Dağ gibi gönlümde sel yarası var²⁶⁸ (ŞT5)]

²⁶⁵ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. Üçüncü mısra ikinci tekrarda " *Akıbeti beni verem eyledi* " şeklinde söylenmiştir.

²⁶⁶ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. Üçüncü mısra ikinci tekrarda " *Tabip benim derdim kendime yeter* " şeklinde söylenmiştir.

²⁶⁷ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²⁶⁸ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda dördüncü mısradaki "dağ gibi" yerine "yamacım" şeklinde söylenmiştir.

Âşıklar Meclisi'nde karşımıza çıkan atışma örneklerinden biri de Şeref Taşlıova ve Murat Çobanoğlu arasındadır²⁶⁹:

Şeref Taşlıova:

Ben bir bülbül oldum dostun bağında
Açılmaz güllerim gurbet ellerde
Silanın hasreti gönlümde tüter
Lâl oldu dillerim gurbet ellerde²⁷⁰

Murat Çobanoğlu:

Dedim ki gir²⁷¹ doğru
Gapandı yollarım gurbet ellerde
Bugün yarın yar²⁷² diyerek
Ağardı tellerim gurbet ellerde²⁷³

Şeref Taşlıova:

Beyhuda geçmede bu civan çağım
İnceden inceden yanmaz ocağım
Açmaz ki gurudu bütün yaprağım
Solmuştur dallarım gurbet ellerde²⁷⁴

²⁶⁹ Taşlıova'nın Çobanoğlu Özel Programında Taşlıova-Çobanoğlu atışmasından bir örnek daha yayımladığını görüyoruz. (Girdik/Geldik/Yorduk bu meydanda göreyim seni ayaklı) (ŞT15).

²⁷⁰ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²⁷¹ Deşifre edilemeyen kelime.

²⁷² Deşifre edilemeyen kelime.

²⁷³ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. Üçüncü mısra ikinci tekrarda "*Ha bugün ha yarın diyerek dostum*" şeklinde söylenmiştir.

²⁷⁴ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda üçüncü mısra "*solmuştur*" yerine "*gurudu*" şeklinde söylenmiştir. Dördüncü mısra ikinci tekrarda "*Açmadı ben nidem bütün yaprağım*" şeklinde söylenmiştir.

Murat Çobanoğlu:

Kimlere açayım gizli sırrımı
Bilmem mi ey dostum ey dostum hele arımı
Bazı gucaklardım yavrularımı
Galkmadı gollarım gurbet ellerde²⁷⁵

Şeref Taşlıova:

Şeref der tükendi benim gararım
Geçen ömürdendi budur zararım
Bekler yavrularım olmaz mı yarım
Gaç yıldır yollarda gurbet ellerde²⁷⁶

Murat Çobanoğlu:

Çobanoğlu giymişim bu gömleği
Arzu niyetimdir arzu²⁷⁷
Helal yemedim bir baksan ekmeği
Zehir oldu ballarım gurbet ellerde²⁷⁸ (ŞT11).

Yakup Temelî, programına konuk olan Âşık Celâlî ile bir atışma yapmıştır. Temelî'nin "*Ayağı kim açsın?*" sorusu üzerine Âşık Celâlî "*Siz ev sahibisiniz, beni ağırlayın.*" diye cevap vermiş ve Temelî'nin verdiği ayakla atışma başlamıştır:

Temelî:

İstedim ki nazlı yâre gideyim
*Yollar yol vermedi gar diye diye*²⁷⁹

²⁷⁵ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²⁷⁶ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. Üçüncü mısra ikinci tekrarda " *Ömür geçti böyle gurbet ellerde* " şeklinde söylenmiştir.

²⁷⁷ Deşifre edilemeyen kelime.

²⁷⁸ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda üçüncü mısradaki "*bir baksan*" yerine "*oy doğru*" şeklinde söylenmiştir. Dördüncü mısra ikinci tekrarda "*zehir oldu*" yerine "*zehirdir*" şeklinde söylenmiştir.

²⁷⁹ 1.ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

*Yandı bağrım benim köze çevrildi
Şu deli gönlüme nar diye diye²⁸⁰*

Celâli:

*Yıllar oldu bu gönlümde bekledim
Gönlümün sultanı var diye diye
Bir sabıra bin de daha ekledim
Gece gündüz işim zar diye diye²⁸¹*

Temelî:

*Ah deli gönlüm Aşkın badesin içti
İçti ya badeyi kendinden geçti
Bunca güzellerden bir tane seçti
Gece gündüz zarda yar deyi deyi²⁸²*

Celâli:

*Helal dostum oldu düşmanım haram
Birisine yakın biri uzak aram
Neyleydim dostum sarmaz yaram
Dostun eli ile sar diye diye*

Temelî:

Bülbül idim ben bekledim gülümü

²⁸⁰ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²⁸¹ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²⁸² 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda üçüncü mısradaki "bunca güzelden" yerine "güzeller içinden" şeklinde söylenmiştir. Dördüncü mısra ikinci tekrarda " Deli gönlüm zarda yar deyi deyi " şeklinde söylenmiştir.

*O yâre çevirdim ben de yolumu
Yıllarca bekledim bir kez halimi
Ne olur muhannet sor diye diye*

Celâlî:

*Zalimler elinde kirlendi dağım²⁸³
Zehirlendi güzel bu benim çağım
Daha genç yaşımda kurudu bağım
Halen bekliyorum bar diye diye²⁸⁴*

Temelî:

*Felek sorar oldu yar miadımı
Hiçbir şeyde bulamadım tadını
Temelî'yim demem gülüm adını
Söylemem ellere sır deyi deyi*

Celâlî:

*Âşık Celâlî de boynunu büktü
Sam yeli esince yaprağı döktü
Ayrılık hasreti ciğerim söktü
Sevdiğim hançeri var diye diye²⁸⁵*

Temelî:

Dinle sözlerimi canım efendim²⁸⁶

²⁸³ 1.ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda ikinci mısradaki " Yazık zehirlendi bu benim çağım" şeklinde söylenmiştir.

²⁸⁴ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

²⁸⁵ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. Atışmanın sonunda Temelî, atışmada sazını "pes"e düşürdüğünü, doğaçlamada böyle şeylerin olabileceğini söylemiştir (YT13).

*Derman görünürsün bugün burada*²⁸⁷

Sen safa getirdin Gars'tan buraya

*Sultan görünürsün bugün gözüme*²⁸⁸

Yakup Temelî, programında birkaç defa konuk ettiği Mahmut Karataş'la atışma örneklerini sunmuştur:

Mahmut Karataş:

Dinledim sözünü canım gardaşım

*Ferman göziin görünürsen bugün gözüme*²⁸⁹

Yarın Aslı olmuş sen ise Kerem

*Gurban görünürsen bugün gözüme*²⁹⁰

Yakup Temelî:

Neler çektim bu feleğin elinden

Bülbül olan ayrılır mı gülünden

Çok âşıklar geldi geçti elimden

*Meydan görünürsün bugün gözüme*²⁹¹

Mahmut Karataş:

Gan garişti gurban gözüm yaşıma

Kimler zehir döktü benim aşıma

Çadır mı gurdun dağlar başıma

*Duman görünürsen bugün gözüme*²⁹²

²⁸⁶ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

²⁸⁷ 2. mısra iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda "burada" yerine "gözüme" şeklinde söylenmiştir.

²⁸⁸ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

²⁸⁹ 1.ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²⁹⁰ 3.ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

²⁹¹ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²⁹² 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Temelî:

*Âşık olan elbet bilir kendini
Sel cûş etse yıkamazmış bendini
Gördüm sevda bükmüş senin belini
Aman görünürsün bugün gözüme²⁹³*

Mahmut Karataş:

*Nereden bulayım ben de çaremi
Alan yok ki ben vereyim garamı
Hiçbir tabip sarabilmez yaramı
Lohman görünürsen bugün gözüme²⁹⁴*

Temelî:

*Temelî'yim dostun sözüne gurban
Hakk'a doğru gider izine gurban²⁹⁵
O yârin cilvesi nazına gurban
Keman görünürsün bugün gözüme²⁹⁶*

Mahmut Karataş:

*Der Mahmut'um lâl eyleme dilimi
Dert ortağı bildim dertli halimi
Bağman olup dersen benim gülümü
Bağman görünürsen bugün gözüme²⁹⁷ (YT9)*

²⁹³ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda üçüncü mısradaki "belini" yerine "kaddini" şeklinde söylenmiştir. Dördüncü mısra ikinci tekrarda "aman" yerine "yaman" şeklinde söylenmiştir.

²⁹⁴ 3.ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

²⁹⁵ 1.ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²⁹⁶ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

²⁹⁷ 3.ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Bu atışmanın ardından, yine Temelî'nin verdiği ayakla ikinci atışmayla devam etmişlerdir:

Temelî:

Salınarak yar garşıdan geliyor
Derdim amma söylemedim neyleyim
Bir yaram var gizli gizli ganıyor
Sardım amma söylemedim neyleyim

Mahmut Karataş²⁹⁸:

Yıllar evvel gönül verdim birine
Daha düneen gördüm neyleyim
Kerem benim gibi yanmaz narlara
*Bu ateşe yandım bittim söylemedim neyleyim*²⁹⁹

Temelî:

Viran ettin gönlümdeki hanımı
*Muradın olsun verdim yar yanımı*³⁰⁰
Nazlı yâre ben de tatlı canımı
Verdim amma söylemedim neyleyim

Mahmut Karataş:

*Hal bilmeze söylemişim halımı*³⁰¹
Zehir etti peteğimde balımı
Bağman olup dost bağında gülümü
*Derdim amma söylemedim neyleyim*³⁰²

²⁹⁸ Mahmut Karataş ["sardım amma neyleyim" öyle mi?] diyerek ayağı teyit ettirdikten sonra atışmaya başlamıştır.

²⁹⁹ Verilen ayaktan ötürü Karataş'ın biraz zorlandığını ve ölçünün dışına çıktığını görüyoruz.

³⁰⁰ Temelî, mısraın sonunu "yere verdim yanımı" şeklinde düzeltmiştir.

³⁰¹ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

³⁰² 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Temelî:

*Temelî'yim yüz oldu ırayı
Çeliktir çekilmez feleğin yayı
Onun için bu gönlüme sarayı
Gurdum amma söylemedim neyleyim³⁰³*

Mahmut Karataş:

*Der Mahmut'um kar bürüdü dağları
Yar yolunda gayıp ettim sağları
Bana uzak galmış sevda bağları
Girdim amma söylemedim neyleyim³⁰⁴(YT9)*

Yakup Temelî'nin programına katılan Kulhakî ile Temelî program içinde iki defa atışma yapmışlardır. Bu atışmalar, program konukları Hazanî ve Murat Erciyas'ın vermiş olduğu ayak üzerinedir:

Hazanî:

*Kulhakî meydana gelmiş
Ustasına çatar şimdi*

Temelî:

*Kulhakî meydana gelmiş
Ustasına çatar şimdi
Aynı hançerin misali
Burda kime batar şimdi*

Kulhakî:

Bura âşıklar meclisi

³⁰³ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

³⁰⁴ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Sözü mahir dutar şimdi
Sevgi muhabbet evidir
Hoş sevgiler gatar şimdi³⁰⁵

Temelî:

Ne satarsın sen çarşında
Neler vardır barışında
Biraz sonra sen garşında
Bak dilini yutar şimdi³⁰⁶

Kulhakî:

Bilmiyorum ne haldasın
Acaba hangi yoldasın³⁰⁷
Sen zararda zevaldasın
Bataklığa batar şimdi³⁰⁸

Temelî:

Temelî'yim neler etmiş
Bilmem hangi dalda ötmüş
Usta yaşın gelip geçmiş
Bir kemale yeter şimdi³⁰⁹

Kulhakî:

Kulhakî'dir sözü sana
Ne olursun çatma bana
İrşad için yana yana

³⁰⁵ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁰⁶ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda "*Biraz sonra bu garşında/O dilini yutar şimdi*" şeklinde söylenmiştir.

³⁰⁷ 1. ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁰⁸ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁰⁹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

*Şeyda olmuş öter şimdi*³¹⁰ (YT14)

Murat Erciyas:

*Âşığım diyerek meydana geldin
Dil ağrın mı tuttu Âşık İsmail*

Temelî:

*Âşığım diyerek meydana geldin
Dil ağrın mı tuttu Âşık İsmail
Yengeç gibi baktım yan yan gidersin
Bel ağrın mı tuttu Âşık İsmail*³¹¹

Kulhakî (Âşık İsmail):

*Bilmem neden her gün böyle ağlarsın
Sel ağrın mı tuttu Âşık Yakubî/Temelî
Gelen gidene çiçek dutarsın
Gül ağrın mı duttu Âşık Temelî*³¹²

Temelî:

*Anladım felekle edemiyorsun*³¹³
*Anlaşılan bu deveyi güdemiyorsun
Bir aydır köyüne gidemiyorsun
Yol ağrın mı tuttu Âşık İsmail*

Kulhakî (Âşık İsmail):

Bilirim anlarsın garip halimden

³¹⁰ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³¹¹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³¹² 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda 3. mısra "*Her gelip gidene çiçek dutarsın*" şeklinde söylenmiştir.

³¹³ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

*Garip gısmet ara dünya malından
Mevlâm ayırmasın güzel yolundan
Hâl ağrın mı duttu Âşık Temelî³¹⁴*

Temelî:

*Temelî'yim bilir ellere yarsın
Eyki dostum bu gönülde sen varsın
Seyreyledim cehennemden gorkarsın
Gul ağrın mı tuttu Âşık İsmail³¹⁵*

Kulhakî (Âşık İsmail):

*Kulhakî'yim cehennemden gorkarım
İbret ile göçenlere bakarım
Nefsim gurtarmaya çare ararım
Sal ağrın mı duttu Âşık Temelî³¹⁶*

1.9. Muamma

Âşık karşılaşmalarında önemli bir yer tutan, muamma adıyla anılan bağlamalar, iki âşığın birbirlerini dinî, tasavvufî ve İslâmî menkıbeler konusunda hem bilgi hem de sanat yönüyle zorladıkları bölümdür. Bu bölümde, âşıklar birbirlerine soru sorar ve cevap aynı ayakla verilir. Faslın son kısmında yer alan bu bölüm, Anadolu fasıllarında "askı" adı ile anılmaktadır. Askı şeklindeki muammalar, daha çok anonim bilmece karakterinde iken; bağlama grubundaki muammalar, iki âşığın birbirinin bilgisini ve sanattaki hünerini yoklama esasına dayanmaktadır (Günay 2005: 92-93).

Âşıklık geleneğinde "Şiir içerisinde bilinmeyi gizleyen, sorduğu kişinin bilgi derinliğini ölçmek ve ona karşı üstünlüğünü ispatlamak amacıyla söylenen şiirli bilmece" (Ş. Taşlıova: 2014) olarak bilinen muammalar, âşıklık geleneğinin canlılığı

³¹⁴ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³¹⁵ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda 3. mısra "*Dikkat ettim cehennemden gorkarsın*" şeklinde söylenmiştir.

³¹⁶ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda 3. mısra "*İnanın ki cehennemden gorkarım*" şeklinde söylenmiştir.

koruduğu dönemde büyük ilgi görmüştür. Günümüzde ise muamma geleneğine pek rastlanmamaktadır.

Âşıklık geleneği, günümüzde yeni/farklı icra zeminlerine taşınmıştır. Fakat bünyesinde barındırdığı tür ve şekil yapılarının tamamını bu ortamlara aktaramamıştır. Bunun çok çeşitli sebepleri olmakla birlikte, elektronik kültür ortamlarındaki teknik meseleler, dinleyici özelliği, zaman sorunu ve ortam özellikleri başlıca nedenler arasında sayılabilir. Radyo programlarında satranç, lebdeğmez, muamma ve halk hikâyeleri³¹⁷ gibi örneklere pek rastlanmamaktadır.

İncelediğimiz programlar içinde Taşlıova'nın programını bir *sürpriz*le açtığımız gördük. Âşık, dinleyicilerine bir soru soracağını ve bu soru karşılığında radyo tarafından kendilerine çekilişle bir armağan verileceğini söylemiştir. Ödül bir nevi sponsor ödülüdür: Köksallar Mobilya'dan 3'lü kanepeler. Buradaki "sürpriz ödül", "soru sorma" bize geleneğin içinde özellikle kahvehanelerde görülen "muamma" örneği hatırlatmaktadır. Yapı olarak muammadan farklı olması dolayısıyla bunu elbette muamma olarak kabul edemeyiz. Fakat program içerisinde böyle bir örneğe rastlandığını belirtmek yerinde olacaktır. Hediye için sorulan soru şöyledir:

[Sevgili Dinleyenlerimiz

Radyomuzda destek veren kuruluşlardan "Köksallar Mobilya" her hafta sizleri ödüllendiriyor. Bu haftanın ödülü 3 kişilik bir kanepeler. Bir hafta boyunca bizi dinleyen, dikkatlice takip eden dinleyicilerimiz canlı yayınlarda sorulan soruları cevaplandırıyor. Verdiğimiz süre boyunca doğru cevabı bizlere ulaştıran dinleyenlerimiz arasında cuma günü saat 11.00'de "Sevgili Ankara" programı içerisinde çekiliş gerçekleştiriyoruz. Bu haftanın talihlisi olabilmek için "Âşıklar Meclisi"nde de size bir şans veriyoruz. Bizim sorumuz da elbette âşıklarla ilgili olacak.

Soru: "Geçen yıl (2004) 39.su gerçekleştirilen Rahmetlik Murat Çobanoğlu'nun da son kez katılmış olduğu Geleneksel Âşıklar Bayramı hangi ilimizde yapılmaktadır?"

Sorumuzun doğru cevabını 425 42 48 / 417 45 89 numaralı telefonlarla haber bültenimiz boyunca bize ulaştırabilirsiniz. (\$T15)]

"Konya" doğru cevabını veren dinleyiciler arasında yapılacak çekilişle talihli dinleyici belirlenmiş ve ödül alacağı duyurulmuştur.

³¹⁷ Radyo programlarında, halk hikâyelerinden kesitler sunulduğunu daha önce söylemiştik. Burada vurgulamak istediğimiz mesele, zamanının kısıtlı olmasından ötürü hikâyenin tamamının anlatılmamış olmasıdır.

1.10. Tekerleme

Anonim halk edebiyatı ürünleri içerisinde değerlendirilen tekerleme konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Doğan Kaya (2004) Mehmet Zeki Pakalın'ın değerlendirmelerinden hareketle tekerlemeyi şöyle açıklar:

Saz şairlerinin faşı adını verdikleri toplu ahenk sırasında müsabaka mahiyetinde şiir söylenmesi yerinde kullanılır bir tabirdir.” İfadeleriyle açıkladıktan sonra şöyle tarif etmiştir: “Tekerleme; vezin, kafiye, seci veya aliterasyonlardan istifade ederek hislerin, fikirlerin, hâl ve hayallerin abartma, tuhaflık, zıtlık, benzetme, güldürü, kısa tanım yahut çağrışımlar yoluyla ortaya koyduğu basmakalıp sözlerdir (s. 547-548).

İrfanı Arzulayan Sözler Tekerlemeler (2002) adlı eserinde Ali Duymaz, tekerleme hakkında ayrıntılı bilgiler vermiştir. Âşık Edebiyatında tekerlemenin özel bir takım şiirlerin adı olduğunu ifade eden Duymaz, destan kavramı içinde yer alan ve tekerleme edası taşıyan metinlere de ad olarak verildiğini söylemektedir (s. 350).

Ahmet Talat Onay (1996), halk şiirlerini şekil bakımından ayırırken tekerlemeyi de saymıştır (s.8). Tekerlemenin "teker" kelimesinden gelmiş olabileceğini ifade eden Onay, âşık fasıllarında telaffuzu zor kelimelerden meydana gelen veya şiir yarışmalarındaki dar ayaklı şiir türlerine “*tekellüm*” adı verildiğini bu türe halk arasında tekerleme denildiğini açıklamıştır (s. 207).

Çalışmamızda, dinlediğimiz programlar içerisinde tekerleme konusunda müstakil bilgilere rastlanmamıştır. Fakat Temelî'nin programında, türküsünü söylemeye başlamadan evvel söylediği bir tekerleme örneğine rastlanmıştır:

Var varanın

Sür sürenin

Destursuz bağa girenin

Dayaktandır ölümü (YT8).

1.11. Mani

Halk edebiyatının en yaygın ve tek dörtlüğe dayalı nazım biçimi olan mani, az sözle çok anlam ifade eden ve her konuda söylenebilen şiir biçimidir. Genellikle yedi heceli ve

dört dizeden oluşan manilerin dize sayısı ve uyaklarına göre; kesik mani, artık mani, karşılıklı mani gibi çeşitli adlarla anılırlar (Dilçin 2005; Kaya 2004; Elçin 1990).

Şeref Taşlıova'nın programında mani örnekleri okumuş ve mani hakkında dinleyicilerini bilgiler vermiştir:

[Bizde maniler çok. Gelinlik kızlar, gelinlik nişanlı kızlar, gelinlik örtülerini örtmeden yani duvaklarını örtmeden önce manilerle dilek tutarlar. Biz de bir mani söyleyelim burada. Bir mani var diyor ki:

Bu dağın oylumuna

Kuş konmaz yaylımına

Gel kardeş helallaşak

Geldik yol ayrımına (ŞT2)]

Ramazan Bayramı'na denk gelen programında Âşık Şeref Taşlıova, programını mani ve deyişlerle süslemiştir. Taşlıova'nın okuduğu bayram temalı manilerden biri de şu şekildedir:

[Sevdiğim uyan da gel

Sesimi duyan da gel

Bu bayramda gelmedin

Gelecek bayramda gel

Bu bir halk manisi. Bir nişanlı kızın veya bir köy gelininin gönderdiği gönül köprüsünden, gönül uçağıyla uçurduğu bir dörtlük. (ŞT5)]

Temelî'nin programında kesik mani olarak adlandırılan cinaslı mani örneklerine rastlıyoruz. Programda okunan türkülerin ardında eklenen ve besteyle okunurken ilk dize “oğul oğul” sözleriyle başlayan mani örnekleri şunlardır:

Oğul oğul oğul yar içerden

Kes bağrım yar içerden

Gözüm gapıda galdı

Çıkmadı yar içerden (YT9)

Oğul oğul gazan ağlar
Od yanar gazan ağlar
Gurbet elde ölenin
Mezarın gazan ağlar (YT11)

Oğul oğul yarame
Gövdemde, ciğerde yarame
Ben bu dertten ölüüm
Gidin deyin yarame (YT11)

Oğul oğul düş de gör
Hayalde gör düşte gör
Geniş gün dostlarımı
Bir dar güne düş de gör (YT11)

Oğul oğul yaralı
Bağlamış başına yar alı
Benim bu deli gönlüm
Yar elinden yaralı (YT11)

Oğul oğul böle bağlar
Yar başın böle bağlar
Bülbül ötmez gül bitmez
Veran galsın böle bağlar (YT12)

Oğul oğul su yandı

Oğul bende geldi su dayandı

Bu aşkın ocağına su serptim

Su da yandı (YT8)

Men âşık yazana kaldı

Kış gitti yaza na kaldı

Kalemin ne suçu var

İnsaf yazana kaldı (YT13)

Günde gün de men

Gölgede sen günde men

Yılda bir kurban olar

Sana gurban günde men (YT13)

1.12. Fıkra

Sözlü anlatılar içerisinde hemen herkesin bilgi sahibi olduğu fıkra türü, günlük hayatın muhtelif cephelerinden kesitler sunan kısa, mizahî anlatılardır. Genel olarak “*kısa ve özlü anlatımı olan, nükteli, güldürücü hikâyecik, anekdot.*” Biçiminde tanımlanan (Türk Dil Kurumu 2005: 695) bu tür, Divanü Lügati’t- Türk’te “*küg, külüüt*” olarak ifade edilmekle birlikte pek çok toplulukta muhtelif isimlerle anılmıştır (Kaya, 2007). Toplumun yaratıcı zekâsını gösteren fıkralar, vurguladığı veya kaynaklık ettiği mevzunun zamana ve ihtiyaca göre uyarlanması nedeniyle anonimleşerek çeşitlenmiştir. Gerek sözlü gerekse yazılı gelenekte olan bütün fıkraların bir “fıkra tipi”ne bağlı olarak anlatıldığını söyleyen Dursun Yıldırım (1998a), fıkra tanımını oldukça ayrıntılı bir şekilde yapmıştır³¹⁸:

Fıkra, gerçek hayat ile bağı olan vak’aları, tam bir fikrî, sosyal ve beşerî kusurları, günlük yaşantımızda karşılaştığımız çarpıklıkları, gülünç durumları, tezatları, eski/yeni çatışmalarını, ince bir mizah, hikemî bir söyleyiş, keskin bir istihza ve güçlü bir tenkit anlayışına sahip bir üslup içinde, dramatik öğeleri ağır basan bir hikâye çatısı etrafında toplayarak, genellikle bir tip’e bağlı olarak anlatılan, nesir diliyle yaratılmış küçük hacimli sözlü edebiyat kompozisyonlarından her birine verilen ad, diyebiliriz. (s. 222).

³¹⁸ Ayrıca “Fıkra” başlığı için bkz: Yıldırım, 1998b.

Toplumun her kesiminde bilinen ve anlatıldığı ortamlarda öncelikli işlevi güldürmek olan fıkra, zaman zaman âşıkler tarafından da anlatılmıştır³¹⁹. Sözlü geleneğin içinde varlığını koruyan fıkra anlatıcılığı, gerek dinleyicilerini güldürmek gerekse dolaylı yoldan bir durumu ortaya koymak ve ibretlik bir konuya dikkat çekmek amacıyla radyo programlarında da sık kullanılan bir tür olmuştur. Yakup Temelî'nin *Gönül Telinden* programında fıkra örneklerine rastlıyoruz. Âşık Temelî, konuklar ve dinleyicilerin fıkra anlattıkları programda, fıkralar çoğunlukla bölge/yöre tiplerinden oluşmaktadır. Programda Temelî'nin anlattığı fıkra örnekleri şunlardır:

[Bizim Erzurum'da kaynana-gelin beraber oturuyorlarmış. Efendim, ama küserler. Hanım, kaynana hanım hamur yoğuruyor, gelin de evi süpürüyor. O ara, radyoda canlı istekler başlıyor. Gelin hemen telefonun başına gidiyor. Uğraşıyor, düşürüyor. Diyor ki "Bir istek istirem." Spiker soruyor: "Hanfendi, hangi türkü?" "Gaynanam için, Gurşunlara Gelesin." Gaynana bunu duyar duymaz, küs ya, ellerinin hamurunu yıkıyor. Bu sefer o geçiyor telefonun başına. Sonunda o da düşürüyor. Diyor ki "Bir istek istirem." Yine spiker soruyor: "Hangi türküyü hanımefendi?" "Gelinim için Dom Dom Gurşunu." (YT1)]

[Çorumlu bir tanesi, on bir tane çocuğu var. Evini almış, Ankara'ya getirmiş. Bir gecekonduya yerleşmişler. İş yok. Garibim ne yapsın... Komşularına diyor ki "Bana bir iş bulun." Bir tanesi diyor ki "Bak, şu karşıdaki ardiyenin sahibi Çorumlu ve hurdacılık yapıyor. Çok da hayırsever bir insan. Çorumlular da tabi birbirini desteklerler. Ona git. O sana kesinlikle iş verir." Adam goşuyo tabi seviniyo, gidiyo oraya. "Selamun Aleyküm." "Aleyküm Selam." "Ben Çorumluyum abi." "Ben de Çorumluyum. Valla çok iyi. Hoş geldin, buyur." "İş arıyorum." "Nerde oturuyon?" "Şu garşıda." "Gaç çocuğun var?" "On bir tane." "Allah yardımcın olsun. Tamam." Diyor. "Ben hurdacılık yapıyom. Sana bir tane hurda arabası alacam. Üstüne bir mikrofon ekleyecem. Sen de işte 'Hurda alırım, çamaşır makinesi alırım, buzdolabı alırım.' Diye bağıracaksın. Akşama kadar ne toplarsan getireceksin atölyeye. Ben sana maaşını verecem her ay." "Tamam." Diyor. Şimdi adam gidiyor, hemen bir araba alıyor. Üstüne de aporlör falan ekliyorlar. Tabi o eski Çorumlu işi iyi bildiği için diyor ki "Bir-iki gün beni takip et, öğren." Şimdi, o bağırıyor, öndeki "Ben hurda alırım, çamaşır makinesi alırım, buzdolabı alırım." O da garibim utanıyor ya, diyor "Ben de alırım, ben de alırım." (YT12)]

[Değerli dinleyenler, 1978 yılında Kars'a kıvılbayrak dikmişlerdi solcular. Erzurumlular da tabi milliyetçi oldukları için Karşılıkları durduruyorlar, dövüyorlar. Hani Kars'ın yolu Erzurum'dan geçiyor ya İç Anadolu'ya. İşkence yapıyorlar "Siz niye oraya kıvılbayrak çektiniz?" Artık Murat Çobanoğlu, bu Karşılıkları böyle

³¹⁹ Şeref Taşlıova, hikâyecilik geleneğinde hikâye anlatırken aralara fıkralar serpiştirilebileceğini söylemiştir (Türkmen vd. 2008: 43).

şeyden kurtarmak için bir fıkra uydurmuştu. Bir Kars arabası geliyor, Erzurum Pasinler’de Hasan Kalesinde duruyorlar. Diyor ki “Fatih’i oku!” Diyor ki “Fatih’i bilmiyorum da “Kulhu Allahü”yü okusam olur mu?” “Olur lan.” Diyor. Karşı başlıyor okumaya. O ara bizim Erzurumlu, onu dinleyen yani okutan, aşağıdakine sesleniyor “Dadaş, hele gel bir bak ki bu doğru okuyor mu?” (YT20)]

[Haşmet, Fitnat Hanım’a âşık. Osmanlı şairidir ikisi de. Efendim, Kurban Bayramı, Fitnat Hanım kurban pazarında geziyor. Haşmet de bunu görüyor, “Efendim” diyor “Fitnat Hanım, Bu sene de kurbanınız ben olayım, beni kesin!” diyor. Fitnat Hanım, hemen şairce, hazırcevap yapıyor: “Ben bu sene buynuzlu kesmiyorum.” Diyor. (YT2)]

Temelî’nin programına katılan konuklar da küçük hikâyeler, fıkralar anlatmışlardır. Yakup Temelî, konuğu Karlı Âşık Mahmut Karataş’ı atışmaya davet etmiş; konuk da tevazu gösterip sunucu âşığa, kendisinin ihtiyar olduğunu bir fıkra ile söylemiştir:

[Bizim Gars’ta babasıyanan oğlu biçime gitmişler. Ekin biçmeye gitmişler tarlanın başına. Guşluk zamanı olmuş, öğlen yemek gelecek ya köyden... İşte, kadın yemek pişirmiş. Bir kova bulgur pilavıyla et. Yirmi tane de lavaş çekmiş, tendir lavaşı. Getirmiş. Babasıyla oğlu onun hepsini yemişler. Oğlu demiş ki “Baba, biz ne kadar yedik ya?” “Ey oğul,” demiş “Sen aslan, ben aslan babası. Bize yemek dayanır mı?” Akşam olmuş. Tabi az biçmişler yani. Çocuk dönüp diyor ki “Baba, yediğimiz yemeğin hakkını veremedik. Böyle de biçim olur mu?” Yani çok az biçmişiz, diyor. “Ey oğul,” diyor babası “Ben ihtiyar sen de uşah, bu kadar oğul.” Diyor. Yemeğe gelince aslan, işe gelince çocuk. (YT9)]

Gönül Telinden programına canlı telefon bağlantısıyla Kahramanmaraş’tan yayına bağlanan Hasan Çobanoğlu bir fıkra anlatmıştır:

[Taksi şoförlüğünde ilk günü olan bir şoför arkadaşımız, arkadan taşıdığı yolcu omzuna dokununca aniden bir panikleyip kaldırıma çıkıyor ve arkasını dönüp yolcuya ağzına geleni, tabiri caizse, sayıyor. Daha sonra, kendini şöyle bir toparladıktan sonra yolcusundan özür dileyip açıklamasını yapıyor: “25 yıldır cenaze arabasında çalıştım. Taksicilikte ilk günüm.” Diyor. (YT14)]

1.13. Halk Tiyatrosu

Geleneksel halk tiyatrosu içerisinde köy seyirlik oyunları, yılın belli günlerinde köy çevresinde oynanan oyunlardır. Şükrü Elçin (1991), köy ortaoyunlarını “Köylülerin uzun kış aylarında ve hususiyile düğünlerde, bayramlarda eğlenmek ve vakit geçirmek için düzenleyip oynadıkları dram karakterli temsillerdir. Bu temsiller, tarihi kaynakların verdikleri bilgilerden anlaşıldığına göre, çok eski bir sözlü geleneğe dayanmaktadır.”

Şeklinde tanımlar (IX)³²⁰. Bu tür oyunları sadece eğlence aracı olarak görmeyen Boratav (1988), onları toplumun günlük sorunlarından, kaygılarından, işlerinden ve sevinçlerinden ayrı tutmaz (s. 224).

Kahve ve doğal icra ortamlarında örneklerine pek rastlanmasa da incelemeğe dâhil ettiğimiz programlardan *Duyguların Dili-Karçıçeği*'nde seyirlik oyunlardan biriyle karşılaştık. Mustafa Aydın, programına konuk olan Grup Dadaşlar ile birlikte Erzurum'un "Deli Kız" seyirlik oyununun türkü kısmını seslendirmiştir³²¹.

Yedi kişinin daire yaparak döndüğü, ortada deli kız taklidi yapan bir kızın olduğu ve deli kızın dairede dönenlerin söylediği tekerlemeye cevap vererek akışa yön verilen oyun³²², radyo ortamının görüntüsüz, sahnesiz, dekorsuz yapısına bağlı olarak sadece türküsünün aktarılması biçimiyle sunulmuştur. Mustafa Aydın, hem tekerleme kısımlarını söylemiş hem de aralarda oyun hakkında bilgiler vermiştir:

[Köy ağası, köy muhtarı, ve İsmail arasında bir oyun geçer. Erzurum bölgesine has bu ve "Aman abla" diyor "Sakın unutma, iyi ört keçeyi."]

Tandıra goydum paçayı

Üstüne örttüm keçeyi

Gız getir yarmaçayı

Kedinizi bağlasaz n'ola

Beyle de gomşuluk ola

Kedi gelir ürke ürke

Atladı çıktı yüke

Az galdı yağı töke

Kedinizi bağlasaz n'ola

Beyle de gomşuluk ola

³²⁰ Ayrıca bkz.: Elçin, 1998; And, 1969; Yakıcı, 1999.

³²¹ Bazı kaynaklarda bu oyun Gümüşhane oyunu olarak geçer (Elçin, 1991; 22).

³²² <http://yazitepe.blogcu.com/deli-kiz-oyunu-nasil-oyanir/4439590>

Tandırda göydüm nohudi

Saydım biri yog idi

Yoksul evin kedisi

Kedinizi bağlasaz n'ola

Beyle de gomşuluk ola

Kedi değil bir hışım

Mevla'ya galdı işim

Şimdi gelir er gişim

Kedinizi bağlasaz n'ola

Beyle de gomşuluk ola

Derken oyun süregelir. Köy ağası, muhtar derken Deli Gızın başına oyun oynamaya devam eder. Evet kıymetli dostlar, yardımcı oyunlar, figüranlar derken Deli Kızın "sini meselesi"ni hep birlikte sunacağız³²³:

Deli gız sinin geliyor

Sinide neler geliyor

Başına yazma geliyor

Hani ya niye gelmedi

Geldi de geri döndüler

Ne gusurum buldular

Başına kelloz dediler

Gurbanız olem gomşular

Hani ya bunun kellozi

Deli gız sinin geliyor

Sinide neler geliyor

³²³ Deli kızı M. Aydın, diğer kısımları Dadaşlar söylemiş; bütün mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Goluna halhal geliyor

Hani ya niye gelmedi

Geldi de geri döndüler

Ne gusurum buldular

Goluna çolak dediler

Gurbanız olem gomşular

Hani ya bunun çolacı

Deli gız sinin geliyor

Sinide neler geliyor

Gözüne sürme eliyor

Hani ya niye gelmedi

Geldi de geri döndüler

Ne gusurum buldular

Gözüne şaşı dediler

Gurbanız olem gomşular

Hani ya bunun şaşıtı

Deli gız sinin geliyor

Sinide neler geliyor

Beline kemer geliyor

Hani ya niye gelmedi

Geldi de geri döndüler

Ne gusurum buldular

Beline çıkık dediler

Gurbanız olem gomşular

Hani ya bunun çıkığı

Deli gız sinin geliyor

Sinide neler geliyor

Ayaga galoş geliyor

Hani ya niye gelmedi

Geldi de geri döndüler

Ne gusurum buldular

Ayaga topal dediler

Gurbanız olem gomşular

Hani ya bunun topalı (MA3)]

2. Doğal İcra Ortamları İle Radyoda Yapılan Programların Mukayesesi

Modernleşme sürecinin dışında kalmanın (Yalsızuçanlar 1997: 17), başka bir deyişle, çağa ayak uydurmamanın imkânsızlığı söz konusuysa, özünü kaybetmeden ona ayak uydurmak, amaçlar doğrultusunda o süreçten ve araçlardan faydalanmak gerekir. Gelenek de bir bakıma onu yapmış; XXI. Yüzyılda "bitme noktasına geldiği" iddialarına rağmen, temsiline olanak sunması, aracılık etmesi amacıyla teknolojinin sunduğu imkânlardan faydalanma yoluna gitmiştir. Değişen koşullar ve gelişmeler sonucunda "ikincil sözlü kültür" olarak adlandırılan (Ong 2007) elektronik kültürün ortamları, âşıklık geleneği için yeni icra mekânları olmuştur.

Plak, radyo, kaset, televizyon ve en nihayetinde internetin hayatımızda bu kadar geniş yer tutması; âşıkların eskiyi aktarma, yeniye ayak uydurma ve yeni üretimler yapmalarına olanak sağlamıştır. Çok da uzak olmayan bir geçmişte, iki şehir arasındaki mesafeler, olayların ve haberlerin aylar sonra ulaşılmasına olanak sağlarken, günümüzün kıtaları birleştiren imkânları, âşıkların seslerini de aynı anda pek çok coğrafyaya ulaştırmıştır. Ulaşım, haberleşme, iletişim unsurları arasındaki sınırların kaldırılması, öncelikle deyiş, türkü ve destanların plaklara kaydedilmesiyle başlamıştır. Daha sonra radyonun büyülü dünyası, âşıkların özellikle âşık kimliğiyle tanıtılmaları ve yerel çizgilerden çıkıp ulusal platformda seslerini duyurup, tanıtılmalarına imkân sunmuştur.

Kaset ve albüm çalışmaları da bu "sesli" aktarımın basamaklarından biridir. Bu

süreç âşığın sesini duyan, kendisini de albüm kapaklarındaki fotoğraflarda gören ve tanıyan dinleyici kitlelerini oluşturmuştur. Bütün bu gelişmelerin üstünde televizyonun renkli dünyası, bu yolda bir basamak daha üste işaret etmektedir. Televizyon âşığa; dinleyiciyle, stüdyo konukları haricinde, doğrudan olmayan fakat dolaylı yollardan hem sesli hem görsel olarak iletişim kurmanın yollarını açmıştır.

Bir halk bilgisi ürünü esas itibariyle “işlev”le ilgilidir. Yani bir ihtiyacı karşılamaya yönelik olarak yaratılmış ve yaratılmaya, aktarılmaya devam etmektedir (Ekici 2004b: 16). Âşıkların radyoda yaptıkları programlar da hem gelenek hem icracı hem de dinleyici açısından belli ihtiyaçları karşılamaya yönelik ortaya çıkmışlardır. Günümüzde medyada olmak ile var olmak özdeşleştirilmiştir (Bayraktar 2011: 706). Âşıklar da hem geniş kitlelerce tanınıp var olmak, hem de var olan geleneği, etkin kılmak için radyoda programlar yapmışlardır. Diğer yandan, dinleyicinin özlem duyduğunu yanı başına getirmesi bakımından bu programlar önem taşımaktadır. Özünde geleneğe bağlı olan bu yayınlar, oluşturuldukları "ortam"ın özelliği itibariyle kimi yönleriyle geleneksel yapıdan farklılık göstermiştir.

Doğal icra ortamlarında yapılan programlar yapı itibariyle, radyo stüdyolarına çeşitli açılardan aktarılmıştır. Fakat radyo programları, tam anlamıyla geleneksel ortamlardaki fasıl özelliklerini taşımaz. Programlarda çalınan deyiş ve türküler, dinleyici istekleriyle beraber stüdyoda bulunan âşık veya âşıklar tarafından rastgele çalınıp söylenmektedir. Buna karşın *Gönül Telinden* programının açılışı ve kapanışının geleneğe uygun olarak sunulduğu örneklerine rastlıyoruz. Program sunucusu Âşık Temel'inin "*Geleneği hiç bozmadık ve bozmayacağız.*" Sözleri, bu doğrultuda hareket edildiğinin göstergesidir. İncelediğimiz programların büyük kısmının açılışı, benzer örnekler olmakla birlikte, divanla yapılmış ve Köroğlu, Aras Aras gibi deyiş ve türkülerin koro halinde söylenmesiyle program kapanmıştır. Bu durum, geleneksel icra ortamları ile radyo programlarının önemli benzerliklerinden biridir. Zira, geleneksel icrada fasılların "hoşlama/merhabalaşma" adlarıyla anılan, âşıkların dinleyicileri selamlamak ve “hoş geldiniz” demek için "hoş geldiniz", "safâ geldiniz" gibi ayaklarla karşılıklı söyledikleri deyişlerle başladığı görülür (Günay 2005: 85). Genellikle divanlardan oluşan bu deyişler, programın başlangıcını oluşturur. Program başında divan söyleme ve programı divanla başlatma geleneği, âşık fasıllarının önemli unsurlarından biridir.

Programlarda âşığın çalınıp söylenen deyiş ve türkülerden sonra hislerini "*Bunları dinleyince çok duygulanırım.*", "*Mikrofonun arkasında ne kadar etkilendiğimi bir görerseniz...*", "*Müsaadenizle gözyaşlarımı silmek istiyorum.*" Gibi duygulandırma amaçlı ifadelerle dinleyiciyle paylaşması, geleneksel icrada, özellikle hikâye anlatımında âşığın kullandığı anlatım özellikleri (Türkmen vd. 2008: 26) ile benzerlik göstermektedir. Âşığın stüdyodaki durumunu dinleyicilerle paylaşması, aynı zamanda radyonun sese dayalı yönünü tamamlayıcı niteliktedir.

Fasıllarda âşıklar, kendi eserleriyle birlikte geçmiş ustaların deyişlerine yer vermektedir. Radyo programlarıyla ortak yönlerden biri de ustamalı söylemedir. Zira radyo yayınlarında, programları hazırlayan ve sunan âşıklar, ustamalı deyişleri söylemeye ve geçmiş ustaları her fırsatta saygıyla yâd etmeye özen göstermişlerdir. Radyoda, ustaların eserleriyle birlikte hayat hikâyelerine ve anılarına da yer verilmiştir. *Gönül Telinden* programına katılan bir konuğun "*artık başkalarından söylemek istemediğini, kendi eserlerini tanıtmak istediğini*" ifade etmesi, Temelî'nin tepkisini çekmiş; Âşık Temelî, ustamalı söylemenin gelenekteki yerini ve önemini hem âşığa hem de dinleyicilerine açıklamıştır. Ustamalı söylemenin önemine dikkat çeken bu örnek, radyonun âşıklar tarafından tanınmak için bir araç olarak görülmesinin de göstergesidir.

Âşıklar geleneğin bütün türlerini dinleyici huzurunda icra etmişlerdir. Radyo programlarında süre ve teknik meseleler, âşık geleneğinin bütün türlerinin sunulmasına imkân sağlamamaktadır. Halk hikâyeleri, destanlar, deyiş ve türküler kısaltılarak sunulmuştur. Programlarda karşılaştığımız türler divan, koçaklama, güzelleme, taşlama, ağıt, destan, serencam, hikâyeli türkü, manî, tekerleme, fıkra gibi örneklerden oluşmaktadır. *Gönül Telinden* programında, stüdyo konuğu olan programlarda *atışma* <karşılaşma> örnekleri sunulmuştur. Programlarda ve sunucu âşıklardan edindiğimiz bilgiler doğrultusunda, zaman zaman doğaçlama eserlerin sunulmuş olduğunu da görüyoruz. Bu örnekler, âşıklık geleneğindeki sistemli deyişlerin radyo stüdyolarında sürdürülen özellikleri arasındadır.

Sözlü doğal icra ortamları, dinleyici/izleyici ve icracının bir arada bulunduğu, iletişimin yüz yüze gerçekleştiği, icraya aynı ortamda ve aynı anda iştirak edilebilir niteliktedir. İcra yapısı, dinleyici veya izleyicinin konumu, icraya etkisi ve istekleri, aynı amaçla bir araya toplanan bu grupların iletişimleri doğrultusunda değerlendirilebilir.

Radyoda âşığın hitap ettiği dinleyici sayısı, doğal icra ortamlarındaki dinleyici

sayısından fazladır. Doğal icra ortamında hitap edilen dinleyici belli bir sayıyı geçmezken, yerel bir radyo kanalında aynı anda yüzlerce kişiye hitap edilmektedir. Radyo dinleyicisi, birbirleriyle bağları olmayan, çoğunlukla birbirlerini tanımayan ve programa farklı ortamlardan katılan topluluklardır. Birbirleriyle cemaat bağları ile bağlanmamaları nedeniyle kitle özelliği gösteren (Çobanoğlu 2002: 57) radyo dinleyicisi, hem icracıyla hem de birbirleriyle doğrudan iletişim halinde değildir. Radyoda yapılan icra, programı dinleyen her dinleyici için bireysel bir nitelik taşır. Dinleyici telefonlarının ve isteklerinin ard arda sıralanması, bu isteklerin program süresi içerisinde icra edilemeyeşine kadar gitmektedir. İcracı ve dinleyicilerin bir arada bulunmayışı, radyo icralarında deyiş ve türkülerin çalınıp söylenmesi ve armağan edilmesi doğrultusunda kimi zaman "tekdüze" bir yapı içinde hareket edilmesine yol açmıştır.

Bir düğün meclisinde veya bir kahvehanede çalıp söyleyen âşığı dinlemeye gidenler, isteyerek ve/veya farkında olarak bu icralara iştirak ederken, radyonun frekans ayarlarıyla oynayan herhangi biri, kendini hiç tanımadığı birini dinliyor olarak bulabilmektedir. Radyoda, kimi zaman bilinçli bir gidiş geliştiren farklı bir katılım meydana gelmektedir. Geleneksel icradaki dinleyiciden farklı olarak radyo dinleyicisi, programı önceden biliyor olabilir; radyosunu yeni dinlemeye başlamış olabilir; programı takip eden "radyo müdavimi" dinleyici grubunda bulunabilir. Bu sebeple, sunucu programlarında hem kendini hem programını sık sık tanıtmakta; hem de telefon numarasını belli aralıklarla dinleyicileriyle paylaşmaktadır. Telefon bağlantıları, programın dinlendiğinin önemli ölçütlerinden biridir. Bu bağlantılar, programda çalınıp söylenecek isteklerin de belirleyicisidir.

Sözlü kültür ürünü olan âşıklık geleneği, yüzyıllar boyunca varlığını ve gelişimini sözlü kültür ortamlarında sürdürmüştür. Dinleyici huzurunda gerçekleşen icraların canlı olarak sergilenmesi, hem âşığın ustalığını göstermesi hem de ürünlerin icralar sırasında kimi zaman deyişerek çeşitlenmesine yol açmıştır. Atışma <karşılaşma, deyişme> yapma, doğaçlama söyleme, hikâye anlatma gibi özellikler icracı âşığın ustalığının göstergesi açısından belirleyici unsurlar arasında sayılmıştır. Yazılı kültür ortamına geçişle beraber eserlerin kayda geçirilmesi, gelenekteki atışma yapma, iyi saz çalabilme ve irticalen söyleme özelliklerinin öneminin belli doğrultuda deyişmesine yol açmıştır.

Teknolojideki gelişmelerle birlikte, yeni veya farklı bir ortama geçildiğinin düşünülmesi, gelenek için yazıya kaydedilmenin karşısında sözün de kayıt altına alındığı,

dondurulduğu özelliğini ortaya çıkarmıştır. Plak ve kasetlerle dinleyici karşısına çıkan elektronik kültür ortamı âşığı, sesini ve müziğini aktarmak istediği biçimde dinleyicilerinin beğenisine sunmuştur.

Bu gelişmelerin bir adım ötesinde olan radyo yayınları ise, âşığı hem canlı icralar hem de kaydedilmiş malzeme ile dinleyicisinin karşısına çıkarmıştır. Radyo programlarının canlı olarak sürdürülmesi, dinleyici ve âşığın telefon bağlantıları ile iletişimine olanak sunmuştur. Sunucu âşıkların ve/veya konuk olarak katılan misafir âşıkların eserlerini canlı olarak icra etmeleri, icra sırasında meydana gelen değişimleri az da olsa takip etmemizi sağlamıştır. Fakat deyiş ve türkülerin bant yayınlarından (kaset veya CD) verilmesi, kayıt yoluyla "tektip"leşmeye yol açmış; çeşitlenmenin önüne geçer özellik kazanmıştır. *Şeref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi* programındaki icra örneklerinin büyük çoğunluğu, usta ve çirakların eserlerinin kayıtlardan sunulması şeklinde gerçekleşmektedir. *Gönül Telinden* ve *Duyguların Dili-Karçıçeği* programlarında ise canlı gerçekleştirilen icralarda bu değişimleri takip etmek bir ölçüde mümkün olsa da kesin hükümler verilmesi için yeterli değildir. Ayrıca geleneksel icrada saz vazgeçilmez bir unsur iken, radyo programlarında bazı örneklerde sazın kullanılmıyor oluşu, geleneksel ortam ve elektronik ortam icraları arasındaki en önemli farklardan biridir.

Dinleyici ve âşığın bir arada bulunduğu sözlü kültür ortamı icraları, etkileşimin ve iletişimin doğrudan olması ve dinleyiciyi de icranın içine çekebilmesi açısından aktif bir ortam özelliğindedir. Âşığın ve dinleyicilerin birarada olmaları, duyguları, hoşnutluğu veya memnuniyetsizliği icra anında gösterilmesine imkân sunmuştur. Bu durum icranın yapısını, ilerleyişini ve süresini etkilemektedir.

Radyo programlarına baktığımızda, sesin görüntüden yoksun olması, sunucu âşığın duygularını jest ve mimikler aracılığıyla dinleyicisine aktarmasına engeldir. Dinleyici, âşığın duygularını sesinden, tonlamasından ve kimi zaman kullandığı hissî ifadelerinden çıkarabilir. Fakat yine de tam anlamıyla âşığın duygu dünyasının dışı vurulmasına şahit olamaz. İçinde buldukları iletişim ortamı, dinleyicinin anlık tepkilerinin âşığa iletilmesine de müsaade etmemektedir. Bu durum iletişimin tek boyutlu kalmasına sebep olur ki icradaki en önemli özelliklerden biri de âşık ve dinleyici arasındaki etkileşimdir. Bu özelliğiyle radyo icraları canlı olsa dahi bir yönüyle dinleyicinin pasif konumda kalmasına sebep olmaktadır.

Teknoloji, sunduğu imkânlarla zaman ve mekân "sınırları"nı ortadan kaldırmış; aynı anda ve aynı ortamdan çok sayıda kişiye ulaşılmasını sağlamıştır. Bu durum, âşığın bir kahvehane veya düğün meclisinde hitap ettiği kişi sayısının, radyo programlarıyla hitap ettiği kitle arasında büyük farklar oluşturmuştur. Şüphesiz radyoda âşığın hitap ettiği dinleyici sayısı, doğal icra mekânlarındaki dinleyici sayısından fazla olacaktır. Fakat sınırların ortadan kalkması, zaman "sınırlaması"nı beraberinde getirmiştir.

Doğal icra ortamlarında, icranın süresi âşığın ustalığına ve dinleyicinin ilgisine bağlı iken, elektronik ortamın teknik yönü farklı doğrultudadır. Bu durum, âşıkların radyo programlarında kendilerine ayrılan birkaç saatlik süre içerisinde icralarını gerçekleştirmelerini zorunlu kılmıştır. Haftada bir gün yayımlanan bu programların devamlılığı, her hafta kaldığı yerden devam etme şeklinde olmamış; her program yeni bir programın başlangıcı olmuştur.

Radyo programlarındaki kısıtlı zaman, icraları uzun zaman dilimini kapsayan türlerin de geleneğe uygun biçimde sunulmalarını engellemiştir. Radyo programları, sözlü kültür ortamlarında anlatımı haftalar süren halk hikâyelerinin icrası için uygun bir zemin durumunda değildir. Sunucu âşıkların, özellikle hikâyelerin türküleri yayımladığında bunların hikâyeleri olduğunu fakat zamanı kısıtlı olduğu için bunları anlatamayacağını söylemeleri, zaman problemine dikkat çekmektedir. Zaman problemine dayalı olarak, programlarda halk hikâyeleri, içinde geçen olaylardan küçük kesitler sunulması veya sadece nazım bölümlerinin icrasından ibarettir. Programlarda halk hikâyelerinin yerine kısa hikâyeler, serencam ve hikâyeli türkü örneklerini sunulmuştur.

Radyo yayınlarında sürenin kısalığı, pek çok konunun geçiştirilmesine sebep olmuştur. Programı sunan âşıklar bazı terimler hakkındaki bilgileri kısaca açıkladıktan sonra, "*Zamanla bunları sizinle paylaşacağız.*", "*Zamanımızın sınırlı olması sebebiyle hepsini sunamıyoruz.*" Gibi ifadelerle konular hakkındaki açıklamalar ertelenmekte, bazen de açıklama yapılmadan kapanıp gitmektedir. Uzun deyiş ve türkülerin kısaltılarak çoğu zaman birkaç dörtlük şeklinde icra edilmesi sık karşılaşılan bir durumdur.

Geleneğe (mümkün olduğunca) bağlı olan icracı, bir yandan da bu ortamın gerektirdiğine uymak zorunda kalmıştır. Program yapılan kanalın yayın süresi, reklam araları gibi yayın dışı unsurlar, âşığın icrasını (kendi iradesi dışında) kesintiye uğratmaktadır. Programın son deyiş ve türküleri tamamlanmadan, program süresinin

bitmesi sebebiyle yayının, türkünün ortasında kesildiği örnekler mevcuttur. Âşık kimi zaman çalıp söyleyeceği türkünün süresini programın süresine göre belirlemek zorunda kalmıştır. Programlarda, özellikle canlı icraların gerçekleştiği *Gönül Telinden* programında bir deyiş veya türkü söylenirken yarıda kesilip reklam arası verilmesi, bazen de programın bitirilmesi söz konusudur. Bu durum, geleneğin, elektronik ortamın yapısı ve teknik şartlarına uyum sağlaması ve o doğrultuda hareket edilmesinin göstergesidir.

Geleneksel icra ortamlarında çoğunlukla erkeklerin bulunmasının aksine, radyo programları her yaştan dinleyicisi olduğu gibi kadınlara da ulaşmaktadır. Dinleyiciler arasında kadınların önemli sayıda olduğunu telefon bağlantılarından takip edebiliyoruz. Programlarda kadın dinleyicilerin ilgisini canlı tutmak için ayrıca bir uygulama olmamakla birlikte, armağan deyişlerde bayan dinleyicilerin unutulmaması ve sık sık tekrarlanması dikkat çekmektedir.

Sözlü kültür ortamında, dinleyicinin âşığa ayak verip istediği hava ile çalmasını istemesinde olduğu gibi, radyoda dinleyicinin "*...türküsünü istiyorum*" veya "*sıradaki türkü ... gelsin*" şeklindeki istekleri farklılık göstermektedir.

Programında söylenen türkülerin arasında ara sıra "*sağ ol*", "*var ol âşık var ol*" gibi âşıklık geleneğinin icralarında da gördüğümüz beğeni sözlerini duymaktayız. Doğal icra ortamında, bu sözler genellikle ortamdaki dinleyiciler tarafından âşığı coşturmak ve beğenilerini dile getirmek için söylenirken, elektronik ortamda program konukları tarafından söylenir olmuştur.

Geleneksel icrada dinleyici ile bir arada bulunan âşık, izleyici/dinleyici huzuruna çıkacağı zaman giyimine, hareketlerine özen göstermektedir. Radyo programları, sestem ibaret olmasıyla âşıklar için daha rahat bir ortam sunmaktadır. Âşığın radyoda davranışları, kıyafeti istediği şekilde olabilmektedir. Programlarda âşığın söyleyeceği eseri seçmesi, dinleyicilerin istedikleri türkü ve deyişlere program aralarında hazırlık yapabilmesi, hatta bazı eserleri kayıttan <kaset veya CD> çalması mümkündür. Canlı icranın şart olmadığı bu ortamlar, bu yönüyle sözlü icra ortamından ayrılmaktadır.

Elektronik kültür ortamı dinleyicisi, radyo programlarında âşığın sadece sesini duymaktadır. Dinleyicinin görmediği bir ortamda icra yapmak âşık için bir yönüyle rahatlık sunarken, diğer yandan "radyo programcısı" konumuna gelmesine sebep olmaktadır. Sunucu âşık, her ne kadar "âşık" olma özelliğini sazıyla, sözüyle ve

açıklamalarıyla dinleyiciye hatırlatıyor olsa da kimi zaman sadece "istek gönderen" ve stüdyo konuklarıyla sohbet eden bir radyo programcısı konumuna gelmektedir.

Kahvehane ve düğün meclisleri gibi doğal icra ortamlarındaki ağız ve ifade özellikleri, âşıkların hitap ettikleri dinleyicilerin aynı yöre insanı olması dolayısıyla, o yörenin dil özelliklerini taşımıştır. Fakat âşıkların şehir kültürüyle tanışmaları, değişen bir kitleye hitap etmelerini beraberinde getirmiştir. Seslendikleri kitlenin değişmiş olduğunun farkında olan âşıklar, radyo programları ile sözlü gelenek icra yapısından hareketle ancak yeni bir içerik ve üslup geliştirme gayreti içinde, daha geniş kesimlere ulaşabilmişlerdir. Seslendikleri kitle, onların hitap-üslûp biçimlerinde de değişime gitmelerine sebep olmuştur.

Radyo programlarını <hazırlayıp> sunan âşıkların dinleyicileriyle diyalog yapısı ve program icralarındaki üslûp, yerel ağız ifadeleri ve İstanbul ağız özelliklerinin arasındadır. Şeref Taşlıova'da İstanbul ağzının hâkim olduğunu görüyoruz. Âşığın yerel ağız ifadelerini kullanması ise çok sık karşılaşılan bir durum değildir. Yakup Temelî'nin İç Anadolu ağız özelliklerini yoğun olarak kullanması, dinleyici ve konuklarının memleketleri doğrultusunda o yörenin mahallî kelimeleriyle konuşması, samimi bir üslûp kullanmaya gayret ettiğinin göstergesidir. Mustafa Aydın'ın mahallî ağız özelliklerini konuşmasına yansıtması, dinleyicilerin konuşmasını beğendiklerini söylemesi üzerine daha sık tekrarlanmaktadır. Program sunucusu âşıkların deyiş ve türkü icralarında, konukları ve dinleyicileriyle aralarındaki diyaloglarda yerel ağız özelliklerini kullanmaları anlaşılmayı etkilememektedir.

SONUÇ

Doğal icra ortamlarının ortadan kalkması, âşıklık geleneğini yeni ortamlara yöneltmiştir. Elektronik kültür ortamları, âşıklık geleneğinin günümüzde varlığını sürdürdüğü ortamların üçüncüsü ve sonuncusudur. Özellikle büyükşehirlerde, âşıkların tercih ettikleri mekânlardan biri, radyolar olmuştur. Radyolarda âşıkların hazırlayıp sunduğu programlar, geleneğin zayıflayan ve kaybolmaya yüz tutan varlığını canlandırması ve geleneği gelecek kuşaklara aktarması bakımından önem taşır.

Teknolojideki ilerleme ve yaşanan hızlı değişim, anlatım ortamlarını da dönüştürmüştür. Geleneğin doğal icra ortamları olan kahvehaneler, düğün meclisleri, hanlar, ağa-bey konakları artık yoktur. Geleneğe hasret kalmış ve âşığa ilgi duyan kent insanı, radyo ve televizyonlarda bulduğu âşığı ilgiyle dinlemiş ve takip etmiştir. Bu programlar, sona erdiği düşünülen geleneğin, XXI. Yüzyılda elektronik icra ortamlarında sürdürüldüğünün kanıtı durumundadır. Bu programlar, gerek ustamalı eserlerin icrası, gerek yeni oluşturulan deyişlerin sunulması, gerekse irticalen üretilen sistemli deyişler açısından önemlidir. Radyo örneğinde ele aldığımız âşıklık geleneği günümüzde, elektronik kültür ortamlarında temsil edilmekte; üretilmekte ve aktarılmaya devam etmektedir.

Geçmişte, haberleşme, iletişim, eğlendirme, eğitim gibi işlevleri üstlenen âşıklar, radyo programlarında da bunu sürdürmüştür. Günceli takip edebilmenin mümkün olduğu programlarda, "hoşça vakit geçirmenin" yanı sıra, kültürel değerlerin aktarılmasına önem verilmiştir. Bu programlar; geleneksel bilginin sunulduğu, millî unsurların ve kültürel değerlerin öneminin vurgulandığı, dil bilincinin ön planda tutulduğu bir anlayışı sergilemesi bakımından günümüz toplumunda önemli bir eksikliği gidermektedir.

Programlarda, kültür, gelenek, millî duygular, ana-baba sevgisi, kutsalın önemi, vatan sevgisi, kahramanlık, dürüstlük gibi değerlerin önemini vurgulamış; bu değerlerin yaşatılması konusunda dinleyici bilinçlendirilmiştir. Bu bakımdan, radyodaki âşık programları, unutulmaya yüz tutan değerlerin dinamik hâle getirilmesinde önemli bir araç olmuştur.

Âşık sanatının ürünlerini ezgileriyle birlikte muhafaza eden ve zengin bir içeriğe sahip olan programlar, günümüzün cönkleri niteliğinde olması açısından da değerlidir. Çoğu unutulmuş, bir kısmı da unutulmaya yüz tutmuş eserleri dinleyiciye hatırlatan bu programlar, geleneğin bilgisini sunan önemli bir kaynak durumundadır.

Günümüzde bu programlar, sayılı örneklerle varlığını sürdürmektedir. Bunun en önemli sebeplerinden biri, âşıkların “görüntülü aktarım ortamı” olan televizyon kanallarına yönelmiş olmalarıdır. Televizyonun toplum içindeki yaygınlığı, dinleyici kitlesinin çeşitliliğini ve sayısını da artırmaktadır. Televizyonun radyoya tercih edilmesinde, radyonun âşıklar için çok fazla maddi getiri sağlamamasının da etkisi vardır. Sözlü geleneğin hafıza kartlarının toplum belleği olduğu dönemlerde karşılaştığı eksilme ve kaybolma problemi, teknolojinin hâkim olduğu XXI. Yüzyıl şartlarında da kendini göstermektedir. Radyo programlarının kayıtlarının programı yapan âşıklarca veya programın yapıldığı radyo kanallarının arşivlerinde tutulmaması, çalışmamızı sınırlandırmasının yanı sıra, sözlü geleneğin kaderinin, elektronik kayıt araçlarının sunduğu olanaklara rağmen pek de değişmişe benzemediğini göstermektedir. Bu durum, sözlü geleneğin radyo kanallarında temsilini yok denecek kadar az bir arşivle geleceğe taşınmasına sebep olacaktır.

İçeriği itibariyle birbirleriyle benzerlik gösteren bu programlar, gelenek açısından "istek programı" formatında görülebilir. Doğal icra ortamından çıkıp elektronik ortama giriş yapan gelenek, dokuyu korumak zorundadır. Görülen değişim ve dönüşümü bir eksiklik olarak nitelenmek doğru olmayacaktır.

Programların, istek türkülerin çalınıp armağan edildiği, kimi deyişlerin ezgileriyle türkü icrası formunda sunulduğu ve hareketli parçaların çalınıp söylendiği türkülü eğlence programı şeklinde gerçekleştiği doğrudur. Âşıklar da yaptıkları programlarda bir sunucu gibi görülmüşlerdir. Fakat âşıklar, bu programları geleneğe yenilik katmak gibi gayelerle yapmamışlardır. Amaç, kaybolmaya yüz tutan geleneği, medyanın gücünden yararlanarak daha çok kişiye ulaştırmak ve böylece "var" kılmaktır. Geleneğin elektronik ortama taşınması ve bu programlarla meraklı âşikseverlere ulaşılması, devamlılığın sağlanması açısından önemlidir. İcra ortamlarının kaybolduğu için görülmeyini fark ettirmek amacıyla kitle iletişim araçlarından faydalanmayı, eksiklik veya yanlış olarak görmek yerine, gelenek için bir "imkân" olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır kanaatindeyiz.

Sonuç olarak; elektronik kültür ortamına taşınan geleneğin, radyo ortamındaki "aktarım"a yönelik icraları üzerinde durduğumuz çalışmamızda, teknolojinin geleneğin işlevini üstlendiğini gördük. Geleneksel bir fasıl yapısından farklı yürütülen programlarda icra düzenini, canlı icralarla birlikte, kaset ve CD kayıtlarından rastgele çalınan deyiş ve türküler ile dinleyici istekleri oluşturmaktadır. Çoğu zaman kısaltarak okunan eserlerin yanı sıra, geleneğin muamma, lebdeğmez gibi türlerinin icrasına rastlanmamıştır.

Teknoloji ile sunulan geleneğin aktarım ortamı ve biçimi değişirken, tüketim şekli de değişmiştir. Âşık ile bir arada bulunan dinleyici, âşığı radyo, kaset veya CD yayınlarından dinleyen, televizyonda izleyen pasif bir tüketici konumuna gelmiştir. Dinleyicinin telefon, faks, kısa mesaj veya elektronik posta gibi yollarla âşıkla iletişim kurması, bu pasifliği bir ölçüde giderse de tam anlamıyla aktif bir konuma geçiş söz konusu değildir.

Radyo, dinleyici ile icracının iletişimini, icranın "ortamı"yla beraber biçimini farklı bir boyuta taşımışsa da; bu programlar, geleneğin sunulması, tekrarlarla ve hatırlatmalarla unutulmanın önüne geçilmesi, üretilmesi, aktarılması ve tüketilmesiyle gelenek için bir imkân olarak kabul edilmelidir. İcra, icracı, dinleyici ve mekân doğrultusunda incelediğimiz programlar, özünde geleneğe sadık kalarak fakat yaratıldığı "ortam" itibariyle, olanı bu ortamda olması gerektiği şekliyle sunmuştur. Bu programların, geleneğe büyük yenilikler katmadığını; fakat program sunucusu âşıkların da zaman zaman dile getirdikleri gibi, kaybolmaya yüz tutan âşık sanatının bu programlar sayesinde "diriltme" çabasıyla sürdürüldüğünü söyleyebiliriz. Doğal icra mekânlarının geleneksel icra töresi korunmaya gayret edilmekle birlikte, teknolojinin sunduğu imkânlar doğrultusunda, deyiş ve türkülerin icrasının kayıtlardan ve canlı olarak kısaltmaya giderek yapıldığı veya sadece açıklamalarla geçiştirildiği bir elektronik icra yapısının radyo programlarına yerleştiği görülmüştür.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Açıkgöz, N. (1999). *Kahvenâme*. Ankara: Akçağ.

Adler, C.-Ramsay A. (2012). *İstanbul 1898 Kahvehane Hikâyeleri*. (Çev: Sabri Kaliç). İstanbul: Maya.

Aksel, M. (1964). Kahve, Kahvehaneler. *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*. Yıl 16, Cilt 9, 185, Aralık, İstanbul: 3590-3592.

Aktaş, Ş. (2000). Sözlü Kültürden Kitaplı Kültüre. *Bilge Dergisi*. 25, Yaz, Ankara: 3-4.

Alangu, T. (1943). *Çalgılı Kahvelerdeki Külhanbey Edebiyatı ve Nümuneleri*. İstanbul: Ahmet İhsan Matbaası.

Alptekin, A. B. (2005). *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*. (3. Baskı). Ankara: Akçağ.

Alpyıldız, E. (2012). Yerelden Ulusala Taşınan Müzik Belleği ve Yurttan Sesler. *Millî Folklor Dergisi*. Yıl 24, 96: 84-93.

And, M. (1969). *Geleneksel Türk Tiyatrosu*. İstanbul: Bilgi.

Artun, E. (1997). Adana Âşıklık Geleneği ve Âşık Fasılları. 5. *Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri*. Cilt 1. Ankara: 41-52.

Artun, E. (2005). *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*. (2. Baskı). Ankara: Akçağ.

Arvas, A. (2009). Âşıklar Çay Evi: Günümüz Van Âşıklık Geleneğinden Bir Fasil. *Turkish Studies* 4/3, 179-196.

Aslan, E. (1992). *Çıldırılı Âşık Şenlik-Hayatı-Şiirleri-Karşılaşmaları-Hikâyeleri*. (2. Baskı). Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

Aslan, F. (2007). Kars Yöresi Âşıklık Geleneğinin Usta – Çıracak Geleneği Bakımından Değerlendirilmesi. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*. XXXVI, İstanbul: 41-78.

Assmann, J. (2001). *Kültürel Bellek -Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. (Çev. Ayşe Tekin). İstanbul: Ayrıntı.

Aydın, O. (2010). *Günümüz Âşıklık Geleneğinde Atışma ve Atışma Örnekleri*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aytaç, G. (2005). *Edebiyat ve Medya (Kitaptan Ekranaya Edebiyat)*. İstanbul: Hece.

Aziz, A. (2012). *Radyo Yayıncılığı*. (4. Baskı). Ankara: Nobel.

Balkaya, A. (2013). Mekân Poetikası Bağlamında Âşık Kahvehaneleri ve Âşık Üzerinde Kimi Fonksiyonları. *Turkish Studies* 8/1:881-889.

Bascom, W. (2004). Halkbilimi, Sözlü Sanat ve Kültür. *Millî Folklor Dergisi*. Cilt 8, Yıl 16, 63, Güz, Ankara: 86-91.

Başgöz, İ. (1986). Türk Halk Edebiyatında Protesto. *Folklor Yazıları*. İstanbul: Adam. 181-191.

Başgöz, İ. (1986b). Halk Edebiyatı ve Folklor. *Folklor Yazıları*. İstanbul: Adam. 252-258.

Bayatlı, N. Y. (2009). Kerkük Kahvehaneleri (Çayhaneleri, Çayxaneleri). *Kardaşlık*. Yıl 11, 40: 34-37.

Batuş, G. (2004). Sözlü Kültürden Kitle Kültürüne Geçiş Sürecine Direnen Değerler. 2. *International Symposium, Communication in the Millenium (17-19 Mart 2004)*. Türkiye: 817-825.

Bayraktar, F. (2011). Medyada Kullanılan Türkçedeki Değer Hükümlerinden Kaynaklanan Etik Sorunlar Üzerine. *I. Uluslararası Kitle İletişim Araçlarında Türkçenin Kullanımı Bilgi Şöleni Bildirileri, Kırıkkale (16-17 Nisan 2009)*. Kırıkkale:443-447.

Bayraktar, L. (2011). Medyaya Yansıyan Şekilleriyle Düşünür, Sanatkâr ve Bilimadamı ya da Kitle İletişim Araçlarında Sergilenen Entelektüel Algısı Üzerine. *I. Uluslararası Kitle İletişim Araçlarında Türkçenin Kullanımı Bilgi Şöleni Bildirileri, Kırıkkale (16-17 Nisan 2009)*. Kırıkkale: 703-706.

Bayrı, H. (1950). Semaî Kahveleri. *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*. Yıl 1, 11, Haziran, İstanbul: 163-166.

Bingül, İ. (2013). *Osmanlı'da Kahvehane ve Toplumsal Hayat Mekânları*. İstanbul: Gram.

Birsel, S. (2009). *Kahveler Kitabı*. (5. Baskı). İstanbul: Sel.

Boratav, P. N. (1968). Âşık Edebiyatı. *Türk Dili Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı*. Cilt XIX, 207: 340-357.

Boratav, P.N. (1988). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. (5. Baskı). İstanbul: Gerçek.

Boratav, P.N. (2002). *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*. (3. Baskı). İstanbul: Tarih Vakfı.

Boyraz, Ş. (2001). İletişim Araçlarının Ozanlık Geleneği Üzerindeki Etkileri. *Folklor/Edebiyat*, 26, Ankara: 163-168.

Çankaya, Ö. (2002). *Bir Kitle İletişim Kurumu Tarihi: TRT 1927-2000*. İstanbul: Yapı Kredi.

Çağlar, B. K. (1952). Âşıklar Kahvesi ve Halk Hikâyeleri. *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*. Yıl 4, Cilt 2, 41, İstanbul: 641-643.

Çobanoğlu, Ö. (1999). Elektronik Kültür Ortamında Aşık Tarzı Şiir Geleneği Bağlamında Çukurova Aşıkları Üzerine Tespitler. *III. Uluslar Arası Çukurova Halk Kültürü Bilgi Şöleni (Sempozyumu) Bildiriler, (30 Kasım-02 Aralık 1998-Adana)*. Adana: Adana Valiliği Yayını, Adana Ofset. 246-253.

Çobanoğlu, Ö. (1999b). Sözlü Kültürden Yazılı Kültür Ortamına Geçiş Bağlamında Erken Dönem Osmanlı Tarihlerinden Âşıkpaşazâde'nin Epik Karakteri Üzerine Tespitler. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi-Osmanlı Devletinin Kuruluşunun 700. Yılı Özel Sayısı*. Ekim, Ankara: s. 65-82.

Çobanoğlu, Ö. (2000). *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü*. Ankara: Akçağ.

Çobanoğlu, Ö. (2002). Medya ve Geleneksel Kültür Bağlamında Âşıklık Geleneği Dinleyici Tipolojisine Doğru. *VI. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Medya ve Geleneksel Kültür Sektör Bildirileri*. Ankara: Kültür Bakanlığı, 53-60.

Çobanoğlu, Ö. (2005). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. (3. Baskı). Ankara: Akçağ.

Çobanoğlu, Ö. (2007). *Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği ve İstanbul*. (2. Baskı). İstanbul:3F.

Demir, N. (1996). *Radyonun Sosyo-Kültürel Yaşamdaki Yeri ve Önemi*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dilber, E. Vd. (2008). Yakup Temel (Âşık Temeli). *Sazın ve Sözün Sultanları Yaşayan Halk Şairleri I*. (Haz. F. A.Turan vd.). Ankara: Gazi. S. 597-606.

Dilçin, C. (2005). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. (8. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.

Dizdaroğlu, H. (1969). *Halk Şiirinde Türler*. Ankara.

Dundes, A. (1998). Halk Kimdir. (Çev. Metin Ekici). *Millî Folklor Dergisi*. Cilt 5, Yıl 10, 37, Ankara: 139-153.

Dundes, A. (1998b). Doku, Metin ve Konteks. (Çev. Metin Ekici). *Millî Folklor Dergisi*. Cilt 5, Yıl 10, 38, Ankara: 106-119.

Durukan, L. (2013). Çekirdek'ten Kültür'e: Türk Kültüründe Kahve ve Kahvehane. *Bilim ve Kültür - Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*. 2, Haziran:127-138.

Duymaz, A. (2002). *İrfanı Arzulayan Sözler Tekerlemeler*. Ankara: Akçağ.

Düzgün, D. (1998). Erzurum'da Âşık Kahvehanesi Geleneği. *Folkloristik: Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı*. (Haz. M. Özarslan-Ö. Çobanoğlu), Ankara:Feryal. 205-224.

Coşkun Elçi, A. (1997). *Muzaffer Sarısözen-Hayati, Eserleri ve Çalışmaları*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

Eke, M. (2010). Geçmişte Yapılan Âşık Atışmalarının Günümüzdeki Görünümü. *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*. Yıl 2, 1, Ocak:75-84.

Ekici, M. (1998). Halk Bilimi Çalışmalarında Metin (Text), Doku (Texture), Sosyal Çevre ve Şartlar (Konteks) İlişkisinin Önemi. *1. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu* 01-02 Haziran 1998, Balıkesir.

Ekici, M. (2004). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. Ankara: Geleneksel.

Ekici, M. (2004b). Halk Bilimi Araştırmalarında Üçüncü Boyut. *TÜBAR*. XVI, Güz: 13-20.

Elçin, Ş. (1990). *Türkiye Türkçesinde Mâniler*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

Elçin, Ş. (1991). *Anadolu Köy Ortaoyunları*. (3. Baskı). Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

Elçin, Ş. (1997). *Halk Edebiyatı Araştırmaları-I*. (2. Baskı). Ankara: Akçağ.

Elçin, Ş. (1998). Köy Ortaoyunları. *Türk Dünyası El Kitabı III*. (3. Baskı). Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü. 487.

Emeksiz, A. (2009). İstanbul Kahvehaneleri. *Karaların ve Denizlerin Sultanı İstanbul*. (Haz. Filiz Özdem). Cilt II. İstanbul: Yapı Kredi.

Erkoç, E. (2008). *Anadolu'da Bir Köy Odası: Hatışoğlu Konağı*. (2. Baskı). Çorum: Lider.

Fidan, S. (2011). Sözlü Kültür-Sözlü Tarih İlişkisi Bağlamında Niş Türküleri. *Turkish Studies* 6/4: 139-148.

Gedikli, N. (1987). Türk Halk Mûsikîsinde Yeni Bir Oluşum Süreci Mi. *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*. Cilt III. Ankara: 103-110.

Geray, C. (1971). Toplumsal ve Eğitsel Açıdan Türkiye'de Radyo ve Televizyon Yayınlarının Amaç, İlke ve Öncelikleri Üzerine Bir Deneme. *AÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*. C. 4, S. 1-4.

Goody, J. (2009). Sözlü Kültür. *Millî Folklor Dergisi*. Yıl 21, 83, Ankara: 128-132.

Gökberk, M. (2011). *Değişen Dünya Değişen Dil*. (7. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi.

Görkem, İ. (2000). *Çukurovalı Âşık Mustafa Köse ve Hikâye Repertuarı*. Ankara: Akçağ.

Günay, U. (1990). Halk Şiirinde "Ayak" Konusu Üzerine Düşünceler. *Millî Folklor Dergisi*. Cilt 1, 8, Ankara: 32-34.

Günay, U. (2005). *Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*. (4. Baskı). Ankara: Akçağ.

Gürçayır, S. (2008). Birincil Sözlü Kültür Ortamından İkincil Sözlü Kültür Ortamına Eritmeler. *I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi TUDOK 2006 (11-13 Eylül 2006 İstanbul) Bildiriler*. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi. 469-472.

Hattox, R. S. (1998). *Kahve ve Kahvehaneler-Bir Toplumsal İçeceğin Yakınoğu'daki Kökenleri*. (2. Baskı). (Çev:Nurettin Elhüseyni). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Haymes, E. R. (2010). *Sözlü Destan-Sözlü Şiir Araştırmasına Bir Giriş*. (Haz. Ali Çelik). Ankara: Türk Dil Kurumu.

İlaydın, H. (1964). *Türk Edebiyatında Nazım*. İstanbul.

KAPLAN, K.- Ertürk, E. (2012), Dijital Çağ ve Bireyin İdeolojik Ayrıtları. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication-TOJDAC*. October, Volume 2, 4: 7-12.

Kaya, D. (1998). *Sivas'ta Âşıklık Geleneği*. Sivas: Dilek.

Kaya, D. (1999). Karşılaşma, Atışma ve Değişme Kavramları Üzerine Düşünceler ve Feymanî'den Örnekler. *Folklor/Edebiyat*, 20, 1999/4: 131-140.

Kaya, D. (199b). Âşık Şiirinde Ayakla İlgili Problemler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. 8, Sivas: 335-348.

Kaya, D. (2004). *Anonim Halk Şiiri*. (2. Baskı). Ankara: Akçağ.

Kaya, D. (2007). Fıkra. *Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ. 322-326.

Kaya, D. (t.y.). Halk Şiirinde Biçim ve Tür. (y. Y. Y.)
(http://dogankaya.com/fotograf/halk_siirinde_bicim_ve_tur.pdf) (04.02.2014)

Kaygılı, O. C. (1953). Semaî Kahveleri ve Meydan Şairleri. *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*. Yıl 4, C. 2, 46, Mayıs. İstanbul: 733-735.

Kaygılı, O. C. (2007). *İstanbul'da Semaî Kahveleri ve Meydan Şairleri*. (Haz. Mustafa Apaydın). İstanbul: Merkez Kitap.

Koç, N. (2012). Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Radyo. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*. Yıl 8, 15: 69-104.

Kuzey, D.-Hızarcıoğlu, H. N. (2008). Şeref Taşlıova (Âşık Şeref Taşlıova). *Sazın ve Sözü'nün Sultanları Yaşayan Halk Şairleri I*. (Haz. F. A.Turan vd.). Ankara: Gazi. 579-588.

Köprülü, M. F. (1962). *Türk Saz Şairleri*. Cilt I-IV. Ankara: Millî Kültür.

Köprülü, M. F. (2004). *Edebiyat Araştırmaları I*. (4. Baskı). Ankara: Akçağ.

Küçükbasmacı, G. (2009). *Sözlü Kültür Ortamından Elektronik Kültür Ortamına Geçiş Sürecinde Kastamonu Halk Anlatıları*. (Basılmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KÜÇÜKBASMACI, G.(2013). Elektronik Çağda Sözü'nün Satıcıları: Radyo ve Televizyon. *Turkish Studies International Periodical For The Languages Literature and History of Turkish or Turkic*. Volume 8/4, Spring, Ankara: 1063-1080.

Mergen, Ş. (2008). Mustafa Aydın (Âşık Mustafa Aydın). *Sazın ve Sözün Sultanları Yaşayan Halk Şairleri I.* (Haz. F. A.Turan vd.). Ankara: Gazi. 466-476.

Oğuz, M. Ö. (2000). Halk Şiirine Yansıyan Osmanlı İmajının Anlatım Ortamı Çözümlemesi. *Türk Dünyası Halk Biliminde Yöntem Sorunları.* Ankara: 97-106.

Oğuz, M. Ö. (2001). *Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam.* Ankara: Akçağ.

Oğuz, M. Ö. (2003). Birincil Sözlü Kültür Çağı ve Karac'oğlan Şiiri. *Millî Folklor Dergisi.* Cilt 8, Yıl 15, 58, Yaz, Ankara: 31-38.

Onay, A.T. (1996). *Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i.* Ankara: Akçağ.

Ong, W. (2007). *Sözlü ve Yazılı Kültür, Sözün Teknolojileşmesi.* (4. Baskı). İstanbul: Metis.

Özarslan, M. (2001). *Erzurum Âşıklık Geleneği.* Ankara: Akçağ.

Özdemir, N. (2001). Halkbilimi ve Medya. *Millî Folklor Dergisi,* Cilt 7, Yıl 13, 49, Bahar, Ankara: 87-92.

Özdemir, N. (2005). *Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü.* Ankara: Akçağ.

Özdemir, N. (2006). Sanal Dünyanın Köy Monografileri. *Millî Folklor Dergisi.* Yıl 18, 72, Ankara: 23-36.

Özdemir, N. (2006b). Türk Edebiyatı ve Medya. *Millî Folklor Dergisi,* Cilt 9, Yıl 18, 70, Bahar, Ankara: 7-21.

Özdemir, N. (2012). *Medya, Kültür ve Edebiyat.* (2. Baskı). Ankara: Grafiker.

Öztelli, C. (1962). Halk Edebiyatında Sazın Yeri. *Türk Dili Dergisi.* Cilt 12, 134, Kasım: 108-110.

Öztürk, S. (2003). Gençlerin Radyo Dinleme Alışkanlıkları ve Radyonun İşlevi-Afyon Kocatepe Üniversitesi Öğrencilerinin Radyo Dinleme Alışkanlıkları ve Beklentileri Üzerine Bir Değerlendirme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 18: 481-501.

Pala, İ. (1999a). Kahvelerim Pişti Gel. *Zaman*. 12 Ocak.
<http://arsiv.zaman.com.tr/1999/01/12/yazarlar/15.html> (12.05.2014)

Pala, İ. (1999b). Osmanlı'da İlk Kahvehane. *Zaman*. 17 Haziran.
<http://arsiv.zaman.com.tr/1999/06/17/yazarlar/6.html> (12.05.2014)

Postman, N. *Televizyon Öldüren Eğlence -Gösteri Çağında Kamusal Söylem*. İstanbul: Ayrıntı.

Sakaoğlu, S. (2005). Kahve, Kahvehane ve Erzurum Âşık Kahvehaneleri. *Türk Dili*. 648: 490-493.

Sanders, B. (2010). *Öküzün A'sı -Elektronik Çağda Yazılı Kültürün Çöküşü ve Şiddetin Yükselişi*. (2. Baskı). İstanbul: Ayrıntı.

Sankır, H. (2010). Osmanlı İmparatorluğu'nda Kamusal Oluşumu Sürecinde Kahvehanelerin Rolü Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme. *Türkiyat Araştırmaları*. Yıl 7, 13, Güz: 185-210.

Sevengil, R. A. (1968). *Çağımızın Halk Şairleri: Radyo Konuşmaları*. İstanbul: Atlas.

Sever, M. (2008). Toplumsal Bellek Ve Geleneksel Eylem Bağlamında Bir Sözel Tarih Metninin Değerlendirilmesi. *Millî Folklor*, 77: 61-68.

Sezen, L. (1988). Erzurum Köylerinde Konaklar. *İstanbul Üniversitesi Tıbbi Psikoloji Çalışmaları Dergisi*. Cilt 16: 87-90.

Taşlıova, M. M. (2006a). *Kars'ta Sözel Hikâyecilik ve Hikâyeler*. (Basılmamış Doktora Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Taşlıova, M. M. (2006b). Kars Sözel Hikâyeciliğinin İcra Ortamları, *Türkbilig Türkoloji Araştırmaları Dergisi*. 11, Ankara: 164-188.

Taşlıova, M. M. (2006c). *Festival Yapısıyla International Storytelling ve Türkiye Gezici Halk Hikâyeleri*. Çorum: Lider.

Taşlıova, M. M. (2006d). Elektronik Cönk Kavramı ve Türk Halkbilimi'nin Değeri Bilinmeyen Kaynakları. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 5, Ankara: 89-112.

Taşlıova, M. M. (2012). *Âşık Şeref Taşlıova Hayatı ve Şiirleri*. (Genişletilmiş 2. Baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.

Tekinalp, Ş. (2011). *Karşılaştırmalı Radyo ve Televizyon*. (2. Baskı). İstanbul: Beta.

Türkçe Sözlük. (2005). (10. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.

Türkmen, F.-Taşlıova, M. M.-Tan, N. (2008). *Şeref Taşlıova'dan Derlenen Halk Hikâyeleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Üçünçü, K. (2004). Sözlü Kültür/Tarih Bağlamında Edebî Bir Metin Olarak Otman Baba Vilâyetnâmesi. *Bilig*, K1ş, 28: 1-29.

Yağcı, M. (2005). *Yazılı Kültürün Düşüşü: Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Ve Elektronik Kültüre Geçiş Süreçlerinde Düşünsel Ve Toplumsal Değişimler*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yakıcı, A.-Yücel, A.- Çetin, İ. (1999). *Geleneksel Türk Tiyatrosu*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı.

Yakıcı, A. (2001). Âşık Edebiyatında Divan Söyleme Geleneği ve Tuluat Divan. *Millî Folklor Dergisi*. Yıl 13, 49, Ankara: 71-76.

Yakıcı, A. (2004). Âşıklar Arasında Mektuplaşma Geleneği ve Âşık Hasan İle Sefil Molla'nın Mektupları. *Prof. Dr. Abdurrahman Güzel'e Armağan*. (Editör: İsmet Çetin). Ankara: 659-678.

Yakıcı, A. (2009). *Ozan Dili Çevik Olur-Âşık Edebiyatı Yazıları*. Ankara: Gazi. 240-246.

Yalsızuçanlar, S. (1997). *Televizyon ve Kutsal*. İstanbul: Timaş.

Yavuz, Y. (2008). *Radyonun ABeCe'si*. Ankara: Ütopya.

Yazgan, T. (2006). *Önce Radyo Vardı*. İstanbul: Tekin.

Yıldırım, D. (1989). Sözlü Gelenek Kültürü. *Millî Folklor Dergisi*. Cilt 1, 1, Ankara: 6-7.

Yıldırım, D. (1998a). *Türk Bitiği*, Ankara: Akçağ.

Yıldırım, D. (1998b). Fıkra. *Türk Dünyası El Kitabı III*. (3. Baskı). Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü. 439-450.

Yıldız, M. C. (2007). *Kahvehane Kültürü*. İstanbul: Beyan.

Yararlanılan İnternet Kaynakları

<http://www.trtkulliyat.com/application/about?itemId=1> (24.05.2014).

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53ee5fb79db2e2.38480431 (15.07.2014)

<http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0nternet> (22.07.2014)

<http://cukurovaturk.com/%C3%A2sik-seref-tasliova-ile-roportaj-2612.aspx> (Ş. Taşlıova 2014 tarihli kaynağın adresi) (31.08.2014)

www.yazitepe.blogcu.com/deli-kiz-oyunu-nasil-oyanir/4439590 (03.08.2013).

www.ratem.org/web/ratem.html (Radyo Televizyon Yayıncıları Meslek Birliği) (24.05.2014).

PROGRAM BİLGİLERİ

Şeref Taşlıova Program Bilgileri

1. Şeref Taşlıova, “Şeref Taşlıova’nın Âşıklar Meclisi”, FM 98.8 Sizin Radyonuz, Ankara, 19.10.2004 Salı, Saat 13:30-15:00 (ŞT1)
2. Şeref Taşlıova, “Şeref Taşlıova’nın Âşıklar Meclisi”, FM 98.8 Sizin Radyonuz, Ankara, 26.10.2004 Salı, Saat 13:30-15:00 (ŞT2)
3. Şeref Taşlıova, “Şeref Taşlıova’nın Âşıklar Meclisi”, FM 98.8 Sizin Radyonuz, Ankara, 02.11.2004 Salı, Saat 13:30-15:00 (ŞT3)
4. Şeref Taşlıova, “Şeref Taşlıova’nın Âşıklar Meclisi”, FM 98.8 Sizin Radyonuz, Ankara, 09.11.2004 Salı, Saat 13:30-15:00 (ŞT4)
5. Şeref Taşlıova, “Şeref Taşlıova’nın Âşıklar Meclisi”, FM 98.8 Sizin Radyonuz, Ankara, 16.11.2004 Salı, Saat 13:30-15:00 (ŞT5)
6. Şeref Taşlıova, “Şeref Taşlıova’nın Âşıklar Meclisi”, FM 98.8 Sizin Radyonuz, Ankara, 23.11.2004 Salı, Saat 13:30-15:00 (ŞT6)
7. Şeref Taşlıova, “Şeref Taşlıova’nın Âşıklar Meclisi”, FM 98.8 Sizin Radyonuz, Ankara, 30.11.2004 Salı, Saat 13:30-15:00 (ŞT7)
8. Şeref Taşlıova, “Şeref Taşlıova’nın Âşıklar Meclisi”, FM 98.8 Sizin Radyonuz, Ankara, 07.12.2004 Salı, Saat 13:30-15:00 (ŞT8)
9. Şeref Taşlıova, “Şeref Taşlıova’nın Âşıklar Meclisi”, FM 98.8 Sizin Radyonuz, Ankara, 14.12.2004 Salı, Saat 13:30-15:00 (ŞT9)
10. Şeref Taşlıova, “Şeref Taşlıova’nın Âşıklar Meclisi”, FM 98.8 Sizin Radyonuz, Ankara, 08.03.2005 Salı, Saat 13:30-15:00 (ŞT10)
11. Şeref Taşlıova, “Şeref Taşlıova’nın Âşıklar Meclisi”, FM 98.8 Sizin Radyonuz, Ankara, 15.03.2005 Salı, Saat 13:30-15:00 (ŞT11)

12. Şeref Taşlıova, “Şeref Taşlıova’nın Âşıklar Meclisi”, FM 98.8 Sizin Radyonuz, Ankara, 22.03.2005 Salı, Saat 13:30-15:00 (ŞT12)

13. Şeref Taşlıova, “Şeref Taşlıova’nın Âşıklar Meclisi”, FM 98.8 Sizin Radyonuz, Ankara, 29.03.2005 Salı, Saat 13:30-15:00 (ŞT13)

14. Şeref Taşlıova, “Şeref Taşlıova’nın Âşıklar Meclisi”, FM 98.8 Sizin Radyonuz, Ankara, 05.04.2005 Salı, Saat 13:30-15:00 (ŞT14)

15. Şeref Taşlıova, “Şeref Taşlıova’nın Âşıklar Meclisi”, FM 98.8 Sizin Radyonuz, Ankara, 12.04.2005 Salı, Saat 13:30-15:00 (ŞT15)

Yakup Temeli Program Bilgileri

1.Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 01.01.2011
Cumartesi, Saat 15:00-18:00 (YT1)

2. Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 05.02.2011
Cumartesi, Saat 15:00-18:00 (YT2)

3. Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 02.04.2011
Cumartesi, Saat 15:00-18:00 (YT3)

4. Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 21.05.2011
Cumartesi, Saat 15:00-18:00 (YT4)

5. Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 11.06.2011
Cumartesi, Saat 15:00-18:00 (YT5)

6. Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 10.09.2011
Cumartesi, Saat 15:00-18:00 (YT6)

7. Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 24.09.2011
Cumartesi, Saat 15:00-18:00 (YT7)

8. Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 12.11.2011
Cumartesi, Saat 15:00-18:00 (YT8)

9. Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 14.01.2012
Cumartesi, Saat 15:00-18:00 (YT9)

10. Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 17.03.2012
Cumartesi, Saat 15:00-18:00 (YT10)

11. Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 28.04.2012
Cumartesi, Saat 15:00-18:00 (YT11)

12.Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 02.06.2012
Cumartesi, Saat 15:00-18:00 (YT12)

13.Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 09.09.2012
Pazar, Saat 13:00-16:00 (YT13) (Program gün ve saati değişiyor)

14. Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 14.10.2012
Pazar, Saat 13:00-16:00 (YT14)

15. Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 28.10.2012
Pazar, Saat 13:00-16:00 (YT15)

16.Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 04.11.2012
Pazar, Saat 13:00-16:00 (YT16)

17. Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 18.11.2012
Pazar, Saat 13:00-16:00 (YT17)

18. Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 25.11.2012
Pazar, Saat 13:00-16:00 (YT18)

19. Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 02.12.2012
Pazar, Saat 13:00-16:00 (YT19)

20. Yakup Temeli, “Gönül Telinden”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 09.12.2012
Pazar, Saat 13:00-16:00 (YT20)

Mustafa Aydın Program Bilgileri

1. Mustafa Aydın, “Duyguların Dili-Karçiçeği”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 07.06.2000 Çarşamba, Saat 14:00-16:00? (MA1)

2. Mustafa Aydın, “Duyguların Dili-Karçiçeği”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 19.07.2000 Çarşamba, Saat? (MA2)

3. Mustafa Aydın, “Duyguların Dili-Karçiçeği”, FM 91.8 Hedef Radyo, Ankara, 26.07.2000? Çarşamba, Saat? (MA3)

EKLER

PROGRAM METİNLERİ

Seref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi Bayram Özel Programı<19 Ekim 2004 Salı>

Şeref Taşlıova:

Merhaba sevgili dinleyenlerim, bu hafta yine sizlerle beraber olmanın sevincini, mutluluğunu yaşıyoruz. Âşıklar Meclisimize hoş geldiniz! Ramazanınızı tebrik ediyorum. Tüm insanlığa hayırlar getirmesini diliyorum.

Değerli dinleyenlerim, bu günkü programımızın içerisinde "Adım Adım Anadolu" diyerek, sizi bir gönül bahçesine misafir ediyorum. O bahçeden bir menekşe yaprağı koparacağız ve Çorumlu Şekip Şahadoğru "Menekşe" türküsüyle sizlere seslenecek.

Gadir Mevlâm da seni sevmiş yaratmış
Çiçekler içinde birsin menevşe
Bitersin güllerin de har içinde
Gorkarım yüzüne de batar menevşe³²⁴

Yaz gelince de heveslenir bitersin
Güz gelince de başın alır gidersin
Yavru niçin de boynun eğri tutarsın
Senin derdin de benden beter menevşe³²⁵

Senin meskenindir dağ kayalar sengi
Yar kokun menekşe de güldür irengi
Aradım dünyayı da bulunmaz dengi
Güzel yatağında biter menevşe

Bakmaz mısın Karac'oğlan haline
Garip bülbül de gonmuş gülün dalına
Gıymetin bilmeyenler de seni alır eline
Ondan boynun da eğri dutar menevşe³²⁶

Sevgili dinleyenler, bu güzel seslerle 98.8 Sizin Radyonuz'dayız. Bu güzellikleri beraber bölüşüyoruz. Bu tatlılıklar bizim soframızın lezzetidir bu türküler, bu güzellikler. Telefon numaralarımızı sizlere takdim ediyorum: 425 42 48 (2 defa anons edilir), 417 45 89 (2 defa anons edilir). Bir de faksımız var. Sizden gelen şiirleri de sizlere tekrar sunmak üzere, takdim ediyorum: 419 59 53. Evet, bu güzellikler içerisinde sizleri yine bir gönül bahçesine götüreceğim ama elimde bir şiir var. Bundan sonraki programımızın içerisinde "Bize Gelen Şiirler" bölümümüz

³²⁴ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³²⁵ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³²⁶ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

de var. Bunu da sizlere duyurmuş olalım. Hoşuma giden bir şiirin bir kıtasını okuyorum. Yusuf Dursun yazmış, "Düğünsüz Türküler" demiş:

*"Bir allı turnadan okuntu aldım
Bu davet bu merak öldürür beni
Uzun havaların sağdıcı oldum
Bu maya bu barak öldürür beni"*

demiş ve bu şiirin arkasına da Rüstem Alyansoğlu'ndan "Nesine Güvenem Fani Dünyanın" deyişini sizlere sunuyorum sevgilerimle birlikte.

Nesine güvenem zalim feleğin
Yaktı ciğerimi dağlar bıraktı
Herkes vermiş de demi devranı
Beni köşelerde ağlar bıraktı

Zalim feleğinen elleşem dedim
Arkadaş olup dolaşam dedim
Çıktım meydanına güreşem dedim
İki kollarımı bağlar bıraktı

Ben Alyansoğlu'yum nedir suçlarım
Gan garışıp akar gider yaşlarım
Otuzunda bozulmada dişlerim
Siyah saçlarıma ağlar bıraktı

Sevgili dinleyenlerim, Âşıklar Meclisi'miz sizlerle beraber güzellikler içerisinde devam ediyor. Hepiniz gönül misafirimizsiniz. Hoş-safa geldiniz diyoruz. 98.8 Sizin Radyonuz'da bugün tatlılıklar, mutluluklar içerisindeyiz. Telefonlarımızı tekrar sizlere takdim ediyorum: 425 42 48 (2 defa anons edilir), 417 45 89 (2 defa anons edilir). Faks numaramız var: 419 59 53. Değerli dinleyenlerim, bizi dinleyen tüm dostlarımıza sevgiler, saygılar sunarken bizi Çankaya'dan Adile Koçak kardeşimiz aramış. Mesai arkadaşları, annesi, babası, kızı Hatice, oğlu Halil Hakan, eşi Mehmet Bey için sıradaki parçayı istemiş. Biz de tüm ailesine saygılar sunuyoruz. Onunla beraber olan bütün insanlara da saygılarımızı aynen gönderiyor ve sıradaki Ali Nurşani'den bir deyiş armağan ediyoruz:

Beni benden alıp giden
Nazlı yarım nerde şimdi
Bir haberin alamadım
Deli gönlüm zarda şimdi³²⁷
Zarda şimdi zarda şimdi
Yeni düştüm derde şimdi

³²⁷ 1. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Gözyaşlarım sele döndü
Ağlıyorum burda şimdi

Evim irak köyüm irak
Düştüm yola ağlayarak
Gel bunca inadı bırak³²⁸
Goyma gışda garda şimdi
Garda şimdi garda şimdi
Yeni düştüm derde şimdi
Gözyaşlarım sele döndü
Ağlıyorum burda şimdi

Kötü gün geride galsın
Nurşani de murat alsın
Beni mecnun eden sensin³²⁹
Yeni düştüm derde şimdi
Derde şimdi derde şimdi
Hasret galdım burda şimdi³³⁰
Gözyaşlarım sele döndü
Ağlıyorum burda şimdi

Evet sevgili dinleyenlerim, Ali Nurşani'den bir deyiş sunduk sizlere. Şimdi gelen telefonlarımız... Sağ olsun dostlarımız bizi arıyorlar. Tekrar telefonumuzu sizlere takdim edelim: 425 42 48 - 417 45 89 (2 defa anons edilir). Faksımız: 419 59 53. Benim elimdeki bu güzel şiirden, yine bu türkülerin içini en iyi anlatan bir şiir bu şiir, bir kıtasını sizlere sunuyorum.

*"Çimen Çiçek Yaylasına konmaya
Arı duru sularında yunmaya
Koşa geldim ateşinde yanmaya
Bu lale bu leylak öldürür beni*

*demiş ve Ali Karabağ ismindeki kardeşimizin bir isteğini sizlere takdim edeceğiz.
Bir telefon bağlantımız var.*

Ş. T : Ali'ciğim merhaba.

D : Merhaba Şeref Hocam merhaba.

Ş.T : Nasılsın, iyi misiniz?

D : Teşekkür ediyorum, Allah razı olsun.

Ş. T : Cümlemizden.

D : Sesinizi duymak büyük bir mutluluktur.

Ş. T : Çok teşekkür ederim. Sağ olasın. Sizlerin de aynen sesinizi duymak bizim için, benim için.

³²⁸ 1. ve 3. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³²⁹ 1. ve 3. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³³⁰ 2. mısra iki defa tekrarlanmıştır. 2. mısra ikinci tekrarda "Arıyorum nerde şimdi" şeklinde söylenmiştir.

- D : Kars-Arpaçay Kıraç Köyü, Ali Karabağ.*
- Ş. T : Aa ne güzel, ne güzel. Efendim, Kıraç Kars'ın, Arpaçay'ın bir sınır köyü. İsmi Kıraç ama çiçekli, çimenli, laleli bir köy.*
- D : Teşekkür ederim.*
- Ş. T : Ben o köyde düğün yaptım. O köyün güzellikleri tabiatın en güzelliğidir. Nerde oturuyorsun Ali Bey?*
- D : Demetevler'de oturuyoruz biz Şeref Hocam.*
- Ş. T : Aa ne güzel. Peki, senin isteğini Sabri Şimşekoğlu'ndan takdim ediyorum. Aradığın için teşekkür...³³¹*
- D : Âşık İlhami Demir'in, Sabri Şimşek'in bu programda sesini duymak istiyorum.*
- Ş. T : İkisi de var. Duyacaksın.*
- D : Duyurursanız teşekkür ederim.*
- Ş. T : Sağ olasın. Gönülden gönüle yol var. Tüm mahalle sakinlerinize, komşularınıza, ailenize, bizi dinleyen herkese sevgiler sunuyoruz ve sizin isteğiniz Sizin Radyo'dan tüm dinleyenlerimiz için Sabri Şimşek'ten...*
- D : Ben de hürmet, sevgi, saygılarımı iletiyorum.*
- Ş. T : Çok teşekkür ediyorum.*
- D : Çok teşekkür ediyorum, sağ olsun.*
- Ş. T : Ben teşekkür ediyorum. Hoşçakalınız. Hayırlı Ramazanlar... "Garibem" türküsüyle Sabri Şimşekoğlu sizlerle...*

Bu ormanda öten bülbül
Ötme bülbül garibem aysunam
Derdi yüze yeten bülbül?
Ötme bülbül garibem aysunam

Bülbül bahar vakti geçti
Sevgi sevgisine erişti
Şah Senem'im yâda düştü
Ötme bülbül garibem aysunam³³²

Seferim Halep Gürcistan
Ayırdılar meni dosttan
Âşık Garip eyler figan
Ötme bülbül garibem aysunam³³³

Evet değerli dinleyenlerim, Âşık Sabri Şimşekoğlu'ndan bir deyiş sunduk. Halk hikâyelerimiz bizim çok önemlidir. Bu halk hikâyeleri, edebiyatımızın destanlarıdır, temelidir, köküdür. Zamanla bunlarla da beraber olacağız. Yani size takdim

³³¹ Telefon konuşmaları sırasında kimi zaman dinleyici, sunucu âşığın sözünü keser kimi zamansa sunucu, dinleyicilerin sözünü kesip araya girer.

³³² 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³³³ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

edeceğiz. Arkadaşımızın isteğini yerine getirmiş olduk. Şimdi Sivas'a uzanalım Âşık Veysel'i sizlere Âşıklar Meclisi'nde misafir ederek. Bakalım ne diyecektir... Sevgilerimi sunuyorum sizler için.

Güzelliğin on par'etmez³³⁴
Bu bendeki aşk olmasa
Eğlenecek yer bulaman
Gönlümdeki köşk olmasa³³⁵

Tabirin sığmaz kaleme³³⁶
Derdin dermandır yarama
İsmin yayılmaz âleme
Âşıklarda meşk olmasa³³⁷

Kim okurdu kim yazardı³³⁸
Bu düğümü kim çözerdi
Goyun kurt ile gezerdi
Fikir başka başk'olmasa³³⁹

Güzel yüzün görülmezdi³⁴⁰
Bu aşk bende dirilmezdi
Güle gıymet verilmezdi
Âşık ve maşuk olmasa³⁴¹

Senden aldım bu feryadı³⁴²
Bu imiş dünyanın tadı
Anılmazdı Veysel adı
O sana âşık olmasa³⁴³

“Seref Taşlova'nın Âşıklar Meclisi”(cingil)

Sevgili dinleyenlerim, gönül pınarından duru sular gibi akıp giden dilimizi, telimizi, sözümüzü, kültürümüzü tarihin derinliğinden bu güne kadar yaşatan âşıklarımızla beraberiz. Bunlar bizim hayatımızın en yakın parçalarıdır. Dün öyleydiler bu gün de böyledirler.

³³⁴ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

³³⁵ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra bir defa daha tekrarlanmıştır.

³³⁶ 1. ve 3. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³³⁷ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra bir defa daha tekrarlanmıştır.

³³⁸ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

³³⁹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra bir defa daha tekrarlanmıştır.

³⁴⁰ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

³⁴¹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra bir defa daha tekrarlanmıştır.

³⁴² 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

³⁴³ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra bir defa daha tekrarlanmıştır.

Evet, Kızılay'dan Suna Başoluk kardeşimiz aramış. İstanbul'daki oğlu Evren için Âşık Maksut Feryadî'den "Kardeş de Kardeşi Böyle Mi Arar?" deyişini istemiş. O deyiş, ben de onu söylerim ki o Şeyh-i Senan hikâyesinden bir deyiştir. Çok tatlı bir hikâyedir o. Hikâyeye, aslında filmlere aktarılacak hikâyeye. O deyiş yok ama ondan daha güzel, gönlünü hoş edecek bir deyişini sunuyorum, "Dağlar" deyişi. Âşık Maksut Feryadî'den sizlere armağan:

Yol verin gavuşam bizim ellere
Ayrılışım hayli zamandı dağlar
Hasret ile yandım döndüm
Ayrılık her dertten yamandı dağlar³⁴⁴

Durma durma gel deyenim
Var yolumu gözleyenim
Var hasretim özleyenim var var benim³⁴⁵

Gel gel deyip ağlayanım
Var içimde çağlayanım
Var galbimi dağlayanım var var benim³⁴⁶

Maksut'um içimde sızım var benim
Kalbimde ateşim közüm var benim
Yârime verilmiş sözüm var benim
Kesmeyin yolumu amandı dağlar
Durma durma gel deyenim
Var yolumu gözleyenim
Var hasretim özleyenim var var benim³⁴⁷

Sevgili dinleyenlerim, Âşıklar Meclisi'mizin güzellikleri sizlerle beraber tatlı, hoş bir sohbet içerisinde devam ediyor. Yine telefonlarımızı hatırlatalım. 98.8 Sizin Radyo'nuzda sizlerle beraberiz bugün. Her zaman böyle olacağız bundan sonra. Telefonlarımızı tekrar ediyorum, radyosunu yeni açan kardeşlerimiz için olabilir: 425 42 48 - 417 45 89 (2 defa anons edilir). Faksımız: 419 59 53. Yine bir şiir. Bu şiirin devamı diyor ki:

*"Bağdaş kurmuş aksakallı yarenler
Güreşiyor göğe çadır kuranlar
Bıyık burmuş arza mühür vuranlar
Bu hava, bu toprak öldürür beni"*

Diyor Yusuf Dursun ve bir telefonda bekleyen kardeşimiz var.

³⁴⁴ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁴⁵ 3 mısra iki defa tekrarlanmıştır. 3. mısra ikinci tekrarda "Var hasretim özleyenim var" şeklinde söylenmiştir.

³⁴⁶ 3 mısra iki defa tekrarlanmıştır. 3. mısra ikinci tekrarda "Var galbimi dağlayanım var" şeklinde söylenmiştir.

³⁴⁷ 3 mısra iki defa tekrarlanmıştır. 3. mısra ikinci tekrarda "Var hasretim özleyenim var" şeklinde söylenmiştir.

- Ş.T : *Merhaba kardeş.*
- D : *Merhaba.*
- Ş.T : *Nasılsınız?*
- D : *Teşekkür ederim, siz nasılsınız?*
- Ş.T : *ben de iyiyim, sağ olasınız.*
- D : *Allah iyilikler versin.*
- Ş.T : *Sizlerle beraber olmanın sevinci, mutluluğu...*
- D : *Bizler de öyle. Sizleri dinlemekten çok hoşlanıyoruz. Çok hoşumuza gidiyor, seviyoruz.*
- Ş.T : *Sağ olasın, sağ olasın.*
- D : *Severek dinliyoruz ve güzel programlar oluyor.*
- Ş.T : *Sağ olun, çok teşekkür ediyorum. Sağ olasınız.*
- D : *Biz teşekkür ediyoruz onun için.*
- Ş.T : *Evet, şimdi sizin isteğinizi meslek arkadaşım Âşık Gülabi'den takdim edeceğim. Yalnız ondan önce şunu söyleyelim.*
- D : *Evet efendim.*
- Ş.T : *Şimdi, ben hep şunu söylemişimdir hayatımın içerisinde yıllardır: Anadolu üç şeyin üzerine inşa edilmiş, kurulmuştur. Birisi çiçektir; her tarafımız çiçek, dağlarımız, ovalarımız... Birisi tarihe mâl olan şehit kanlarımızdır. Birisi de türkülerimizdir, şiirlerimizdir. Özellikle gönülleri kalmasın. Âşıklık; şiirin, sanatın, kültürün ilk temel taşıdır. Bu güzellikler içerisinde bizi seven siz değerli kardeşlerimize biz minnettarız, ben şahsım olarak, Şeref Taşlıova olarak. Nereden arıyordunuz bizi?*
- D : *Ben Etlik'ten arıyorum.*
- Ş.T : *Evet, evet. Ne iş yapıyordunuz Âşir Bey?*
- D : *Terziyim burda, bayan terziyim.*
- Ş.T : *Aa, ne güzel. Başarılar diliyorum.*
- D : *Teşekkür ediyorum efendim.*
- Ş.T : *İşleriniz nasıl, iyi mi kardeş?*
- D : *Çok şükür, iyidir.*
- Ş.T : *Bu konfeksiyon sizi etkiliyor mu? Hanım bacılarımız, sizin müşterileriniz?*
- D : *Eskiden çoktu, etkiliyordu ama şimdi o kadar değil. Giyimi seviyor bayanlarımız.*
- Ş.T : *Elbette, elbette.*
- D : *Tabi, bazı istisnalar oluyor. Onlar da mecburiyetten oluyor. İyi işlerimiz çok şükür.*
- Ş.T : *Peki Âşir Bey, sesinizi duyduğum için çok teşekkür ediyorum. Sevindim*
- D : *Ben teşekkür ederim. Ben de sevindim. Sağ olun.*
- Ş.T : *Bütün müşterilerinize, tüm ailenize, işçinize, kalfanıza, arkadaşlarınıza, bizi dinleyen herkese selamlar. Ayrıca Yalçın Bey aramış. Yine o da tüm arkadaşları, eşi ve çocukları için Âşık Gülabi'den Ostim'den bir deyiş istemiş. Sizin sesinizle ona da selam göndermiş olalım. Ben de arkadaşlarım, teknik masadaki çok değerli kardeşim Gökhan'a, böyle bakıyorum gözlerine, o da hemen sizin isteğinizi yerine getiriyor.*

- D : Teşekkür ediyorum.*
Ş.T : Âşık Gülabi'den bir deyiş sunuyorum. Hoşçakalın.
D : İyi günler, iyi yayınlar efendim. Sağ olun.
Ş.T : Teşekkür ediyorum, sağ olun.

Küçük yaşta gurbet elde
Benden neler aldın yıllar
Gah ağlayı gahi güle
Benden neler çaldın yıllar
Acımadın gözyaşıma
Neler getirdin başıma
Yazın mezarım taşına
Benden neler çaldın yıllar³⁴⁸

Bilmedim nedir suçumu
Gam keder sardı içimi
Tel tel ağarttın saçımı
Benden neler çaldın yıllar
Acımadın gözyaşıma
Neler getirdin başıma
Yazın mezarım taşına
Benden neler çaldın yıllar³⁴⁹

Soldurdun gonca gülümü
Zehir ettin her günümü
Sonunda büktün belimi
Benden neler aldın yıllar
Acımadın gözyaşıma
Neler getirdin başıma
Yazın mezarım taşına
Benden neler çaldın yıllar³⁵⁰

Yıllar zalim fani dünya
Bıraktı türlü acıya
Çok çektirdin Gül Bacı'ya
Benden neler aldın yıllar
Acımadın gözyaşıma
Neler getirdin başıma
Yazın mezarım taşına
Benden neler çaldın yıllar³⁵¹

³⁴⁸ Nakarat iki defa tekrarlanmıştır.

³⁴⁹ Nakarat iki defa tekrarlanmıştır.

³⁵⁰ Nakarat iki defa tekrarlanmıştır.

Evet değerli dinleyenlerim, 98.8 Sizin Radyo'nuzdan bir deyiş sunduk Âşık Gülabî'den: "Benden neler aldın yıllar". Evet, yıllar gelip geçer ama önemli olan dünyada meşhur bir şairin, büyük bir zâtın, devrin ülemalarından Hz. Hadimî'nin bir deyişini hatırlattı bana. Onun evinin önünde yazılı bu. Diyor ki, "Çalış ki bu dünyada/Sen de bırak bir eser/Eseri olmayanın/ Yerinde yeller eser." Hepimiz fâniyiz, gelip gideceğiz. Bu üç günlük dünyada karınca-kararınca bir eser bırakmak çok önemli.

Bizi Bahçeli'den Vakkas Aydın kardeşimiz aramış. "Bu türküyü tüm türkü dostları ve Erzurumlular için." demiş. Biz de tüm Erzurumlulara, tüm türkü dostlarına, tüm Anadolu'ya sevgiler sunarak Mustafa Aydın'dan bir deyiş gönderelim.

Hasta düştüm yatağıma inlerim
Ciğerime yara derler sevdiğim
Gulak verdim gelen sesi dinlerim
Talihime gara derler sevdiğim³⁵²

Yiyilmez içilmez aşka doyulmaz
İğnesi yapılmaz, teşhis gonulmaz
Bu derdime tıpta çare bulunmaz
Ela gözlün sara derler sevdiğim³⁵³

Aşkın ateşidir içimde yanar
Sevdayı çekmeyen deliyim sanar
Âşık Mustafa'yım çıbanım ganar
Nazlı yarın sara derler sevdiğim³⁵⁴

Sevgili dinleyenlerim, Âşık Mustafa Aydın'dan çok güzel bir deyiş sunduk sizlere. 98.8 Sizin Radyo'nuzdan bu güzel sesler devam edecektir. Telefonlarımızı yine radyosunu yeni açmış olabilen kardeşlerimize, sevgili dinleyenlerimize hatırlatmak için yazdırıyorum: 425 42 48 - 417 45 89 (2 defa anons edilir). Faksımız: 419 59 53. Yine Yusuf Durgun bir şiirinde diyor ki:

*"Şahbaz atın süvarisi bendim ben
Duru tayın süvarisi bendim ben
At üstünde yedi düvel yendim ben
Bu yele, bu toynak öldürür beni"*

Bu türküler bizim, bu şiirler bizim gönlümüzün sesi, tarihimizin sesidir. Bizi Çayyolu'ndan Efsun Namal hanımefendi kardeşimiz aramış ve Namal ailesi için bir

³⁵¹Nakarat iki kez tekrarlanmıştır.

³⁵²3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁵³3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda "Ela gözlün çare derler sevdiğim" şeklinde söylenmiştir.

³⁵⁴3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

deyiş istemiş. Biz de onları saygıyla selamlıyoruz. Tüm ailelerine sevgiler, saygılar gönderiyorum Âşık Nuri Çırağı'dan "Bizim Aşkın Ocağı" deyişini...

Bizim aşkın ocağı
İlim irfanı yazar
Zikr'olur halkın sesi
Ehl-i imanı yazar³⁵⁵

Okumayalım neden
Bize ilmi öğretin
Bahsediyor tarihten
Geçen zamanı yazar³⁵⁶

Bu ocak bizim ocak
Geliriz bucak bucak
Sönmeyecek yanacak
Şanlı destanı yazar³⁵⁷

Hak yarattı insanı
Bahşeyledi cihanı
Oku öğren Kur'an'ı
Hakkı nizamı yazar³⁵⁸

Anlatırken savaşı
Aktı gözümün yaşı
Şanlı İstiklal Marşı
Yazan ozanı yazar³⁵⁹

Bura Türk'ün ülkesi
Paçavradır ötesi
Şehitliğin simgesi
Bayrakta kanı yazar³⁶⁰

İnsanlığın ezeli
Gerçekleri yazalı
Tüm dünyanın güzeli
Bizim vatanı yazar³⁶¹

³⁵⁵ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁵⁶ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 3. mısra ikinci tekrarda "*Anlatıyor tarihten*" şeklinde söylenmiştir.

³⁵⁷ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁵⁸ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁵⁹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁶⁰ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁶¹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 3. mısra ikinci tekrarda "*Türk'ün vatanı yazar*" şeklinde söylenmiştir.

Selam yıldıza aya
İspat etmiş dünyaya
Altaylardan Tuna'ya
Bizim dört yanı yazar³⁶²

Çırağı'dan al haber
İsmi dilimde ezber
Şefaatçi Peygamber
Nuri Sultan'ı yazar³⁶³

Evet devgili dinleyenlerim, bizim halk edebiyatımız, geleneğimiz, geçmişimizde destanlarımız vardır. Bunların içerisinde o kadar çok uzunca destanlarımız var ki bunu edebiyat kitaplarında okumuşsunuzdur. İşte bu, Nuri Çırağı'nın söylemiş olduğu da bir nevi bir destandır. Biz buna âşıklık geleneğinde "destan" diyoruz. Sağ olsunlar, var olsunlar... Sevgili dinleyenimiz de isteyenimiz de sağ olsun. Şimdi sizlere tarihten bir ses aktarıyorum. Âşık İlhami Demir'den bir deyiş sunacağım. İlhami Demir:

Bu ne acı sevdayımış semirdim
Bana yar bana yar bana yar
Sevdana karşılık selam gönderdim
Sana yar sana yar sana yar³⁶⁴

Âşık olan sevdiğini arıya
Gerdanında tellerini darıya
Sebebin ocağı çarhı geriye
Döne yar döne yar döne yar³⁶⁵

Âşık İlhami'yem seni göreydim
Güldüreydim güllerinden dereydim
Bayram günü ellerine vuraydım
Gına yar gına yar gına yar³⁶⁶

Âşık İlhami Demir'den bir deyiş sunduk sizlere sevgili dinleyenlerim. 98.8 Sizin Radyo'nuzda sizlerle beraberiz. Âşıklar Meclisi'miz hızıyla devam ediyor. Telefonlarımız hızlı olarak çalışıyor ve Lale Dilanova telefonun başında, Gökhan Türkyılmaz teknik masada. Sizlere güzellikler ulaştırmak gayreti içindeyiz. Şu anda bizi telefonla arayan Abdullah Sezgin kardeşimiz var. Abdullah Bey merhaba!

D : Merhaba efendim, nasılsınız?

Ş.T : Teşekkür ediyorum. Siz nasılsınız? İyi misiniz?

D : Teşekkürler efendim. Ben öncelikle Ramazan ayının tüm İslâm âlemine, tüm Müslümanlığa, tüm insanlığa hayırlara vesile getirmesini diliyorum.

Ş.T : Âmin. Hepimizin dileği o.

D : Sizi daha önce dinledim. Ben bir âşık hayranıyım.

Ş.T : Çok teşekkür ediyorum. Sağ olasınız. Nerde oturuyorsun Abdullah Bey?

³⁶² 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁶³ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁶⁴ Bütün mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁶⁵ Bütün mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁶⁶ Bütün mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

- D : Sincan'da.
 Ş.T : Sincan'da oturuyorsun. Anadolu hepimizin vatani. Edirne'den Ardahan'a, Sinop'tan Antalya'ya. Memleket nere?
 D : Memleket Tokat-Zile.
 Ş.T : Aa ne güzel. Ben, Zile'nin Yazıcık var, Zile'de çok programlar yaptık biz geçmişte. Tokat'ın bütün ilçelerinin hepsini bilirim.
 D : Evet hocam.
 Ş.T : Zile'yi de bilirim. Hatta Zile'de bizden, benim yakınlarım da var. Eski Kafkaslardan gelen insanlar. Abdullah Bey, Ramazanınızı tebrik ediyorum; tüm ailenizle, İslâm âlemine bizlerle beraber bu mutluluğu yaşıyan herkese.
 D : Evet, hocam.
 Ş.T : Bizden isteğiniz Kul Nuri'den bir...
 D : Kul Nuri'den "Mektup".
 Ş.T : "Mektup" demişsiniz.
 D : Evet, gurbette olduğumuz için.
 Ş.T : Evet ama ben sana Kul Nuri'den benimle beraber isteğimiz olsun, ikimizin. Bunu ben yıllar yılı çok çaldım radyoda. O isteğinizi de buraya not alıyorum. Bir onun bir mizahlı bir türküsü var. Onun sesi de güzel, türküsü de güzel. Onu beraber yad edelim de. Biraz da eleştiri babındadır.
 D : Olabilir.
 Ş.T : Ben size, tüm ailenize sevgiler, saygılar sunuyorum. Bizimle beraber oldunuz, ne iyi ettiniz. Her zaman bekliyoruz. Gözümüz üstünde yeriniz vardır. Sağ olun, var olun.
 D : Oldu, iyi günler.
 Ş.T : İyi günler diliyorum. Hoşçakalın.

Bege yemek yakışır
 Ye hele begim ye hele
 Millet saftır alışır
 Ye hele begim ye hele³⁶⁷
 Para kaçtı çuvala
 Yakala begim yakala³⁶⁸

Abdallar durmaz goşar
 Yigit olan bir yaşar
 Fırsat ele bir düşer
 Ye hele begim ye hele³⁶⁹
 Para kaçtı çuvala
 Yakala begim yakala³⁷⁰

Devletin malı deniz
 Sence yemeyen domuz
 Bence yiyenler domuz
 Yi hele begim yi hele³⁷¹

³⁶⁷ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁶⁸ Nakarat olarak 1. ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁶⁹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁷⁰ Nakarat olarak 1. ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁷¹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrar edilmiştir.

Para kaçtı çuvala³⁷²
Yakala begim yakala³⁷³

Bu feryadı duyasın
Dört bir yana yayasın
Zehir zıkum yiyesin
Yi hele begim yi hele³⁷⁴
Para kaçtı çuvala³⁷⁵
Yakala begim yakala³⁷⁶

Kul Nuri'yim erirsin
Toprak sıkır çürürsün
Bir gün hesap verirsin
Yi hele begim yi hele³⁷⁷
Para kaçtı çuvala³⁷⁸
Yakala begim yakala³⁷⁹

Yi hele begim yi hele
Yi hele agam yi hele
Zehir zıkum yiyesin
Yi hele begim yi hele³⁸⁰

“Şeref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi” (cıngıl)

Sevgili dinleyenlerim, zaman su gibi akıp gidiyor. Arkadaşlarımızla onu konuşuyoruz "Ne çabuk geçti zaman diye?" 98.8 Sizin Radyo'nuz, sizler için bu kültür hizmetini verdiği, sizlere bunu ulaştırdığı için ben Türkiye'deki tüm âşıklar adına, şahsım adına teşekkür ediyorum. Bizi Seyranbağları'ndan arayan Zekeriya Tanyer, çırağı Hasan için, Seyranbağları esnafı için, Seyranbağları esnafına, çırağına, bizi tüm dinleyenlere sevgiler göndererek. Ayrıca Pamuklar Mahallesi'nden Seher Çağlar kardeşimiz annesi, babası için demiş. Annesine, babasına saygılar, kendilerine hürmetlerimizi sunuyor; Ali Kızıtuğ'dan "Ay Buluda Girmiş Gece Yarısı" deyişini armağan ediyoruz.

Ay buluda girmiş (gine) gece yarısı
Üstüme yağıyor (gel gör) nisan dolusu
Sevda çekenlerin (de gülüm) gelmez uykusu
Yağma dolu³⁸¹ yağma yol çamur olur³⁸²

³⁷² İkinci tekrarda “çuvala” yerine “ambara” şeklinde söylenmiştir.

³⁷³ Nakarat olarak 1. ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁷⁴ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁷⁵ İkinci tekrarda “çuvala” yerine “ambara” şeklinde söylenmiştir.

³⁷⁶ Nakarat olarak 1. ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁷⁷ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁷⁸ İkinci tekrarda “çuvala” yerine “ambara” şeklinde söylenmiştir.

³⁷⁹ Nakarat olarak 1. ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁸⁰ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Ufuklar gararmış güneş doğmuyor
İnsafsız geceler sabah bilmiyor
Yâre gidem desem engel goymuyor
Yağma dolu³⁸³ yağma yol çamur olur³⁸⁴

Vururlar dağlara çiçek aşısı
Nerde galdı sevdiğimin bacısı
Ölenecek çıkmaz benden acısı
Yağma dolu³⁸⁵ yağma yol çamur olur³⁸⁶

Bir gömlek diktirmiş yakası geniş
Ben yâre giderim (ölem) yollarım eniş
Bilemezsin tabib bilene danış
Yağma dolu³⁸⁷ yağma yol çamur olur³⁸⁸

Evet sevgili dinleyenlerim, Ali Kızıltuğ'dan bir deyiş sunduk sizlere. Telefonda bizi arayan sevgili kardeşimizin sesini duymak istiyorum. Rıza Tazegül. Rıza Bey merhaba!

D : Merhaba, merhaba sayın hemşerim, sayın hocam.

Ş.T : Nasılsın, iyi misin?

D : Teşekkür ediyorum. Sen nasılsın, iyi misin?

Ş.T : İyiyim Elhamdülillah. Valla bizler de işte...

D : Allah iyilikler versin.

Ş.T : Cümlemize. Elimizde saz, dilimde söz, sizlere bir şeyler, bütün insanlığa dilimizi, kültürümüzü ulaştırmak istiyoruz.

D : Sağ olun, sağ olun.

Ş.T : Rıza Bey, sen nerde oturuyordun?

D : Ben hemşerim, Batıkent'te oturuyorum. Bayraktarlıyım, Bayraktar Köyü'ndenim.

Ş.T : Aa, güzel. Evet, evet iyi bilirim. Ben orada eski düğünler yaptım orda.

D : Teşekkür ederim. Sen benim biraderin kazasında da başsağılığına gelmiştin. Hatırladın mı?

Ş.T : Evet, evet.

D : Ben o kazada biraderimi kaybetmiştim.

Ş.T : Evet, evet. Başınız sağ olsun. Allah sabır versin.

D : Sağ olun, sağ olun. Sen nasılsın, iyisin?

³⁸¹ Dört defa tekrarlanmıştır.

³⁸² "olur" ifadesi üç defa tekrarlanmıştır.

³⁸³ Dört defa tekrarlanmıştır.

³⁸⁴ "olur" ifadesi üç defa tekrarlanmıştır.

³⁸⁵ Dört defa tekrarlanmıştır.

³⁸⁶ "olur" ifadesi üç defa tekrarlanmıştır.

³⁸⁷ Dört defa tekrarlanmıştır.

³⁸⁸ "olur" ifadesi üç defa tekrarlanmıştır.

Ş.T : İyiyim Elhamdülillah. Biz de işte bu Ramazan gününde 98.8 Sizin Radyo'nuzda sizlerle beraber olmanın sevincini yaşıyoruz.

D : Teşekkür ederim, sağ olun.

Ş.T : Rıza Bey, ben sizin dileğinizi yerine getireceğim. Beni aradığınız için çok teşekkür ediyorum.

D : Ben teşekkür ederim

Ş.T : Tüm ailenize, tüm yakınlarınıza, tüm Batıkent'e, tüm Ankara'ya sevgiler, selamlar.

D : Tüm Ankara'ya, tüm Kars'a, tüm insanlığa, hepsine saygılar, selamlar.

Ş.T : Tüm Kars'a, tüm insanlığa, evet.

D : Ben bir ağıt istiyorum kardeşim için. Kendim söylemek istedim. Çok teşekkür ederim.

Ş.T : Sağ olasınız. Çok teşekkür ederim. Ben de sağ olasın, var olasın. Saygı bizden.

D : Sağ olun, sağ olun. Başarılar, hayırlı yayınlar.

Sevgili dinleyenlerim, hayat işte böyle hızla gelip geçiyor. Bizi 425 42 48-417 45 89'dan arayıp ulaşamayan kardeşlerimiz merak etmesin. Programımız haftanın her salı günü yenilenerek, hızlanarak öyle daha hararetle devam ediyor. Sizleri çok seviyoruz. Sizin Radyo'da beraber olacağız ve bugünkü programımızı sizlere hazırlayan teknik masada Gökhan Türkyılmaz, yapımcı Lale Dilanova ve bu programı hazırlayan ben Şeref Taşlıova, hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyor; hoşçakalın diyorum ve bir deyişle uğurluyoruz Şeref Taşlıova'dan...

Tenhalarda yahşi yaman söyleyen
Yüze gülsen de bir gülmesen de bir
Ömrüm sarayını viran eyleyen
Gönlüm alsan da bir almasan da bir³⁸⁹

Sararan bu gül renk solduktan sonra
Vakit tamam olup dolduktan sonra
O kadar ağla ki öldükten sonra
Gözün silsen de bir silmesen de bir³⁹⁰

Dara düştüm dost gelmedi peşime
Baksan Şeref gözlerinin yaşına
Bir baykuş gonmuştur mezar daşına
Gelip bulsan da bir bulmasan da bir³⁹¹

³⁸⁹ Bütün mısralar ikişer defa tekrarlanmıştır.

³⁹⁰ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

³⁹¹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Seref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi <16 Kasım 2004 Salı>

Şeref Taşlıova:

*Selam sevgi bizden size
Bayramınız kutlu olsun
Mutluluk gönülden göze
Bayramınız kutlu olsun*

*Kavuşalım yücesine
Gündüzüne gecesine
Erişelim nicesine
Bayramınız kutlu olsun*

*Ziyaretler sıra sıra
Dost akraba hısımlara
Yaşlılara, çocuklara
Bayramınız kutlu olsun*

*Şeref der ki her bir yanda
Bu güzel aziz vatanda
Sevinç var bütün vatanda
Bayramınız kutlu olsun*

Evet sevgili dinleyicilerim, merhabalar! Bayramınızı, şiirlerimizle Sizin Radyo'dan kutladıktan sonra sizlere bir gönül türküsü armağan edeceğiz. Ondan önce telefonlarımızı sunuyorum: 4254248 (iki defa tekrarlanır)-4174589 (iki defa tekrarlanır) telefonlarla bizi arayabilirsiniz. Birbirimizle sohbet edebiliriz. Karınca kararınca elimizden geldiği kadar "Al alma gönül alma" kabilinden isteklerinizi, dileklerinizi yerine getirip bir bayram sohbeti yaparız en azından. Evet, sizlere armağan edilmek üzere Âşık Nuri Çırağı'dan "Eline Kurban" deyişini gönderiyoruz:

*Hayır için yaratıldım dünyaya
Doğruyu söyleyen diline gurban
Hakka inananlar vuslata yiter
Bizi de kabul et yoluna gurban
(Gurban gurban efendim
Gurban gurban tabibim
Ben sana gurban)³⁹²*

³⁹² Nakarat iki defa tekrarlanmıştır.

Ettiğim günaha bin kere tövbe
İnsanın galbidir kendine şube
Niyetim Beytullah hedefim Kâbe
Gurban gurban efendim

(Gurban gurban tabibim
Ben sana gurban
Gurban gurban efendim
Gurban gurban sultanım
Ben sana gurban)

Ben istemem bu yerlerde durmayı
Nefs-i emmareden haber sormayı
Mucize gösterdin dikip hurmayı
Gurban gurban efendim

(Gurban gurban tabibim
Ben sana gurban
Gurban gurban efendim
Gurban gurban sultanım
Ben sana gurban)

Ehl-i Beyt'inle Ehl-i Halımla
Hasan Hüseyin'le gonca gülünle
Ebubekir Ömer Osman Ali'nle
Gudretine gurban yoluna gurban

(Gurban gurban Ahmed'im
Gurban gurban Mahmu'um
Ben sana gurban
Gurban gurban efendim
Gurban gurban sultanım
Ben sana gurban)

Âşığın çırağı görmese yanar
Beni bilmeyenler delidir sanar
On parmağın onu oldu on pınar
Ellerinden akan seline gurban

(Gurban gurban efendim
Gurban gurban tabibim
Ben sana gurban
Gurban gurban Ahmet'im
Gurban gurban sultanım)³⁹³

³⁹³ Nakarat iki defa tekrarlanmıştır.

Evet, Sevgili dinleyicilerim, Âşık Nuri Çırağı'dan günün mânâ ve ehemmiyetine, ulviliğine, yüceliğine uygun bir deyiş sunduk. Sizlere ve bunu ortada da şiirlerle, manilerle nakışlamak istiyorum. Diyor ki:

*Sevdiğim uyan da gel
Sesimi duyan da gel
Bu bayramda gelmedin
Gelecek bayramda gel*

Bu bir halk manisi. Bir nişanlı kızın veya bir köy gelininin gönderdiği gönül köprüsünden, gönül uçağıyla uçtuğu bir dörtlük. Bir de öbür taraftan Erzurumlu Alvarlı Mehmet Efendi yani Muhammed Lütü Efendi diyor ki:

*Can ki canana kavuşur
Bayram o bayram ola*

Evet, bu güzel bayram güzellikler getirsin dileğiyle yurdumuza, vatanımıza, milletimize, ordumuza, herkese ve dünyaya huzur getirsin dileğiyle sizlere telefonlarımızı tekrar sunuyorum:4254248 (iki defa tekrarlanır), 4174589(iki defa tekrarlanır)

Bir koçaklama bir yiğitleme armağan edelim sizlere. Çukurova'ya gidelim. Şöyle Gavur Dağları'ndan seslensin Gül Ahmet Yiğit Dadaloğlu söylüyor:

*(Ah ey) benden selam söylen Mürsel oğluna (aman oğluna)
Asi suyu (da) dalgalanıp coştı mu (beyler oy oy)
(Hele) şirin olur (da) Bahadırın güzeli (güzeli)
Bölük bölük (de) Binboğa'ya göçtü mü (göçtü mü beyler oy)³⁹⁴*

*(Ah ey) Adana'ya Divan Harbi gurunca (hele gurunca)
On yedi bey (de) o celseye varınca (beyler oy oy oy oy)
(Hele) Derviş Paşa da iskan emri verince (verince)
Gozanoğlu beyliğinden düştü mü (düştü mü beyler oy)³⁹⁵*

“Seref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi”(cingil)

Ş. Taşlıova:

Evet, sevgili dinleyicilerim, Sizin Radyo'da bugünkü bayram muhteşemliği, bayram güzelliği, Ramazan Bayramı'nın ulviliği içerisinde beraberiz. Telefonlarımız: 4254248-4174589. Bu arada teknik masanın bana vermiş olduğu işaretle İbrahim Örün Bey telefonda olduğunu söylüyor. İbrahim Bey Merhaba!

³⁹⁴ 4. mısra ki defa tekrarlanmıştır.

³⁹⁵ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

- Dinleyici: Merhabalar efendim.*
- Ş.T : *Nasılsın?*
- D : *Hayırlı bayramlar diliyorum evvela.*
- Ş:T : *Sağ olasınız. Biz de aynen aynı duygularla sizlerin de bayramını tebrik ediyoruz. Hayırlı bayramlar diliyoruz. Allah nicelerine eriştirsin.*
- D : *Âmin, âmin, âmin.*
- Ş.T : *Âmin.*
- D : *Efendim, emekli bir öğretmen İbrahim Örün. 77 yaşındayım ve yalnız başıma yaşıyorum. 98.8'ide daima dinliyorum. Elazığ havalarını çok söylüyorum dinliyorum. Âşıkım, âşıkım.*
- Ş.T : *Evet efendim, evet. Memleket neresi hocam?*
- D : *Elazığ efendim. Elazığ Mollaköy. Nahiyedir. Merkeze dokuz kilometre.*
- Ş.T : *Dokuz kilometre. Ben Elazığ'a çok gittim. Elazığ Fırat Üniversitesinde çok programlar yaptım.*
- D : *Evet.*
- Ş.T : *Elazığ, özellikle bizim kültürümüzün, -Anadolu Kültürünün hepsi birbirinden güzel ama Elazığ kültürü tabi orası bir tarih. Keban'a gittim. Elazığ'ı iyi bilirim.*
- D : *Harput'a çıktınız.*
- Ş.T : *Çıktım efendim. Harput'taki o aynı zamanda rahmetli Ahmet kabaklı Hoca benim kadim dostumdu.*
- D : *Onun çocukları da benim öğrencimdi.*
- Ş.T : *Evet, evet*
- D : *Sedat Medat.*
- Ş.T : *Evet, evet hocam yalnızlık tabi ee...*
- D : *Bir Allah'a mahsus.*
- Ş.T : *Allah'a mahsustur ama fakat siz memlekete eğitimci olarak çok büyük hizmetler etmişsiniz. Umuyorum, diliyorum ve öyle biliyorum diye söyleyeyim bunu...*
- D : *Evet.*
- Ş.T : *O kadar çok iyi evlatlar yetiştirmişsiniz ki o çocuklarınız o yetiştirdiğiniz insanların her birisi bedenlen de olmasa gönülden sizlerin yanındadır. Ben sizin bu duygularınızı takdirle karşılamakla beraber ama bir yerde de yalnız olmadığınızı tekrar ifade ediyor, ellerinizden öpüyorum.*
- D : *Ben sizin gözlerinizden öperim. Öğrencilerimle ben gurur duyuyorum.*
- Ş.T : *Evet efendim.*
- D : *Denizli Devlet Hastanesi'nde bir öğrencim PTT'den almış artık 118'den mi beni aradı ve bayramımı tebrik etti.*
- Ş.T : *Evet efendim.*
- D : *Ve dünyalar benim oldu yani.*
- Ş.T : *Öyledir hocam.*
- D : *Bunun haricinde diğer öğrencilerim de bilenler arıyorlar.*
- Ş.T : *Evet Efendim.*
- D : *İşte durum böyle. Eşim de öğretmendi fakat sizlere ömür.*

- Ş.T : Allah rahmet eylesin
D : 13 sene oldu. Sağ olun, cümlesine Allah rahmet eylesin.
Ş.T : Âmin. Hocam ben de bir öğretmenim yetiştirdiği –benim ustam Çıldırlı Âşık Şenlik’in oğlu Âşık Kasım ama- benim hayatım, sanatım, bugüne gelişim bir öğretmenim onu da burada rahmetle anıyorum. Rahmetli Hasan Kartari. Ankara Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü yaptı.
D : Evet.
Ş.T : Öğretmenler yücedir. Öğretmenler büyüktür. Dinimizde de, dünya çağdaş medeniyette de, her yerde öğretmen ulvidir. Ben sizlerin şahsında tüm öğretmenlere saygılar sunuyorum. Ellerinden öpüyorum. Sizin isteğinizi yerine getiriyoruz.
D :Gözlerinizden öperim. Allah’a emanet olasınız.
Ş.T :Siz de
D :Bütün Türk milletine, bütün Müslüman âlemine bayramlarını kutlamak üzere tebrik ediyorum.
Ş.T :Çok teşekkür ediyor, aynı duygulara katılıyor; sizin dileğinizi “Bayram Gelmiş Neyime” Burhan Çaçan’ın sesiyle size ve tüm sevdiklerinize armağan ediyoruz. Saygılarımla.
D :Şimdi dinliyorum.
Ş.T : Evet efendim.
D : Tamam efendim.
Ş.T : Tamam efendim.
D : Allah’a emanet olsun. Sağ olun, var olun.
Ş.T : Sizler de... Sağ olun, var olun

Geceler yârim oldu anam anam garibem
Ağlamak kârım oldu anam anam garibem
Her dertten yıkılmazdım anam anam garibem
Sebebim zalim oldu anam anam anam anam garibem³⁹⁶

Bayram gelmiş neyime anam anam garibem
Kan damlar yüreğime anam anam anam garibem
Yaralarım sızlıyor anam anam garibem
Doktor gelmiş neyime anam anam anam garibem³⁹⁷

Evet, sevgili dinleyenlerim, bir emekli öğretmenimizin dileğini yerine getirdik biraz da hüznü olmasına rağmen. Hayat budur: Bir yanı hüznüdür, bir yanı neşedir. Şimdi Aydınlikevler’den bizi arayan Şaban Demir kardeşimizin de bayramını, tüm yakınlarının, tüm bizi dinleyenlerin bayramını kutluyoruz, tebrik ediyoruz. Bir istek istemiş; Çıldırlı Âşık Şenlik’ten o meşhur “93 Koçaklaması”nu.

³⁹⁶ 2. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁹⁷ 2. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

O, benim bir plakımda, kasetimde vardı. Şu anda sazım yanımda olmadığı için Şaban Bey'inde gönlünü kırmak tabii mümkün değil. Ben onu şiir olarak takdim ediyorum ve tüm dinleyenlerimize armağan ediyorum ve bugün dünyada geçerli olan bir şiir bu. 1876, o zaman ki kahramanlık destanı:

*Ehl-i İslam olan işitsin bilsin
Can sağ iken yurt vermeyiz düşmana
İsterse düşmanın hepsi gelsin
Can sağ iken yurt vermeyiz düşmana*

*Kuşanın kılıncı giyinin donu
Kavga bulutları sardı dört yanı
Arttı koç yağidin şan alma günü
Can sağ iken yurt vermeyiz düşmana*

*Askerlerin bölük bölük bölünür
Sandınız mı Kars Kal'ası alınır
Boz atlar üstünde gılınç çalınır
Can sağ iken yurt vermeyiz düşmana*

*Şenlik ne durursuz atları binin
Sıyra kılınç düşman üstüne dönün
Artacaktır şanı bu Türkiye'nin (âşık okurken bu kısmı değiştirir)
Can sağ iken yurt vermeyiz düşmana*

Evet vatan, bu millet, bu bayrak bizim. Ecdatlarımız bu vatani, bu bayrağı bize mukaddes olarak işte bu duygularla armağan etmişler. Biz de onu kanımız, canımız pahasına koruyoruz, korumalıyız diyorum. Ve sizlere Âşık Veysel'den bir deyiş armağan ediyorum: "Sen Varsın":

*Sol yanım gözümde güzelliğini
Her ne bakarsam sen varsın orda
Galbimde gizlerim muhabbetini
Goymam yabancıyı sen varsın orda³⁹⁸*

*Aşk mı temelli sen bir âlemsin
Sevgi muhabbetsin dilde kelamsın
Merhabasın dosttan gelen selamsın
Duyarak alırım sen varsın orda³⁹⁹*

³⁹⁸ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

³⁹⁹ 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır

Çeşitli çiçekler yeşil yapraklar
Renklerin içinde içinde saklar
Karanlık geceler aydın şafaklar
Uyanır cümle âlem sen varsın orda⁴⁰⁰

Mevcudatta olan gudreti kuvvet
Senden hasıl oldu sen verdin hayat
Yoktur senden başka ilânihayet
İnanıp kanmışım sen varsın orda⁴⁰¹

Hu çeker iniler çalınan sazlar
Kükremiş dalgalar coşar denizler
Güneş doğar perdelenir yıldızlar
Saçar gıvılcımlar sen varsın orda⁴⁰²

Veysel'i söyleden sen oldun mutlak
Gezer daldan dala yorulur ahmak
Sen ağaç misali bizler de yaprak
Meyve çekirdeksin sen varsın orda⁴⁰³

Evet değerli dinleyenlerim. Âşık Veysel Şatıroğlu Türk Edebiyatı'nın şunu da söyleyeyim; 100 Türk büyüğünün arasında ismi olan bir üstadımız Âşık Veysel Şatıroğlu. Ben kendileriyle 1962'te, 1964'te, 1967'de Konya Âşıklar Bayramı'nda beraber olma mutluluğuna erdim. Çağımızın yetiştirmiş olduğu büyük dehalardan birisi. "Sen Varsın Orada" büyük felsefe, tasavvuftur bu, işte bu duyguları incelemek gerekir. Şimdi bu bayram gününde, bayram güzelliği göz göze bakınca eğer bayram güzelliği vardır diyorum ben. Ne isterseniz onu çalacağız, söyleyeceğiz. Gönüllerinizi ışıldatacağız, ışıklandıracağız. Tuna Yılmaz aramış bizi telefonda.

- Ş.T. : Merhabalar Tuna Yılmaz
D : Merhaba, iyi bayramlar Şeref Bey.
Ş.T. : Teşekkür ederim kardeşim. Nasılsınız, iyi misiniz?
D : Teşekkür ederim, sağ olun
Ş.T. : Allah iyilik versin. Nerden arıyorsunuz?
D : Ankara Batıkent'ten arıyorum.
Ş.T. : Aa ne güzel, ne güzel.
D : Programa katılmadan edemedim.
Ş.T. : İyi etmişsiniz.

⁴⁰⁰ 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır

⁴⁰¹ 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır

⁴⁰² 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır

⁴⁰³ 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır

- D : Sizin programınızı ilk defa dinliyorum ben hocam.
- Ş.T : Evet, evet
- D : İyi bayramlar demek istiyorum.
- Ş.T : Ben de aynı dileklere katılıyorum. Ben de tüm ailenize, tüm yakınlarınıza, sevdiklerinize, Türkiye'ye ve Batıkent'e
- D : Teşekkür ediyorum, sağ olun
- Ş.T : Ben ilk Ankara'ya geldiğim zaman beş yıl Batıkent'te oturdum.
- D : Öyle mi?
- Ş.T : Evet.
- D : Güzel değil mi Batıkent?
- Ş.T : Güzel Tabi.
- D : Çok sessiz, sakin bir yer
- Ş.T : Sessiz, havası güzel, suyu güzel. Her şeyi güzel. Hangi semtindesiniz Batıkent'in?
- D : Batıkent Jandarma'dayım
- Ş.T : Ha, bize yakınsınız.
- D : Öyle mi?
- Ş.T : Ben de Ergazi'de, benim evim de Ergazi'deydi.
- D : Aa çok yakınmış hocam, çok yakınmış
- Ş.T : Evet
- D : Şiirlerinizi de dinledim. Benin bir şiir okuma olanağım var mı?
- Ş.T : Hay hay, buyurun. Bugün bayram
- D : Çok kısa bir şiir.
- Ş.T : Tabi, hay hay, buyurun.
- D : Kendi yazmış olduğum bir şiir. Çok kısa.
- Ş.T : Evet, evet
- D: -Yüreğin Felaketi-
Mavi deniz, kara dağlar
Eteğindeki yeşil orman
Umrunda mı dünya insanın
Örnek olmadı tavrınız insana
İbret almadı renginizi insanoğlu yüreğine
Mavi denizi, kara dağları
Eteğindeki yeşil ormanı
Gökyüzünün tek tek yaşayan yıldızları
Yalnızlığı siz kadar yaşayan var mı
Doğayı kıskan insanoğlu huzur ararken
Doğaya imren
Yüreğin felaketine bak
Teşekkür ediyorum hocam.
- Ş.T : Ben teşekkür ederim. Tuna Hanım, benim sanatımın içerisinde edebiyatı çok seven, meraklı olduğum gibi araştırmasını da yapan bir abiniz, bir büyüğünüzüm.

- D : Ben de hocam, çok severim.
- Ş.T : Şiir çok güzel bir şiir. Tebrik ediyorum.
- D : Çok teşekkür ederim hocam.
- Ş.T : Tam böyle ve bu çağı, bugünkü günü yani halk şiiri vezinleri ölçüsü içerisinde ki şiir yapısının daha güzelliğini taşıyan hoş bir şiir. Sizi kutluyorum.
- D : Sağ olun, çok teşekkür ediyorum hocam.
- Ş.T : Ve sizin isteğiniz Neşet Ertaş'tan "Niye Çattın Kaşlarını" türküsünü size, yakınlarınıza, Batıkentlilere, Sizin Radyo'yu dinleyen tüm dostlarımıza ve teknik masadaki arkadaşlarım da selamlarını gönderiyorlar sizlere.
- D : Teşekkür ederim.
- Ş.T : Efendime söyleyeyim, tüm dinleyenlerimize, Gökhan Türkyılmaz'a, Lale Dilanova, Neşet Ertaş benim arkadaşım.
- D : Öyle mi?
- Ş.T : Biz aynı çağız tabi.
- D : Çok seviyorum. Yani bütün serisi var diyebilirim.
- Ş.T : Evet.
- D : Günün her saati dinlenebilecek bir sanatçı.
- Ş.T : Şimdi efendim, "Bozkırın Tezenesi" diye bir kitap yazan arkadaşım Bayram Bilge Toker şimdi Güzel Sanatlar Genel Müdürü benim eski arkadaşım, dostluğumuz devam ediyor. Neşet eğer olmasa bizim sesimiz, bizim türkümüz, bozkırın sesi, Orta Anadolu'nun sesi suskun kalırdı.
- D : Kesinlikle doğru.
- Ş.T : Ben rahmetlik babasıyla da beraber oldum. Muharrem amca, Türkiye'de değil, dünyadaki tiz seslerin arasında en hoş seslerden birisi de Muharrem Ertaş'ın sesidir. Biz 67-68'de beraber Türkiola Plak firmasında beraber plak yapmıştık. Hoş olsun gönlünüz diyerek Neşet Ertaş.
- D : Hocam, özür dileyerek bir şey sormak istiyorum.
- Ş.T : Estağfirullah.
- D : Belki programla da ilgili olmayacak bu.
- Ş.T : Estağfirullah.
- D : Ben bu radyoyu sürekli dinliyorum.
- Ş.T : Evet efendim.
- D : Şu anda ilk defa sizin programınızı dinleme olanağı buldum.
- Ş.T : Zaten yakında başladım ben.
- D : Anladım. Sizin sazınız sözünüz mü var? Kasetiniz var mı yok mu?
- Ş.T : Evet, evet var, var.
- D : Var mı?
- Ş.T : Var. Ben, Âşık Şeref Taşlıova, biraz reklam olmasın diye.
- D : İşte o yüzden sordum. Ama sanırım tüm kasetçilerde bulurum diye düşündüm.
- Ş.T : Şu anda epey zamandır ara verdim ama yakında inşallah. Eski kasetlerim var.
- D : Son kasetinizin ismi ne hocam?
- Ş.T : Henüz daha son kasetim çıkmadı. Eski kasetlerimi de biraz zor bulursunuz. O çalışma içerisindeyim. İnşallah yakında sizlere, tüm dinleyenlere ulaştırız.

- D : İnşallah.
Ş.T : Ben Kültür Bakanlığı sanatçısıyım. Devlet sanatçısıyım.
D : Çok güzel hocam.
Ş.T : Tüm Türkiye 'yi, dünyayı da tanırım. Bu sohbetleri ileride yaparız. Bizi aradığınız için çok teşekkür ediyoruz.
D : Rica ediyorum.
Ş.T : Her şey gönlünüzce olsun.
D : Hoşçakalın. İyi bayramlar hocam.
Ş.T : Hoşçakalın. İyi bayramlar. "Niye Çattın Kaşlarını"
D : Tamam, teşekkürler, sağ olun.

Niye çattın gaşlarını
Bilmiyom yâr suçlarını
Ölürsem ben saçlarını
Yolma gayrı yolma leyli leyli yar⁴⁰⁴

Ben yandım aşkın narına
Meyletmem dünya malına
Ölürsem ben mezarıma
Gelme gayrı gelme leyli leyli yar⁴⁰⁵

Ben garibim düştüm dile
Gerçeklerde olmaz hile
Zalimler elinden bile⁴⁰⁶
Alma beni alma leyli leyli yar⁴⁰⁷

"Seref Taşlova'nın Aşıklar Meclisi" (cıngıl)

Değerli dinleyenlerim, telefonlarımızı hep size sunma ihtiyacı duyuyorum. Daha doğrusu size ulaşmak için, sizi sevdiğimiz için, beraber sohbet etmemiz için 4254248 (2 kez)- 4174589. Bir örnek vermiş olayım. Az önce sağ olsun bizi telefonla arayan bir istek isteyen Tuna Yıldız kardeşimiz de bir şiirini okudu. Çok hoş bir şiirdi. Çok duygulu, çok edebî bir şiirdi. Sizlerin de bu tür şiirleri, bu tür güzellikleri mutlaka vardır. Zaten Türk milletinin dünyada ayrı bir özelliği vardır. Cumhurbaşkanından çobanına kadar şair bir milletiz biz. Şimdi telefonda bizi arayan bir arkadaşımız, Kemal Susam. Merhabalar Kemal'ciğim.

- D : Merhaba efendim.
Ş.T : Nasılsınız iyi misiniz?

⁴⁰⁴ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁰⁵ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁰⁶ 3. mısra iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda "verip zalimler eline" şeklinde söylenmiştir.

⁴⁰⁷ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

- D : Teşekkür ediyorum iyiyim. Sizler nasılsınız?*
- Ş.T : Allah razı olsun. Nerden arıyorsun?*
- D : Ben Ankara Sincan'dan arıyorum.*
- Ş.T : Aa ne güzel, ne güzel.*
- D : Ben Ardanuçluyum*
- Ş.T : Aa Ardanuçlusun. Ardanuç'un içinden misin, köylerinden mi?*
- D : İçindenim efendim ben kendim şoförüm.*
- Ş.T : Peki, ben Ardanuç'tan bir adam söylesem, bir âşığın bir türküsünü, iki satırını söylesem, ismini bana söylerseniz...*
- Nene nene Fatma nene...*
- D : Hee Âşık Efkârî.*
- Ş.T : E babana rahmet.*
- D : Benim kirvemdir.*
- Ş.T : Evet Âşık Efkârî Baba'yla biz Konya Âşıklar Bayramı'nda yıllar yılı beraber olduk.*
- D : Evet.*
- Ş.T : Ben Artvin'e gittim. 1964'te Efkârî Baba'yla Türkiye'de sergiye konulsa çok büyük bir şekilde emsali bulunmaz, eşi bulunmaz bir resmimiz var Efkârî Baba'yla...*
- D : Evet.*
- Ş.T : Onun torunları, oğulları Bursa'da.*
- D : Bursa'da evet.*
- Ş.T : Evet ben her yıl... Ben çok gittim Ardanuç'a Âşık Efkârî Şenliklerine ve bunu da Sizin Radyunuz'dan tüm dinleyenlerim dinlenin. Türkiye'nin en güzel kirazı ve en ilk çıkan kirazı Ardanuç'ta olur.*
- D : Çok teşekkür ediyorum sağ ol.*
- Ş.T : Peki, ben de sana teşekkür ediyorum aradığın için. Var mı bir isteğin, bir arzun?*
- D : Abi, bana bir böyle memleket usulü bir uzun hava söyletirsene çok memnun olurum.*
- Ş.T : Başım gözüm üstüne. Şimdi sana bizim rahmetli Rüstem Alyansoğlu ile benim biraz da uzun memleket havası bir atışma Efkârî Baba usulü.*
- D : Vallahi çok seviyorum.*
- Ş.T : Artvinliler sever.*
- D : Çok teşekkür ediyorum.*
- Ş.T : Peki ben tüm ailenizin bayramını, sizlerin bayramını, dostlarınızın, çocuklarınızın, herkesin bayramını tebrik ediyorum.*
- D : Sağ olasınız efendim.*
- Ş.T : Sevgiler gönderiyorum. Allah'a emanet olun diyorum.*
- D : Sağ olun, sizler de efendim*

Atışma

Rüstem Alyansoğlu

(Ah) ben bir bülbüldüm dostun bağında

Öterim içimde gül yarası var
Yıllar yılı âşık oldum gezerim
Sızlıyor içimde tel yarası var⁴⁰⁸

Şeref Taşlıova

Ah ilen aşkım ağaç oldu gönlüm bir yaprak
Gazellerim düştü dal yarası var
Sevdiğim Leyla'ya benzer dünyada
Mecnun'un gönlünde çöl yarası var

Rüstem Alyasoğlu

Hele sevda yıktı beni viran eyledi
Yandırdı da yaktı Kerem eyledi
Akıbeti bu dert verem eyledi
Yanarım içimde kül yarası var⁴⁰⁹

Şeref Taşlıova

(Azizim) sinem üste bince yaralar yatar
Ahımnan ateşim göklere tüter
Benim derdim vardır baksan bin beter
Bir de bu gönlümde el yarası var⁴¹⁰

Rüstem Alyansoğlu

Ah neler vardı Alyansoğlu ahında
Duman çıkar ağzındaki vahında
Kimi aleyhinde kimi lehinde
Yaktı sinemi bu dil yarası var⁴¹¹

Şeref Taşlıova

Şeref der ki sitem zar oydu beni
Dağ gibi tepemi gar oydu beni
Elin sitem sözü yar oydu beni
Dağ gibi gönlümde sel yarası var⁴¹²

Şair diyor ki: "Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer" Yani insan, geçmişini hatırladığı zaman bir nebze, bir an, bir saniye hatta bir salise bile onu düşündüğü zaman, onun karşılığını cihanı versen geriye gelmesi mümkün değildir. Tarihimizde Muhteşem Süleyman, Kanuni Süleyman'ın tüm

⁴⁰⁸ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır

⁴⁰⁹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 3. mısra ikinci tekrarda "Akıbeti beni vereme eyledi" şeklinde söylenmiştir.

⁴¹⁰ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 3. mısra ikinci tekrarda "Tabip benim derdim kendime yeter" şeklinde söylenmiştir.

⁴¹¹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴¹² 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

eczanelerde bu yazı vardır. Muhibbi'dir, şairdir. Mahlası Muhibbi diyor ki: "Halk içinde muteber bir nesne yok sevet gibi. Olmaya servet cihanda bir nefes sıhhat gibi." Dünyanın varlığını önüne döksen bir nefes sıhhatin karşılığı olmuyor, olmuyor. Bu güzel bayramda sizleri ezmek, üzme, gönlünüzü üzme istemem ama bu genç kader arkadaşım, genç yaşta ömrünü tamamladı. Bu eski bir sestir. Şimdi sizlere armağan etmek üzere bir âşığımı takdim ediyorum. Âşık Maksud Feryadi. "Memleketim"

Hasretin gözümde tüter
Benim güzel memleketim
Sensizlik ölümden beter
Benim güzel memleketim⁴¹³

Hasret kaldım güllerine
Şirin şirin dillerine
Düştüm gurbet ellerine
Benim güzel memleketim⁴¹⁴

Dertlerinin dillerine
Boğuldunuz kederine
Terk edildim kaderine
Benim güzel memleketim⁴¹⁵

Bir gün halin sorulmadı
Memleketim denilmedi
Taş üstüne taş konulmadı
Benim güzel memleketim⁴¹⁶

Maksud'umu gurbet aldı
Her günüm azapla doldu
Benim gözüm sende kaldı
Benim güzel memleketim⁴¹⁷

Gurbet eli seçer miydim
Ben sılamdan geçer miydim
Geçinseydim geçer miydim
Benim güzel memleketim⁴¹⁸

⁴¹³ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda "Terk edilmiş memleketim" olarak söylenmiştir.

⁴¹⁴ 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda "Terk edilmiş memleketim" olarak söylenmiştir.

⁴¹⁵ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda "Terk edilmiş memleketim" olarak söylenmiştir.

⁴¹⁶ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda "Terk edilmiş memleketim" olarak söylenmiştir.

⁴¹⁷ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 3. mısra ikinci tekrarda "anılarım sende kaldı" şeklinde; 4. mısra ikinci tekrarda "Terk edilmiş memleketim" olarak söylenmiştir.

⁴¹⁸ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda "Terk edilmiş memleketim" olarak söylenmiştir.

Evet “Geçinseydim göçer miydim/Benim güzel memleketim.” Doğru. Sevgili dinleyenlerim bu güzel, bu aziz ramazan bayramı programı içerisinde sizlerle sohbet etmek, hakikaten benim kendime de ayrı bir duygu veriyor. Dikkat buyurursanız, bazen kelimelerde bile birbirine dilim dokundurma yapıyor. O da affola diyorum. Hoş bir zamandır. Tabi ki bizim Âşık Mevlüt İhsani'miz var. Büyük üstad... Onun bir şiiri var diyor ki:

Âşıkın gözyaşı deler mermeri
Eğer gözlerinden yaş indirirse

Ben hep şunu demişimdir hayatımda, gezdiğim yerlerde, yurt içinde, yurt dışında. Bizim dilimizi, bizim kültürümüzü, geleneğimizi, birliğimizi, dirliğimizi en iyi şekilde bu güne getiren âşıklarımızdır. Bunlara çok şey borçluyuz. Bunları korumalıyız, kollamalıyız, yaşatmalıyız. Bu arada bir telefonda dostumuz bizi arıyor. Vakkas Aydın. Vakkas Bey Merhaba!

D : Merhabalar, iyi yayınlar.

Ş.T : Teşekkür ediyorum. Nasılsınız, iyi misiniz?

D : Teşekkür ediyorum, sağ olun. Sizlerde iyisiniz?

Ş.T : Elhamdulillah. Sağ olasınız, sağ olasınız.

D : Allah iyilik versin.

Ş.T : Bayramınızı tebrik ediyorum. Hayırlı bayramlar diliyorum.

D : Sağ olun. Sizlerin de, tüm İslam âleminin bayramını tebrik ediyorum.

Ş.T : Âmin, âmin. Nereden arıyorsunuz bizi?

D : Bahçelievler'den

Ş.T : Aa ne güzel Vakkas Bey.

D : Kendim Erzurumluyum.

Ş.T : Evet, evet.

D : Âşıklarla büyüdük.

Ş.T : Evet. Erzurum'un neresindensin?

D : Horasan

Ş.T : Ha, Horasan.

D : Sizleri dinleyerek, Murat Çobanoğlu'nun, sizlerin atışmalarını televizyonda, kasetlerde dinleyerek büyüdük.

Ş.T : Evet, evet.

D : Radyoda da program yapmanız bizi ayrıca sevindiriyor.

Ş.T : Çok teşekkür ediyorum.

D : Kendi yöremizin âşıkları, inşallah önümüzdeki programlarda atışmalar, şiirler...

Ş.T : Tabi tabi bütün planlarımız...

D : Çünkü biz bu türkülerle büyüdük.

Ş.T : Evet.

D : Sizleri çok seviyorum.

- Ş.T : Çok teşekkür ediyorum. Benim planım, programım da sağ olsunlar Sizin Radyo'nun tüm yönetim ekibinin de aynı duygularda, aynı paralelde götürüyoruz bunu.
- D : Radyo da, Sizin Radyonuza da teşekkür ediyorum.
- Ş.T : Ben de sizlere Sizin Radyo'nuz adına teşekkür ediyorum aradığımız için Vakkas Bey, biz, ben şunu arzu ediyorum. Yani çok büyük bir atasözü var. Diyor ki – haşa haşa dinleyenlerimden bu aziz günde özür dileyerek söylüyorum- “İyiler meydana terk ettiği zaman, kötüler o meydana işgal ede.” diyor. Şimdi bu bizim sesimiz, kültürümüz. Biz buna bîkarar yani kararsız kalırsak, biz bundan uzak kalırsak, tabi ki bizim kültürümüzün üzerinde bir gara bulut var, bir kara duman var, o daha baskı gösterir. Biz varız: Türk kültürü, Türk edebiyatı, âşıklık geleneği ve sizin gibi değerli insanlarımız var. Ben aradığınız için tekrar teşekkür ediyorum...
- D : Ben teşekkür ediyorum. Zaten bazı insanlar bu müziği ticarete döktüğü için kendi kültürümüzden maalesef, ben Erzurumluyum. Erzurum türküleri enstrümantal pop falan bu tarzda söylendiği zaman ben aşırı derecede rahatsız oluyorum. Çünkü bir türkü ait olduğu yerin lehçesiyle okunduğu zaman o insana ayrı bir tat veriyor.
- Ş.T : Evet, evet. İşte ona otantik tarz diyorlar. Dünya milletleri ki bizden çok geri kültürde olan insanlar maalesef bunu çok iyi beceriyor, başarıyorlar. Biz ise bir şairin bir sözü diyor ki: “Taklid-i zağ keklük-i kiramanı güldürür.” Yani karganın taklitçiliği keklüğü güldürdüğü gibi biz bizi de taklit ettiğimizi başkasını güldürdüğümüzün farkında değiliz. Peki ben size Mevlüt İhsani'den bir armağan...
- D : Çok sevindirir. Çünkü ben kendim görme engelliyim. Mevlüt amcayla da belli bir dönem dernekte yöneticilik de yaptık.
- Ş.T : Haa, evet, evet.
- D : Kendisiyle çok uzun zaman konuştuk. Ondan Mevlüt İhsani'den bir türkü isteyecektim.
- Ş.T : Hay hay. Ben size onun sıradaki ola türküsünü sunuyorum. Tüm gönül gözüyle dünyayı gören ve en iyi gören sizlere, sizin yakınlarınıza armağan ediyor, saygılar sunuyorum.
- D : Teşekkürler. Teşekkür ediyorum. Saygılar, iyi günler.
- Ş.T : Ben teşekkür ediyorum. İyi günler.

Seher vakti telli dunam
Öttü benden uzaklaştı
Garlı dağların ardına
Getti benden uzaklaştı

Bir seherli peri kızı
Yüreğime goydu sızı
Seher vaktinin yıldızı

Battı benden uzaklaştı

Evet sevgili dinleyenlerim, bizi arayan Vakkas Aydın kardeşimizin gönüldaşı, benim de üstadım olan Âşık Mevlüt İhsani'den bir deyiş sunduk. Bunu da söylemek istiyorum. Çünkü kayıtlarda kalsın. Çünkü bu bir vesikadır bu yayınlar. Türk halk edebiyatında, âşıklık geleneğinde sudan, tabiattan, Âşık Veysel'in Toprak Destanı'ndan sonra sonra özür dileyen bir insan olmamış. Bu, Mevlüt İhsani'dir. "Elimi, yüzümü seninle yuydum/Kusuruma kalma (demiş) yayla pınarı" Sudan özür dileyen. Şimdi Şaban Demir kardeşimiz telefonda. Merhaba Şaban Bey.

D : Merhaba Şeref Abi, hayırlı günler dilerim.

Ş.T : Hayırlı günler diliyorum, bayramını tebrik..

D : Bu vesileyle sizin şahsınızda tüm Sizin Radyo ekibine ve bütün o aileye teşekkür ediyorum. Bayramınızı kutluyorum. Biraz önce ben aradım. Bir istekte bulundum. Sağ olun, teşekkür ederim yerine getirdiniz. Âşık Şenlik'ten "Can sağ iken yurt vermeyiz düşmana"

Ş.T : Evet, evet

D : Ben katılmayı düşünmemiştim ancak katılanları dinledikçe sizin âşıklar kahvesinin açıldığında bir şiirle katıldım oraya.

Ş.T : Evet.

D : Âşıklar Kahvesi için hemen orada yazdığım bir şiirdi. Onu seslendirmek istedim fakat o şiiri de bulamadım. Onun yerine şimdi bende çok büyük şeyi olan bir şiiri seslendirmek istiyorum.

Ş.T : Hay hay dinliyoruz.

-Sönmez Bu Ateş-

*Şurda can evimde yanan bir ateş var
Bu itler asılmayınca sönmez bu ateş
Sensiz bu dünya bana zindan bana dar
Bu itler asılmayınca sönmez bu ateş*

*Ninnilerle, masallarla uyuttum ben seni
Türk'ün yüce destanıyla büyüttüm ben seni
Türkülerle, halaylarla yolcu ettim ben seni
Bu itler asılmayınca sönmez bu ateş*

*Davullar çaldırarak gönderdim askere
Hayalini süslerdi alacağın teskere
Duyun feryadımı ve duyurun herkese
Bu itler asılmayınca sönmez bu ateş*

*Ben de döneceğim bir gün bekle diyordun
Güleri geceleri birbirine ekle diyordun
En kötü rüyayı bile inan ki hayra yordum*

Bu itler asılmayınca sönmez bu ateş

*Kiminin oğlu kiminin babası kiminin nişanlısı
Şehadete erdiler ki ölümlerin en şanlısı
Bakın feryat ediyor ihtiyarı, delikanlısı
Bu itler asılmayınca sönmez bu ateş*

*Vatanı bölmek idi bu soysuzların kastı
Siper oldu ordumuz eriyle üstü ve astı
Böyle af yasası yaramıza tuz bastı
Bu itler asılmayınca sönmez bu ateş*

Şeref abi, bu şiirin yazılışı 1999.

Ş.T : Evet.

D : Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapıldı.

Ş.T : Evet evet.

D : İdam cezası yasadan çıkarıldı. Ancak biz bunu şiirimizden çıkaracak durumda değiliz. Onun için özür diliyorum.

Ş.T : Estağfirullah, estağfirullah.

D : Fakat şu gazete başlıklarını filan okudukça da maalesef yaramız biraz depreşiyor. Bu şiiri okumayı uygun gördüm. Çok teşekkür ediyorum.

Ş.T : ben teşekkür ediyorum. Tabi bu şiirin özelliği, güzelliği şahsınıza ait. Sağ olasınız, var olasınız. Ben de şimdi bir türkü armağan ediyorum. Sırrı Deniz'den Şöyle Gariplik...

D : Sizden ne gelirse güzel gelir diyorum.

Ş.T : Çok teşekkür ediyorum Azeri lehçesiyle.

D : Teşekkür ediyorum, hayırlı günler diliyorum.

Ş.T : Hayırlı günler. Bayramınızı tebrik ediyorum. Sağ olun.

D : Sağ olun.

(Deyir bele) çekib⁴¹⁹ ağlamaktan
Döndü gara bahtım gana garişti
(Deyir bele) anam yoktu neçe başım bağılya
Bacım yoktu gardaş deyin ağlaya
Yalvaracam belki toprak saklıya
Dedim⁴²⁰

Gazan ağlar
Od yanar gazan ağlar
(Deyir bele) gurbette ölenin
Gabrini gazan ağlar

⁴¹⁹ Deşifre edilemeyen kelime.

⁴²⁰ Deşifre edilemeyen kelime.

(Deyir bele) yığılır yanıma gohum gardaşım
Aşkın zahmetinden ağrıyır başım (haray)
Çürüdür gözümü a bu gözyaşım
Ağlıyırım yana yana gariplik

Dolu düşer
Gar yağar dolu düşer
(Deyir bele) Gabrimi yol üsde gurun (ay balam)
Dost geler yolu düşer

“Şeref Taşlıova'nın Âşıklar Meclisi” (cıngıl)

Evet sevgili dinleyenlerim, bayram programımız hala devam ediyor. Sizin telefonlarınız da aynen devam ediyor. Yine de bir hatırlatma yapıyorum 4254248 telefonumuz, 4174589. Bu arada bizden istekte bulunan kardeşlerimiz var. Onların isteklerini sizlere, tüm dinleyenlerimize takdim etmeden önce Hüseyin Gazi'den bizi arayan Meryem Birk kardeşimizin bayramını tebrik ediyoruz. Çoluğuyla, çocuğuyla, ailesiyle, yakınlarıyla, Şırnak'ta askerlik yapan eşine, bu arada şanlı Türk ordusunun, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bayramını tebrik ediyoruz. Tüm vatanımızın Edirne'den Ardahan'a, Sinop'tan Antalya'ya sevgilerle, saygılarla bayramını tebrik ederken, demiş ki: “Çorumlular, radyonuz çalışanları ve dinleyenleri,” ayrıca Batıkent'ten Veli Candan radyonuz çalışanları için demiş. Çok teşekkür ediyorum. Ben de Çorumlulara, Çorumlu bir âşıkın, çok sevdiğim bir dostumdu, rahmetle anıyorum, Şekip Şahadoğru!

Bir saatlik yolum bin yılı buldu
Gönül mektubuyla gel demeyen yar
Bu garip gönlümü de dertlere saldı
Yeter ağladığın da gül demeyen yar

Uzak yakın demez de yolun boylarım
Bilmen ki güldüğümde gara bağlarım
Hasretiyle de gece gündüz ağladım
Gözümün yaşını da sil demeyen yar

Verdiğim ikrardan geçmek istemem
Başka elden dolu içmek istemem
Şekip'im o yarsız göçmek istemem
Yol murat al ya da öl demeyen yar

Evet, teşekkür ediyoruz. Şekip Şahadoğru'dan bir deyiş sunduk. Şimdi telefonda bizi bekleyen Ferruh Bakır kardeşimizle telefon bağlantısı kuruyoruz. Ferruh Bey merhaba!

- D : Merhabalar efendim. İyi yayınlar diliyorum.*
- Ş.T : Teşekkür ediyorum. Bayramınızı tebrik ediyorum.*
- D : Tabi, ben de sizin, sizin şahsınızda Sizin Radyo çalışanlarının ve bütün dinleyenlerimizin, Türkiye'nin Müslümanların, hadi ötesine geçelim bütün dünya insanların bayramı kutlu olsun.*
- Ş.T : Evet, teşekkür ediyorum.*
- D : Bayram neşesinde, barışın o sıcak soluğunda bütün günlerini geçirsinler.*
- Ş.T : İnşallah. Bütün dileğimiz o. Zaten bayramlar, tek kanatlı değildir. Bayram malumunuz sevgidir, birliktir, insan yaklaşımdır.*
- D : Evet, tabi, tabi.*
- Ş.T : Gönül kırmamaktır. Bu nefes, inşallah dünyayı sarsın. Bu soluk, inşallah dünyayı sarsın.*
- D : Efendim, bu vesileyle bu konuda birkaç şey söylemek istiyorum. Görüşlerimi açıklamak istiyorum izin verirsiniz.*
- Ş.T : Buyurun efendim, buyurun*
- D : Şimdi efendim, âşıklık geleneğimizden bahsediyorsunuz. Siz ve sizin gibi dostlarımız bunu yaşıyorlar. Bu radyo programları buna vesile oluyor. İnsanlarımız dinliyor, duygulanıyor. Değişik yönlerini dile getiriyorsunuz. Türk diline, Türk kültürüne, Türk edebiyatına katkılarını... Fakat ben farklı bir boyutundan yaklaşmak istiyorum.*
- Ş.T : Buyurun efendim.*
- D : O da şu: Merhamet, şimdi düşününüz toprağımız o kadar verimli ki, nebat olarak, insan olarak. Ve bu sonuçta dile gelmiş, söze gelmiş, değil mi? Gönülden çıkıyor, âşık oluyor, âşığın sözü oluyor, sazı oluyor, ezgisi oluyor.*
- Ş.T : Ne güzel*
- D : Ve topraktan, sudan özür dileyen bir söyleme bürünüyor. Topraktan ve sudan bile özür dileyen bir felsefeye bürünüyor.*
- Ş.T : Evet efendim.*
- D : Şimdi düşününüz, bütün dünyada böyle bir felsefe hayata geçmiş olsa toprak, insandan, sudan, dağdan, taştan, yıldızdan, sudan, geçmişten, gelecekte, bütün insanlıktan bahseden bir felsefe, özür dileyen, onların karşısında büyüklük göstermeyen bir felsefe bu şekilde gönülden çıkıp dile gelmiş olsa hiç dünyada savaşlar, haksız savaşlar olur mu? Ben de bu boyutunu, bu merhamet boyutunu dile getirmek istemiştım.*
- Ş.T : Çok teşekkür ediyorum. Ben size katıldığım gibi umarım ki tüm dinleyenlerim, hatta dünya katılıyor. Bir küçük ortaya bir parantez açayım.*
- D : Buyurun.*
- Ş.T : Nobel Armağan Ödülü verilen dünyanın büyük ünlü şairlerinden bir tanesi, belki bu birkaç yıl öncekiydi. Ondan sordular "Sizin dünyanın en büyük lideri olarak ortak seçseler ne yaparsınız?", "Ben şiiri, musikiyle insanların gönlünü alarak idare ederim." Dedi. İşte sizin dediğiniz burada yatıyor.*
- D : Evet, evet. Çok doğru.*
- Ş.T : Ben çok teşekkür ediyorum. Zamanımız kısalıyor.*

- D : Rica ederim. Yani bu sadece bizim türkülerimiz için değil, bütün dünya halklarının türküleri de aynı şeyleri söylüyor. Ama bizimki daha bir farklı. Böyle gönül telimizi daha bir titretiyor. Belki kendi kültürümüzden oldu ama yabancılar da bizim müziğimizi dinleyince aynı duygulara kapılıyorlar eminim...*
- Ş.T : Evet, öyledir, öyledir. Ben onların içinde bulundum. Çok teşekkür ediyorum Ferruh Bey.*
- D : Rica ediyorum. İyi yayınlar. Merhameti unutmayalım.*
- Ş.T : inşallah, inşallah. Efendim çok teşekkür ediyoruz. Sağ olun, var olun.*
- D : İyi günler, sağ olun*
- Ş.T : Bu programın sonuna geldik. Programın sorumlusu Lale Dilanova. Teknik masada Gökhan Türkyılmaz, ben Şeref Taşlıova. Hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlarken bayramınızı tekrar kutluyoruz. Bir daha haftaya Salı günü aynı saatte buluşmak dileğiyle hoşçakalın diyor, Erzurumlu Yaşar Reyhani'yle baş başa bırakıyorum.*

Erzurumlu gelin düştü aklıma
Çıkıp yollarıma bakanım ah ah
Gözü sürme bilmez elleri gına
Yıllardır hasretin çekerim ah ah

Dağı bilir bağı bilmez sevdiğim
Ağlamayı bilir gülmez sevdiğim
Esans kolonyayı bilmez sevdiğim
Üzerinden tezek kokanım ah ah

Tarak aldım da saçını örmeyi bilmez⁴²¹
Allık aldım da sürmeyi bilmez aman
Çalma saat aldım gurmayı bilmez
Horozun sesiyle gakanım ah ah ah

Haybesinde iki ekmek götürmüş
Gün öğle olmadan yemiş bitirmiş
Yavrusunu taş dibinde yatırmış
Yalın ayak bostan ekenim ah ah ah⁴²²

⁴²¹ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁴²² 1. ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Yakup Temeli Gönül Telinden <01 Ocak 2011 Cumartesi>

“Âşıklık geleneğimizden örneklerle, canlı bağlantılarla, konu ve konuklarıyla ‘Gönül Telinden’ programı sizleri Anadolu’nun gümrah havasına çağırıyor. Âşık Yakup Temeli’nin hazırlayıp sunduğu Gönül Telinden programı her cumartesi 15:00 ila 18:00 saatleri arasında Radyo Hedef’te!”

Sermayem derdimdir servetim ahım

Karardıkça bahtım karalansa da...

Gönül Telinden...

Programı Hazırlayan ve Sunan: Yakup Temelî

İbişoğlu Kuruyemiş Gönül Telinden Programını sunar.

Gönül Telinden başlıyor...

Program Konukları:

Bayram Aktemur : B. Aktemur (Âşık Behramî)

Bayram NurettinYüce: B. Yüce

İbrahim Dalyan : İ. Dalyan

Evet, merhaba sevgili dinleyenler! 91.8 Radyo Hedef’teyiz. Değerli dinleyenler! Gönül Telinden programındayız şu anda. Evet, bugün yine çok değerli, birbirinden çok değerli, kıymetli konuklarım var. Ancak ondan önce ve evvel, biliyorsunuz bu gece yani dün gece, efendim, yılbaşıydı. Yeni bir yıla girmiş bulunuyoruz. Efendim, bu yeni yılın tüm İslam âlemine, Hedef Radyo dinleyenlerine hayırlı uğurlu olmasını, hayırlara vesile olmasını, aslında bugünü de bir böyle hayırları yâd etme günü olarak alalım. Çünkü Allah’ın her günü kutsaldır bizim için. Hiçbir günün bir güne üstünlüğü yoktur. Tabi Cumalar, Bayramlar hariç, Beraatlar hariç. O günde Cenab-ı Allah’ın özel buyrukları olduğu için. Yoksa diğer günlerin birbirinden farkı yoktur. Allah’ın her günü kutsaldır, mübarektir. Biz de mübarek olsun diyoruz ve konuklarımı sizlere takdim etmek istiyorum değerli dinleyenler. En baştan böyle bu taraftan başlayalım. Hepinizin yakinen tanıdığı, radyomuza zaman zaman konuk olan çok değerli âşığımız efendim, 50’den fazla derecesi olan, ödülleri olan çok değerli bir âşığımız, Âşık Behramî. Behram Aktemur. Hoş geldiniz efendim

B. Aktemur: Hoş bulduk sayın başkanım.

Y.T : Nasılsınız

B.Aktemur: Teşekkür ediyorum. Siz de iyisiniz?

Y.T : Sağolun. Allah razı olsun. Teşekkür ediyorum.

B.Aktemur: Bu arada sizi de tebrik ediyorum. Dünya Âşıklar, Şairler, Yazarlar Başkanı seçilmenizden dolayı.

Y.T : Çok teşekkür ediyorum. O sizlerin sayenizde, sizlerin desteğiyle oldu. Sizler lâyük gördünüz, biz de o göreve getirildik. Allah hepinizden razı olsun. Ben

tüm Dünya Âşıklar, Şairler derneği üyelerine de burdan saygı, sevgilerimi gönderiyorum. Onların da yeni yıllarını kutluyorum. Can u gönülden tebrik ediyorum. Ve yanımda Bayram Yücel diyelim, ne Bayram Yücel?

Bayram Yüce: Bayram Nedim Yüce efendim.

Y.T : Bayram Nedim Yüce Bey değerli dinleyenler. Kendisi bir ozan oğlu. Abidin Yüce'nin oğlu. Kendisi daha önce Abidin Bey radyomuza konuk olmuştu. Çorumlu o da. Hoş geldiniz efendim.

B.Yüce: Teşekkür ediyorum, sağ olun.

Y.T : Sizi bir tanışınlar. Kimdir Bayram Nedim Yüce?

B.Yüce: Evet, öncelikle bu şansı bana verdiğiniz için size çok teşekkür ediyorum başkanım. Sağ olun, var olun. Ben 1970 Çorum-Bayat-Eskialibey Beldesi'nde doğmuşum. Yaklaşık 7 yaşında tekrar bir beldeye geldik. Eskialibey Beldesi'ne geldim. Biz kasaba, çiftlikti bizim oarası, doğduğumuz yer. Ordan Eskialibeye geldik işte. Eski ismiköyü, yeni ismi Eskialibey olan yere geldik. Okul okudum işte. 1980-81-82 yıllarında Ankara'ya geldim kısaca. Ondan sonra babamız sayesinde işte müzikle ilgilenmeye başladım.

Y.T : Tabi, ozan oğlu olunca.

B.Yüce: Evet, biraz öyle olması gerekiyordu.

Y.T : Ah bir de şu benim oğlanlar duysa.

B.Yüce: Elbette. Programınızı dinliyorlarsa, inşallah dinliyorlardır, duysunlar. Evet, bir babanın müzik yapıp da oğlunun müzik yapmaması biraz garip geliyor tabi. Biz de mecburen aynı...

Y.T : Şimdi. Sevgili Bayram'cığım, biraz önce arabada geliyoruz. Arabada bir yabancı "rep" çalıyor. Şimdi biraz dinledim. Tabi dayanamadım. "Oğlum bu ne?" dedim. "Baba, hepinizi buna alıştıracacağım." dedi. Elimin tersiyle göğsüne bir vurdum. Ulan sen âşık oğlusun.....(gülüşmeler)

B.Yüce: O da espri yapmıştır. Ama başkanım, hemen şunu hatırlatayım. Bizde Karacaoğlan'lar olduğu sürece, Âşık Veysel'ler olduğu sürece...

Y.T : Ya da şöyle söyleyeyim; bu millet olduğu sürece...

B. Yüce: evet, evet.

B. Aktemur: Evet, evet.

Y.T : Türk milleti olduğu sürece... O Karacaoğlan dünyada var ama bir Alman onu sahiplenmez. Bir Hollandalı... Bir Türk milleti olduğu sürece... Öyle diyelim.

B. Yüce: Biz...

Y. T : Ve bu sanat ölmeyecek

B. Yüce: Bunlar olduğu sürece ölmeyeceğini düşünüyorum.

Y. T : Teşekkür ediyoruz.

B.Yüce: Teşekkür ederim.

Y.T : Evet, değerli dinleyenler. Yine yaklaşık dört hafta önce stüdyoma konuk olan çok değerli biri, benim de eski arkadaşı. Sevgili İbrahim Dalyan Bey. Bu da Gahraman Çorumlu. Efendim, aramızdalar. Hoş geldiniz.

İ. Dalyan: Teşekkür ediyorum başkanım.

Y.T : Nasılsınız?

İ. Dalyan: Allah'a şükür, goşturuyoz valla. Herkesin yeni yılını kutluyorum.

Y.T : Teşekkür ediyorum.

İ. Dalyan: Bol kazançlar, sağlık ve sıhatla. Herkese saygılar diyorum.

Y.T : Çok teşekkür ediyoruz. Evet, değerli dinleyenler, dediğim gibi bu gün bizim için sıradan bir gün Allah'ın her günü gibi. Bu gün de çok kutsal bizim için. Çünkü her gün çok değerlidir. Her an, her dakika, her saniye kıymetlidir. Onun için biz Âşık Behrami'den âşıklık geleneğine uygun olarak, bir divanla başlar âşıklar değerli dinleyenler, Âşık Behrami de bir divanla başlayacak, ama bir telefonumuz varmış. Alo!

D : Alo!

Y.T : Efendim!

D : Selam aleyküm

Y.T : Ve aleyküm selam.

D : Nasılsın abi?

Y.T : Teşekkür ederim Hasan...

D : Şaşmaz Oto Sanayi Sitesi'nden Hüseyin Sarioğulları...

Y.T : Ha Hüseyin Sarioğulları... Abi çalışıyonmu bu gün?

D : Abi napalım çalışmak lazım. Ekmek gapısı abi. Nasılsınız abicim?

Y.T : Çok teşekkür ediyorum sevgili Hüseyin'im. Siz nasılsınız?

D : Bi bakıyom akşam İstanbul'dasınız, bi bakıyom Ankara'dasınız.

Y.T : Abi biz öyle yani artık teknoloji bizi öyle getiriyor.

D : Hızlı gidip hızlı geliyoz diyon öylemi abi?

Y.T : Akşam nerdeydik hayırdır?

D : Valla ben akşam şöyle bir dinledim şeyden İstanbul'dan. Güzel atışıyordunuz da yani gene İstanbul'da mısınız dedim yani.

Y.T : Hum evet doğru İst... Yok o kaset yayınları...

D : Kaset yayını mı? Böyle atıyorlar dedim. Yakup abi güzel taşıyordun ama

Y.T : Ben taşlarım abi benim işim bu. (gülüşmeler)

D : nasılsın abicim, iyisin? Yeni yılın hayırlı uğurlu olsun abi bütün millete de...

Y.T : Teşekkür ederim. Çok teşekkür ederim sevgili Hüseyin'im. Allah razı olsun. O tatlı yanaklarından öpüyorum.

D : Allah razı olsun abi.

Y.T : Tüm Sarioğlu çalışanlarına, müşterilerine, Şaşmaz'a.... Herkese saygılar, sevgiler sunuyorum.

D : Teşekkür efendim. Hayırlı yayınlar sırada ne varsa bize...

Y.T : Sırada divan varda. Ondan sonrakiler size gelsin

D : Teşekkür efendim. Hoşçakalın... Selamlar.

Y.T : Hadi Allah'a emanet ol. Aleyküm selam. Sağol, varol.

B.Aktemur: Niye divanı sevmiyor mu?

Y.T : Abi bu Gırşehirli Ne anlar divandan... (gülüşmeler arasında kaynar)

B.Aktemur: Öyle mi he... Ben de bütün Türk milletinin yeni yılını kutluyorum. Ancak diyorum ki:

Yer altı dolu kömürden

*Trenin yolu demirden
Yeni yıl kutlu olsun ana
Bir sene daha geçti ömürden*

Y.T : Hayırlı olsun(gülüştürmeler). Bir telefon daha varmış. Alo!!! Alo!!! Değerli dinleyenim, acaba bizi duyuyorlar mı? Bizi radyodan... He tamam, peki... Tekrar dönerse biz buradayız. Ee internette dinleyen kardeşlerimiz yine bizi telefondan duyacaklar internette çünkü ses 8 saniye geç gittiği için anlayamayız. Bayram, Sevgili Behram!

B:Aktemur: Teşekkür ederim. Bir Kasapoğlu Divanı diyelim. Onu da rahmetlik analım.

Y.T : Haydi eyvallah!

B.Aktemur:

*Kasapoğlu - Hekim Divanı
-HEKİM-*

*Ya dost ya dost ya dost ya dost
Aziz Allah'ın seversen açma yararı hekim
Benim derdim bana yeter olma harami hekim
Ne sen derdimi bilirsen ne ben dertten gurtulam
Ağ ile gapat üstünü gizle yararı hekim
Aman aman aman aman el aman aman*

*Ya Rab aman aman aman aman aman
Çağır gelsin Eflatun'u Lokman ile beraber
Yarsın benim bu bağırmı hele baksın neler var
Yürek yanar ciğer yanar diş sızlar dert uzar
Düşmanlarım al giysin dostum garam hekim
Aman aman aman aman el aman aman*

*Ya dost ya dost ya dost ya dost
Senma ki men gocalmışım Eyüpler hanesiyem
Ehl-i dilem çok bilirem yetimler anasıyam
Bana derler Gasapoğlu hicri gam hanesiyem
Bir zalıma ratlamıştım kesti çaremi hekim⁴²³
Aman aman mana aman el aman aman*

Y.T : Çok teşekkür ediyorum sevgili Behram. Ağzına, yüreğine sağlık. Çok güzel . teşekkür ediyorum Allah razı olsun.

B.Aktemur: Sağ olasın.

Y.T : Evet değerli dinleyenler, 91.8 Radyo Hedef'teyiz. Gönül Telinden programını şu anda dinlemektesiniz. Telefon numaralarımız 3977837-38 değerli dinleyenler. İki hat. Bu numaralardan değerli dinleyenlerimiz bize ulaşabilirler. Alo!!

D : Alo!!!

⁴²³ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda 3. mısra "hicri gam hanesiyem" yerine "yetimler anasıyam" şeklinde söylenmiştir.

Y.T : Efendim!
D : Sayın Temeli nasılsınız efendim?
Y.T : Ah ah ah ah çok teşekkür ederim, sen nasılsın?
D : İyiyim efendim. Sizleri duyduk daha iyi olduk.
Y.T : Sağ olun, sağ olun efendim.
D : Yeni yılınızı da kutluyoruz burdan.
Y.T : Teşekkür ederim. Çorumluları duyduğun hemen... Evet bir tanyalım, bir tanyalım...
D : Ben Hasan Kayretli.
Y.T : Hasan Gayretli nereli?
D : Çorumlu.
Y.T : E bitti işte.
B.Yüce: Maşallah, maşallah.
D : Hoş geldin diyoruz. Bayram abi, hepsine hoş geldin diyoruz.
Konuklar: Çok teşekkür ediyoruz. Teşekkür ediyoruz.
Y.T : Allah razı olsun sevgili Hasan.
D : Şöyle Çorum'a uygun bir türkü istiyorum sizden.
Y.T : Valla sıra Çorumlularda. Artık onlar bilirler Çorumlu Çorumluyu anlar herhalde (Gülüşmeler). Hasan Bey yeni yılını kutluyorum. Tüm aile efradına saygı, sevgiler sunuyorum.
D : Saygı, sevgi bizden.
Y.T : Sırada ki türkü sizin için.
D : Oldu efendim. Çok sağ olasınız. İyi yayınlar diliyorum efendim.
Y.T : Sağ olun, sağ olun.
D : Bütün Hedef Radyo dinleyenlerine gelsin.
Y.T : Çok teşekkür ediyorum.
D : Sağ olasın efendim, sağ olasın.
Y.T : Ve bu türküyü aynı zamanda Hüseyin Sarioğulları, Hüseyin sarı Bey için de armağan edelim. Arkadaşlar, İbrahim Bey senden bir türkü ile başlıyoruz.
İ.Dalyan: Tamam, tamam hocam.
Y.T : Bir telefon daha var. Hazır olun. Alo!
D : Alo!
Y.T : Buyurun efendim.
D : Başkanım iyi günler. Dikmen'den Özka Parke Şinasi. Nasılsınız?
Y.T : Ah ah ah uuy ula yedim seni da...
D : Yedin beni demi başkanım.
Y.T : Yedin dedim uşağım. Teşekkür ederim sevgili Şinasi'cim. Sen nasılsın?
D : Şükür başkanım, bizlerde iyiyiz. Yeni yılınızı kutlarım aynı zamanda. Hayırlara vesile olmasını dilerim.
Y.T : Çok teşekkür ederim sevgili Şinasi. Allah razı olsun. Yanaklarından öpüyorum.
D : Sağ olun. Cümlemizden başkanım.
Y.T : Ne istiyorsun bu vatandaşlardan?
D : Vatandaşların önce yeni yılını gutluyorum başkanım.

Konuklar: Sağ olsun teşekkür ederiz.

D : İbrahim gardeşimle görüşme şansım yok demi başganım?

Y.T : Var. Aha dinliyor seni.

D : Dinliyor mu?

Y.T : Tabi dinliyor.

D : Hiç meraba demiyor ama başganım.

Y.T : Demez o.

İ.Dalyan: Şimdi burda başganım varkene biz ikinci sıradayız ona göre. Başganım teşekkür ediyoruz.

Y.T : Duydunuz İbrahim Bey'in sesini yarışma başladı.(dinleyicinin diğer telefonu çalar) Sen önce diğer telefona cevap ver.

D : Ötekini meşgule düşürdüm, meşgule.

Y.T : Peki, buyurun isteğinizi alalım Şinasi Bey

D : İsteğimiz, en sevdiği parçasını... Ama benim bir tane parçam var. O beni Dikmen'e yolluyordu bazen.

İ. Dalyan: Ben onu ilerleyen saatlerde okuyacağım sayın başganım. Şu anda bizi dinleyen tüm abilerimize, kardeşlerimize bi "Çorum Elinin Tatlı Bülbülü" diyeceğiz biz.

Y.T : Hadi bakalım.

D : E ben Çorumlu değilim ki ben onu niye dinleyeyim.

Y.T : Abi, biraz sonra da Tokat'a gideriz merak etme.

İ. Dalyan: Ama biz seni Çorum vatandaşlığına kabul etmiyoruz. Gusura bakma başganım, yani bizden evlendin diye şimdi dutup da biz seni yani...

D : Başganım beni bunların elinden gurtar.

Y.T : Abi, gurtarmanın atrık o geçmiş. Çünkü çoluk çocuk hep Çorumlu olmuş. Daa nereye gurtulacan imkânı yok.

D : Napalım, gaderimmiş der çekerim.

Y.T : Çekecen abi. Haydi hörmeter ediyorum. Sağ ol, var ol.

D : Sağol abi, iyi yayınlar, sağolun.

Y.T : Sağ ol, sağ ol. Öyle Çorum'dan gız alıp da gurtulmak var mı, geçti o. Evet, buyurun İbrahim Bey.

(İbrahim Dalyan tam çalmaya başlarken bir telefon daha bağlanır.)

Y.T : Evet bir telefon daha mı var? Alo!

D : Alo! Selamun aleyküm.

Y.T : Ve aleyküm selam bu ne güzel kelam.

D : Nasılsınız hocam, iyisiniz?

Y.T : Teşekkür ederiz efendim, siz nasılsınız? Bi tanıyalım.

D : Gazan'dan...

Y.T : Yaşar Bey

D : Evet.

Y.T : Hoş geldiniz efendim.

D : Dedin de geçende...

- Y.T : *Hayır, şimdi biz şimdi herkesi tanırsak olmuyor. Çünkü onun kendisinin söylemesi bizim için çok önemli*
- D : *Anladım, anladım. Ben de Muharrem gününüzü kutluyorum*
- Y.T : *Çok teşekkür ediyorum. Çok teşekkür ediyorum. Allah senden razı olsun.*
- D : *Cümlemizden.*
- Y.T : *Yengeme hörmetler ediyorum. Sıradaki türküyü size de armağan ediyorum.*
- D : *Bizim burda Kerim Erkaya var. Sitelerde çalışan -böyün cumartesi- arkadaşım.*
- Y.T : *Evet.*
- D : *Onnan beraber dinliyoruz. Güdül'de bir arkadaşımın Cuma günü annesi vefat etmişti oraya taziye gideceğiz.*
- Y.T : *Hee, başı sağ olsun o arkadaşınızın da. Kerim Bey'e de selamlarımızı gönderiyoruz.*
- D : *Aleyküm selam, aleyküm selam*
- Y.T : *Kendinize iyi bakıyorsunuz efendim. Allah'a emanet olun.*
- D : *Sizler de Allah'a emanet olun.*
- Y.T : *Sağ ol, var ol Yaşar Bey.*
- D : *Hayırlı yayınlar.*
- Y.T : *Çok teşekkür ediyorum. Sağ ol var ol. Evet Yaşar Bey'e de teşekkür ediyoruz buyurun İbrahim Bey.*

*Çorum ellerinde tatlı bülbülüm
Git bizim ellere de bir selam söyle
Güzel muhabbetin konuşan dilin
Öt bizim ellerde bir selam söyle⁴²⁴*

- Y.T : *Çok sağ ol, çok sağ ol.*

*Elmadağ'ı bizim ele aşınca
Bahar gelir Kızılırmak coşunca
O güzel Çorum'a yolun düşünce
Oradan köylere bir selam söyle⁴²⁵*

- Y.T : *Teşekkür İbrahim'im, çok teşekkür ediyorum. Ağzına, yüreğine sağlık. Çok güzel okudun. Çok çok çok tebrik ediyorum.*

İ. Dalyan: Ben teşekkür ediyor.

- Y.T : *Evet değerli dinleyenler, arkadaşlarımıza teşekkür ediyoruz. Hepsi birbirinden harika. Şimdi sazi sözü Bayram Bey'e yani, senin mahlasın var mı, Sayın Yüce? Alo!(konuşma esnasında birden bire telefon bağlantısı alıyor)*

D : *Alo!*

- Y.T : *Efendim.(bayan dinleyici)*

⁴²⁴ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴²⁵ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda 3. mısra "Güzel o Çorum'a yolun düşünce" şeklinde söylenmiştir.

- D : *Selamun aleyküm Yakup Abi.*
- Y.T : *Ve aleyküm selam, bu ne güzel kelam. Buyurun hoş geldiniz efendim.*
- D : *Hoş bulduk.*
- Y.T : *Bir tanısınlar sizi benim değerli dinleyenim.*
- D : *Ben Mavili Hanım.*
- Y.T : *Tabi ben tanyorum zaten de yani sizin sesinizden sizi tanıtmak istiyorum Mavili Hanım.*
- D : *Teşekkür ederim Yakup Abi.*
- Y.T : *Nasılsınız?*
- D : *Teşekkür ederim.*
- Y.T : *Allah iyilik afiyet versin.*
- D : *İyi ya ismimizi vermekten çekinecek miyiz?*
- Y.T : *Hayrı, ne münasebet.*
- D : *Çekinecek bir şeyimiz yok Allah'ıma şükür.*
- Y.T : *Allah'ıma şükürler olsun. Peki...*
- D : *Canlı yayına çıkıyorsan ismini vereceksin.*
- Y.T : *Eyvallah. Bravo, tebrik ediyorum valla. Bizim Türk kızı yürekli dur ya.*
- D : *Değil mi?*
- Y.T : *Tabi ya. Evet, peki anacım ne söyleyelim sizin için?*
- D : *Valla sıradakini söyleyin, sırada ki eserlerden birini bana hediye edin.*
- Y.T : *Peki efendim.*
- D : *Ondan sonra Melek Hanıma, ondan sonra Recep Abiye, Ahmet Amcaya, ondan sonra yayındakilere, herkese hediye ediyorum.*
- Y.T : *Çok teşekkür ediyorum. Biz de tüm Çankırılılara, Çorumlulara, Yozgatlılara, Sivas, Erzurum, Gars, Ardahan, hep Garadeniz'e.*
- D : *Teşekkür ediyorum. Cesaretleri varsa çıksınlar yayına Çankırılılar hadi bakalım. Ben burdan Çankırılılara haber gönderiyorum. Televizyonların karşısına geçmesinler, radyoyu dinlemeyi öğrensinler.*
- Konuklar: *Sağ olun.*
- Y.T : *Bravo, tebrik ediyorum. Bak, bu daha güzeldi.*
- İ. Dalyan: *Tabi tabi çok daha güzeldi.*
- Y.T : *Bu hepsinden güzeldi. Teşekkür ediyorum.*
- İ. Dalyan: *Benim yarım da Çankırılı başғанım.*
- Y.T : *Öyle mi?*
- D : *Misafirlerimize de hoş geldin diyorum.*
- Konuklar: *Teşekkür ederiz, sağ olun.*
- Y.T : *Bak diyor ki burda âşığımızın bir tanesi: "Benim Yarım Çankırılı"*
- İ. Dalyan: *Çünkü Çankırı'dan evliyim ben.*
- D : *Allah razı olsun.*
- Y.T : *Bu tam Çankırılı ne yarısı gardaşım.*
- İ. Dalyan: *Mavili Hanım da Çankırılı değil mi?*
- D : *Evet, ben Çankırı- Orta-Merkezliyim.*

Y.T : *Mavili Hanım Çankırlı evet. Değerli bir hanımefendi dinleyicimiz, Allah razı olsun. Çok teşekkür ediyorum Mavili Hanım, tekrar yeni yılınızı da kutluyorum.*

D : *Amin, Allah razı olsun.*

Y.T : *Yiğenlerime de ... Gözlerinden öpüyorum.*

D : *Teşekkür ediyorum. İyi akşamlar.*

Y.T : *Hadi sağ ol, var ol. Evet, bizim Türk milletinin, Türk insanının güzelliği abi bu, özelliği aynı zamanda da. Yüreklere varsa çıksınlar, dedi.*

Konuklar: *Evet, çok güzel*

Y.T : *Çıkar. Bizim milletimiz yüreklidir. Çıkar ve arar. Yine mi telefon? Alo!*

D : *Alo!*

Y.T : *İşte bir yürekli daha.*

D : *Merhabalar Yakup Abi.*

Y.T : *Ya sen nerdesin abi, sen nerdesin?*

D : *Biz buralardayız da siz...*

Y.T : *Sen garaborsaya düştün sen.*

D : *Garaborsaya... Yani çalışıyoruz bazar günleri, cumartesi günleri*

Y.T : *Ah canım benim ya canım benim.*

D : *Ama türkülerden vazgeçmiyoruz. Her programda, fırsatını buldukça dinliyoruz.*

Y.T : *Canım, canım.*

D : *Türküler sevdamız bizim. Mavili ablamızın söylediği gibi*

Konuklar: *Eyvallah, eyvallah*

Y.T : *Evet, bu gardaşımız bizim çok eski bir dinleyicimiz. Adını da kendisinden alalım.*

D : *Bayram Yasin. İyi bayramlar.*

Y.T : *Eyvallah.*

D : *Yeni yılınızı kutluyorum.*

Y.T : *Çok teşekkür ediyorum.*

D : *Menzil Almak İster İsen Gönül Sabreyle, Sabreyle*

B. Aktemur: *Tamam, başım üstüne.*

Y.T : *Tamam, onu Behram söylesin.*

D : *çok güzel türkü. Bütün sevdiklerimize armağan ediyorum.*

B. Aktemur: *Tamam gardaş.*

Y.T : *Çok teşekkür ediyorum.*

D : *Sizlere armağan ediyorum. Hayırlı programlar diliyorum.*

Y.T : *Sağol Bayram'cım. Çok teşekkür ediyorum. Sağ ol, var ol. Evet, sevgili dinleyenler, Bayram Bey de bizim çok eski bir dinleyicimizden Mavili Hanım gibi, ondan önce arayan kardeşlerimiz gibi. Evet, buyur. Bir telefon daha mı? Bu son, hemen türküye gireceğiz. Alo!*

D : *Alo, hayırlı yayınlar Yakup Abi.*

Y.T : *Çok teşekkür ediyorum Melek Hanım hoş geldiniz. Pardon kim, tanıyalım bi!*

D : *Ben Sincan'dan Melek Hanım.*

Y.T : *Buyurun Melek Hanım. Hani biz isimleri tanıyoruz da millet diyo ki: "Yav sen nasıl bunları hemen tanıyon?" Artık tanımayacam, kendilerine söyletecem.*

Konuk : Kendileri tanıtın.

D : 12 sene oldu biz artık bu radyoyu dinleyeli yani.

Y.T : Değil mi? Yani.

D : Dile kolay yani 12 sene. Dünyaya gelen bir bebek büyüyor bu sürede.

Y.T : Çok doğru valla çok doğru.

D : Ben önce bi İslâm âleminin Mekke'nin fethini kutluyorum.

Y.T : Eyvallah.

D : Hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Y.T : Çok teşekkür ediyorum. Allah razı olsun Melek Hanım. Size de çok güzel bir türkü gelecek inşallah.

D : Bak benim oğlumun isteği geçen hafta çalınmadı.

Y.T : Neydi ki o?

D : “Allı Turnam Bizim Ele Varırsan”

Y.T : Ha, ha

D : Çalınmadı. Bak askerimin türküsü.

Y.T : Onu çalalım o zaman.

D : Yemin törenine gittim geldim. “Anne” diyor. “İsteklerimi dinliyor musun?”

Konuklar: Allah kavuştursun.

Y.T : Maşallah, maşallah. Tamam, Melek Hanım söz.

D : Mavili Hanım'a, Recep Bey'e, Kadriye Hanım'a, Dilek Kundura'ya, adını sayamadığım bu Hedef Radyo'nun hastalarının tümüne gelsin.

Y.T : Allah razı olsun. Çok teşekkür ederim.

D : Bu gün dilek tutsaymışam kabul olacakmış. Behram Abi'den oğluma yazdı bu türküyü.

B. Aktemur: Başım gözüm üstüne, başım gözüm üstüne.

D : Arşivden isteyecektim. O da kendisi canlı canlı söylesin.

Y.T : Tamam, tamam.

D : Yakup abi, senden oğlumun yine isteği, oğlumun bana hediyesi...

Y.T : İşte Allı Turna'yı okutacağım ya da okuyacağız.

D : Zahidem. Allı Turna da okuyacan Zahidem'i de.

Y.T : Tamam. Zahidem'i de arkadaşlara söyleyeyim. Çorumlulara.

D : Çünkü oğlum her şeyde dışarıya çarşı iznine çıktımı internette dinliyor.

Y.T : Oy oy canım benim, yanaklarından öpüyoruz onun da. Allah'a emanet ol. Hoşça kal.

D : Âmin. Hayırlı yayınlar. Allah'a emanet olun.

Konuklar: Sağ ol, sağ ol.

Y.T : Evet, sevgili gardaşım. Hemen saza söze.

B. Yüce: Evet, bir Çorumlu olarak sayın İbrahim kardeşim başlattı. Ben devam ettireceğim. Önce Çorum, sonra Gırşehir, Edirne gidelim artık. Gülabi'den bir parça okuyacam önce. “Aylar Geçti Yıllar Oldu” diye bir parça.

Y.T : Buyurun.

B.Yüce:

Aylar geçti yıllar oldu

*Neredesin sen nerede
Gözlerime yaşlar doldu
Neredesin sen nerede*⁴²⁶

*Gurbeti makam mı tuttun
Haber gelmez yok umudum
Demek ki beni unuttun
Neredesin sen nerede*⁴²⁷

*Geçti gidiyor Gülabi
Meğer bir vefasız sevdi
Bitti artık son nefesi
Neredesin sen nerede*⁴²⁸

- Y.T : Çok teşekkür ediyorum Sayın Yüce, ağzına, yüreğine sağlık. Sağ ol var ol.
B.Yüce: Ben teşekkür ederim. Sağ olun başganım.
Y.T : Güzel çaldın, söyledin, okudun. Yüreğimize sağlık diyorum.
B. Yüce: Sağ olun.
Y.T : Evet, değerli dinleyenler, 91.8 Radyo Hedef'teyiz. Gönül Telinden programını dinliyorsunuz. Efendim, telefon numaralarımız 397 78 37-38
Y.T : Alo! Alo! Alo!
D : Yakup Abi, ben Dışkapı Clasman Erkek Kuaförü'nden arıyorum da
Y.T : Evet.
D : Sizlere ve amcama bütün iyi yayınlar dilerim.
Y.T : Amcan kim? Amcanın kim olduğunu biz ne bilelim. Senin amcan kim?
D : İbrahim, İbrahim Dalyan. Sıradaki parçayı sizlere ve bütün Dalyan ailesine, ablama, abilerime, yiğenlerime ve bütün herkese gelmesini istiyorum.
Y.T : Senin adın ne?
D : Ben Dışkapı Clasman Erkek Kuaförü Hulusi Dalyan abi.
Y.T : Hulusi Dalyan.
D : Evet. Dışkapı'dan arıyorum Clasman Erkek Kuaförü abi.
Y.T : Çok teşekkür ediyorum. Müşterilerinize selamlarımı gönderiyorum.
D : iyi yayınlar. Burada ki müşterilerimin de sizlere selamı var.
Y.T : Abi, bu Clas'a gelsek bizi böyle "klas" bi traş eder mi acaba?
D : Abi, başımın üstünde her zaman yeriniz var. Buyurun, her zaman bekleriz.
Y.T : Teşekkür ediyorum canım benim. Sağ ol var ol.
D : Saygılar sunuyorum abi, hürmetler, iyi günler, iyi yayınlar.
Y.T : Saygı bizden. Sağ ol, var ol, sa gol. Evet, bu güzel gardaşım da güzel söyledi.
Yani hani ne dediyse eyi dedi.
Konuklar: Eyi dedi, evet.*

⁴²⁶ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁴²⁷ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁴²⁸ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

B. Yüce: Sağ olsun, hocamız Gülabi, iyi yazmış çünkü bunu.

İ. Dalyan: Çok güzel yazmış.

B. Yüce: Biz de yeterince söyleyebildiysek ne mutlu.

İ. Dalyan: Yüreğine sağlık.

Y.T : Çok, sen de güzel söyledin yani Demirel'in dediği gibi "Çok güzel okudun maşallah"

B.Yüce: Teşekkür ederim, sağ olun hocam.

Y.T : Evet, sevgili Behram

B. Aktemur: Evet.

Y.T : Bayram Bey'in isteği vardı. Neydi o?

B. Aktemur: "Menzil Almak İstersen" ama onu bi sonrakine. Bi "Yaralı" diyelim Temeli, sen de çok seviyon ya...

Y.T : Seviyorum. Hemen söyle o zaman.

(sunucu vay vay diye türküden önce giriş yapar)

B. Aktemur:

Leyla'sız yolu Mecnun gezmez

Çöllere yaralı yaralı

Durna ötmez ördek yüzmez

Göller yaralı yaralı⁴²⁹

<Y.T: vay babam vay>

Halk aslına özenmiyor

Çoğu helal kazanmıyor

İnsanlığa uzanmıyor

Eller yaralı yaralı⁴³⁰

Hasret kaldık gerçek söze

Hiç gerek yok ihtirasa

Pop müziği vurdu saza

Teller yaralı yaralı⁴³¹

Türkçe'miz nice bozuldu

Gündüzler gece bozuldu

Sözlerde hece bozuldu

Diller yaralı yaralı⁴³²

Lokmalar oldu rızasız

Haksızlar kaldı cezasız

Günler geçmiyor gazasız

Yollar yaralı yaralı⁴³³

⁴²⁹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴³⁰ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴³¹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴³² 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴³³ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Behrami sazını çaldı
Aşkın deryasına daldı
İlçeler köyler boşaldı
İller yaralı yaralı⁴³⁴

Y.T : Al âşık çok sağ ol.

B. Aktemur: Sağ ol var ol. Eyi dedi diyor.

Y.T : He çok güzel dedi. Değerli dinleyenler, şimdi kısa bir reklamlardan sonra birlikte olacağız inşallah.

(reklam arası)

“İbişoğlu Kuruyemiş’in katkılarıyla hazırlanan Gönül Telinden Programı devam ediyor”(sponsor cıngılı)

Y.T : Evet, tekrar merhaba değerli dinleyenler. Biz bu arada İbişoğlu Kuruyemiş’e Nevzat Bey’e çalışanlarına, tüm ailesine yeni yıllarını kutluyoruz. Desteklerinden dolayı teşekkür ediyoruz kendilerine, İbişoğlu Kuruyemiş’e Gimat’ta yerleri değerli dinleyenler. Oraya gidip kuruyemişini toptan alanlar benim selamımı söylesin %10 indirim daha yaparlar sevgili arkadaşlarımız. Tüm personeline, herkese saygılar, selamlar gönderiyoruz. Evet, değerli dinleyenler, 91.8 Radyo Hedef’te Gönül Telinden programı başladı. Bugünkü konuklarımız; Âşık Behrami, sanatçımız İbrahim Dalyan ve Bayram Yüce diyelim. Mete Yüce miydi?

B. Yüce: Tekrar bir ismim daha var. Onu açıklayayım aslında.

Y.T : Yok abi sen şimdi garıştırma. Bir tane söyle halk bir tane isim tanısın. Şimdi aynı İspanyollar gibi Roderges, Lopez bilmem nolez falan filan.

B. Yüce: Yok yok, has Türk ismi. Nurettin Yüce bilirlir aslında beni. Benim kendi Çorum bölgemde Nurettin Yüce olarak bilirlir. Ben burda sisteme uyması için kimlik isimle...

Y.T : Yok, seni halk nasıl tanıyorsa öyle vereceğim.

B. Yüce: Halk, Nurettin Yüce olarak tanır.

Y.T : Tamam, Nurettin Yüce olarak seni alalım. Alo!

D : Alo!

Y.T : Efendim.

D : İyi günler diliyorum.

Y.T : İyi günler efendim.

D : Bütün Hedef Radyo çalışanlarının yeni yılını kutluyorum.

Y.T : Çok teşekkür ediyorum.

D : Ben Ankara Çankaya’dan arıyorum, Birlik Mahallesi.

Y.T : Kim arıyor?

⁴³⁴ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

- D : *Sabit Tesisat'tan. Ben Sabit Atıcı.*
- Y.T : *Sabit Atıcı?*
- D : *Evet.*
- Y.T : *Ne atıyonuz gardaşım?(gülüşmeler)*
- D : *Valla her şeyi atmıyoruz tabi.*
- Y.T : *Sabit Bey, tabiki espri yapıyoruz tatlı kardeşim.*
- D : *Tabikii, tabikii. Bütün arkadaşlarımızın da yeni yılını kutluyorum.*
- Konuklar: *Teşekkür ediyoruz. Sağ olun, nice yıllara.*
- Y.T : *Çok teşekkür ediyoruz sevgili Sabit'cim.*
- D : *rica ediyorum. Rica ediyorum.*
- Y.T : *Ne alalım sizin için?*
- D : *İbrahim Dalyan'dan istiyorum yine.*
- Y.T : *Ne istiyonuz abi?*
- D : *"Gelin Eyledim" i isteyeceğim.*
- Y.T : *"Gelin Eyledim" Ya siz bu garip İbrahim'den ne istiyosunuz arkadaş ya...*
- D : *Sabit Tesisat çalışanlarına istiyorum.*
- Y.T : *Eyvallah, eyvallah.*
- D : *Ve bütün Türk-İslam âleminin yeni yılını da kutluyorum.*
- Y.T : *Çok teşekkür ediyorum Sabit Bey. Kendine iyi bakıyosun, Allah'a emanet ol!*
- D : *Nice yıllara. Sağ olun.*
- Y.T : *Sağ olun, var olun.*
- D : *İyi yıllar.*
- Y.T : *Evet, Sabit Bey'e teşekkür ediyoruz. Ve İbrahim Bey'le sizleri baş başa bırakalım. Buyurun.*
- İ. Dalyan: *Evet, benden teşekkür ediyorum. Bu parça bütün yeğenlerime gelsin. Arayan benim yeğenimdi.*
- Y.T : *Biraz önce, hayır biraz önce bizi yine birileri aradı.*
- İ. Dalyan: *Pardon hocam, Mustafa Tülek kardeşim aramış "Erik Gözlüm" diye ve yeğenlerim de aradı beni telefonla "Erik Gözlüm"ü istiyoruz amcam, falan diye. Bütün bizi dinleyenlere gelsin.*
- Y.T : *Hadi bakalım.*
- İ. Dalyan: *Ve bunun peşindeki parça yine dinleyenlere gelsin de...*
- Y.T : *Zaten dinleyenlere gelecek, dinlemeyenlere...*
- İ. Dalyan: *Dikmenler gibi güzel bir başkanımız var. Ona da özellikle gelsin.*
- Y.T : *Şinasi mi?*
- İ. Dalyan: *Evet.*
- Y.T : *Hadi bakalım.*

İ. Dalyan:

*Erik gözlüm şimdi nerelerdesin
Yerini kimseler dolduramıyor
Dünyanın güzeli de benim olsa*

(Soysuz, çirkin, vefasız)
Yerini kimseler dolduramıyor
Beni âlem kandıramıyor

Aladağ'ın belli bütün halinden
Söyledikçe bal akıyor dilinden
Ah ayrılması da zordur zülfün telinden
(Soysuz, çirkin, vefasız)
Yerini kimseler dolduramıyor
Beni âlem kandıramıyor

İ. Dalyan : Teşekkür ediyorum.

Y.T : Biz teşekkür ediyoruz. İkinci türküye adapte olmuşuk onu beklerken ...

İ.Dalyan: Ses alıyım var..

Y.T : Ha öyle mi? Peki.

İ. Dalyan:

Gözlerime baka baka
Âşık ettin beni sana
Nasıl girdin hayatıma
Lanet olsun nalet sana⁴³⁵

Gideceğim gideceğim
Bu ellerden gideceğim
Sana galsın Dikmen sana
Ankara'dan gideceğim⁴³⁶

Şu gönlümü par'eyledin
Aşkın ile zâr eyledin
Hayatımı zehir ettin
Lanet olsun nalet sana⁴³⁷

Gideceğim gideceğim
Bu ellerden gideceğim
Sana galsın buralar sana
Ankara'dan gideceğim⁴³⁸

Seviyorum dedin bana
Gerçekten inandım sana

⁴³⁵ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda 3. mısra "*Nerden girdin hayatıma*" şeklinde söylenmiştir.

⁴³⁶ Tüm mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda "*Gideceğim gideceğim/Buralardan gideceğim/Sana galsın buralar sana/Ben bu yerden gideceğim*" şeklinde söylenmiştir.

⁴³⁷ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴³⁸ Tüm mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda "*Gideceğim gideceğim/Buralardan gideceğim/Sana galsın Dikmen sana/Ankara'dan gideceğim*" şeklinde söylenmiştir.

Oynadın sen gururumla
Nalet olsun nalet sana⁴³⁹

Gideceğim gideceğim
Bu ellerden gideceğim
Sana galsın Başkent sana
Buralardan gideceğim⁴⁴⁰

İ. Dalyan: Teşekkür ediyorum.

Y.T : Evet biz teşekkür ediyoruz. Ağzına, yüreğine sağlık. "Sana kalsın Başkent sana/Buralardan gideceğim" dedi. Arkadaşımız. Biz de diyoruz ki, aslında sen kal. Giden gitsin, boşver.

Evet değerli dinleyenler, 91.8 Radyo Hedef'teyiz. Telefon numaralarımız 397 78 37-38. İki hat değerli dinleyenler. Bu numaralardan değerli dinleyenlerimiz efendim bizlere ulaşabiliyorlar. Ben kalçan ailesine, Abdullah Kalçan ve ailesine, Yanık ailesine, Adana'da bizi dinleyenler, âşık arkadaşlarıma, Süphan Dereli'ye, Ordu'ya, İstanbul'a, İzmir'e, Yozgat'a... Alo!

D : Alo!

Y.T : Efendim buyurun.

D : Ben Altındağ'dan arıyorum.

Y.T : Atındağ'dan buyurun.

D : Ben Classman Erkek Kuaförü'nün devamlı müşterisiyim de. Hulusi Abimin amcası İbrahim Dalyan'dan sıradaki parçayı sevdiklerime istiyorum da...

Y.T : Tamam. Sevdiklerin kim?

D : Evet.

Y.T : Sevdiklerin kim?

D : İyi günler, iyi yayınlar.

Y.T : Peki teşekkür ediyoruz. İbrahim Dalyan Bey'den güzel bir türkü istedi. İnşallah bir daha sıra geldiğinde sizin isteğiniz yerine gelecektir. Teşekkür ediyoruz, hoşçakalın.

D : Tamam, iyi yayınlar.

Y.T : İyi yayınlar. Sağ olasınız.

Evet değerli dinleyenler, armağan emeye devam ediyoruz türkülerimizi: Dikmen'den Mehmet Özkazanç, Özkan Tatlı'ya, Al Yeşilyurt Hocaya, Tahsin Tarabzon'a, ve yine Kazan'dan Yaşar Bey'e. Çünkü o beni ayırmayın demişti. Alo!(anlık telefon bağlantıları alınıyor)

D : Alo!

Y.T : Efendim buyurun.

D : İyi günler.

Y.T : İyi günler. Hoş geldiniz.

D : Teşekkür ederim.

⁴³⁹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁴⁰ Tüm mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Y.T : *Buyurun.*
D : *Herkeşin yeni yılını kutluyorum.*
Y.T : *Çok teşekkür ediyorum.*
D : *Oradaki sanatçı arkadaşlara, teşekkür ediyorum programa katıldıkları için. Çok memnun olduğumu söylüyorum ben.*
Konuklar: *Teşekkür ederiz, sağ olun.*
Y.T : *Allah razı olsun. Kim bu güzel sözleri söyleyen acaba?*
D : *Ben Nurettin Yüce'nin kardeşiyim ben.*
Y.T : *Nurettin Yüce'nin kardeşiyim.*
Y.T : *Murat???*
D : *Nurettin Yüce'nin kız kardeşiyim.*
Konuklar: *Nurettin Yüce...*
Y.T : *Ha, Nurettin Yüce Bey'in kız kardeşi...*
D : *Evet, evet.*
Y.T : *Teşekkür ederim. Hoş geldiniz.*
D : *Teşekkür ederim.*
Y.T : *Ben sizin babanızın arkadaşayım.*
D : *Evet, biliyorum. Teşekkür ederim. Geçmiş yılbaşınızı kutluyorum ilk önce.*
Y.T : *Çok teşekkür ediyorum efendim, çok sağ olasın. Peki, Nurettin Bey'den hangi türkü?*
D : *Ben, babasının parçalarından birini söylese, Yüce ailesi için.*
Y.T : *Eğer biliyorsa kesin söyleteceğim.*
D : *Yüce ailesi için ve Tokatlı ailesi için gelsin diyorum.*
Y.T : *Evet, eyvallah. Çok teşekkür ediyorum.*
D : *Bizi seven herkes için gelsin diyorum daha çok.*
Y.T : *İsminizi de alamadık.*
D : *Dudu Tokatlı efendim.*
Y.T : *Peki Dudu Hanım, teşekkür ediyoruz, hoşçakalın.*
D : *Teşekkür ederim. İyi günler, iyi akşamlar efendim.*
Y.T : *Sağ olun, var olun. Sağ olun. İyi akşamlar. Sağ olun, sağ olun. Evet, benim ağalar benim türkülerimi bilmez abi sen bilin mi?*
N. Yüce: *İşte olduğu kadarını biliyorum.*
Y.T : *Olduğu kadarını güzel, güzel.*
N. Yüce: *Olduğu kadarını evet.*
Y.T : *Evet, değerli dinleyenler, şimdi olduğu kadarını alıyoruz kendisinden.*
N. Yüce: *Önce Mustafa Tülek arkadaşımız bir istekte bulunmuştu. "Dağlar"ı. Ben Karacaoğlan'dan bir "Dağlar"ı söyleyeyim isterseniz. Önce isteğimiz yerine gelsin. Ondan sonra Abidin Yüce'nin...*
Y.T : *Ama unutma ki bu da istekti.*
N. Yüce: *Evet.*
Y. T : *Evet, buyrun, hadi peki.*
N. Yüce:

İzin ver de dağlar ben de geleyim

*Ah çekip de ardın sıra ağlar vay
Bakarım bakarım sılam görünmez
Aramızda sıra dağ sıradağlar var⁴⁴¹*

*Dağlar duman olmadan gel
Halim yaman olmadan gel
Yetiş son nefesteyim
Ömrüm tamam olmadan gel
Ölmeden gel...*

*Garac' oğlan der ki kendim öveyim
Gara daş altında halim döveyim
Güzel sevme derler nasıl seveyim
Gara gaş altında çifte benler var⁴⁴²*

*Dağlar duman olmadan gel
Halim yaman olmadan gel
Yetiş son nefesteyim
Ömrüm tamam olmadan gel
Ölmeden gel...*

Y.T : Evet, çok teşekkür ediyoruz. Ağzına, yüreğine sağlık Sevgili Nurettin Bey. Sağ ol, var ol.

N. Yüce: Ben teşekkür ediyorum, sağ olun.

Y.T : Evet değerli dinleyenler 91.8 Radyo Hedef'teyiz. Telefon numaralarımız 397 78 37-38. Sevgili Behram.

B. Aktemur: İstekler var "Sabreyle", "Asker" hangisini okuyayım?

Y.T : Sabreyle'den başla

B. Aktemur: Öyle mi?

*Menzil almak ister isen
Gönül sabreyle sabreyle
Dostu bulmak ister isen
Gönül sabreyle sabreyle*

*Sabredenler menzil alır
Sabretmeyen yolda galır
Sabreden maksudan bular
Gönül sabreyle sabreyle*

⁴⁴¹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁴² 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda 4. mısra "Gaşlar arasında çifte benler var" şekline söylenmiştir.

*Bu âşıklık bir nimettir
Hak'tan bize hidayettir
Sabrın sonu selamettir
Gönül sabreyle sabreyle*

Y.T : Sevgili Behram ağzına, yüreğine sağlık.

B. Aktemur: Sağ olasin.

Y.T : Gönül sabreyle sabreyle...

B. Aktemur: Allah Âşık Daimî'ye de rahmet eylesin.

Y. T : Âmin.

B. Aktemur: Bu dörtlüğünü bilemediğim için

Y.T : Yok düzel, güzel Bayrama'a bunu armağan ediyoruz Bayram Bey'e. Kendisine teşekkür ediyoruz. Melek Hanım'ın isteği de biraz sonra gelecek efendim. Bunu tüm radyo dinleyenlerimize, Hedef Radyo dinleyenlerine armağan ediyoruz, değerli dinleyenlerimiz. Şimdi İbrahim Bey'den bir türkü alacağız. Buyurun İbrahim Bey.

Teknik masadan ses: Hocam ezana 4 dakika var.

Y.T : 4 dakikalık bir türkü

İ.Dalyan: 4 dakikalık bir türkü... Benim okuyacağım türkü biraz fazla sürebilir orglu okuyacağım için hocam.

Y.T : Hum. O zaman Nurettin Bey sizden 4 dakikalık bir türkü alalım.

N. Yüce: O zaman ben bir parça bir parça armağan etmiş olayım.

*Niye çattın saçlarını,
Bilmiyom yar suçlarımı
Ben ölürsem saçlarını
Yolma gayri yolma leyli leyli⁴⁴³ (4 defa okunur)*

*Ben yandım aşkın narına
Meletme dünya malına
Ben ölürsem mezarıma
Gelme gayri gelme leyli leyli⁴⁴⁴ (4 defa okunur)*

Y.T : Evet çok teşekkür ediyoruz.

N. Yüce: Ben teşekkür ediyorum hocam, sağ olun.

Y.T : Ağzına, yüreğine sağlık.

N. Yüce: sağ olun, var olun.

Y.T : Gelme Leyli Leyli dedi değerli dinleyenlerimiz. Şimdi vaktimiz varsa telefon alalım kumanda masası.

Kumanda Masası: Ezanı girelim.

Y.T : O zaman ezanı girin. Ezandan sonra burdayız.

⁴⁴³ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁴⁴ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

“İbişoğlu Kuruyemiş’in katkılarıyla hazırlanan Gönül Telinden Programı kısa bir süreden sonra devam edecek.” (cıngıl)

Bant kaydı:

Yıktın viran ettin gönül sarayı
Hani seviyorum derdin cano can
En sonunda beni divane ettin
Arttı gamın ile derdin cano can
En son darbeyi sen vurdun cano can

Gönül kafesinden ansızın uçtun
Çağırıldıkça seni uzağa kaçtın
Sen gönül kapını yadlara açtın
Kemirsin içini kurdun cano can
En son darbeyi sen vurdun cano can

Neden bunu yaptın söyle bir neden
Aşkıma sevgime ihanet eden
Artık seni sarmaz asla bu beden
Temeli’yi kötü kırdın cano can
En son darbeyi sen vurdun cano can

“İbişoğlu Kuruyemiş’in katkılarıyla hazırlanan Gönül Telinden programı kısa bir aradan sonra devam edecek.” (cıngıl)

Y.T : Evet değerli dinleyenler, yine sizlerle beraberiz. Bu güzel program kaldığı yerden bütün güzelliğiyle devam ediyor değerli dinleyenlerimiz. Bugünkü konuklarımız Âşık Behrami, İbrahim Dalyan ve Nuri Yücel Bey’le beraberiz değerli dinleyenlerimiz. Ben âşığınız Âşık Yakup Temeli ve programımıza kaldığımız yerden devam ediyoruz. Evet, bu reklamlar arasında bizi arayan değerli dinleyenlerimiz olmuş. Gül Hanım aramış. Kendisine teşekkür ediyor, saygılar sunuyoruz. Kimler aramış.

İ. Dalyan: Hocam Gül Hanım sizden herhangi bir türkü istemiş. (Âşık görme engelli olduğu için program arası yazılı notları konuklar okuyor.)

Y.T : Evet.

İ. Dalyan: Ve burda İbrahim Dalyan’dan istiyorlar, benden.

Y.T : Onları alalım, alalım hemen alalım, alalım.

İ. Dalyan: “Öpmeye Sen Alıştırdın” Şenol Bey, Meltem Hanım, Mustafa Bey, Emine Hanım, Yeşim Hanım istemiş. Teşekkür ediyoruz onlara.

Y.T : Evet, kendilerine selamlar, saygılar gönderiyoruz.

İ. Dalyan: Yine bir İbrahim Dalyan demiş. Emine Hanım istemiş: “Bile Bile Sevdim O Zalimi”

Y.T : Bile bile sevdim ben o zalimi ha?

İ. Dalyan: Bana mı danıştın severken...(gülüşmeler)

Y.T : Yani, evet, evet. Abi danışılmıyor ki... Telefonumuzu alalım abi.

D : Alo!

Y.T : Efendim.

D : Selamun aleyküm. İyi akşamlar, iyi yayınlar.

Y.T : Ve aleyküm selam. İyi akşamlar.

D : Nurettin Bey'e de, İbrahim Bey'e de merhaba diyorum. Ben Süleyman Dalyan.

Y.T : Süleyman Dalyan?

D : Evet.

Y.T : Buyurun Süleyman Bey.

N. Yüce: Teşekkür ediyoruz, sağ olun.

D : Bi tane bir şarkı isteyemiyom mu?

Y.T : Bir türkü isteyeceksiniz.

D : "Keşke Seni Sevmeseydim" İbrahim Dalyan'dan.

*Y.T : Bak ne diyor adam: "Bana mı sordun severken? Sevmeseydin" (gülüşmeler) ...
Peki peki sıradaki türkü...*

D : Bir yeğenim var o konuşmak istiyor ama...

Y.T : Alalım bakalım.

İ. Dalyan: Geçen aramıştı beni.

D : Alo!

Y.T : Efendim.

D : İyi akşamlar.

Y.T : iyi akşamlar gahraman Çorumlu.

D : Siz nasılsınız?

Y.T : Teşekkür ederim. Gözlerinden öperim. Sen nasılsın?

D : Ben de iyiyim.

Y.T : İbrahim'in sen neyisin?

D : Amcam.

Y.T : İbrahim senin amcan. Peki seviyo musun amcanı?

D : Seviyorum.

Y.T : Pekim sesi nasıl geliyor burdan?

İ. Dalyan: Güzel mi?

D : Güzel geliyor.

Y.T : Güzel geliyor afferin. İbrahim "meraba" de bi yeğenine.

İ. Dalyan: Meraba yeğenim.

D : Meraba.

İ. Dalyan: Napıyon, nassın?

D : Amca

İ. Dalyan: Efendim oğlum.,

D : "Nazlı Nazlı" yı söylesene.

İ. Dalyan: "Nazlı Nazlı" yı tamam söylerim, tamam.

Y.T : Tamam söyle. Seni gırmıycam. "Nazlı Nazlı"yı söyleteceğim. Çünkü ben de onu istiyorum. Hoşça kal yanaklarından öpüyorum.

D : iyi akşamlar. Herkese armağan ediyorum.

Y.T : İyi akşamlar. Sağ ol, sağ ol, sağ ol.

Sıra kimdeydi? İbrahim sende mi? Hemen alalım hemen alalım.

İ. Dalyan: Evet “Öpmeyi Senden Öğrendim” Bizi dinleyenlerin hepsine gitsin hocam.

Y.T : Hadi. Bunu ben aynı zamanda Gül Hanım'a da armağan edelim efendim.
Buyurun.

İ.Dalyan:

Bunda benim günahım ne
Sevmeyi sen alıştırdın
Alt-üst ettin dünyamı
Öpmeyi sen alıştırdın

Sandım garipler gülmezdi
Çok seven tövbe ölmezdi
Aklıma bile gelmezdi
Öpmeyi sen alıştırdın

Çok şey öğrettin sen bana
Dileğin ondan bu yana
Sevenler nasıl dayana
Öpmeyi sen alıştırdın

Teşekkür ediyorum.

Y.T : Evet biz teşekkür ediyoruz. Yüreğine sağlık. Çok çok sağ ol, var ol. Evet değerli dinleyenler, hemen sırayı Âşık Behram'a veriyoruz. Ordan böyle gelecek.

B. Aktemur: Evet Sevgili Temeli, bu arada Üstad Mevlüt İhsanî'yi de rahmetle analım.

Y.T : Analım. Cennet mekânı olsun diyoruz inşallah. Değerli üstadımız yeri doldurulamayacak âşıklarımızdan bir tanesi.

B. Aktemur: Evet.

Y.T : Ancak Dünya Halk Âşıkları, Şairler, Yazarlar Derneği'nin bir faaliyeti var.
Efendim onu sizden alalım.

B. Aktemur: Sevgili Temeli, 26...

Y.T : Bi alalım, bi dakika kim arıyor?

Y.T : Alo!

D : Efendim.

Y.T : Buyurun

D : Ben Âşık Abidin Yüce. Oğlum orda. Aradım. Teşekkürler sizlere.

Y.T : Abidin Bey merhaba, nasılsınız?

D : Merhaba hocam, merhaba.

Y.T : Tanışıyoruz değil mi?

D : Tabi tanışıyoruz, tanışıyoruz.

Y.T : Niye öyle peki çekine çekine konuşuyon? (Gülüşmeler)

D : Yok, yok.

Y.T : Abidin Bey nasılsınız? Temeli ben.

- D : Sağ ol Temeli'm, canım, ciğerim. Sağ ol, teşekkürler
- Y.T : Ne var ne yok?
- D : Güzellik. Buralarda havalar güzel. Çorum'dayım ben.
- Y.T : Hangi, Gahraman Çorum da mı, Öz Çorum da mı?
- D : Öz Çorum dayız. Öz Çorum(Gülüştmeler)
- Y.T : Valla burda da havalar fena değil, güzel.
- D : Güzel, dinliyoruz, dinliyoruz. Gonuklarına sevgiler, sevgiler.
- Y.T : Çok teşekkür ediyoruz. Bak senin oğlan burda oğlan...
- D : Haberim var, haberim var.
- Y.T : Haberim var demek ki. "Haberim Var mı?" diye soruyodum. Varmış demek ki.
- D : Var haberim var. Burdan iletiler Ankara'ya Dinliyorlarmış herkes.
- Y.T : Herkes dinliyor evet, herkes dinliyor.
- D : Ben de dinliyorum burda.
- İ. Dalyan: Abidin Abi, bizden de sana saygılar. Ellerinden öpüyorum.
- D : Sevgiler, hepinizi seviyorum.
- Y.T : Babana bir "merhaba" de.
- N. Yüce: Merhaba.
- D : Merhaba
- N.Yüce: Sesini duymak güzel. Teşekkür ediyorum. Sağ ol.(gülüşmeler)... "Leyla" yı okuyacam okuyabildiğim kadarıyla.
- Y.T : Abi, diyom ki, babandan türkü biliyon mu diyom. Bildiğim kadarıyla biliyom diyo.
- D : Artık orası ona galmış. Tabiki canım, tabiki artık...
- Y.T : Benimkiler hiç bilmiyor...
- Konuklar: Biliyoruz, biliyoruz.
- D : Tabi canım. Orda hepinizi seviyorum.
- Y.T : Abidin Bey, yine buraya düşersen napacağını biliyon.
- D : Tamam, gelirim, gelirim. Yakında gelirim. Allah'im izin verirse
- Y.T : İnşallah. Haberim olsun ama önceden.
- D : Allah izin verirse gelirim. Tabiki, tabiki...
- Y.T : Hadi öpüyorum. Tüm Çorum'a sevgiler, saygılar...
- D : İyi yayınlar dilerim. Cümlemenize.
- Y.T : Sağ ol, var ol. Sağ ol, var ol. Evet değerli dinleyenler, Abidin Yüce daha önce radyomuza konuk olmuştu. Kendisine teşekkür ediyoruz. Biz de aslında onlara konuk olmuştuk. Onların yaylalarına gitmiştik. Orda çalmıştık, söylemiştik. Efendim, burdan kendilerine bir kez daha tüm Çorumlulara saygılar, sevgiler. Evet, faaliyetten bahsediyordunuz sevgili Behram.
- B. Aktemur: Evet, sevgili başkanı, şimdi bizim 26 Ocak'ta Altındağ Belediyesi'nin himayesinde yeri nereydi?
- Y.T : Kabakçı Konağı.
- B. Aktemur: Kabakçı Konağı'nda katılan âşıklar: Âşık Yakup başkanımız, Âşık Yakup Temeli, Yaşar Demiroğlu Başkan Yardımcısı, Kadir Tuncer, Ziyattin Yıldız, Âşık

Ayten Gülçınar, Âşık Behram Aktemur, Âşık Binali Kılıç, Seyfettin Güneş, Mustafa Karakaş. 26 Ocak'ta buraya herkesi bekliyoruz.

Y.T : Saat 7'de.

B. Aktemur: Saat 7'de.

Y.T : Evet, çok güzel bir program olacak Kabakçı Konağı'nda.

B. Aktemur: İnşallah.

Y.T : Alo!

D : Alo!

Y.T : Efendim.

D : İyi yayınlar.

Y.T : Teşekkür ediyorum.

D : İyi akşamlar.

Y.T : Çok sağ olun efendim.

D : İbrahim Dalyan'ın yeğeniyim.

Y.T : Evet hoş geldiniz.

D : Cemile Dalyan.

Y.T : Buyurun Cemile Hanım.

D : Ben görümcelerim için amcamdan bir parça istemiştım.

Y.T : Görümcelerin için.

D : Hıhı... Ziyet, Nazife.

Y.T : Sen delirdin mi? Adam görümcəsi için...

D : Bir de çocukları için Emre-Eda.

Y.T : Peki.

D : Bir de kendi...

Y.T : Peki güzel kardeşim, çok teşekkür ediyorum.

D : Geçmiş yılınız gutlu olsun

Y.T : Sizin de Allah razı olsun.

D : Amcamın başarılarını diliyorum.

Y.T : Amcan zaten başarılı.

D : Bi de halam için istiyorum.

Y.T : Peki efendim, peki.

D : Kaynanam için. Tüm sevdiklerim için.

Y.T : Sen bi fikrayı hakettin. Allah'a emanet ol. Hoşça kal.

D : İyi yayınlar, iyi akşamlar.

Y.T : Sağ ol, sağ ol... Bizim Erzurum'da Kaynana-gelin beraber oturuyorlarmış. Efendim ama küsler. Hanım, kaynana hanım hamur yağuruyor. Gelin de evi süpürüyor. O ara radyoda canlı istekler başlıyor. Gelin hemen telefonun başına gidiyor. Uğraşılıyor, düşürüyor. Diyor ki: "Bir istek isterim." Spiker soruyor: "Hanfendi hangi türkü?". 'Gaynanam için Gurşunlara Gelesin'. Gaynana bunu duyar duymaz, küs ya, ellerinin hamurunu yıkıyor. Bu sefer o geçiyor telefonun başına, sonun da o da düşürüyor. Diyor ki: "Bir istek isterim". Yine spiker soruyor: "Hangi türküyü hanımefendi?" "Gelinim için Dom Dom Gurşunu"

(gülüşmeler) Şimdi biraz bizim İbrahim'in yeğeni gaynana, grmce gariŐtirdi.
Biz de onlara bu fikrayı armağan edelim.

İ. Dalyan: AŐiret kalabalık olduğu için hocam.

Y.T : Evet buyurun güzel gardeşim.

B. Aktemur:

Ne hastayım ne liym ne sağım
Sevda hançerini vurduktan sonra
Ne bostanım ne baheyim bağım
Felek dal budağım kırdıktan sonra⁴⁴⁵

Vurma hançerini akmasın ganım
Asla ey olmuyor sevda ıbanım
Yar gelsin üstüme çıkmadan canım
Gelmesin mezara Leylam girdikten sonra⁴⁴⁶

Sevdiğim olsaydın ekerdin nazım
Sitemli geçiyor baharım yazım
Gelip musallada gilma namazım
El yuyup kefene sardıktan sonra⁴⁴⁷

Mevlüt İhsani 'yi düŐürdün yasa
Geceli gndzli bitmedi tasa
Demir arık giyip demirden asa
Arasın sevdiğim beni öldükten sonra⁴⁴⁸

Y.T : Çok teşekkür ediyorum. Mevlüt İhsani 'ye de Hak'tan rahmet diliyoruz. Senin de ağzına, yüreğine sağlık. Evet, çok değerli bir üstadı yd ettin. Allah razı olsun diyoruz ve Nuri Bey 'i hemen saz söz ile baş başa bırakıyoruz. Buyurun.

N. Yüce: Evet bir isteğimiz vardı.

Y.T : Efendim? Telefonu alalım. Ondan sonra telefon almayalım. Çünkü süremiz yok. İstekleri yerine getirelim. Alo!

D : Alo!

Y.T : Efendim.

D : İyi akşamlar efendim.

Y.T : İyi akşamlar.

D : Merhaba.

Y.T : Merhaba.

D : Yayınınızda başarılar diliyorum.

Y.T : Çok teşekkür ediyorum. Kim, nereden arıyor?

⁴⁴⁵ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁴⁶ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁴⁷ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁴⁸ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

D : Ben Hasan Murat. Ben Altındağ'dan arıyorum, Doğan-tepe.
Y.T : Hasan Bey hoş geldiniz. Buyurun.
D : Teşekkür ediyorum. Nurettin Bey kardeşim var orada.
Y.T : Var, evet.
D : Ben ondan bir istek istemek istiyorum.
Y. T: Buyurun. Sıra da onda buyurun.
D : Bütün ailesi ve Murat ailesine istek istiyoruz. Gelin olduğum gece mümkünse.
Y.T : Kendisi sizi duyuyor. Artık ona kalmış. Biz isteğinizi aldık. Çok teşekkür ediyoruz. Altındağ'a çok selamlar gönderiyoruz.
D : Teşekkür ediyorum.
Y.T : Allah'a emanet olun.
D : Sağ olun.
N. Yüce: Sağ olun.
D : Nurettin Yüce kardeşimin de gözlerinden öpüyorum.
Y.T : Sağ olun.
N. Yüce: Teşekkür ediyorum. Sağ olun.
D : O beni tanıyor.
N. Yüce: Sağ olun.
D : Yayınızdaki başarıları diliyorum. İyi akşamlar diliyorum.
Y.T : Sağ olun efendim. Hoşçakalın, sağ olun.
N. Yüce: Sağ olun.
D : Hoşçakalın efendim, sağ olun.
Y.T : Allah razı olsun. Aradığınız için teşekkür ediyoruz.
Buyurun Nurettin Bey.
N. Yüce: Şimdi...
Y.T : Bir telefon daha alalım onu. O son olsun. Alo! Alo! Evet değerli dinleyenim beni duyuyorlar mı acaba? Sevgili kumanda masası.
D : Alo!
Y.T : Alo!
D : Selamun aleyküm. İyi akşamlar abicim.
Y.T : Ve aleyküm selam. Buyurun.
D : Hedef Radyo dinleyicileri, biz İbrahim Dalyan ailesi olarak sizlere programınız için çok teşekkür ediyoruz.
Y.T : Biz teşekkür ediyoruz.
D : Biz İbrahim Dalyan'ın Menzile Kapanışı'nı bekliyoruz abicim.
Y.T : İnşallah, inşallah. Teşekkür ediyoruz.
D : Teşekkür ediyoruz. İyi akşamlar diliyoruz.
Y.T : Sağ olun, var olun.
Evet, artık telefon almıyoruz. Çünkü türkü söylesin arkadaşlar, türkü dinleyelim.
Buyur sevgili Nurettin Bey.
N. Yüce: Teşekkür ederim. Bu şansını verdiğiniz için. Ben Abidin Yüce'den bir parça okuyayım. "Hele Şu Çorum'da Sevdim Dağları" diyeceğim.

Y.T : Hadi bakalım. Çorum'un ne çok dağı varmış. Biraz önce İbrahim Bey söyledi.
N. Yüce:

Şu Çorum'un da sevdiğim dağları
Ne güzeldir de İskilip'in bağları
Hele bir de Bayat'ımın yolları
Ayrılamam (da) vatanımdan elimden⁴⁴⁹

Aşamadım da şu asmanın yüzüne
Hele bakın da Saklıbarak düzüne
Sular akar da Çatalca'nın özüne
Ayrılamam da vatanımdan elimden⁴⁵⁰

Ben köyüme de gurban olayım
Dostum Guruçay'a da selam salayım
Abidin'im de Rıfki'm için öleyim
Ayrılamam da vatanımdan elimden⁴⁵¹

Y.T : Çok teşekkür ediyorum. Ağzına, yüreğine sağlık. Bir kez daha Abidin Yüce Bey'e burdan selamlarımızı gönderiyoruz. Şu sazını bir alabilir miyim? Ver bakıyım. Bu sazın gendi ağır amma, işlevi nasıl acaba? Şu "saçlarından Bir Tel Aldım" ı okuyacağım abi. Ona bir ritim ver bakayım bi.

İ. Dalyan: Evet hocam.

Y.T :

Saçlarından bir tel aldım
Haberin var mı yar yar haberin var mı?
Ben gönlümü sana verdim
Haberin var mı yar yar

Gözden uzak dilden irak
Ben seni sevmişim eyvah
Haberin var mı yar yar

Gözler kalbin aynasıdır yalan söyler mi
Yar yar yalan söyler mi
Aldatan gözleri gördüm o da sende mi
Yar yar o da sen de mi
Gözden uzak dilden irak
Ben seni sevmişim eyvah
Haberin var mı yar yar

⁴⁴⁹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁵⁰ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁵¹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Konuklar: Teşekkür ediyoruz. Ağızınıza sağlık.

Y.T : Efendim, bu türküyü de tüm Hedef Radyo dinleyenlerine ayrıntısız bir şekilde sevenlere, sevmeyenlere efenim armağan ediyoruz. Bunu ayının zamanda da çok değerli dinleyicimiz Gül Hanım'a da armağan ediyoruz. Evet, sevgili İbo

İ. Dalyan: Evet, dinliyorum hocam

Y.T : Hemen, hiç beklemeden giriyosun istekleri de göz önün de bulunduraraktan. Ama "Nazlı Nazlı" yı da diyeceksin unutma.

İ. Dalyan: Nazlı Nazlı'yı . Tamam hocam. İsterseniz ben...

Y.T : Takriben son iki türkü ona göre. Gel sen Nazlı'yı söyle böle.

İ. Dalyan: Tamam hocam hemen.

Org ve saz:

Gaderine sakın küsme
Ağladın mı nazlı nazlı
Ayrılalı gara yazma
Bağladın mı nazlı nazlı⁴⁵²

Nazlı nazlı nazlı nazlı
Peşindeyim dedim nazlı

.....
Artık gelmez yarınların
Sevdiğine göz pınarın
Ağladın mı nazlı nazlı⁴⁵³

Nazlı nazlı nazlı nazlı
Peşindeyim dedim nazlı

Teşekkür ediyoruz.

Y.T : Sağ ol var ol. Ağızına, yüreğine sağlık. Bunu tüm Hedef Radyo dinleyenlerine armağan ediyorum. Ananımın gelinine de gitsin bu gün hadi neyse yılbaşı ya(gülüşmeler)

Evet sevgili Behram, istek vardı ve asker isteği idi. Hemen hızlı hızlı...

B. Aktemur: Oğluma yazmıştım yemin törenine. Bütün asker analarına-babalarına armağan olsun.

Y.T : Eyvallah, tüm askerlerimize

B. Aktemur:

Yavrum dualarla yolcu ettim askere
Sağ selamet gidip gelesin oğul (canım oğul asker oğul)
Görevin bitirir almak teskere
Çok büyük şereftir yavrum bilesin oğul (canım oğul oğul oğul asker oğul)

Yavrum gururluyum asker gönderdim seni

⁴⁵² 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁵³ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

*Sevindirdin mutlu ettin sen beni oğul (canım oğul asker oğul)
Çok büyük törendir yavrum yemin töreni
Sözlerine sadık galasın oğul (canım oğul asker oğul oğul canım oğul)*

*Askere verilmiş şehitli payı
Başta tut bayrağı, yıldızı, ayı
Altı yüz yıl biz yönettik dünyayı
Ecdadından ibret alasın oğul
Fatihlerden ibret alasın oğul.*

*Yavrum nöbet tuttuğun yer çok büyük mevki
Neydem tadamadım o güzel zevki (oğul canım oğul asker oğul)
Yolun bekler anan, gardeşin Sevgi
Sağlık haberlerin salasın oğul (canım oğul asker oğul canım oğul)*

*Yavrum sanma Behram bu dünyaya aldanmış
Vatan sevdasıyla yöreği yanmış (oğul canım oğul asker oğul)
Yurdum şehit ganlarıyla sulanmış
Gerekirse sen de olasın oğul (canım oğul asker oğul oğul canım oğul)*

Y.T : Çok teşekkür ediyoruz Sevgili Behram. Tüm asker, asker ailelerine, yakınlarına ve askerlerinden en üst düzey komutanına kadar bu güzel türküyü armağan ettik değerli dinleyenlerimiz.

Evet son kaç dakika kumanda? Bakacak, söyleyecek. Biz bu arada değerli dinleyenler, arkadaşlar ortak bir böyle hareketli bir parça yapacaksınız İbrahim. Değerli dinleyenler, bugünkü konuklarımız Âşık Behram, Nurettin Yüce vesevgili İbrahim Dalyan. Ben âşığız Âşık Yakup Temeli. Bir programın daha sonuna geldik. İnşallah haftaya farklı konuklarla birlikte olacağız. Hepinize içkisiz, sigarasız, kazasız-belasız günler geçirmenizi Cenab-ı Allah'tan niyaz eder; ben ve ekibim olarak sizleri Allah'a emanet ediyorum değerli dinleyenlerim. Evet, bir türküyle programımızı sonlandırıyoruz.

İ. Dalyan: Hocam bırakıyoruz.

Konuk : Hocam çalsın.

Y.T : Hareketli bir parça. Hep beraber söyleyecektik ya.

Koro:

*Zümrüt tepeler ardından
Yaylaya bir gelin geldi
Değme âşıklar yurdundan
Yaylaya bir gelin geldi*

Gelin geldi aybalam gelin geldi

Yaylaya bir gelin geldi⁴⁵⁴

*Gına yakın bu ellere
Puşu bağlan bu bellere
Yayla döküldü yollara
Yaylaya bir gelin geldi⁴⁵⁵*

*Gelin geldi aybalam gelin geldi
Yaylaya bir gelin geldi⁴⁵⁶*

*Fezayî söyle genç goca
Bir de ne gördü gosgoca
Eğlendik kırk gün kırk gece
Yaylaya bir gelin geldi⁴⁵⁷*

*Gelin geldi aybalam gelin geldi
Yaylaya bir gelin geldi⁴⁵⁸*

Y.T : Çok teşekkür ediyorum arkadaşlar. Ağızınıza, yüreğinize sağlık.

Konuklar: Biz teşekkür ederiz hocam.

Y.T : Menim sazım hardadır...

İbişoğlu Kuruyemiş Gönül Telinden programını sundu.

⁴⁵⁴ İki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁵⁵ 2., 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁵⁶ İki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁵⁷ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁵⁸ İki defa tekrarlanmıştır.

Yakup Temeli Gönül Telinden <2 Nisan 2011 Cumartesi>

“Âşıklık geleneğimizden örneklerle, canlı bağlantılarla, konu ve konuklarıyla ‘Gönül Telinden’ programı sizleri Anadolu’nun gümrak havasına çağırıyor. Âşık Yakup Temeli’nin hazırlayıp sunduğu Gönül Telinden Programı her Cumartesi 15:00 ila 18:00 saatleri arasında Radyo Hedef’te!”

Sermayem derdimdir servetim ahım

Karardıkça bahtım karalansa da...

Gönül Telinden...

Programı Hazırlayan ve Sunan: Yakup Temeli

İbişoğlu Kuruyemiş Gönül Telinden Programını sunar.

Gönül Telinden başlıyor...

Program Konukları:

Murat Tanrıverdi : M. Tanrıverdi (Derdiyar)

Erdoğan Bektaş : E. Bektaş (Hazanî)

Abdullah Eroğlu : A. Eroğlu (Erozan)

Murat Erciyas : M. Erciyas (Muradî)

Yakup Temeli:

Evet, merhaba sevgili dinleyenler! 91.8'den Radyo Hedef'ten hepinize saygılar, sevgiler sunuyoruz benim sevgili dinleyenlerim. Evet, bugün stüdyom dolu. Hem de dopdolu, değerli dinleyenler. Bu arkadaşlar ilk defa stüdyomuza konuk oluyorlar. Bu değerli dakikalarını, saatlerini, siz değerli Hedef Radyo dinleyicileriyle paylaşacaklar bugün. Nereden geldiler? Bunlar çok uzaklardan geldiler. Bozok Yaylası'ndan geldiler değerli dinleyenler. Yiğidin harman olduğu yerden, Yozgat'tan, Sorgun'dan geldiler ve çok değerli âşıklarım. Hepsi birbirinden kıymetli âşıklar, şairler ve ozanlar var değerli dinleyenler. Ben hemen şöyle âşığımdan başlayayım. Kendisini size tanıtayım kısa kısa ki çok program yapalım, çok türkü dinleyelim. Efendim, "Derdiyar" mahlaslı Murat Tanrıverdi. Hoşgeldiniz.

Murat Tanrıverdi(Derdiyar): Hoşbulduk üstadım. Teşekkür ediyorum.

YT : Sizi bir tanıyalım. Kimdir Derdiyar? Neden Derdiyar?

Derdiyar : Derdiyar, aslen Sivaslı olup şu an Sorgun'da ikamet eden, âşıklığa gönlünü vermiş bir garip âşık efendim, ne diyeyim daha.

YT : Bir garip âşık... Eh, göreceğiz bakalım. Evet değerli dinleyenler, hemen onun yanında çok değerli bir arkadaşımız, yine Sorgun'dan...

Erdoğan Bektaş (Hazanî): Erdoğan Bektaş.

YT : Erdoğan Bektaş Bey, hoşgeldiniz.

E. Bektaş : Teşekkür ederim hocam.

YT : Mahlasınız?

E. Bektaş : Hazanî.

- YT : "Hazanî" mahlaslı Erdoğan Bektaş Bey. Bektaş Bey, bir de siz kendinizi tanıttin efendim.
- E. Bektaş : 63 doğumlu, Yozgat/Merkez Kababel Köyü'nde şu an muhtar olarak görev yapıyorum. Şiir daha ağır basıyor bende.
- YT : Çok güzel, çok güzel. Hoşgeldiniz.
- E. Bektaş : Teşekkür ederim.
- YT : Hemen yanımda "Erozan" mahlaslı Abdullah Bey var. Efendim, bir de sizi tanıyalım. Hoşgeldiniz.
- Abdullah Eroğlu: Merhaba değerli dinleyenlerimiz, efendim ben Yozgat-Sorgun doğumlu Abdullah Eroğlu. "Erozan" mahlasını kullanıyorum. Soy-Der Sorgun Ozanlar Derneği kurucu üyesiyim ve başkanım aynı zamanda. Değerli Derdiyar hocamla, o da bizi, gelmekle yanıma bize büyük bir şans oldu. Ben, efendim âşık değilim, ozanım. Ozan, âşık biliyorsunuz farkı var. Ben ozanlık yapıyorum şu anda.
- YT :Çok güzel.
- A. Eroğlu : Ben bundan sonrasını fazla uzatmadan artık...
- YT : Estağfirullah. Başkanım, diyorum ben size. Sağ olun başkanım. Çok teşekkür ediyorum ve sizin üyeniz değil mi efendim, sevgili Murat Bey, Murat Erciyas.
- Murat Erciyas: Evet, Murat Erciyas.
- YT : Erciyes olsaydı neyse ama Erciyas, yas. Peki, Sayın Murat Bey hoşgeldiniz. Siz de şairsiniz efendim, buyrun.
- M. Erciyas : Şairim, şiir yazıyorum. Öncelikle Radyo Hedef çalışanlarına ve dinleyicilerine selamların en güzeliyle selamlıyorum. Bizleri buraya davet eden, bizlere nezaket gösteren, en güzel nezaket örneğini gösteren Âşık Yakup Temelî Hocamıza da teşekkür ediyorum.
- YT : Çok teşekkür ediyorum sevgili Murat Bey, sağ olun.
- M. Erciyas : Efendim, ben Murat Erciyas. Şair Murat Erciyas, kabul ederseniz.
- YT : Baş üstüne.
- M. Erciyas : Yozgat Sorgun doğumluyum. Şiir yazıyorum. Soy-der Sorgun Ozanlar Derneği başkan yardımcılığı yapıyorum.
- YT : Çok güzel.
- M. Erciyas : Arkadaşlara da başarılar diliyorum. Güzel bir yayın olmasını temenni ediyorum.
- YT : Âmin, inşallah. Çok teşekkür ediyoruz. Sevgili dinleyenler, bu grup aynı zamanda da akşam saat 5:30 (17:30)'da Kabakçı Konağı'nda olacaklar. Hamamönü Taceddin Dergâhı yanındaki kabakçı konağında olacaklar. Orada canlı canlı dinleme şerefine nail olacağız inşallah bu arkadaşlarımızı. Şu anda tüm Hedef Radyo dinleyenleri oraya davetlidir değerli dinleyenler. Ayriyetten bir de duyurumuz var: Hepinizin yakinen tanıdığı olduğu, bizim de çok değerli arkadaşımız Dünya Halk Âşıklar Şairler Ozanlar Dernek Başkanı kurucu üyesi olan Âşık Behram Aktemur'un annesi merhume hanımefendi vefat etmiştir, merhum olmuştur. Kendisine Hak'tan rahmet diliyoruz. Yakınlarına baş sağlığı diliyoruz. Behram'ın yanaklarından öpüyorum. Allah rahmet eylesin annesine. Kendilerine de

baş sağlığı diliyorum. Arkadaşlarım da aynı temenni ve dileklerde bulunuyorlar. Efendime söyleyim, o görevi bana yüklediler. Ben şimdi Âşık Derdiyar'dan... Buyur Derdiyar, saz ve söz sizin güzel kardeşim.

Derdiyar : Temelî üstadım, Behram'ın annesi vefat ettiyse bunu baştan söyleseydin. Böyle bir şok gibi olduk. Çünkü gardaşımız.

YT : Abi, dört gün oldu.

Derdiyar : Öyle mi?

YT : Evet. Allah rahmet eylesin. Biz burdan duyuruyoruz.

Derdiyar : Cenab-ı Mevlâ'm mekânını cennet eylesin.

YT : Âmin, âmin.

Derdiyar : Kusura da bakmasın, bu bir programdır. Yani biz özür diliyoruz. Hedef Radyo dinleyicilerine de burdan saygılar gönderiyoruz ve sağ olsun bizi de çağırdığı için Temelî üstada da saygılar sunuyoruz.

YT : Çok teşekkür ediyrum.

Derdiyar :

Hayal, rüya, düş mü gördüğüm günden

Deli divaneyim Gül Sultan için

Hasret kaldım ağlar gönül gözlerim

Şıvga şivaneyim Gül Sultan için

Şaşkınım Gül Sultan, düşkünüm Gül Sultan, Sar beni beni⁴⁵⁹

Âşığım her arzum seni bulmuyor

Ben dursam da şaşkın nefsim durmuyor

Bir kere görmeynen gözüm doymuyor

Açım yavaneyim Gül Sultan için⁴⁶⁰

Şaşkınım Gül Sultan, düşkünüm Gül Sultan, Sar beni beni⁴⁶¹

Bugün cuma duam kabul olmaz mı

Beklerim yolunu sultan gelmez mi

Derdiyar'ım senin için ölmez mi

Kıyma divaneyim Gül Sultan için⁴⁶²

Şaşkınım Gül Sultan, düşkünüm Gül Sultan, Sar beni beni⁴⁶³

YT : Ağzına, yüreğine sağlık değerli arkadaşım. Çok ama çok teşekkür ediyoruz.

Derdiyar : Teşekkür ediyorum, sağ olun.

⁴⁵⁹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁶⁰ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁶¹ İki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁶² 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁶³ İki defa tekrarlanmıştır.

- YT : Sağ ol, var ol. Ellerin, yüreğin dert görmesin, diyoruz. Bu türküyü, efendime söyleyim, Esra Hanım için armağan ediyoruz. Efendime söyleyim, Gül Hanım'a, Yüksel Hanım'a, anamın gelinine, Mehmet Özkazanç, Ali Yeşilyurt ve Tahsin Trabzon'a, şu an da bir de yurt dışında ve şehir dışında bizi dinleyen tüm Hedef Radyo dinleyenlerine armağan ediyoruz. Telefon! Hemen alıyoruz. Alo!
- D : Alo!
- YT : Efendim buyrun.
- D : Hocam merhabalar, Gül ben.
- YT : Merhaba Gül Hanım, hoşgeldiniz.
- D : Programınız çok güzel. Merhabalar diliyorum ben.
- YT : Çok teşekkür ediyorum efendim, sağ olun.
- D : Oradaki şairlere, ozanlara da iyi günler diliyorum.
- YT : Çok teşekkür ediyorum.
- D : Derdiyar hocayı dinledik. Çok beğendik türküsünü.
- Derdiyar : Allah razı olsun.
- D : Mümkünse eğer bir dahaki türküsünü de bizim için söylerse... Yüksel Hanım ve ben...
- YT : Tabi ki efendim.
- D : "Çiğdem Zamanı" olursa eğer çok seviniriz efendim.
- YT : Olur, olur. Çok teşekkür ediyoruz efendim.
- D : Hı-hı... Yayınınız çok güzel. Çok tebrik ediyorum sizi.
- YT : Sağ olun, sağ olun. Hoşçakalın.
- D : İyi yayınlar diliyorum. Hoşçakalın.
- YT : Sağ olun efendim. Siz de hoşçakalın.
- Evet Sayın Bektaş, sizden şöyle güzel bir şiirler devam ediyoruz efendim.
- Hazanî : Peki hocam, teşekkürler.

-Hay-

On sekiz bin fark içinde
Haberdarım varımdan Hay
Doksan dokuz çark içinde
Dönüyorum zarımdan Hay

Yetmiş üçte gam tüterken
Altmış üçte gün batarken
Elli dörde can katarken
Otuz iki kârımdan Hay

On ikiyle Miraç'tayım
On birde gizlidir payım
On ona yandığım sayım
Dağlar dokuz yerimden Hay

Sekizi arzular özüm

*Yediden çekinir gözüm
Altıyı tasdikler sözüm
Beşi sevdim serimden Hay*

*Hazanî dört kapıdan girdim
Dördünde üç dostu gördüm
İkiyle kemale erdim
Vazgeçemem Bir'imden Hay*

YT : Abi, çok teşekkür ediyorum. Elini uzat. Tebrik ediyorum. İşte şiir bu. Abi, bravo. Tebrik ediyorum. Allah razı olsun. Bunu bizim üstatlarımız da yapmışlar. Şenlik'ler, Sümmani'ler bunu yapmış, işlemişler. Siz de çok güzel bir ustalıkla, marifetle işlemişsiniz. Ağzınıza, yüreğinize sağlık, diyorum.

Hazanî : Allah razı olsun.

YT : Üstat, saz ve söz sizde. Erozan'ım, buyrun...

Erozan : Teşekkür ederim hocam. Efendim, ben bir gurbet türküsüyle başlamak istiyorum.

YT : Tabi, buyrun.

Erozan : Uzak diyar, Almanya'dayken, turist gitmiştim bir zamanlar. O türküyü, özellikle gurbette yaşayan hemşerilerim ve Hedef Radyo dinleyenlerim için armağan olsun.

YT : Çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

Erozan :

*Vuralı başını gurbet eline⁴⁶⁴
Ne gadar özledim seni Yozgat'ım
Bozok Yaylası'nda Muslubelen'de
Esmiyor garıma yelin Yozgat'ım⁴⁶⁵*

*Acep döktüm'ola bağı Sorgun'un⁴⁶⁶
Ah ile gurbette geçiyor günüm
Delibaş Deresi Eğriboz senin
Akar boz bulanık selin Yozgat'ım⁴⁶⁷*

*Erozan'ım hasretinle yanarım⁴⁶⁸
Toprağını taşlarını anarım
Nasip olur bir gün sana dönerim
Ne zaman görünür yolun Yozgat'ım⁴⁶⁹*

⁴⁶⁴ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁶⁵ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁶⁶ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁶⁷ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁶⁸ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁶⁹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 3. mısra ikinci tekrarda "Bir gün gurbet elden sana dönerim" şeklinde söylenmiştir.

YT : Efendim, çok teşekkür ediyoruz. Nasip olmuş dönmüştünüz; Yozgat'ın yollarını da görmüştünüz. Tebrik ediyorum. Ağzınıza, yüreğinize sağlık.

Erozan : Rabbime çok şükür.

YT : Evet sevgili dinleyenler, 91.8 Radyo Hedef'teyiz. Bu güzel program burada devam ediyor şimdilik ama asıl akşam Kabakçı Konağı'nda Hamamözü'nde. Taceddin Dergâhı'nın yanında Muhsin Yazıcıoğlu'nun mezarının yanındaki Kabakçı Konağı'nda. Akşam orada yine şölenimiz var. Halka açık, ücretsiz... Çaylar da firmadan değerli dinleyenler. Hepiniz oraya davetlisiniz. Orada âşıklarımız, şairlerimiz, ozanlarımız, sanatçılarımız olacak. Orada canlı-kanlı, birebir, onlarla yüz yüze gelip onları dinleyeceğiz inşallah diyoruz. Ve ben Murat Erciyas Bey'e dönüyorum. Bakalım o, gönül dağarcığında Yozgat'tan, Sorgun'dan buralara kadar neler getirmiş. Evet, Sevgili Murat'ım...

M. Erciyas : Teşekkür ediyorum hocam. Ben de "Gözlerim Dar'ı" diye bir şiirimi okumak istiyorum.

YT : Hay hay buyrun.

M. Erciyas : Bu şiiri de tüm Hedef Radyo dinleyenlerine armağan ediyorum.

YT : Evet.

M. Erciyas :

Cehennem andırır sevda ateşim
Alev alev yanar gönlümün narı
Mermer taşı deler gözümde yaşım
Dayanmaz ahıma dağların karı

Melek huylu, selvi boylu çınarım
Belki murat alır senle onarım
Benden vazgeç diyor ilham pınarım
Vazgeçebilir mi çiçekten arı

Şaşırma, Ya Rabbi ne hikmet işti
Sevdaya düşeli sinemiz pişti
Feryada figana boşa mı düştü
Güle hasretinden bülbülün zarı

Aşkın ayan beyan nihan istemem
Dünyada ne saray ne han istemem
Kıymeti yok mülkü cihan istemem
Yiğit yarsız olmaz gönlümün varı

Kan oldu akıyor her iki didem
Ozan Muradî'yim olduysa vadem
Müebbet az gelir versinler idam
Kessinler cezamı gözlerim dar'ı

Teşekkür ediyorum.

YT : *Efendim, biz teşekkür ediyoruz. Ağzınıza, yüreğinize sağlık... .Bu şiiri ben Esra Hanım'a armağan ediyorum. Ablama, Hikmet Ablama, Abdullah Kalçan'a, eşi, ablamın eşi yani eniştem oluyor, Bay Arıza; efendime söyleyim, Arıza'ya armağan ediyorum. Adam diyor ki "Adımı arıza goydunuz yav." diyor. Efendime söyleyim, Reyhan Hanım'a, Kerim Bey'e, tüm Yanık Ailesine, Temelî Ailesine, Tanrıverdi Ailesine, Bektaş Ailesine, Erozan Ailesine ve Erciyas Ailesine armağan edelim bu güzel şiiri. Efendime söyleyim, 91.8 Radyo Hedefteyiz değerli dinleyenler: 397 78 37/38. Efendim, bunu aynı zamanda kendi arkadaşlarıma, derneğimizdeki arkadaşlarımıza, Dünya Halk Âşıklar Şairler Derneği arkadaşlarıma armağan ediyorum, arkadaşlarıma. Telefonumuzu hemen alalım: Alo!*

D : *Selamun Aleyküm.*

YT : *Ve Aleyküm Selam, bu ne güzel kelâm. Buyur güzel kardeşim.*

D : *Yakup Hoca nassın?*

YT : *Sağ ol canım Ömer'im gözlerinden öpüyorum. Sen nassın?*

D : *Sağ ol, teşekkür ediyorum. Konuklarımıza burdan hoşgeldin diyorum.*

YT : *Sağ ol canımın içi. Sağ ol, var ol.*

D : *Hepsinin ağzına, gönlüne, yüreğine sağlık diyorum.*

YT : *Ömer, nasıl buluyorsun bu şeyleri, bu ozanları bu âşıkları, şairleri?*

D : *Evet, çok güzel sesleri var. Şiirleri de güzel okuyorlar.*

YT : *Tamam, sen dediysen kesin doğrudur.*

D : *Erdoğan amcamızın ağzına sağlık diyorum, Abdullah amcamızın, Murat amcamızın. Hepsinin de ağzına, gönlüne, yüreğine sağlık diyorum.*

YT : *Şimdi Murat'çım, bugün vaktim çok dar. Konuğum da çok. Senden bir fıkra alamayacağım ama yanaklarından öpüyorum.*

D : *Sağ ol. Ben de senin ellerinden öpüyorum.*

YT : *İnşallah bir dahaki haftaya, tamam mı canım? Söz...*

D : *Olur inşallah, nasip olursa...*

YT : *Sağ ol. Öpüyorum seni.*

D : *Allah'a emanet olun.*

YT : *Sağ ol, var ol.*

Evet, Derdo! Sevgili Derdiyar...

Derdiyar : *Buyur üstadım.*

YT : *Hemen alalım. Alo!*

D : *Alo!*

YT : *Buyrun efendim.*

D : *Hocam iyi yayınlar.*

YT : *Çok teşekkür ediyorum.*

D : *Nasılsınız, iyisiniz inşallah?*

YT : *Sağ olun, var olun. Kim arıyor? Nereden arıyor?*

D : *Ali Alkaş, Ankara.*

YT : *Hoşgeldiniz Sayın Ali Bey.*

- D : Hoşbulduk, sağolasınız.
 YT : Evet, buyrun.
 D : Hocam, bir isteğim var ama söyler misiniz?
 YT : Buyrun efendim. Elimizden gelirse niye söylemeyelim. Bunun için buradayız.
 D : "Salındı Bahçeye Girdi"
 YT : Oy oy, Emrah'ın türküsü.
 Derdiyar : Emrah'ın türküsü.
 D : Evet hocam.
 YT : Ustam söyleyeceğiz. Bekleyin, ayrılmayın bizden.
 D : Tamam, teşekkür ediyorum.
 YT : Teşekkür ediyorum. Saygılar sunuyorum. Sağ ol, var ol.
 Telefonlara ara veriyoruz. Hemen Derdo'dan, Derdiyar'dan güzel bir türkü alıyoruz. Şu anda radyoları başında, kim, nerede, sesimizin ulaştığı noktada, herkese ayrıntısız bir şekilde armağan ediyoruz. Buyur Sevgili Derdiyar'ım.
 Derdiyar : Bay Arıza'ya da buradan hediye edelim. (Gülüşmeler...) Enişte kusura galma. Gurban olurum sana. Ablam da gusura galmasın.
 YT : Valla Arıza'ya da armağan edelim. İkide birde arıza yapıyor ablama.
 Derdiyar : Evet. (Gülüşmeler...) Ayrıca Gül ablama ve burdan Yüksel ablama da bu türküyü göndermek istiyorum.
 YT : Eyvallah, eyvallah...
 Derdiyar : Bir "Çiğdem Zamanı" diyelim üstadım.
 YT : Hadi bakalım.
 Derdiyar :

Bahar gelmiş neme hasretle hicran⁴⁷⁰
 Gönlümü gış eder çiğdem zamanı
 Hüzünkâr gönlümde çaresiz derdim⁴⁷¹
 Dertlerle baş eder çiğdem zamanı
 Çiğdem zamanı, çiğdem zamanı
 Yok mu derdimin üstat dermanı

- YT : Var ol âşık var ol...

Ya sen gel ya beni al götür yârim⁴⁷²
 Sensiz yaşamaya yetmiyor ferim?
 Aklıma düşünce artar efkârım⁴⁷³
 Gözümü yaş eder çiğdem zamanı
 Çiğdem zamanı, çiğdem zamanı
 Yok mu derdimin üstat dermanı

⁴⁷⁰ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁷¹ 3. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁷² 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁷³ 3. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

Âşık Derdiyar'ım gönül sızısı
Değişmiyor nere gitse yazısı
Derdimi söylerken güler bazısı⁴⁷⁴
Bağrımı daş eder çiğdem zamanı
Çiğdem zamanı, çiğdem zamanı
Yok mu derdimin üstat dermanı

YT : Sen öldürecen beni la kesin.
Derdiyar : Yok usta, niye ölüyon?
YT : Vallaha, billaha. Oğlum, benim âşık olduğumu unuttun mu? Neyse...
Ağzına, yüreğine sağlık diyorum.
Derdiyar : Bir şey değil hocam.
YT : Çiğdem zamanı... Çiğdem zamanı geliyor, çiğdem getirmiyor.
Derdiyar : Çiğdemler ölüp gidiyor usta.
YT : Ölüyor abi, maalesef ölüyor. "Salındı Bahçeye Girdi"
Derdiyar : Üstadım, beraber söyleyelim.
YT : Tamam işte.
Temelî-Derdiyar:

Bugün ben bir güzel gördüm⁴⁷⁵
Bakar cennet sarayından
Kamaştı gözümün nuru
Onun hüsnü cemalından⁴⁷⁶

Bahçenin kapısın açtım⁴⁷⁷
Sanırsın cennete düştüm
Yâr ile tenha buluştum
Güzel kızardı hicabından⁴⁷⁸

Bahçede açan bir güldür⁴⁷⁹
Dalında öten bülbüldür
Sefil Emrah sana kuldur
Bağışla geç günahından⁴⁸⁰

YT : Üstat, çok teşekkür ediyorum, sazla eşlik ettin.
Derdiyar : Ağzına sağlık.
YT : Hemen Bektaş Bey, sizden bir şiirle devam ediyoruz. Üstat buyrun.

⁴⁷⁴ 3. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁷⁵ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁷⁶ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁷⁷ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁷⁸ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. İcra sırasında ölçüde bozulma olabiliyor.

⁴⁷⁹ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁸⁰ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Hazanî : Teşekkürler hocam.

-Yandırma-

Kalmadı sadık sadakat, bozuldu safi sademiz
Habil yanımız ölüyor çoğumuz Kâbil Âdemiz
Göz ardı ettik kevseri beşerî doldu bademiz
Harabede har bulunur bari kendini kandırma
Cehennem de hak Ya Rab merhamet et ki yandırma

Mabudum secdegahım sen şanına eğilir başım
Hırs vicdanı galip gelir ondan üzüntüm telaşım
Cehennemi düşündükçe gözlerimde donar yaşım
İmanıma irade kıl canı günaha bandırma
Cehennem de hak Ya Rab merhamet et ki yandırma

Eğer Mecnun değil isen gönlü düşürme Leylâ'ya
Leylâ ile vuslat olan asla erişmez Mevlâ'ya
Mevlâ katındaki sevda hemî edep hemî hayâ
Nefsim ejderha misali boş hevaya uyandırma
Cehennem de hak Ya Rab merhamet et ki yandırma

Rabbim rızana erişen can içinde başka candır
Muhammed-i Habib⁴⁸¹ eden şeksiz şüphesiz imandır
Halil'ini nara attın bu ne çetin imtihandır
Yusuf'u Kenan değilim yâr gönlümü bulandırma
Cehennem de hak Ya Rab merhamet et ki yandırma

Viranede açsa çiçek arı ondan yapar balı
Aşlanmazsa neye yarar meyve vermez karaçalı
Haram ulu çınar olsa yaslanmaya değmez dalı
Mü'min kullarından eyle omuz verip dayandırma
Cehennem de hak Ya Rab merhamet et ki yandırma

Ümitsiz olma Hazanî rahmet yağar az varına
Kulu affetmek yaraşır onun Rahman şiarına
Sol taraftan vereceğin defterimi at narına
Sağ yanımdan kerem eyle âcizane utandırma
Cehennem de hak Ya Rab merhamet et ki yandırma

Teşekkür ederim hocam.

YT : Âmin, diyoruz. Bu son dörtlüğün hepsini bağlamış. Çok güzel bir şiir.
Ağzına, yüreğine sağlık. Sağ ol, var ol.

⁴⁸¹ Hz. Muhammed'in adını telaffuzdan evvel Hazanî "Sallallahu Aleyhi ve Sellem" diyerek söze başlamıştır.

Hazanî : Allah razı olsun.

YT : Evet değerli dinleyenler, o kadar güzel program gidiyordu ki bana göre, tabi size göre nasıl bilmiyorum ama... Sevgili kumanda masası, Allah'tan boks eldivenlerimi evde unutmuşum, benden ara istiyor. Kısa bir ara. Tabi, eldivenlerim olmadığı için mecburen 'evet' diyorum. Kısa bir aradan sonra beraberiz.

“İbişoğlu Kuruyemiş’in katkılarıyla hazırlanan Gönül Telinden Programı kısa bir aradan sonra devam edecek”(sponsor cingılı)

“İbişoğlu Kuruyemiş’in katkılarıyla hazırlanan Gönül Telinden Programı devam ediyor”(sponsor cingılı)

YT : Evet, tekrar merhaba sevgili dinleyenler. 91.8 Radyo Hedefte, Gönül Telinden Programında birlikteyiz değerli dinleyenler. Bugünkü konuklarımız: Yozgat Sorgun'dan aramıza katılan değerli âşıklarımız, ozanlarımız ve şairlerimiz. Hemen âşığımu takdim ediyorum: Âşık Derdiyar, Murat Tanrıverdi. Mahlası Derdiyar. Hemen yanı başımda Âşık Hazanî, efendime söyleyim ve onun yanı başında hemen Ozan Erozan ve Murat, Muradî mahlaslı şairimiz. Değerli dinleyenler, programımız kaldığı yerden devam ediyor. Bir de mesajımız vardı... Alo!

D : Selamun Aleyküm.

YT : Ve Aleyküm Selam. Nafiz Amca hoşgeldin.

D : Sevgili dostum, nasılsın?

YT : Eyvallah, eyvallah. Siz nasılsınız?

D : Ya reklam da çok sürüyor. İnsan şey yapıyor, unutup ne konuşacağını be.

YT : Aynen öyle abi. Ben de şikâyetçiyim ama...

D : Hem haberden önce hem haberden sonra.

YT : Bunlar çokluk beni döverler diye gorkuyom ben asıl.

D : Ya bugün çok da arkadaş var maşallah, sürüsüne bereket.

YT : Allah razı olsun.

D : Hepsinin ömrüne bereket. Sanatlarına, mesleklerine bereket...

YT : Çok teşekkür ediyorum.

D : Nassın, napıyosun?

YT : Çok şükür iyiyim Nafiz Amca.

D : Çocuklar, gelinler, torunlar?

YT : Herkes çok iyi, ellerinden öperler. Seninkiler de iyidir inşallah.

D : Hamdolsun, sağ olasın.

YT : Efendim, sıradaki türküyü size de armağan ediyorum.

D : Ya ben söylemeden şey yaptın sen ama gene bi Reyhanî Baba şey yap ya.

YT : Şimdi arkadaşlar, hani kalabalık. Kendi türkülerini söylemek istiyorlar.

D : Neyse, bugün öyle yapalım değil mi?

YT : Öyle yapalım.

D : Öyle yapalım. Hepinize başarılar diliyorum ama sadece oradakilere değil, tüm âşıklara.

- YT : Eyvallah.
- D : Ölenlere rahmet diliyorum. Kalanlara başarılar diliyorum.
- YT : Allah razı olsun Nafiz Amca'm.
- D : Selamun Aleyküm.
- YT : Ve Aleyküm Selam. Allah'a emanet ol. Hoşçakal.
- D : Sağ ol canım, sağ ol.
- YT : Evet, Derdiyar.
- Derdiyar : Efendim üstadım.
- YT : Onu bi oku bi yazıyı.
- Derdiyar : Etimesgut Erpen Bayisi...⁴⁸²
- YT : Alo!
- D : İyi akşamlar Temelî Bey.
- YT : İyi akşamlar efendim.
- D : Ben Ali Aydemir, Keçiören'den arıyorum.
- YT : Ha, buyur hoşgeldiniz.
- D : Nassın, iyisin inşallah?
- YT : Çok teşekkür ediyorum, siz nasılsınız?
- D : Çok teşekkür ederim. Akşam Yener Yılmazoğlu'nu dinledim duydun mu?
- YT : Evet, duydum efendim. Biz görüşüyoruz.
- D : Bir gün programına al da onla görüşelim, tamam mı?
- YT : Evet, tamam canım.
- D : Temelî, senden bir türkü isteyecem şimdi.
- YT : Buyur.
- D : Bizim Erzurumlu var ya Turabî.
- YT : He, Turabî, Temel Turabî.
- D : "Ben Ölmeden Önce Ölesin Gurbet" diye bir türküsü var ya onun.
- YT : He.
- D : Onu isteyeceğim.
- YT : Onu bu hafta çalamayayım da önümüzdeki hafta çalsam olur mu?
- D : Olur, teşekkür ederim canım benim.
- YT : Sıradaki türküyü sana da armağan ediyorum hemşerim.
- D : Tamam, canım hemşerim. Allah'a emanet ol. Kendine iyi bak.
- YT : Sağ ol, var ol. Sen de... Çok teşekkür ediyorum.
- D : Sağ ol canım.
- YT : Sağ ol, var ol.
- Evet, buyrun Derdiyar Bey.
- Derdiyar : Etimesgut'ta Erpen Bayisi Serhanlı Ticaret'ten Öner Asiltürk, Öztürk Çiçek, Aytürk Çiçek, Özgür Çiçek için bir "Ana" türküsü istemişler üstadım.
- YT : Evet, biz de kendilerine selamlar gönderiyoruz. Ve sıradaki türküyü kendilerine armağan ediyoruz. Buyrun Sayın Erozan.
- Erozan :

⁴⁸² Telefon bağlantıları sebebiyle, konuşmalar kimi zaman yarım kalmaktadır.

*Sorma gardaş memleketin halini⁴⁸³
Düğünü bozuldu töre bozuldu⁴⁸⁴
Tel duvakla gönderirdik gelini
Peçesi bozuldu yüzü bozuldu*

*Düğünler yapılır içkili cazlı⁴⁸⁵
Başlar hippî dansı erkekli gızlı⁴⁸⁶
Bir yuva gurulur şer ile gizli
Düğünlerin tadı tuzu bozuldu⁴⁸⁷*

*Akort tutmaz Erozan'ın sazını⁴⁸⁸
Çalar söyler dinletemez sözünü
Bir kaç ozan çıkıp sildi izi
Dede Korkut'umun izi bozuldu⁴⁸⁹*

YT : Üstad, ağzına, yüreğine sağlık. Çok teşekkür ediyoruz. Allah bu memleketten ozanları ve ezanları susturmasın.

Konuklar : Âmin, âmin.

YT : Bu da benden katkı. Hep ezanları diyoruz ya. Bu söz de benden tarihe mal olsun. Allah ozanlarımızı ve ezanlarımızı dindirmesin. Alo!

Dinleyici : Alo!

YT : Buyrun efendim.

D : Selamun Aleyküm.

YT : Ve Aleyküm Selam, bu ne güzel kelâm.

D : Temelî Baba, ben Garslı Etimesgut'tan, temin söz ettiğiniz Öztürk Çiçek.

YT : Hoşgeldiniz Öztürk Bey.

D : Allah razı olsun. Nassın, iyi misin?

YT : Valla nasıl görünüyoruz burdan değerli hemşerim?

D : Valla gurban olurum sesine. Her yönden iyi görünüyon.

YT : Canım benim, canım benim.

D : Senin ağırlığın, senin şeyin biter bize.

YT : Sağ ol, var ol. Allah evlatlarını bağışlasın.

D : Canım benim. Senin de. Allah razı olsun.

YT : Evet, sizin için ne söylesin âşıklarımız, şairlerimiz?

D : Valla, benim senden bir ricam var. Bir anne türküsü istiyorum.

YT : Tamam, söyleyeyim inşallah.

⁴⁸³ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁸⁴ "töre bozuldu" ifadesi iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁸⁵ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁸⁶ "erkekli gızlı" ifadesi iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁸⁷ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁸⁸ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁸⁹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

- D : Bütün sevdiklerim için senin dilinden istiyorum. Dört sene oldu annemi kaybettik.
- YT : Başınız sağ olsun. Çok, çok Allah rahmet eylesin. Gani gani rahmet eylesin.
- D : Allah razı olsun. Çok teşekkür ediyorum.
- YT : Efendim, biz Etimesgut'a, Sincan'a sizin orada çalışanlarınıza, eşinize, çocuklarınıza, herkese saygılar, sevgiler gönderiyor...
- D : Saygılar bizden, Çok teşekkür ediyorum.
- YT : İyi günler diliyoruz efendim.
- D : Allah razı olsun.
- YT : Çok sağ olun, çok sağ olun.
- D : Programının devamını diliyorum.
- YT : Âmin, âmin inşaallah.
- D : Allah'a emanet ol. Görüşmek üzere.
- YT : Her hafta bizler buradayız. Üçten altıya kadar Cumartesi günleri.
- D : İnşallah, inşaallah.
- YT : Evet, evet.
- D : Allah hayırlısını versin. Hayırlı günler efendim.
- YT : Sağ ol. Âmin, âmin.

Evet değerli dinleyenler, Öztürk Bey'e teşekkür ediyoruz. İnşallah ilerleyen dakikalarda vakit kalırsa ona bir "ana" türküsü söyleyeceğim. Çünkü bugün konuğum çok. Dört tane konuğum var. Ben hiç söylememeyi düşünüyorum şu ana kadar. Aynı zamanda da bugün değerli dinleyenler, şu anda sesimizin ulaştığı Ankara'dakileri, Kabakçı Konağı'na davet ediyoruz. Akşam orada bir şölenimiz var: Âşıklar Şöleni var. Bu konuklarımız orada da olacaklar. Yine başka âşıklarımız, şairlerimiz, ozanlarımız olacak. Taceddin Dergâhı'nın yanında değerli dinleyenler, saat altıda programımız başlıyor. Oraya siz değerli dinleyenlerimizi bekliyoruz. Ücretsizdir. Aile ortamıdır; nezih bir ortam, nefis bir ortam. Orada çalacağız, söyleyeceğiz akşam dokuzaya kadar değerli dinleyenlerimiz. Buyrun gelin, davetlimizsiniz.

Sevgili Murat Bey, sizden güzel bir şiirler devam ediyoruz. Buyrun efendim.

M. Erciyas : Teşekkür ediyorum hocam. Ben bir "birlik-beraberlik" şiiri okumak istiyorum.

YT : Buyrun, hay hay, buyrun.

M. Erciyas :

Yediden yetmişe kardeş yaşarız
Sözümüzde birlik beraberlik var
Vatan için her cepheye koşarız
Özümüzde birlik beraberlik var

Ocak söndürmeyiz ocak yakarız
Gönüllere sevgi olur akarız
Her insana kardeş diye bakarız

Gözümüzde birlik beraberlik var

*Acılı anneler düşmesin bîtap
Sevgiden yanayız ederiz hitap
Aynı vatan aynı bayrak bir kitap
Cüzümüzde birlik beraberlik var*

*Yıllar yılı aynı yoldan gideriz
Aynı kültür aynı örfü güderiz
Ne bulursak ona şükür ederiz
Azımızda birlik beraberlik var*

*Veysel'in mızrabı incitmez canı
Kars'ta Şenlik Erzurum'da Sümmanî
Barış için çaldı Âşık Reyhanî
Sazımızda birlik beraberlik var*

*Berber yürüdük hep aynı izden
Avrupa kültürü öğrendi bizden
Kız alıp kız verdik birbirimizden
Nazımızda birlik beraberlik var*

*Ozan Murat akar alın terimiz
Hiç kimseye yoktur bizim şerimiz
Her bölgede nöbet tutar erimiz
Kuzumuzda birlik beraberlik var*

Teşekkür ederim.

*YT : Eyvallah, çok teşekkür ediyoruz. Biriz. Bu vatan bizimdir, bizim kalacak.
Efenim, bin yıldır biz bu toprakların bekçisiyiz. Yaklaşık yüz milyon şehit verdik.⁴⁹⁰
Kim yüz milyon şehidi getirir önümüze korsa vatan onundur.*

Derdiyar : Evet üstadım, sağ olun.

YT : Öyle değil mi Sevgili Derdiyar?

Derdiyar : Doğrudur, doğrudur üstadım.

YT : Yüz milyon can verdik. Kim yüz milyon canı getirir korsa, vatan onundur.

Evet, teşekkür ediyorum bu güzel şiirler için. Evet Derdo...

Derdiyar : Buyrun.

YT : Sevgili Derdiyar, ne duruyorsun gardeşim? Duracak zaman mı?

Derdiyar : Değil üstadım.

YT : Zaman saz-söz zamanı buyur.

Derdiyar : Evet, bu Öztürk Çiçek Abim Kars Arpaçaylıymış ya...

YT : Evet.

⁴⁹⁰ Sunucu içindeki millî coşkuyla kimi zaman mübalağa yapıyor.

Derdiyar : Ben de malum yakın Çıldır Gızılören?liyim. O bugün ağlamak istiyor. Ben onu bi ağlatacağım.

YT : Ağlat abi, o "ana" türküsü istedi. Ona bi, tüm annelere bu güzel türküyü armağan edelim.

Derdiyar :

*Yanımdayken giymetini bilmedim
Yoksa gusuruma galdın mı anam
Senden ayrılalı bir gün gülmedim
Sen de acılara daldın mı anam*

*Duman çökmüş Arpaçay'ın başına
Hasret galdım toprağına taşına
Dün sabaha garşı mektup guşuna
Selam söyle dedim aldın mı anam*

*Derdiyar'ım söyler yüce bir dağsın
Ömrüm gelip geçse yaşayan çağsın, bitmeyen çağsın
Söyle büyük anam davarı salsın
Süde maya yoğurt çaldın mı anam*

YT : Evet, abi ağzına yüreğine sağlık. Bunu da Öztürk Bey'e armağan edelim tüm ailesine. Böylece tüm "anne" türküsü isteyenlere... Bunu böyle kabul buyursunlar lütfen. Evet, sevgili Hazanî, değerli üstat!

Hazanî : Buyrun hocam.

YT : Sizden bir şiir alacağız yine.

Hazanî : Teşekkür ederim.

YT : Efendim buyrun! Şiir sizde. Alalım istersen. Alo! Alo!

Dinleyici : Alo!

YT : Buyrun efendim.

D : Selamun Aleyküm.

YT : Aleyküm Selam.

D : Ne var ne yok? Nassın abi?

YT : Teşekkür ediyorum. Siz nasılsınız?

D : Allah razı olsun. Sarıoğulları Hüseyin Usta.

YT : Hüseyin Bey, hoşgeldiniz.

D : Hoşbulduk abi, nassınız abi?

YT : Çok şükür, iyiyiz işte duyuyorsunuz.

D : İyisiniz. Bekleye bekleye gözlerimizi yolda goyuyorsunuz.

YT : Canım, canım...

D : Ondan sonra da biz böyle devam edip gidiyoruz diyon.

YT : Evet, evet.

D : Yozgat'la Gırşehir yakın olduğu için biraz daha Yozgat'tan Gırşehir'e doğru şey çalsınlar.

YT : Gaysınlar demi?
D : Hee.
YT : Abi gaysınlar, ben nabıyım. Bunlar sınır, il gomşusu bunlar.
Derdiyar : Üstadım, biz gaydıramıyoz gurban oluyum, gayma bilmiyoz.
YT : Ya ya... Neyse hallederiz biz, sen merak etme. Sevgili Sarioğulları, teşekkür ediyorum.
D : Allah razı olsun.
YT : Tüm Şaşmaz'a, herkese, Ostim'e, çalışanlara çok teşekkür ediyor, saygılar sunuyoruz.
D : Sağ olun abi, sağ olun.
YT : Sağ ol, var ol.
Evet üstadım, buyur.
Hazanî : Anam.
YT : Bir "anam" şiiri yine geliyor.
Hazanî :

Anam

*Karnında taşımış sırtta büyütmüş
Çok zahmet vermişiz vay garip anam
Gece kalkmış ninnilerle uyutmuş
Hakkın ödenir mi hay garip anam*

*Ocağında derme tezek yanardı
Elin ısınırken sırtın donardı
Yaradan'ı hep şükürle anardı
Çok sıkıntı çekmiş oy garip anam*

*Bizim için ırgat dururdun ele
İşinden aşına katmazdın hile
Bedeninden taşı çektığın çile
Yılların kahrını say garip anam*

*Hayırlı evlattı Hakk'a çağrısı
Hiç sefa sürmedi işin doğrusu
Romatizma bir de başın ağrısı
Hep seni bulurdu hey garip anam*

*Artık sığmıyordu can kafesine
Kulağım kabardı boğuk sesine
Bir sır düğümlendi son nefesine
Ne demek istedin ney garip anam*

*Tel çektim yoluna işi çoğumuş
Gelmek istermiş de izni yoğumuş*

Gözden ırayınca sanki soğumuş
Ciyer param derdin duy garip anam

Dünyayı verseler vermezdim seni
Of dahi demişsem bağışla beni
Beyaz bir elbise sardı bedeni
Kefen ucuz deme şey garip anam

Genç yaşında ecel şerbetin içtin
Beş tane kuzundan nasıl da geçtin
Dünyaya doymadan ukbaya göçtün
Ruhuna Fatiha doy garip anam

YT : Üstadım çok teşekkür ediyoruz. Bunu da yine Öztürk Bey'e armağan edelim. Çok güzel bir şiir, tebrik ediyorum. Allah razı olsun. Yüreğine sağlık. Evet, değerli dinleyenler, şimdi Ezan-ı Muhammedi'yi dinleyeceğiz. Ondan sonra beraber olacağız inşallah.

“İbisoğlu Kuruyemiş'in katkılarıyla hazırlanan Gönül Telinden Programı devam edecek”(sponsor cıngılı)

YT : Evet, değerli dinleyenler, tekrar "merhaba" diyoruz. Bu güzel program kaldığı yerden devam ediyor. Ben hemen Erozan'a sazı sözü bırakıyorum. Değerli Erozan'ım, buyur, saz ve söz sizde!

Erozan :

Vatan ezan bayrak diye vuruşan
İman Kur'an gibi güce sarılır⁴⁹¹
O kanlı gömleği en büyük nişan
Ketene kefene hiçe sarılır⁴⁹²

Etrafına şöyle bakmazsan eğer
Birlik meşaleni yakmazsan eğer
Gençliğine sahip çıkmazsan eğer
Terörist kesilip suça sarılır⁴⁹³

Bölücülük gömleğini giyenler
Bu vatanın ekmeğini yiyenler⁴⁹⁴
Askere polise katil diyenler
Hilali bırakır haça sarılır⁴⁹⁵

⁴⁹¹ 1. ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁹² 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁹³ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁹⁴ 1. ve 2. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁴⁹⁵ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

*Erozan'ım sorar neden susulur
Dağlarım kızıl bayrak asılır
Devlete millete düşman kesilir
Gider hinoğlu hin piçe sarılır⁴⁹⁶*

YT : *Usta, ağzına, yüreğine sağlık! Çok doğru. Yüzde yüz doğru. Teşekkür ediyorum. Tebrik ediyorum.*

Evet, Sevgili Murat'ım, Muradî...

M. Erciyas : *Buyur hocam.*

YT : *Sizden hemen bir şiir alıyoruz. Buyrun efendim.*

M. Erciyas : *Evet, teşekkür ediyorum hocam. Ben de çok kısa bir şiir okumak istiyorum.*

YT : *Yoo, çok da kısa olmasın.*

M. Erciyas : *Şiir kısa hocam.*

YT : *Niye kısa olsun, olma... Ha, şiir kısa. Yani bir taraftan budamadınız ya...*

(Gülüşmeler) Evet, buyrun.

M. Erciyas : *Evet, teşekkür ediyorum hocam. Vakit açısından öyle söyledim.*

YT : *Anladım, teşekkür ediyorum.*

M. Erciyas :

-Aşkın Esrarı-

*Dün gece canımı aldı serimden
Gözleri manalı eşsiz bir peri
Kazara değil bu kalktım yerimden
Böyle olmamıştım ezelden beri*

*Nevi insandanmış güzelin soyu
Saçları kızıldı sözleri koyu
Muhabbet eyledik bir gece boyu
Sonra nihan oldu bilinmez yeri*

*Rüyada verdiğim bir garip mola
Eyledi başıma tatlı bir bela
Teseyyüp etmeden düşmeli yola
Giden beklemeye gelir mi geri*

Teşekkür ediyorum.

YT : *Biz teşekkür ediyoruz. Güzel bir şiir. Ağzına, yüreğine sağlık.*

Evet, bu güzel program devam ediyor. Sevgili kumanda masası...

Derdiyar : *Ne kadar süremiz var abisi.*

Kumanda Masası: 10 dakika falan kaldı.

YT : *Evet, o zaman bir türkü.*

⁴⁹⁶ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

Derdiyar : Zaten bir türkü yeterli üstadım.

YT : Bir türküye çok gelir de 10 dakika. Ama ben önce sizlere bir teşekkür edeyim ya. Taa Yozgat'tan buraya kadar geldiniz. Bu değerli dakikalarınızı, saatlerinizi bizimle paylaştınız.

Değerli dinleyenlerimiz, biraz sonra inşallah programımız bitince Kabakçı Konağı'na gideceğiz. Hamamönü'nde, Kabakçı Konağı'nda... Orada bir programımız var. Her ay orada bir program yapıyoruz. Geçen ay da vardı. Çok da dinleyicimiz gelmişti. Ayakta, yer yoktu. Allah razı olsun hepinizden. İnşallah bu ay da yani bugün de yine aynı programımız var. Tabi ki bu grup yine orada olacak. Bu tadımlıktı. Orada güzel programlar yapacak arkadaşlarımız, şairlerimiz, halk müziği sanatçılarımız, ozanlarımız. Atışmalar falan olacak ve etkili-yetkili arkadaşlarımız da olacaklar. Sizi oraya bekliyoruz bugün saat 6'da inşallah programımız orada başlayacak. Sizleri oraya bekliyoruz değerli dinleyenlerimiz. Ve...

Derdiyar : Üstadım, sözünü kestim kusura bakmayın. Âşıklar divânla başlar; Köroğlu'yla bitirirler. Biz de bir Köroğlu okuyalım. Duyulmadık bir türkü.

YT : Köroğlu okuyacağız. Telefonumuz mu var? Peki, ne biliyorsunuz duyulmadığımı?

Derdiyar : Dinleyicilerimiz tarafından duyulmadık bir türkü, o anlamda.

YT : Öyle mi sanıyorsunuz? O türkü burada kaç defa okundu.

Derdiyar : Doğrudur Üstadım.

YT : Onun için beraber okuyacağız.

Derdiyar : Peki Üstadım, peki.

YT : Şimdi, hadi bakalım başlayalım.

Koro Halinde:

Ağzı deyip soğuk sudan içmeyen⁴⁹⁷
Kâmil meclisinde sırın açmayan
Evde hanımına sözü geçmeyen⁴⁹⁸
Çıkar meydanlara gahraman olur⁴⁹⁹

Keleşlerim goymaz alırlar öcü⁵⁰⁰
Nice goç yiğidim yüklendi göçü
Kurt elinden kurtulursa bir keçi⁵⁰¹
Takar boynuzunu gergedan olur⁵⁰²

⁴⁹⁷ “içmeyen” kelimesi mısra sonunda “hele içmeyen” şeklinde ikinci defa tekrarlanmıştır.

⁴⁹⁸ “geçmeyen” kelimesi mısra sonunda “hele geçmeyen” şeklinde ikinci defa tekrarlanmıştır.

⁴⁹⁹ 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır. Dördüncü mısradaki “gahraman olur” ifadesi mısra sonunda iki defa tekrarlanmıştır.

⁵⁰⁰ “öcü” kelimesi mısra sonunda “hele de öcü” şeklinde ikinci defa tekrarlanmıştır.

⁵⁰¹ “keçi” kelimesi mısra sonunda “hele bir keçi” şeklinde ikinci defa tekrarlanmıştır.

⁵⁰² 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır. Dördüncü mısradaki “gergedan olur” ifadesi mısra sonunda iki defa tekrarlanmıştır.

*Köroğlu bu yolda sararıp solsa*⁵⁰³
Meydanıma yüz bin düşmanım dolsa
*Züğürdün cebinde üç guruş olsa*⁵⁰⁴
*Mühür bende deyi Süleyman olur*⁵⁰⁵ (YT7)

Koro Halinde:

*Sıçradı çıktı meşeden*⁵⁰⁶
Atladı daldan meşeden
Yaldızlı billûr şişeden
*Oğlum mey doldur mey doldur*⁵⁰⁷

*Ceng edende atar nara*⁵⁰⁸
Gönlüm uğradı efkâra
Haber verin Gül Nigar'a
*Oğlum mey doldur mey doldur*⁵⁰⁹

*Yaşa goç Köroğlu yaşa*⁵¹⁰
Yazılanlar gelir başa
Kılıcını çaldı taşa
*Oğlum mey doldur mey doldur*⁵¹¹ (YT18).

Koro Halinde:

Aras Aras han Aras
Bingöl'den galkan Aras
Al sevdayı başımdan
*Hazar'dan çalkan Aras*⁵¹²

Aras'a vurdum teşti
Aras bulandı geçti
Muhannet emmim gızı
*Benim de vaktim geçti*⁵¹³ (YT3)

Koro Halinde:

Babam gelir han elinden

⁵⁰³ “solsa” kelimesi mısra sonunda “baba bir solsa” şeklinde ikinci defa tekrarlanmıştır.

⁵⁰⁴ “olsa” kelimesi mısra sonunda “hele bir olsa” şeklinde ikinci defa tekrarlanmıştır.

⁵⁰⁵ 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır. Dördüncü mısradaki “Süleyman olur” ifadesi mısra sonunda iki defa tekrarlanmıştır.

⁵⁰⁶ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁵⁰⁷ 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda “oğlum” yerine “Ayvaz” şeklinde söylenmiştir.

⁵⁰⁸ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁵⁰⁹ 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda “oğlum” yerine “Ayvaz” şeklinde söylenmiştir.

⁵¹⁰ 1. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁵¹¹ 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda “oğlum” yerine “Ayvaz” şeklinde söylenmiştir.

⁵¹² 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁵¹³ 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

*Kız ayıptır babam gelir
Keleşler sağı solunda
Gız ayıptır babam gelir⁵¹⁴*

*Yağmur yağar daş üstüne
Ört poşuyu baş üstüne
Gara galem gaş üstüne
Gız ayıptır babam gelir⁵¹⁵*

*Yağmur yağar hışır hışır
Babam geldi gahve pişir
Eteğin beline düşür
Gız ayıptır babam gelir⁵¹⁶ (YT3).*

*Program kapanışı koro halinde kahramanlık türküleri ve kırık havalarla yapılıyor.
Kapanış türküleri okunduktan sonra reklam arası veriliyor; fakat reklamdaki sonraki
kapanış konuşması kayıta yok.*

⁵¹⁴ 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁵¹⁵ 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁵¹⁶ 3. ve 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

Mustafa Aydın Duyguların Dili-Karçiceği <7 Haziran Çarşamba 2000>

Evet kıymetli dostlar. Duyguların Dili programında yine bu hafta sizlerle canlı telefon bağlantılarımızla devam edeceğiz.

*Kervanım yoruldu güneş de aştı
Vadide bir ses var ağlar su su
Düzenim bozuldu tebdilim şaştı
Ovalar da kurak dağlar su su su*

*Sonra boşa gider bütün emekler
Tabiat her zaman suyunu bekler
Sebzeler, ekinler, otlar, çiçekler
Ağaçlar, meyveler, bağlar su su su*

*Mevlüt ezilmiştir hıbardan taşta
Arzum sarp gayada, yolum yamaçta
Ne dizde takat var ne akıl başta
Uzaktan uzağa çağlar su su su*

Evet kıymetli dostlar, su ne kadar önemli olduğunu bu şiirde de anlıyoruz. Ancak 3-4 gündür Ankara'mızda bir su sıkıntısı var. Bakıyorum herkes arabasıyla uzaklardan su taşıyor. Âşık Mevlüt İhsani ustanın kitabını "Su" şiiri çıktı karşımıza ve bu gün su ile sizleri en azından şiirle de olsa gönüllere su serpelim dedik ve "su" şiiriyle başladık. Şimdi dostlarımıza telefonlarımı hatırlatıyorum: 285 7062-63. Evet, birinci eseri Cevat Alver Beyefendi için söyleyeceğim. Çünkü o, geldiğim sıra, sabah uğuruma o çıktı. Bu sabah onun için hasret türküsü söyleyeceğim. Geçen hafta söylemiştik ama ne yazık ki geçen haftaki eser tam şey olmadı onlara, yetişmemiş ve bu hafta da armağan edeceğiz. Bakalım neyi armağan ediyoruz? Hasret türküsü dedik kıymetli dostlar, sılasından ayrı kalan bütün dostlarımıza bunu armağan edeceğiz. Öyle ki, bu sıra doğup büyüdüğü yer ama doğup büyüdüğü yerden başka diyara gitmek var. Gurbetin gurbetini yaşayan insanlara bakalım ki bu hasret türküsünü başta diyecem ama kaçırın dostlarımız bir daha telefon açıp "Biz bunu geçirdik" felan demesinler. O çünkü piyasada yok.

*Ah anam ne gelen var ne de giden
Garip galdım bu diyarda
Dayanır mı buna beden
Garip galdım bu diyarda*

Ah anam vardım köye viran olmuş

*Sordum bizim evler n'olmuş
Dağların da rengi solmuş
Garip galdım bu diyarda⁵¹⁷*

*Ah ana kimi açtır kimi toktur
Hasret cana değen oktur
Sensiz yerin tadı yoktur
Garip kaldım bu diyarda*

*Ah ana sensizliği denemedim
Hasretliği yenemedim
Geldim geri dönemedim
Garip galdım bu diyarda⁵¹⁸*

*Ah anam mutluluğun adı olmaz
Dost, ahbabın yâdı olmaz
Bayramların tadı olmaz
Garip galdım bu diyarda⁵¹⁹*

*Ah ana Mustafa'nın var efkârı
Anam, babam, yavrularım
Ne haldadır nazlı yarım
Garip galdım bu diyarda⁵²⁰*

*Mutluluğun adı olmaz/ Dost, ahbabın yâdı olmaz/ Bayramların tadı olmaz/
Garip galdım bu diyarda. Evet, kıymetli dostlar, bunu söylerken yine bu gün
ben bende değilim. Bu gün hiç iyi olmadı, evet. Telefonlarımızı almaya
başlayalım. Dostlarımıza kulak verelim. Bu duyguların dili ya... Alo diyoruz.*

M.A : Alo!

D : Alo!

M.A : Buyurun efendim.

D : İyi günler Mustafa Bey.

M.A : İyi günler, sağ olun.

D : Nasılsınız?

M.A : Teşekkür ederim sağ olun. Sizler nasılsınız?

*D : İyiyiz Allah'a şükür. Bizler de iyiyiz. Türkü için de teşekkür ederim. Bunu
isteyecektim zaten.*

M.A : Bu türküyü mü isteyecektin?

D : Evet, onu isteyecektim. O da çaldınız zaten.

⁵¹⁷ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda "Garip galdım bu ellerde" şeklinde söylenmiştir.

⁵¹⁸ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 3. mısra ikinci tekrarda "Vardım geri dönemedim" şeklinde söylenmiştir.

⁵¹⁹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁵²⁰ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

- M.A : *Vay... Demek ki galpten galbe yol var derler ya. Biz baktık ki dostlarımız bunu isteyecek, istemeden diyelim dedik. Ama bende gözyaşı akıttım yani, yüreğime akıttım.*
- D : *Öyle mi?*
- M.A : *Valla... Başka ne armağan edelim?*
- D : *Efendim?*
- M.A : *Kime, ne armağan edelim? Peki, arzunuzu söyledik. O zaman peşin söylemiş olduk.*
- D : *Hee, peşin söylemiş olduk yani onu armağan edeyim.*
- M.A : *Evet, tabi.*
- D : *Eniştemiz Binali 'ye, çocuklarıma, gelinime, hanımı Hatice 'ye*
- M.A : *Evet.*
- D : *Gızlarıma, oğullarıma, işte armağan ediyorum.*
- M.A : *Teşekkür ederim, sağ olun. Biz de bütün sevdiklerinize sağlık, sıhhat, iyi günler diliyoruz. Teşekkür ederim size her hafta bizi yalnız bırakmadığınızdan dolayı, sağ olun.*
- D : *Tabi, tabi, öyle. Tabi artık biz gardeş ya onun için.*
- M.A : *Sağ olun, oldu efendim. Saygılar sunarım. İyi günler olsun efendim.*
- D : *Saygılar iyi günler.*
- M.A : *Evet kıymetli dostlar, 'Ne gelen var ne giden/ Garip kaldım bu diyarda' demiştik. Yine bir dostumuza merhaba diyelim. Alo!*
- D : *Alo!*
- M.A : *Buyurun efendim.*
- D : *İyi günler efendim.*
(Yayın burada kesiliyor. Önce bir türkü müziği giriyor. Ardından da yine Âşık Mustafa Aydın konuşmasını sürdürüyor)
Evet kıymetli dostlar, sizlerle tekrar canlı yayılımız devam ediyor. Hattaki kardeşlerimize merhaba diyeceğiz inşallah. Alo diyelim. Bakalım kardeşlerimizin de duygularını alalım. Alo!
- D : *Alo!*
- M.A : *Buyurun.*
- D : *Alo, yavrum Mustafa Bey.*
- M.A : *Buyurun efendim.*
- D : *Guzum sana böyle zornan mı ulaşacağız biz? İşimi gücümü bıraktım telefonun başında bekliyorum ulaşmak için yavrum ben sana. Güzel yavrum.*
- M.A : *Teşekkür ederim, sağ ol. Gusura bakma.*
- D : *Ah guzum ben senin şiveni severim ben o Erzurum şiveni. Ben Ankaralıyım ama şiveni çok seviyorum.*
- M.A : *Teşekkür ederim.*
- D : *Benim beyim Erzurumlu.*
- M.A : *Evet.*
- D : *Kayınvalidem Erzurumlu, kayınpederim de Elazığlıydı.*
- M.A : *Evet.*

- D : Siz de, sizin nere olursa olsun çok güzel şiveniz var yavrum.
- M.A : Teşekkür ederim, sağ olun.
- D : Çok da güzel söylüyorsun, ağzına da sağlık. O nefesine sağlık. Allah sana uzun ömürler versin. Çok beğeniyorum, çok seviyorum ben sizleri. Hepinizi seviyorum da seni bi ayrı seviyom bu şeyler içerisinde
- M.A : Teşekkür ederim.
- D : Âşıklar içerisinde senin sesin bambaşka yavrum. Her şeylerin çok güzel, çok duygulu. Yani ben sen o türküleri okurken beğeniyorum yani o kadar hoşuma gidiyor. Ben 70 yaşındayım yani. Ah yavrum pek hoşuma gidiyor güzel yavrum.
- M.A : Teşekkür ederim, Allah razı olsun. Ellerinden öperim. Duadan esirgemeyin bizi.
- D : Ben de sizi yavrum gözlerinden öperim. Ailene çok selamımı söyle. Hadi guzum Allah işizi rast getirsin. Allah daim etsin yayınlarınızı.
- M.A : Teşekkür ederim sağ olun.
- D : Allah Hedef Radyo'yu da guranlardan razı olsun. Bizim arkadaşımız Hedef Radyo.
- M.A : Sağ olun. Çok güzel. Teşekkür ederim. Ne armağan edelim size?
- D : Yavrum senin her şeyin çok güzel.
- M.A : Her şey güzel, peki.
- D : Her şeyin güzel. Hangisini arzu edersen...
- M.A : Peki, peki efendim. İsim neydi?
- D : Rabia Çağlar.
- M.A : Rabia?
- D : Çağlar.
- M.A : Peki teyzem teşekkür ederim.
- D : Ben teşekkür ederim güzel yavrum.
- M.A : Size sıradaki güzel bir eseri çalalım. Çok sağ olun. Saygılar sunarım iyi günler.
- Evet kıymetli dostlar, gönül bu. Bir dostumuza, bir sevgili dinleyenimize daha 'merhaba' diyelim. Alo!
- D : Alo! Hayırlı günler Mustafa Bey.
- M.A : Hayırlı günler efendim.
- D : Nassınız?
- M.A : Sağ olun, saygılar efendim, sizler?
- D : İsteğim vardı
- M.A : Gül Hanım, bu gün şansınıza hissettim, 'Ela Gözlüm' ü isteyeceğiniz diye önceden söylediler.
- D : Evet bende zevkle dinledim.
- M.A : Ama bugün farklı farklı güzel eserler söylüyorum.
- D : Ben çok seviyorum o parçayı. Gerçi hepsi çok güzeller ama herkesin bi sevdiği olur.
- M.A : Evet.
- D : Ben de "Anem" isteyebilir miyim?

- M.A : *Peki, oldu efendim. Anne türküsünü armağan edelim dostlarımıza. Kime armağan ediyorsunuz?*
- D : *Mustafa Bey bütün Hedef Radyo çalışanlarına ve dinleyenlerine, tüm Çankırılılara gelsin. Ben Çankırılıyım, çok üzgünüm.*
- M.A : *Hepimiz Çerkes için üzgünüz. Ben bir Çerkes'e At Garaca'ya programlara gitmiştim. Oraları tanıyorum, biliyorum. Tanımasan da memleketimizin en ücra yeri.Cenab-ı Mevla bir daha böyle bir afet ülkemize, memleketimize göstermesin.*
- D : *Âmin diyelim.*
- M.A : *Duamız böyle olsun inşallah. Evet, Gül Hanım, annelere armağan ediyoruz anne türküsünü.*
- D : *Sağ olun, ben de hepsine armağan ediyorum.*
- M.A : *Bütün Çankırılılara peki efendim.*
- D : *Kızıma gelsin. Tüm Çankırılılara diyorum. Oldu hayırlı günler.*
- M.A : *Sağ olun, hayırlı günler efendim.*
Evet, burası At Karaca, bura dün Yeni Çağa'ydı. Bu gün At Karacalardan bu yana Çerkeş, Ankara. Bu Allah'ın takdiri. Bir seher zamanı uyandırıyor işte bizleri. 'Uyanın Ey İnsanlar' diyor. Allah acıyla uyandırmasın. Evet.
- M.A : *Alo!*
- D : *Alo!*
- M.A : *Buyurun.*
- D : *Selamun aleyküm*
- M.A : *Aleyküm selam.*
- D : *Nasılsın Mustafa Hocam.*
- M.A : *Elhamdulillah iyiyiz, sağ olun. Siz nasılsınız?*
- D : *Allah razı olsun.*
- M.A : *Cümlemizden*
(Yayın burada kesilir. Başka bir telefon bağlantısının kaydı başlar)
- M.A : *Aleyküm selam, buyurun efendim.*
- D : *Nasılsın?*
- M.A : *Elhamdulillah iyiyiz. Sizler nasılsınız?*
- D : *Çok şükür, elhamdulillah biz de iyiyiz. Biz sizin bu programlarınızı dinleyende hep gözyaşıyla mı dinleyeceğiz?*
- M.A: *İşte bu biraz öyle. Geçen hafta denedim ki neşeli söylüyüm. Bizi dinleyen bazı dostlar "Ya Mustafa Bey de amma çizgisini bozdu. Neşeli söylemeye başladı" felan demişler. Ben üzüldüm dedim ki "Yav, gülmek benim de, hani ben gülssem de yine içim ağlıyo ya..."*
- D : *İçin ağlıyo... Biliyom yani.*
- M.A : *Bizim de gülmek hakkımız.*
- D : *Hakkınız da. Bizi o yörelere götürmen...*
- M.A : *İstemiyosanız götürmeyelim.*
- D : *Yok, Allah razı olsun nasıl götürmen...*
- M.A : *Ya gördün mü 'Men ne gi iş görün' diyor ay Allah*

- D : *Ay o şiveni sevsinler senin Allah.*
- M.A : *Ya, diyor 'Men oraya gidecem ama goymiyir, gurbet eller goymiyir' Goymiyir, goymiyir, gurbet eller.*
- D : *Mustafa Bey.*
- M.A : *Efendim.*
- D : *Çukura gidek bi şöyle bir o yeşillige, yemlige, gınıyı. Eveli kuş ekmeği...*
- M.A : *Tam zamanı.*
- D : *Demi?*
- M.A : *Tam zamanı evet. Ama şu gurbetin işi var ya bırakmıyor ki yakamızı gidelim.*
- D : *Büktü belimizi demi?*
- M.A : *Büktü evet.*
- D : *Saçlar ağardı, dişler döküldü, bel büküldü.*
- M.A : *Aa birazdan sonra şimdi onlara diyeceğim ondan sonra dostlar diyecek 'Bak bizim hep halımızı anlattı yine.'*
- D : *Evet.*
- M.A : *Mamak'a ne armağan edelim.*
- D : *Ne armağan edecen? Şöyle bir "Allahu Ekber Dağları" desen.*
- M.A : *Peki efendim. Kimlere armağan ediyoruz?*
- D : *Kimlere?... Hedef Radyo'sunun tüm sunucularına, Hedef Radyosu, Denge, Arıfan. Allah bunların amirlerinden, yöneticisinden, idarecisinden çok razı olsun yani. Her konuda, her şeyde bize yardımcı. Hele bir de sizi dinletmeleri yani.*
- M.A : *Evet, sağ olsunlar. Allah razı olsun sizlerle... İşte bu radyolar olmasa belki bizi bulmanız da zor olacak. Kasetleri bulursanız belki.*
- D : *Kasetlerini de bulmak istiyom ama hiç bulamadım. Bi kaset bulamadım.*
- M.A : *İnşallah yakında şirket değişecem, daha çok bulacaksınız.*
- D : *Öyle mi? İnşallah. Şöyle ben bi armağan ediyim.*
- M.A : *Buyurun.*
- D : *Hasta yatmakta olan babam için. Erzurum'daki, Bölükbaş'daki. Şöyle bi tam yöreyi diyem.*
- M.A : *Diyen tabi ya.*
- D : *Bölükbaş'daki ablam için. Mamak'taki yeğenim için, ondan sonra sizin için, aileniz için, Yakup Temeli, hanımı Kadriye, annesi, çocukları için ailece onlara ve kendi çocuklarıma, oğlum, kızım, Büyükşehir Belediyesi'nde çalışan sevgili eşim ve kendime. "Allahu Ekber Dağı"nın o gınıyı⁵²¹ yendiği yere bi götür bizi.*
- M.A : *Götürelim efendim. Oldu, saygılar sunarım, iyi günler diliyoruz.*
- D : *Saygılar bizden, iyi günler. Allah'a emanet ol. Allah yardımcın olsun.*
- M.A : *Sağ olun, teşekkürler, sağ olun.*
- D : *Mutluluklar, Allah'a emanet ol.*
- M.A : *Sağ olun, hayırlı günler.*
- Evet, dostlar, 'Ana' türküsüyle başlıyoruz ve "Mor Menekşeleri Bulursak" diyeceğiz. Bulamazsak 'Gırmızı Gül' ü söyleyeceğiz Hikmet Beye artık.*

⁵²¹ Gını <kımı>: Erzurum ve Kars'ta yaylalarda yetişen bitki türü. Çiğ olarak yenilebildiği gibi, kavurması ve turşusu da yapılmaktadır.

*Ah anamı son gördüm hasta yatakta
Bir selam gönderdim ancak ırakta
Ana belki de ölüyorum gurbette merakta
Gözü yaşlı düştüm gurbet elme ana elme*

*Ah dertler yüreğimde daş oldu ana
Bütün emeklerim boş oldu ana
Ömür uçup giden guş oldu ana
Gözü yaşlı düştüm gurbet eline ana eline*

*Ah Mustafa terk ettim öz diyarımı
Bülbül gibi arttırdılar zarımı
Ne olur üzmeyin garip yarımı
Gözü yaşlı düştüm gurbet eline ana eline
(ara vermeden devam ediyor)*

*Eteği yaylalar üstü top taşı
Eser yeli Allahuekber Dağı
Duman çöker şiddetli başlar gışı
Fırtınalı Allahuekber Dağı*

*Allah nidasıyla Şeyhi Senan'ı
Canana gitmeye terk etmiş canı
Enver Paşa orda döktürmüş ganı
Tarih bilir Allahuekber Dağı*

*Güneyde Sarıkamış, Selim, Daşgaya
Batı kuzeyinde Oltu, Şengaya
Zirveye çıkmaya galırsın yaya
Yoktur yolu Allahuekber Dağı*

*Taşlıburun kurşak taş cirit meydan
Büyük Çukur, Issız Dere o yandan
Kış gelince gelinlik giyer boydan
Budur halı Allahuekber Dağı*

*Bıçılı pınarı Beyköy Yaylası
Hasan Gözesinden doldu ve taşı
Ovasından gelir turnalar sesi
O bülbülü Allahuekber Dağı*

Top yolu Gümrü'den başlayıp gelir

*Bahar geldi dağların garı erir
Gar çiçeği gırlara vüü verir
Odur gülüğü Allahuekber Dağı*

*Mustafa'dan güzel dağın tasfiri
Cennet misalidir yurdun her yeri
Güreş tutmuş, cirit oynar çok eri
Yiğit eli Allahuekber Dağı*

Evet kıymetli dostlar, sırada parça demiştik. O 75 yaşındayım diyen teyzemize armağan edeceğim. Çok güzel bir, yeni bir eser. 8. Kasetimin çalışması olacak. Bunu armağan ediyoruz!

*“Dağlar gibi duman baş benim olur”
Ne baharı belli ne de yazı var
Dağlar gibi duman baş benim olur
Sen ağlama yüreğimde sızı var
Senin için akan yaş benim olur⁵²²*

*Yazan galem böyle yazmış yazımı
Dertlerime ortak ettim sazımı
Çileli geçirdim anam bahar yazımı
Ömür ikliminde gış benim olur⁵²³*

*Yaradan lütfetmiş can eserini
İnsan gadar güzel şah eserini
Kimse dolduramaz ustam yerini
Dünyada en nazik eş benim olur⁵²⁴*

*Mustafa'yı hasret ördü ağlarda
Fırtına dağıtmış viran bağlarda⁵²⁵
Fırtına dağıtmış viran bağlarda
Gülümü goklasam taş benim olur⁵²⁶*

Evet kıymetli dostlar, bu duygulu türküden sonra gözyaşımı silmek için kısa bi ara veriyom. Bizi dinlemeye devam edin.

Evet,

⁵²² 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁵²³ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁵²⁴ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda "nazik eş" yerine "cefacı eş" şeklinde söylenmiştir.

⁵²⁵ 2. mısra iki defa tekrarlanmıştır. İkinci tekrarda "Kervan geçmez yolu yoktur dağlarda" şeklinde söylenmiştir.

⁵²⁶ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda "Bana gül uzatsan taş benim olur" şeklinde söylenmiştir.

Güzel beni görüp gaşların çatma
Gülerek gözlerin hasbihal eyler
Ok edip kirpiğin bağıma atma
Açar derin yara başka hal eyler

Kıymetli dostlar, işte İhsanî Usta böyle söyler.

Bir sözüm var sana desem dalların
Dudakların alev alev allanır
Kıskanırım küpelerin sallanır
Vurur al yanağa çal ha çal eyler

Güzellerin her ehvali böyledir
Yiğitleri sayıklattır söyletir
Ne Feryat ne Şirin ne de Leyla'dır
Güzel seven yarar dağı yol eyler

Mevlüt İhsan'yim dinle bu sözüm
Gireyim bağına tutmuyor yüzüm
Dudakların kiraz, gözlerin üzüm
Ay cemalin görenleri lâl eyler

diyor ve bir Hikmet Bey'in arzusu vardı. Mevlüt Usta'nın "Mor Menekşe" yi şu an
eseri elimde de onu araştırıp bulmam zor olacak. Ona 'Sefil Baykuş'un bir iki
dörtlüğünü Göz verdik. İnşallah Sefil Baykuş'un birkaç dörtlüğünü
söyleyelim:

Sefil baykuş ne yatarsın bu yerde
Yok mudur vatanın illerin hani
Küsmüş müsün selamımı almadın
Şeyda bülbül şirin dillerin hani⁵²⁷

Yatarsın gaflette gamsız gaygusuz
Hemi yorgun çıplak hemi aç hem susuz
Nenni balam nenni kalma uykusuz
Felek fukarası malların hani⁵²⁸

⁵²⁷ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁵²⁸ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

*Sen de Hıfzı gibi tezden uyandın
Uyandın da taş yastığa dayandın
Aslı Hanım gibi gavruldun yandın
Felek fukarası küllerin hani⁵²⁹*

*Evet kıymetli dostlar, bu eser de bayağı uzun bir eserdir, biz bunu da kısaltarak
söyledik dostlarımız lütfen kabul buyursun. Yeni bir eser daha okumuş olacağız.
Bakalım ki bunu da Hedef Radyo dostlarımızla ilk kez paylaşacağız
duygularımızı.*

*Aydan parlak gündün sıcak
Görüyorum gözbebeğim
Bu sevdamız ne olacak
Soruyorum gözbebeğim⁵³⁰*

*Umut ile gör yarını
Sakın bozma gararını
Sevdalı sır duvarını
Örüyorum gözbebeğim⁵³¹*

*Düşe kalka cana doğru
Boynu bükük bana doğru
Issız yolda sona doğru
Yürüyorum can bebeğim⁵³²*

*Bulunurmuş zer sarrafta
Ar satılmaz gizli rafta
İnan seni her tarafta
Arıyorum göz bebeğim⁵³³*

*Mustafa'yım vardır yaram
Gözlerime uyku haram
Sevdan ile gram gram
Eriyorum gözbebeğim⁵³⁴*

*"Bulunurmuş zer sarrafta/Ar satılmaz gizli rafta/İnan seni her tarafta/Arıyorum
canbebeğim" Evet Bir hasret türküsü daha...*

⁵²⁹ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda "Sam yeli savurdu küllerin hani" şeklinde söylenmiştir.

⁵³⁰ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁵³¹ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁵³² 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁵³³ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır.

⁵³⁴ 3. ve 4. mısralar iki defa tekrarlanmıştır. 4. mısra ikinci tekrarda "gözbebeğim" yerine "canbebeğim" şeklinde söylenmiştir.

*Ciğerparem benden kaçma
Dayanamam hasretine
Yüreğim de yara açma
Dayanamam hasretine⁵³⁵
Dayanamam dayanamam
Dizlerinde uyanamam
Yar aşkına boyanmışım
Başka renge boyanamam*

*Yârim beni sabah uyar
Goyup gitme diyar diyar
Sevdamızı eller duyar
Dayanamam hasretine⁵³⁶
Dayanamam dayanamam
Dizlerinde uyanamam
Yar aşkına boyanmışım
Başka renge boyanamam*

*Mustafa'yım aklım çıkar
Sevenlerim dahi bıkar
Ayrılığın canım sıkır
Dayanamam hasretine⁵³⁷
Dayanamam dayanamam
Dizlerinde uyanamam
Yar aşkına boyanmışım
Başka renge boyanamam*

Evet kıymetli dostlar, bugün de böyle hiç akılda olmayan eserlerimi Hedef Radyo dinleyenlerimize sundum ve “Duyguların Dili Programı” burada noktalanıyor. Bitmek üzere. Allaha ısmarladık diyoruz. Duyguların Dili, yapan ve sunan Âşık Mustafa Aydın. Teknik masada Aysel Çakır hanımefendi. Haftaya Duyguların Dilinde buluşmak üzere... Allaha ısmarladık. Hakkınızı helal edin. Hoşçakalın.

⁵³⁵ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁵³⁶ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

⁵³⁷ 4. mısra iki defa tekrarlanmıştır.

PROGRAM AKIŞ METİNLERİ

ŞEREF TAŞLIOVA'NIN ÂŞIKLAR MECLİSİ

FM 98.8 SİZİN RADYONUZ

PROGRAM NO: 10

08 MART 2005 SALI SAAT: 13.30-15.00

SIRA	SANATÇI ADI	TÜRKÜ ADI
01	ÂŞIK VEYSEL	KARA TOPRAK
02	ORHAN ÜSTÜNDAĞ	GÜLLER PERİŞAN
03	YUSUF YILDIZ	GÜL ÜSTÜNE
04	MUHLİS DENİZER	GÜLMEK BANA DÜŞMAN OLDU
05	İSMAİL DAİMİ	ÖTME BÜLBÜL
06	DUR SUN SARI	ERENLER
07	Ş. TAŞLIOVA-M. ÇOBANOĞLU	ATIŞMA
08	NURİ MERAMİ	NE BEN YORABİLDİM
09	ARİF TELLİOĞLU	GELEN AĞLAR
10	MAKSUT KOCA	KOCA KARTAL
11	RIZA ASLANDOĞAN	BİR TARLAYA SU BAĞLADIM
12	BAYRAM DENİZ OĞLU	OY ANA BENİ
13	ALİ NURŞANİ	NE GÜZELSİN
14	SAİM İSTEKOĞLU	BAR ŞİRİN ŞİRİN
15	ALİ DOĞAN	GÖNÜL ÇALMAZ İSEN
16	MAHMUT ERDAL	KADERDE AYRILIK VAR
17	ILGAR ÇİFTÇİOĞLU	AĞLAMA BALAM
18	MÜLSÜM SÜMBÜL	BAŞI PARE PARE
19	ALİ BAŞTUĞ	GARİP ANAM
20	MAHMUT TAŞKAYA	YAR SENİN ESİRİN OLDUM
21	HÜSEYİN ÇIRAKMAN	BUGÜN BİZE HOŞ GELDİNİZ
22	HİLMİ ŞAHBALLI	ÖĞRET MENİM
23	RAHİM SAĞLAM	O GELİN
24	KUL NURİ	SÖYLEYİYİM
25	SIRRI DENİZ	DAĞA KAR DÜŞTÜ
26	GÜL AHMET YİĞİT	DADALOĞLU
27	HASAN KAPLANI	BULAMAZ

HAZIRLAYAN : ŞEREF TAŞLIOVA

PROGRAM SORUMLUSU : LALE DİLANOVA

TELEFONLAR : 425 42 48 – 417 45 89

FAKS YOLUYLA : 419 59 53

ŞEREF TAŞLIOVA'NIN ÂŞIKLAR MECLİSİ

FM 98.8 SİZİN RADYONUZ

PROGRAM NO: 11

15 MART 2005 SALI SAAT: 13.30-15.00

SIRA	SANATÇI ADI	TÜRKÜ ADI
01	İSMAİL ALADAĞLI	TURNAM
02	Ş. TAŞLIOVA-M. ÇOBANOĞLU	ATIŞMA
03	MÜRSEL SİNAN	GÜLE GÜLE
04	ÂŞIK TORUNÎ	KÖYÜM GÖZÜMDE TÛTÛYOR
05	ÂŞIK RUHANÎ	KALEM
06	SABRÎ ŞİMŞEKOĞLU	MEN GOCALMAZDIM
07	İSMAİL AZERÎ	ARAMA DA DELÎ GÖNÛL
08	MUSTAFA AYDIN	KAR ÇİÇEĞİ
09	DURŞUN SARI	DUYDUN MU
10	İSRAFİL ÖZTÛRKOĞLU	ANA HAKKIN HELAL EYLE
11	ÂŞIK İMAMÎ	ŞU YALAN DÛNYAYA GELDİM
12	İLHAMÎ DEMİR	KINA YAR
13	EROL ŞAHİNER	GURBET
14	RÛSTEM ALYANSOĞLU	GÖNÛL NE BEKLEERSİN
15	FEYZULLAH ÇINAR	GAM ELİNDEN
16	EROL ŞAHİNER	NE ZAMAN GELİR
17	İSMAİL İPEK	BENDEN BAŞKA
18	İHSAN YAVUZER	BİR KOYUNDAN İKİ KUZU
19	SIRRI DENİZ	GARİPLİK
20	NURİ MERAMÎ	NE BEN YORABİLDİM
21	HACI KARAKILÇIK	BEKLEME ARTIK
22	MURAT ÇOBANOĞLU	KİZİROĞLU
23	GÛL AHMET YİĞİT	DADALOĞLU
24	HASAN ERDOĞAN	DELİ POYRAZ ESTİ
25	YAŞAR REYHANÎ	İNSAN KENDİNİ BİLSE YETER
26	HAKKI YERLİOĞLU	
27	RAHİM SAĞLAM	

HAZIRLAYAN : ŞEREF TAŞLIOVA

PROGRAM SORUMLUSU : LALE DİLANOVA

TELEFONLAR : 425 42 48 – 417 45 89

FAKS YOLUYLA : 419 59 53

ŞEREF TAŞLIOVA'NIN ÂŞIKLAR MECLİSİ

FM 98.8 SİZİN RADYONUZ

PROGRAM NO: 12

22 MART 2005 SALI SAAT: 13.30-15.00

SIRA	SANATÇI ADI	TÜRKÜ ADI
01	İSMAİL DAİMİ	ÖTME BÜLBÜL
02	MUHLİS DENİZER	GÜLMEK BANA DÜŞMAN OLDU
03	DUR SUN SARI	ERENLER
04	NURİ MERAMİ	NE BEN YORABİLDİM
05	ARİF TELLİOĞLU	GELEN AĞLAR
06	MAKSUT KOCA	KOCA KARTAL
07	RIZA ASLANDOĞAN	BİR TARLAYA SU BAĞLADIM
08	BAYRAM DENİZ OĞLU	OY ANA BENİ
09	ALİ NURŞANİ	NE GÜZELSİN
10	SAİM İSTEKOĞLU	BAR ŞİRİN ŞİRİN
11	ALİ DOĞAN	GÖNÜL ÇALMAZ İSEN
12	MAHMUT ERDAL	KADERDE AYRILIK VAR
13	ILGAR ÇİFTÇİOĞLU	AĞLAMA BALAM
14	MÜSLÜM SÜMBÜL	BAŞI PARE PARE
15	ALİ BAŞTUĞ	GARİP ANAM
16	MAHMUT TAŞKAYA	YAR SENİN ESİRİN OLDUM
17	HÜSEYİN ÇIRAKMAN	HOŞ GELDİNİZ ERENLER
18	RAHİM SAĞLAM	O GELİN
19	KUL NURİ	SÖYLEYİYİM
20	SIRRI DENİZ	DAĞA KAR DÜŞTÜ
21	MURAT ÇOBANOĞLU	KİZİROĞLU
22	HASAN KAPLANİ	BULAMAZ
23	MUSA EROĞLU	KÖMÜR GÖZLÜM
24	ÂŞIK EŞREF	YEMEK DESTANI
25	GÜL AHMET YİĞİT	DADALOĞLU
26	PAŞA SUSANOĞLU	BİR AKŞAM ÜSTÜYDÜ
27		
28		

HAZIRLAYAN : ŞEREF TAŞLIOVA

PROGRAM SORUMLUSU : LALE DİLANOVA

TELEFONLAR : 425 42 48 – 417 45 89

FAKS YOLUYLA : 419 59 53

ŞEREF TAŞLIOVA'NIN ÂŞIKLAR MECLİSİ

FM 98.8 SİZİN RADYONUZ

PROGRAM NO: 14

05 NİSAN 2005 SALI SAAT: 13.30-15.00

SIRA	SANATÇI ADI	TÜRKÜ ADI
01	MURAT ÇOBANOĞLU	BİR TÜRKÜ
02	MURAT ÇOBANOĞLU	HAYATI
03	MURAT ÇOBANOĞLU	BİR TÜRKÜ
04	MURAT ÇOBANOĞLU	BİR HATIRASI: MARİBOR
05	MURAT ÇOBANOĞLU	BİR TÜRKÜ
06	M ÇOBANOĞLU-Ş TAŞLIOVA	ATIŞMA
07	MURAT ÇOBANOĞLU	HİKÂYELİ TÜRKÜ
08	MURAT ÇOBANOĞLU	HASTALIĞI VE ÖLÜMÜ
09	MURAT ÇOBANOĞLU	BİR TÜRKÜ
10	MURAT ÇOBANOĞLU	ALDIĞI ÖDÜLLER
11	MURAT ÇOBANOĞLU	DEYİŞ
12	MURAT ÇOBANOĞLU	GEZDİĞİ YERLER
13	M ÇOBANOĞLU-İ DEMİR	ATIŞMA
14	MURAT ÇOBANOĞLU	KIZIROĞLU
15		

HAZIRLAYAN : ŞEREF TAŞLIOVA

PROGRAM SORUMLUSU : LALE DİLANOVA

TELEFONLAR : 425 42 48 – 417 45 89

FAKS YOLUYLA : 419 59 53

ŞEREF TAŞLIOVA'NIN ÂŞIKLAR MECLİSİ

FM 98.8 SİZİN RADYONUZ

PROGRAM NO: 15

12 NİSAN 2005 SALI SAAT: 13.30-15.00

SIRA	SANATÇI ADI	TÜRKÜ ADI
01	HİLMİ ŞAHBALLI	TÜRK POLİSİ
02	MUSTAFA AYDIN	KAR ÇİÇEĞİ
03	İSRAFİL ÖZTÜRKOĞLU	ANA HAKKIN HELAL EYLE
04	SABRİ ŞİMŞEKOĞLU	MEN GOCALMAZDIM
05	DURSUN SARI	DUYDUN MU
06	İSMAİL AZERİ	ARAMA DA DELİ GÖNÜL
07	ÂŞIK İMAMİ	ŞU YALAN DÜNYAYA GELDİM
08	ÂŞIK İLHAMİ DEMİR	KINA YAR
09	EROL ŞAHİNER	GURBET
10	RÜSTEM ALYANSOĞLU	GÖNÜL NE BEKLEERSİN
11	FEYZULLAH ÇINAR	GAM ELİNDEN
12	İSMAİL İPEK	BENDEN BAŞKA
13	İHSAN YAVUZER	BİR KOYUNDAN İKİ KUZU
14	SIRRI DENİZ	GARIPLİK
15	HACI KARAKILÇIK	BEKLEME ARTIK
16	DAVUT SULARİ	YABAN GÜLÜ
17	MURAT ÇOBANOĞLU	KIZIROĞLU
18	HASAN ERDOĞAN	DELİ POYRAZ ESTİ
19	HASAN KAPLANİ	BULAMAZ
20	ÂŞIK SİNEMİ	NEREDESİN
21	RAHİM SAĞLAM	BİZİM EVDE
22	HAKKI YERLİOĞLU	BÖYLE SÖYLEYİN
23	EMRAH MAHSUNİ	BELLERİNİ BÜKE BÜKE
24	HAŞİMİ ASLİHAK	SANA DOST DEMEYE
25	ŞEKİP ŞAHADOĞRU	UZAK ET
26	NUSRET SÜMMANOĞLU	BELLİDİR
27	ALİ KIZILTUĞ	FELEK YIKMADIĞIN KÖŞE Mİ KALDI
28	ÂŞIK RUHANİ	KALEM

HAZIRLAYAN : ŞEREF TAŞLIOVA

PROGRAM SORUMLUSU : LALE DİLANOVA

TELEFONLAR : 425 42 48 – 417 45 89

FAKS YOLUYLA : 419 59 53